

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَصَلَّى اللَّهُ عَلَي سَيِّدِنَا
مُحَمَّدٍ وَآلِهِ الطَّاهِرِينَ وَأَصْحَابِهِ الْمُتَّجِبِينَ

Bismillahirrahmanirrahim

**el-Hamdu lillâhi rabbil âlemîn ve
sallallâhu alâ seyyidinâ Muhammedin ve
âlihî tâhirîn ve ashâbihil muntecebîn.**

Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla

Hamd, âlemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur.
Allah'ın salâtı efendimiz Muhammed'e (s.a.a),
onun tertemiz Ehlîbeyt'ine (a.s) ve seçkin asha-
bına olsun.

Bu eser, Yüce Rehberlik Makamı Ayetullah Hameneî'nin Hac Temsilcisi ve İran Hac Organizasyonu İşleri Başkanı Dr. Gazi Askerî'nin kararıyla, İran Hac ve Ziyaret Araştırma Merkezi tarafından basılmıştır.

Adres:

Hac ve Ziyaret Araştırma Merkezi
Sümeyye Cad. 27. Sk. No: 472

P.K: 1113-37175

KUM-İRAN

Tel: +98 (0251) 7740800

Fax: +98 (0251) 7743155

Web: <http://www.hajnews.ir>

Email: info@hajj.ac.ir

TERAZİ

İSLAM TARTISINDA VAHABİLİĞİN ELEŞTİRİSİ

H. ŞEYH NECMU'D-DİN TABESÎ

Çeviri

Komisyon

Tashih & Tatbik

Komisyon

Son Okur

Mehdi Can

İçindekiler

ÖNSÖZ.....	13
BAŞLARKEN.....	15
ÖNSÖZ.....	21

BİRİNCİ BÖLÜM/27

ŞEFAAT

VAHABİLERİN ŞEFAAT HAKKINDAKİ GÖRÜŞÜ .	27
ŞEFAATİN ANLAMI	28
ŞEFAATTEN FAYDALANMAK.....	28
ŞEFAAT EDENİN (ŞEFİ'İN) ROLÜ	29
ŞEFAAT EDENLER.....	31
DÜNYADAKİ ŞEFAATÇİLER	31
1-Tövbe	31
2-İman	32
3-Salih Amel.....	32
4-Kurân	33
5-Peygamberler.....	33
6-Melekler	33
7-Müminler	34
KIYAMET GÜNÜNÜN ŞEFAATÇİLERİ	35
1-Peygamberler.....	35

2-Melekler	36
3-Şehitler	36
4-Müminler	37
MELEKLERİN ŞEFAATİ	40
HACERÜ'L-ESVED'İN ŞEFAATİ.....	42
ÖLÜLERİN ŞEFAATİ.....	43
PEYGAMBER'İN ÖLÜM SONRASI (S.A.A) HAYATI.	45
ÂLİMLERİN ÖLÜM SONRASI YAŞAM	
HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİ	49
ÖNEMLİ BİR SORU.....	53
SUBKÎ'NİN RUHUN ÖLÜMSÜZLÜĞÜ	
HAKKINDAKİ GÖRÜŞÜ	60
RİVAYETLERDE ŞEFAAT.....	63
SAHABENİN BAKIŞ AÇISINDA ŞEFAAT İSTEMEK	64

İKİNCİ BÖLÜM/67

KABİRLERE TEBERRÜK (BEREKET İSTEMİNDE BULUNMAK)

VAHABİLİĞİN GÖRÜŞÜ	67
VAHABİLİK GÖRÜŞÜNÜN ELEŞTİRİSİ.....	67
a) Hz. Zehra'nın (s.a) Babasının Tertemiz Kabrinin Toprağından Bereket Umması.....	69
b) Ebu Eyyüb el-Ensari'nin Peygamber'in (s.a.a) Kabrinden Bereket Umması.....	69
c) Bilal'in Peygamber'in (s.a.a) Kabrinden Bereket Umması	70
d) İbn-i Ömer'in Teberrükü	71
e) İbn-i Münkedir'in Teberrükü.....	71
EHLİSÜNNET FAKİHLERİNİN GÖRÜŞ VE	
FETVALARI	72
KABRİN ÖPÜLMESİ HAKKINDA BİR RİVAYET.....	76

PEYGAMBER'İN (S.A.A) MİNBERİNDEN BEREKET UMMAK	77
FAKİHLERİN TEBERRÜK UMMAK HAKKINDAKİ FETVALARI	79
PEYGAMBER'İN (S.A.A) KABRİNİN TOPRAĞINA TEBERRÜK.....	80
MEDİNE TOPRAĞININ HASTALIKLARA ŞIFASI... ..	82
ALTIN VE SİKKEDEN (METAL PARA) BEREKET UMMAK	85
PEYGAMBER'DEN (S.A.A) GERİDE KALAN ŞEYLERE TEBERRÜK ETMEK.....	86
HZ. FATİMA'NIN (A.S) EVİNDEKİ BİR PARÇA TAŞTAN BEREKET UMULMASI	91
MERV TAŞINDAN TEBERRÜK UMMAK.....	92
BAZI KABİRLERDEN VE CENAZELERDEN BEREKET UMMAK.....	92

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM/97

YARDIM İSTEMEK (İSTİĞASE) VE HACETLERİ TALEP ETMEK

VAHABİLERİN GÖRÜŞÜ.....	97
BU GÖRÜŞÜN ELEŞTİRİSİ VE İNCELENMESİ	98
SEMHÜDİNİN SÖZLERİ.....	101
ÖLÜDEN YARDIM İSTEMEK	104
DUANIN İSTİLAHİ MANASI	105
PEYGAMBERLERDEN YARDIM İSTEMEK	107
ÂMÂNIN PEYGAMBER'İN (S.A.A) KABRİNDEN YARDIM İSTEMESİ.....	110
KABİRLERDEN YARDIM İSTEMEK (İSTİĞASE)... ..	113
1-Peygamber'in Kabrinden Yardım İstemek.....	113
2-Kahire'de "Re'su'l-Hüseyin (Hüseyin'in Mübarek Başı)'ndan Yardım İstenmesi.....	114

3-Âmâ Bir Ferdin Re'su'l Hüseyin'in Türbesinden Yardım İstemesi	115
4-İbn-i Hibbân'ın İmam Rıza'nın (a.s) Kabrinden Şefaât Arayışı	116
İbn-i Hibbân İle Tanışalım	117
5-İbn-i Huzeyme'nin İmam Rıza'nın (a.s) Kabrinin Kenarında Ağlaması.....	118
İbn-i Huzeyme'yi Tanıyalım	119
KABİRLERDEN YARDIM İSTEMENİN ÖRNEKLERİ	120
İMAM KAYRAVANÎ'NİN GÖRÜŞÜ	123
PEYGAMBER'İN (S.A.A) KABRİNDEN YARDIM İSTENMESİ KISSALARI	126
1-Münkedir'in Kıssası.....	128
2- Misafirleri Ağır lama.....	128
3-Bir Dilim Ekmekle Ağır lama	129
4-Bereketli Para	129
5-Bir Kâse Süt	130
6-Lezzetli Hurma	131
7-Sulu Et Arzusu.....	131
8-Aç Birisinin Arzusu	132
9- Semhûdî'den Bir Kıssa.....	134

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM/137

KABİRLERİN ZİYARETİ

PEYGAMBER'İN (S.A.A) KABRİNİN ZİYARETİ	137
İBN-İ TEYMİYYE GÖRÜŞÜNÜN ELEŞTİRİSİ VE ANALİZİ	138
1-Kurân-ı Kerim	138
2-Rivayetler	141
3-Sahabenin Ameli.....	145
4-Akıl	146

ZİYARET İÇİN YOLA ÇIKMA HAKKINDAKİ HADİSİN İNCELENMESİ	147
İBN-İ TEYMİYYE'NİN SANILARI KARŞISINDA ÂLİMLERİN KONUMU	152
KABİR VER TÜRBELERİN ZİYARETİ	156
Kabirlerin Ziyareti Hakkındaki Rivayetler.....	156
SAHABE VE TABİİNİN AMELİ.....	159
ZİYARET KABİRLERİ.....	162
EHLİSÜNNET FAKİHLERİNİN GÖRÜŞÜ.....	170
PEYGAMBER'İN (S.A.A) ANNESİNİN KABRİNİ ZİYARETİ.....	172
PEYGAMBER'İN (S.A.A) ANNE VE BABASININ İMANI.....	172
Önemli Bir Nokta	177

BEŞİNCİ BÖLÜM/179

KADINLARIN KABİRLERİN ZİYARETİNE GİTMELERİ

KADINLARIN KABİRLERİN ZİYARETE GİTMELERİNİN CAİZLİĞİ.....	179
BİR RİVAYETİN DELALETİNİN ELEŞTİRİSİ VE İNCELENMESİ.....	180
EHLİSÜNNET ÂLİMLERİNİN KADINLAR İÇİN ZİYARETİN CAİZ OLDUĞUNA DAİR FETVALARI	182
RİVAYETİN SENEDİNİN ELEŞTİRİSİ VE İNCELENMESİ.....	187

ALTINCI BÖLÜM/191

KABİR YANINDA NAMAZ VE DUA

İBN-İ TEYMİYYE GÖRÜŞÜNÜN ELEŞTİRİLMESİ	192
ÂLİMLERİN VAHABİLİKLE MUHALEFETİ.....	200

KIBLEYE DOĞRU VEYA PEYGAMBER'İN (S.A.A) KABRİNE DOĞRU DUA	202
İbn-i Teymiyye'nin İddiasının Cevabı	202
KABİRLERİN MESCİT YAPILMASI	206
RİVAYETİN ELEŞTİRİ VE ANALİZİ	207
EHLİSÜNNET ÂLİMLERİNİN RİVAYET HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİ	209
FAKİHLERİN KABRİSTANDA NAMAZ KILINMASI HAKKINDAKİ FETVALARI	212

YEDİNCİ BÖLÜM/215

KABİRLERİN YÜKSELTİLMESİ VE ÜZERİNE KÜMBET YAPILMASI

VAHABİLİĞİN GÖRÜŞÜ	215
VAHABİLERİN FETVALARININ ELEŞTİRİSİ VE İNCELENMESİ	217
HZ. ALİ'YE (A.S) NİSPET VERİLEN RİVAYETİN ELEŞTİRİSİ VE İNCELENMESİ	223
SAHABE VE MÜSLÜMANLARIN YAŞAM VE DAVRANIŞ TARZI	225
PEYGAMBER'İN (S.A.A) KABRİ ÜZERİNİN YAPILMASI	226
SAHABE VE DİĞERLERİNİN KABİRLERİ	228
VAHABİLERİN EBU ZÜBEYR'İN RİVAYETİNE DAYANMALARI	233
RİVAYET SENEDİNİN İNCELENMESİ	235
RİVAYETİN DELALET VE MANASININ İNCELENMESİ	242
KABİR ÜSTÜNÜN YÜKSELTİLİP TÜRBE VE MESCİT YAPILMASININ ESERLERİ	245

SEKİZİNCİ BÖLÜM/247
KABİR ÜZERİNİ AYDINLATMAK

VAHABİLİĞİN GÖRÜŞÜ	247
VAHABİLİK GÖRÜŞÜNÜN ELEŞTİRİSİ VE İNCELENMESİ	247
MÜSLÜMANLARIN SİRETİ.....	248
RİVAYETİN ELEŞTİRİSİ VE İNCELENMESİ	250
RİVAYETİN DELALETİ VE ANLAMI.....	251

DOKUZUNCU BÖLÜM/253
NEZİR

VAHABİLERİN ALLAH'IN DIŞINDAKİLER İÇİN YAPILAN NEZİR HAKKINDAKİ GÖRÜŞÜ	253
VAHABİLİK GÖRÜŞÜNÜN ELEŞTİRİSİ VE ANALİZİ	254
NEZRİN MÜSLÜMANLARIN SİRETİNDEKİ YERİ	259
ÂLİMLERİN NEZİR HAKKINDAKİ FETVALARI..	264

ONUNCU BÖLÜM/269
ALLAH'TAN BAŞKASI ADINA YEMİN ETMEK

VAHABİLİĞİN GÖRÜŞÜ	269
VAHABİLİK GÖRÜŞÜNÜN ELEŞTİRİSİ VE ANALİZİ	270
SAHABENİN SİRETİ.....	277
İBN-İ ÖMER'İN RİVAYETİNİN ELEŞTİRİSİ VE ANALİZİ	279

ON BİRİNCİ BÖLÜM/281
KUTLAMALARIN DÜZENLENMESİ

DOĞUM GÜNÜ KUTLAMASI DÜZENLENMESİ ..	281
VAHABİLERİN GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ.	283
ÂLİMLERİN SÖZLERİ VE SİRETİ.....	286
Rivayetin Analizi	287
Rivayetin Manası ve Tefsiri	289
SON SÖZ.....	291
KAYNAKLAR.....	297

ÖNSÖZ

Vahabilik, ayet ve rivayetlerin -sadece- zahirini benimseyen her türlü tevil ve kinaye söylemini reddetmeye dayalı, inanç temelinde zahirî eğilim olan kapalı ideolojik fırkanın adıdır.

Vahabiler bu temel üzere, tarih boyunca Müslümanların amel ve davranışlarının birçoğunu sorgulamışlar ve kendi kıt anlayışlarıyla şeriatı, Müslümanların iman ve küfrünün ölçüsü yapmışlardır.

Bu fırka ortaya çıkışından bugüne kadar, kendileri gibi düşünmeyen Müslümanları şirk ve kâfirlikle suçlamıştır. Bu sebeple onların düşünceleri, İslamî ritüellerden çıkarımları ve delillerinin irdelenmesi, kuşkusuz araştırılması gereken önemli konulardır.

Saygıdeğer Üstat; Şeyh Necmüddin Tabesî, onların bu konudaki çeşitli görüşlerini ele almış ve övgüye değer çabasıyla eleştirip analiz etmiştir. Ve Sn. Üstat Sefer Sefîtrû, akıcı ve anlaşılır kalemiiyle bu eseri Farsça diline tercüme etmiştir.

Müellif ve mütercime takdir ve teşekkürle birlikte,

bu eserin, hak ve batılın; doğru ve yanlış yolun tanınması doğrultusunda atılmış bir adım olmasını ümit ediyoruz.

Hakikaten başarı Allah'tandır

Hac ve Ziyaret Araştırma Merkezi
Kelam ve Maarif Bölümü

BAŞLARKEN

Hicri Kameri yedinci asrın son yıllarında İslam dünyası özellikle de Şam toprakları, güya Müslüman olarak tanınan birinin haşin ve acımasız fikrî saldırısıyla karşı karşıya kaldı.

Bu şahıs (İbn-i Teymiye) kendi batıl ve sapık düşüncesini her yere yaydı. Çocukları ona nasihat edip, dost ve düşmanları uyardıysa da o, kendi batıl durumundan vazgeçmedi. İslam âlimleri ve çeşitli mezhep fakihleri, onun karşısında durup, onu kısaca alarak İslam toplumundan uzaklaştırmaya mecbur kaldılar. Sonuçta bu şahıs hapsedildi ve hapsedildiği yerde de öldü.

İbn-i Teymiye ile aynı asrı paylaşan âlimlerden *Mizanu'l-İtidal* kitabının yazarı Şemsüddin Zehebî, ona nasihat etmiş ve mektubunda şunları dile getirmiştir:

"...Ey adam! Allah aşkına bizimle uğraşma! Sen, çok sivri dilli ve tartışma ehlisin; dur durağın yok. Dinde şüphencilik yaratmaktan sakın! Zira Peygamber'in, bu tür soruları çirkin sayıyor ve ayıp biliyordu..."

Helal ve haramlar hakkında çok konuşmak, kalbi katılaştırır; kaldı ki sen, küfür içeren bu sözünle kalbi öldürüyorsun...

Sana uyan kimse ne kadar da çaresizdir. Zira Allah'ı inkâr edip imanını elden vermenin eşliğinde karar kılmıştır; özellikle de dini eksik ve bilgisi azsa.

Sana uyanların çoğu, eli ayağı bağlı ve akli kıt kimselerdir! Sana tabi olanlar ya cahil, yalancı ve ahmak kimselerdir! Ya da ölü ve hilekâr bir yabancıdır! Yahut da imanlı ama saf ve cahil bir kimsedir...

Ey Müslüman! Şeytanın eşeğinden aşağı in. Ne zamana kadar nefsanî isteklerine uyacak ve iyi kimselerle düşmanlık edeceksin? Ne zamana kadar nefsanî isteklerine tabi olup iyi insanları alçak sayacaksın? Ne zamana kadar nefsinin arzularını büyük ve Allah'ın kullarını küçük sayacaksın? Ne zamana kadar nefsi isteklerini hemdem ve dost görüp, takva ehline karşı düşmanlık edeceksin? Allah'a andolsun ki, kendi sözünü kutsayıp övdüğün kadar "*Sabiheyn*'in (*Sabih-i Bubarî* ve *Sabih-i Müslim*'in)" sözünü kutsayıp övmüyorsun! Keşke "*Sabiheyn*"deki hadisler senin elinden güvende kalsaydı. Aksine sen, bu hadislere saldırıyor onları tevil veya inkar ederek ya zayıflatıyor ya da inkar ediyorsun...!"¹

1-*Tekmiletu's-Seyfü's-Sakîl*, Kevserî, s.190. O, bu ibareti "Gazi Burhaneddin b. Cema'a"dan almıştır. İbni Cema'a'da "Hafız Ebu Sa-

İbn-i Teymiye'nin ölümüyle, batıl düşünceleri de sönmeye yüz tuttu, ama öğrencilerinin bir kısmı, onun yolunu devam ettirip mezhebini yaymaya çalıştı. Elbette onun öğrencilerinin gayret ve çabaları, hezimetle sonuçlandı ve Müslümanlar arasında o denli etkili de olmadılar. Derken, Muhammed b. Suud'un askeri yardım ve dayanağı ile Muhammed b. Abdülvahhab, İbn-i Teymiye'nin yolunu devam ettirdi. Abdülvahhab kendi çağrısını açığa vurdu ve İslam dünyasını kâfirlikle suçladı. O, dinde dosdoğru kabul edilen şeyleri ayağıyla iterek, Müslümanların inançlarına saldırdı; haramları çiğnedi; çok fazla kan döktü ve binlerce günahsız insanı ölüme sürükledi.

İslam dünyası bir kez daha tehlikeyi hissederek savunma ve karşı koyma hazırlığına girişti. Müslümanlar, böylesi sıkıntılı bir duruma karşı kendilerini mücehhez kıldılar. Abdülvahhab'ın karşısında duran ilk önce, onun babası ve kardeşiydi. Onun kardeşi Şeyh Süleyman, kaleme aldığı kitabıyla kardeşinin yanlış inancını açıkladı ve onun inançları hakkında, Müslümanları uyardı. Müslümanları, kardeşinin yanlış fikirlerini sürdürülmesinin karşısında yer almaya çağırdı. Ardından İslam mezhepleri âlimlerinin tamamı tarafından, bu akıma karşı koymak için kapsayıcı ve ilmi bir hareket şekillendi. Âlimlerin çoğu,

---

it" in yazısından, Hafız Ebu Sait de "Zehebî" den almıştır. İzamî ise bu ibaretin bir bölümünü "el-Furkan" ın 129. sayfasında getirmiştir. Ayrıca bkz: *el-Gadir*, c.5, s.89. Şunu da eklemem gerekir ki; bazıları bu mektubu Zehebî'ye nispet vermekten kaçınmaya çalışmışlardır, ne var ki onların bu telaşı faydasızdır.

delil ve burhanla Abdülvahhab'ın sözlerinin yanlışlığını ve düşüncelerinin batıl olduğunu ispatladılar.

Hali hazırda da Müslümanların tümünün, kendilerine düşen oranda böyle akımların karşısında durmaları ve Abdülvahhab'ın fikri ilkelerinin yanlışlığını ve itikadî hatalarını resmederek onun İslam anlayışındaki çarpıklıklarını ortaya koymaları gerekir.

İlim havzası öğrencisi, Müslüman bir birey ve yazar olarak ben de, ders sınıfları oluşturup eleştirel konuşmalarla kendi şer'i vazifeme amel etmeyi ve böylelikle genç nesli bu batıl akımın afetinden uzaklaştırarak, bu tür fikirlerin kökünden kazınması gibi dini sorumluluklarıyla onları aşına kılmayı gerekli gördüm.

Bu kitap, yazarın bu alandaki konuşmalarının tamamını oluşturmaktadır. Siz değerli okuyucular, bu kitabın mütalaasıyla aşağıda sıralayacağımız çok değerli şu noktaları elde edeceksiniz:

1-Vahabiler dayanak konusu yaptığı hadis ve rivayetlerin eleştirisi ve analizi; bu cemaatin yanlış fikir ve düşünceleri; âlimlerin bu rivayetler hakkındaki görüşleri ve sonuç itibariyle söz konusu hadislerin senedinin zayıflığı.

Böyle sistematik bir üslupla Vahabiler'in herhangi bir rivayet ve hadisi bayraklaştıracakları bir yol kalmayacaktır.

2-Bu kitabın, Vahabilik konusunda yazılan diğer kitaplara olan ayrıcalığı şudur: Bu kitapta Vahabi

Cemaati'nin yanlış açıklama ve iddialarını ortaya koymak için birçok tarihi örneklerden yararlanılmıştır.

Kuşkusuz gerçek iftiharın sahibi; *Keşfu'l-İrtiyâb* kitabının yazarı merhum Emin ve el-Gadir kitabının yazarı Allame Emîni gibi Vahabîliğin yanlış düşüncelerini ispat etmek için çok çaba sarf etmiş büyük âlimlerdir.

3-Bu kitapta; Peygamber Ekrem'in (s.a.a) kabrinin ziyareti, ziyaret kastıyla sefere çıkmak, kabirlerin ziyareti, kabir ve zarihe el sürmek ve teberrük (berekat ummak), İslami eserlere teberrük etmek, kabirlerin yanında namaz kılip dua etmek, kabrin kenarında mum yakmak, Allah'tan gayrisine nezretmek ve O'ndan başkasından şefa'at ummak ve O'nun dışındakine yemin etmek ve doğum günü merasimleri düzenlemek gibi daha ziyade Vahabîlerin hassas oldukları konulara değindik.

Suudi Arabistan'ın "Emri bi'l Maruf Merkezi Üyeleri", Allah'ın evini ziyarete gelenlerle münazara etmek için yetiştirilir. Ve bu kimseler, ziyaretçilerle sadece daha önceden kendilerine söylenen konularda söyleşide bulunurlar. Bu kimseler kesinlikle Siyonistlerin işgali, dünya ve bölgedeki İsrail'in şeytanî planları, Amerika'nın Müslümanlarla düşmanlık içeren davranışları veya Afganistan, Sudan, Cezayir, Arnavutluk ve Balkan Müslümanları gibi İslam dünyasının önemli hadiselerini söz konusu etmezler.

Başlangıç yazısının sonunda araştırmacı ve seçkin üstat aziz dostum Ali Şavî Beye bu kitaba çok değerli noktaları eklemelerinden dolayı teşekkürlerimi arz ediyorum.

Böyle bir başarıdan ötürü Allah'a şükürler olsun; gerçekten de nimetlerin tümünün sahibi O'dur.

ÖNSÖZ

Tarih ve Hariciler'in tutumlarına insafli, derin bir bakış açısıyla bakıldığı zaman onların İslam'a, Kurân'a ve ilahî hilafete dair düşünce ile çıkarımlarının ruhsuz ve yanlış olduğunu göreceğiz. Hariciler, düşüncesizce Müslümanları tekfir ediyor ve onların can ve mallarını mubah biliyorlardı!

Aynı şekilde insafli bakış açısıyla tutuculuk yapmaksızın Vahabilerin Müslümanların karşısındaki fetva ve siyasetlerine bakıp onları Haricilerle mukayese ettiğimiz de; gerçekten de Vahabilerin, Haricilerin yol ve yöntemini devam ettirdiklerini açıkça göreceğiz. İbn-i Vahhab'ın kurmuş olduğu hâkimiyetten bugüne kadar; Müslümanlar, bu tehlikeli akımın zararlarının bedelini fazlasıyla ödemişlerdir.

Şimdi, bu iki akımın mukayesesi için aşağıdaki birkaç örneğe bakınız:

Vahabilerin inancına göre, dua yalnızca Allah Teâlâ'nın dergâhında olmalıdır; şefaath sadece Allah'a özeldir; tevessüle yalnızca Allah layıktır. Onların bu sözleri, Haricilerin söyledikleri "*Hüküm ancak Allah'ındır*" sloganını hatırlatır.

Hariciler kendi cemaatinin dışındakileri kâfir gördükleri gibi Vahabiler de aynı şekilde kendi itikadıyla muhalefet eden kimseyi müşrik ve kâfir bilmektedirler.

Vahabiler; ölümlerden şefaât istenmesi, Peygamber (s.a.a) ve salih kimselere tevessül edilmesi bahanesiyle Müslümanları öldürürler. Onların bu davranışı, Haricilerin İslam'dan sert ve gerici çıkarımlarını anımsatır.

Hariciler de kendilerince ihtiyat ederek, sahibinin razı olmayacağı düşüncesiyle yolları üzerindeki hurma çekirdeğini yemekten uzak duruyorlardı. Sahibinin, İslam'ın güvence altına aldığı Kitap Ehli¹ olması ihtimaline dayanarak başıboş domuzu öldürmekten çekiniyorlardı. Bununla birlikte yine aynı kimseler, bencil ve tam bir küstahlıkla Allah Resulü'nün (s.a.a) oruçlu ve Kurân ellerinde olduğu halde sahabelerini, Allah'a yakınlaşma kastıyla öldürüyorlardı. Bu sebeple Müslümanlar, Haricilerin hışım ve haşinliğinden kurtulmak, canlarından olmamak için Müslüman olduklarını gizliyor ve kendilerini kitap ehliymiş gibi gösteriyorlardı.²

1-**Kitap Ehli:** "Ehli Kitap" da denir. İslâm literatüründe Yahudiler ve Hıristiyanlar için kullanılan bir tâbirdir. *Çev.*

2-Müslüman bir grup Haricilerle karşılaşır ve Hariciler, onlara kim olduklarını sorar. Onlar içersindeki bilgili birisi cevap vermek için izin ister ve şöyle der: "Biz Ehl-i Kitap'ız. Allah'ın kelamını işitip kendi bölgemizde tebliğ etmek için size sığındık." Hariciler şöyle dediler: 'Siz peygamberinizin koruması altındasınız. Sonra onlara Kurân'dan bazı konuları söylediler ve onları yaşadıkları bölgeye

Bu kadarı da yetmezmiş gibi Ali b. Ebu Talib'i öven, onu iyilikle yâd eden kimseyi rahatlıkla öldürebiliyorlardı.³

Günümüzde de Peygamber Ekrem'in (s.a.a), büyük sahabelerin veya salih bir ferdin kabrine tevessül eden kimseyi gördüklerinde Vahabiler:

﴿وَأَنَّ الْمَسَاجِدَ لِلَّهِ فَلَا تَدْعُوا مَعَ اللَّهِ أَحَدًا﴾

"Şüphesiz mescitler, Allah'ındır. O halde, Allah ile birlikte hiç kimseye kulluk etmeyin."⁴ ayeti güya bu kimse için inmiş gibi görürler. Diğer taraftan Hariciler de kâfir ve müşrikler hakkında inen ayetleri, Müslümanlar hakkında tevil ve tefsir ederler. Abdullah b. Ömer bu konuda şöyle der:

"Hariciler, kâfirler hakkında inen ayetleri Müslüman ve müminler hakkında yorumlayıp tefsir ediyorlardı."⁵

İbn-i Abbas şöyle diyor:

"Hariciler gibi olmayın. Onlar, Kurân ayetlerini Ehl-i Kible için yorumluyorlardı, hâlbuki bu ayetler, Ehl-i Kitap ve müşrikler için inmişti. Ha-

---

ulaştırması için birkaç kişiyi de yanlarına verdiler." *es-Siretü'l-Halebîye*, c.3, s.140.

3-Hariciler, Abdullah b. Hubâb'a, Ali hakkında ne düşündüğünü sordular ve Abdullah da Ali'yi övünce "sen insanlara nam ve nişanından dolayı tabi olan birisin" diyerek onu öldürdüler. *Es-Siretü'l-Halebîye*, c.3, s.140.

4-Cin, 18.

5-Bkz: *Sahih-i Buharî*, c.4, s.197.

riciler, Kurân ayetlerinin manasını anlamadılar, dolayısıyla kan döküp malları yağmaladılar."⁶

Diliyle şهادeteyni söyleyenin Müslüman sayılması, kan ve canının güvencede olması, bir Müslüman'ın hak ve sorumluluklarına sahip olması, dinin çok önemli görevlerinden ve zorunluluklarındandır. İnsanın kendisini zora düşürüp kılı kırk yarararak; tizlikle başkasının kalbine imanın yerleşip yerleşmediğine ya da sadece dilde Müslüman olup olmadığına bakması kesinlikle dinde yoktur. Vahabiler, böylesine önemli bir konuyu dinin zaruri işlerinden kabul etmedikleri gibi bunun karşısında kabullerini benimsemedikleri kimselerin tekfir edilmesini zorunlu bilmektedirler. Güya;

﴿وَلَا تَقُولُوا لِمَنْ آتَىٰ إِلَيْكُمُ السَّلَامَ لَسْتَ مُؤْمِنًا﴾

"Size selam veren kimseye, dünya hayatının geçici menfaatine (ganimete) gözdikerek, 'Sen mümin değilsin!' demeyin."⁷ ayeti şerifini unutmuş gibiler. Ve galiba Vahabiler, Peygamber Ekrem'in (s.a.a), "Üsâme b. Zeyd" in yaptığına itiraz olarak ne buyurduğunu işitmemişler!

Peygamber Ekrem (s.a.a), Üsâme b. Zeyd'in komutasında bir grubu "Benî Zamre" kabilesine gönderdi. Söz konusu grup, yolda koyun sürüsü ve kırmızı tüylü devesini otlatan "Mirdâs b. Nehîk" ismin-

6-Keşfu'l-İrtiyâb, s.124.

7-Nisa, 94.

de birini gördüler. Mirdâs, onları gürünce bir mağaraya sığındı ve Üsame de onu takip etti. Mirdâs, mağaraya varır varmaz sürüsünü mağaranın içine sürdü ve onlara doğru yönelip şöyle seslendi:

اَلْسَّلَامُ عَلَیْكُمْ. اَشْهَدُ اَنْ لَا اِلَهَ اِلَّا اللهُ وَ اَنَّ مُحَمَّدًا رَسُوْلُ اللهِ

"es-Selamü aleyküm. Eşhedü en la ilahe illallah ve enne Muhammeden resulüllah."

Üsame, koyunları ve kırmızı tüylü devesini almak için Mirdâs'ı yakalatıp öldürdü. Peygamber Ekrem'e (s.a.a) haber ulaştığı zaman, Üsame'ye şöyle buyurdu: **"Diliyle la ilahe illallah diyen birini nasıl öldürürsün?"**

Üsame: "Ey Allah'ın Resülü! O, kurtulmak için la ilahe illallah dedi" cevabını verince, Efendimiz şöyle buyurdular: **"Kalbini yarıp da içene mi baktın?"**

Evet! Allah Teâlâ bu hadiseyi Peygamber (s.a.a) için açıkladı ve Üsame'nin o kimseyi, koyun ve kızıl tüylü devesini almak amacıyla öldürdüğünü bildirdi.⁸

Rivayette Haricilerin, okun yaydan çıktığı gibi dinden çıktıkları yer alır. Başka bir rivayette ise Haricilerin, dinin derinliklerine indikleri ama okun yaydan çıktığı gibi dinden çıktıkları buyrulmuştur.⁹

Peygamber'e (s.a.a) "Necd" hakkında sordukların-

---

⁸-ed-Durru'l-Mensur, Celalettin Suyutî, c.2, s.357; Mecmau'l-Beyan, Fazl b. Hasan Tabersî, c.3, s.149.

⁹-Müstened-i Ahmet, c.2, s.118; el-Camiu's-Sahih, c.4, s.481.

da Efendimiz şöyle buyurmuşlardır: "**Orada zelzele vardır ve fitneler de oradandır.**"

Aynı şekilde Efendimiz (s.a.a) şöyle buyurmuşlardır: "**Orada şeytanın ümmeti başkaldırır.**"¹⁰

Biz, Necd'de baş gösteren akımın ve onu peşi sıra giden grubun, bu rivayetlerin bariz örnekleri olmasından endişe ediyoruz.

Allah Teâlâ'dan Müslümanları müttehit yapmasını, onları azimli ve kararlı kılmasını, kalplerini İslam nuruna doğru hidayet etmesini ve onların tamamına derk ve anlayış vermesini istiyoruz.

Allah Teâlâ'nın onlar üzerindeki cahillik perdesini yırtması, fikirlerindeki tutuculuğu kaldırması ve onları basiretle rızıklandırması için bu fırkayla yüz yüze gelerek söyleşi ve münazarayı kabul etmesini ümit ediyoruz.

Hakikaten başarı yalnızca O'ndandır.

10-Müstened-i Ahmet, c.2, s.81; c.4, s.5.

BİRİNCİ BÖLÜM

ŞEFAAT

VAHABİLERİN ŞEFAAT HAKKINDAKİ GÖRÜŞÜ

Allah Teâlâ peygamberlerin, salihlerin ve meleklerin şefaatinin hak olduğunu bildirmiştir. Ne var ki; Vahabilere göre onlardan şefaath istemek caiz değildir ve haramdır. Vahabiler sıralanan kimselerden şefaath talebini küfür bilirlir ve bu sebeple, şefaath isteyenin can ve malını mübah sayarlar.

Muhammed b. Abdülvahhab şefaath konusunda şöyle der:

"Şefaath isteyenler; melekler, peygamberler ve veli kulları kastederek şefaath talebinde bulunup, bunların aracılığıyla Allah'a yakınlaşmayı umarlarsa; işte bu onların can ve mallarını mübah eden şeydir."

Şimdi zikredeceğimiz sözler de İbn-i Teymiye'ye aittir; o şöyle inanır:

"Peygamber (a.s), putların hiçbir idareciliği olmadığını kabul edip itiraf eden daha ötesi putla-

ra şefaata için sığındıklarını söyleyip putların, kendileri için Allah katında şefaataçı olmalarını isteyen kimselerle savaştı. Dolayısıyla salihlerden şefaata uyan kimse, gerçekte kâfirlerin inancına sahiptir. Zira kâfirler de şöyle diyorlardı:

﴿ مَا نَعْبُدُهُمْ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَا إِلَى اللَّهِ زُلْفَى ﴾

"Biz onlara sadece, biz'i Allah'a daha çok yaklaştırsınlar diye ibadet ediyoruz."

ŞEFAATİN ANLAMı

"Şef" çift ve "Vetr" tek anlamındadır, o halde bu iki kelime birbirinin zıttıdır. Şefaata, "şef" kelimesinden türetilmiştir. Gerçekte şefaata edenin makamı, şefaata edilenin vesile ve eksik konumuna birliktelik etmektir. Sonuç itibariyle şefaata edilenin sebep ve eksik konumu da kâmil olur ve şefaata edenin makamı vesilesiyle, şefaata edilenin uygun bir konum kazanıp muradına ulaşacağı ölçüde kemale erer.

ŞEFAATTEN FAYDALANMAK

İnsan sevap ve yüksek bir dereceye ulaşmak istiyorsa, isteğine ulaşacağı sebepler ve gereksinimleri hazırlamalı ve şefaatin kapsamına girmelidir. İlk etapta kendini kemale ulaştırmak ve böyle bir kabiliyeti elde etmek için gayret eden kimse, şefaatten nasibini alır. Ne var ki bir kimse, sebep ve gereksinim-

lerin eksikliği delilince böyle bir hedefe ulaşmaktan geri kalırsa, o zaman şefaât onun yardımına gelir ve onun, sebep ve gereksinimlerinin eksikliğini giderek onu sevaba ve hakiki kemale ulaştırır. Bu niteliklemeyle şefaât tek başına bağımsız sebep hesap edilmez bilakis, tamamlayıcı bir rolü vardır.

ŞEFAAT EDENİN (ŞEFİ'İN) ROLÜ

Şefaât edenin rolü, Mevla'nın velayetini veya kulun ubudiyetini görmezlikten gelmek anlamında değildir. Keza kul için dikkate alınan hükmün kaldırılması anlamında da değildir. Aksine şefaât edenin bu eylemi; Allah'ın kerem ve büyüklük gibi bazı sıfatlarına temessük ederek, hata işleyen bireyin affedilmesine neden olmaktadır. Veya şefaât edenin, Allah'ın nezdinde kulun bir sıfatını, onun bağışlanması sebebi kılması anlamındadır. Güya şefaât eden, kulun bağışlanması için Allah Teâlâ'ya şöyle arz eder: "Bu kulunun hakka itikadı var; senin rızanı istiyor; kalbinde seni sevenlerin sevgisi var. Gönlü kırık ve yaptığından dolayı pişmandır."

Diğer taraftan şefaât eden kimsenin, Allah Teâlâ'ya yakınlığından ve O'nun nezdinde özel bir konuma sahip olmasından ötürü, şefaât isteyenin günahının bağışlanmasını ister. Şefaât eden kimse adeta şöyle arz eder:

"Ey Rabbim! Ben senin Mevralığını görmezlikten gelmeni veya cezalandırma kanununu iptal etmeni istemiyorum. Bilakis senden, lütfün ve büyüklüğünle

bu kulunun cahilliğini benim makamım hatırına bağışlamamı istiyorum."

Dolayısıyla şefaatin hakikati, şefaet edenin, kulu faydalandırmak veya ondan şerri def etmek için aracı olmasıdır; öyle ki şefaet etkenleriyle cezalandırma arasında zıtlık öne çıkmaksızın, şefaatte etkili olan şeyin, azapta etkili olan şeye üstün gelmesidir.

Başka bir ifadeyle şefaet edenin, azabın kaldırılmasında etkili olan bir takım etkenleri, şefaet edilenin azaptan kurtulup ilahî rahmet ve lütfün mısdağı olması için Mevla'sına arz etmesidir.

Bazı melekler ve kulların, Allah'ın izniyle şefaet hakkı varsa, kulun kendisi içinde böyle bir imkân söz konusudur; kul da ilahi rahmete tutunup veya zillet ve hakirliğini tövbe ve salih amelle ortaya koyarak, günahların çirkinliğinden dışarı çıkar ve iyi kullar topluluğuna mülhak olur. Allah Teâlâ böyle bir kul hakkında şöyle buyurur:

﴿فَأُولَٰئِكَ يُبَدِّلُ اللَّهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ﴾

"Allah onların kötülüklerini iyiliklere çevirir."²

Dolayısıyla Allah Teâlâ'nın, kulunun günahlarını iyiliğe dönüştürmeye gücü yettiği gibi birikimlerini de boşa çıkartmaya gücü yeter.

﴿وَقَدِمْنَا إِلَىٰ مَا عَمِلُوا مِنۢ عَمَلٍ فَجَعَلْنَاهُ هَبَاءً مَّنثُورًا﴾

*"Onların yaptıkları bütün amellerine yöneldik ve onları dağılmış zerreciklere çevirdik."*³

ŞEFAAT EDENLER

Şefaât, tekvinî ve teşriî olmak üzere iki kısımdır. Tekvinî şefaatte, varlıksal sebeplerin tamamı, Allah ile varlıklar arasında vasıtaadır. Ama teşriî şefaât, teklif ve teşri âleminde gerçekleşir ve bu tür şefaatin bazısı, bu dünyada bağışlanma ve Allah'a yakınlaşma sebebi olur. Bu nitelikle teşriî şefaatte, şefaât eden (şefi') Allah ile kul arasında aracılık yapar.

DÜNYADAKİ ŞEFAATÇİLER

1-Tövbe

Allah Teâlâ şöyle buyurur:

﴿قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَيَّ أَنفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِن رَّحْمَةِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا إِنَّهُ هُوَ الْعَفُورُ الرَّحِيمُ
وَأَنبِئُوا إِلَىٰ رَبِّكُمْ﴾

"Deki: 'Ey kendilerinin aleyhine aşırı giden kullarım! Allah'ın rahmetinden ümidinizi kesmeyin. Şüphesiz Allah, bütün günahları affeder. Çünkü O, çok bağışlayandır, çok merhamet edendir.' Azap size gelmeden önce Rabbinize dönün ve O'na teslim olun.

3-Furkan, 23.

Sonra size yardım edilmez."⁴

Tövbe günahların tamamını hatta şirk günahını bile ortadan kaldırır.

2-İman

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَآمِنُوا بِرَسُولِهِ يُؤْتِكُمْ كِفْلَيْنِ مِنَ رَحْمَتِهِ وَيَجْعَلْ لَكُمْ نُورًا تَمْشُونَ بِهِ وَيَعْفِرْ لَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾

*"Ey iman edenler! Allah'a karşı gelmekten sakının ve peygamberine iman edin ki, size rahmetinden iki kat pay versin, size kendisiyle yürüyeceğiniz bir nur versin ve sizi bağışlasın. Allah çok bağışlayıcıdır, çok merhamet edicidir."*⁵

3-Salih Amel

﴿وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ عَظِيمٌ﴾

*"Allah, iman edip salih ameller işleyenler hakkında, 'Onlar için bir bağışlama ve büyük bir mükâfat vardır' diye vaatte bulunmuştur."*⁶

4-Zümer, 53- 54.

5-Hadid, 28.

6-Mâide, 9.

4-Kurân

﴿يَهْدِي بِهِ اللَّهُ مَنِ اتَّبَعَ رِضْوَانَهُ سُبُلَ السَّلَامِ وَيُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ بِإِذْنِهِ وَيَهْدِيهِمْ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ﴾

"Allah, onunla rızası peşinde olanları selamet yollarına iletir ve onları izniyle, karanlıklardan aydınlığa çıkarıp kendilerini dosdoğru bir yola iletir."⁷

5-Peygamberler

﴿وَلَوْ أَنَّهُمْ إِذْ ظَلَمُوا أَنفُسَهُمْ جَاءُوكَ فَاسْتَغْفَرُوا اللَّهَ وَاسْتَغْفَرَ لَهُمُ الرَّسُولُ لَوَجَدُوا اللَّهَ تَوَّابًا رَحِيمًا﴾

"...Eğer onlar kendilerine zulmettikleri zaman sana gelseler ve Peygamber de onlara bağışlama dilesydi, elbette Allah'ı tövbeleri çok kabul edici ve çok merhametli bulacaklardı."⁸

6-Melekler

﴿الَّذِينَ يَحْمِلُونَ الْعَرْشَ وَمَنْ حَوْلَهُ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَيُؤْمِنُونَ بِهِ وَيَسْتَغْفِرُونَ لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا وَسِعْتَ كُلَّ شَيْءٍ رَحْمَةً وَعِلْمًا فَاغْفِرْ لِلَّذِينَ تَابُوا وَاتَّبَعُوا سَبِيلَكَ وَقِهِمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ﴾

7-Mâide, 16.

8-Nisa, 64.

"Arş'ı taşıyanlar ve onun çevresinde bulunanlar (melekler) Rablerini hamd ederek tespih ederler, O'na inanırlar ve inananlar için (şöyle diyerek) bağışlanma dilerler: "Ey Rabbimiz! Senin rahmetin ve ilmin her şeyi kuşatmıştır. O hâlde tövbe eden ve senin yoluna uyanları bağışla ve onları cehennem azabından koru."⁹

Aynı şekilde başka bir ayette şöyle buyrulur:

﴿وَالْمَلَائِكَةُ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَيَسْتَغْفِرُونَ لِمَنْ فِي الْأَرْضِ أَلَا إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْعَفُورُ الرَّحِيمُ﴾

"Melekler ise, Rablerini hamd ile tespih ederler ve yeryüzündekileri için bağışlanma dilerler. İyi bilin ki Allah, çok bağışlayandır, çok merhamet edendir."¹⁰

7-Müminler

Müminler, hem kendileri hem de din kardeşleri için bağışlanma dilerler. Kurân-ı Kerim'de bu konuda şöyle buyrulur:

﴿وَاعْفُ عَنَّا وَاعْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا أَنْتَ مَوْلَانَا﴾

"Bizi affet, bizi bağışla, bize acı! Sen bizim Mevlamızsın."¹¹

9-Mü'min, 7.

10-Şûrâ, 5.

11-Bakara, 286.

KIYAMET GÜNÜNÜN ŞEFAATÇİLERİ

Şefaât edenlerden başka bir grup ise, açıklamış olduğumuz anlamda kıyamet gününde şefaât edenlerdir. Yani günahkâr azap mahallinden dışarı çıkarak ilahî rahmet ve merhametin mısradaki (somut örneği) olmuştur. Kıyamet şefaâtçileri de şunlardan ibarettir:

1-Peygamberler

Bu konuda Kurân-ı Kerim'de şöyle buyrulur:

﴿وَقَالُوا اتَّخَذَ الرَّحْمَنُ وَلَدًا سُبْحَانَهُ بَلْ عِبَادٌ مُّكْرَمُونَ * لَا يَسْبِقُونَهُ بِالْقَوْلِ وَهُمْ بِأَمْرِهِ يَعْمَلُونَ * يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يَشْفَعُونَ إِلَّا لِمَنِ ارْتَضَىٰ وَهُمْ مِنْ خَشِيَّتِهِ مُشْفِقُونَ﴾

"Rahman, çocuk edindi" dediler. O, böyle şeylerden uzaktır, yücedir. Hayır, (evlat diye niteledikleri) o melekler ikrama erdirilmiş kullardır. Onlar Allah'tan önce söz söylemezler ve hep O'nun emriyle iş görürler. Allah, onların önlerindeki de arkalarındakini de (yaptıklarını da yapacaklarını da) bilir. Onlar, O'nun razı olduğu kimselerden başkasına şefaât etmezler ve hepsi O'nun korkusuyla titrerler."¹²

12-Enbiyâ, 26-28. İbn-i Kesîr, Nebe suresinin 23. ayetinin zeylinde, Enbiya suresinin 28. ayetine istinat ederek İslam Peygamberini (s.a.a) kıyametin en büyük şefaâtçisi bilmiştir. Bkz: *Tefsir-i İbn-i Kesîr*, c.6, s.454.

2-Melekler

Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyurur:

﴿وَكَمْ مِنْ مَلَكٍ فِي السَّمَوَاتِ لَا تُغْنِي شَفَاعَتُهُمْ شَيْئًا إِلَّا مِنْ بَعْدِ أَنْ يَأْذَنَ اللَّهُ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَرْضَى﴾

*"Göklerde nice melekler vardır ki onların şefaati; Ancak Allah'ın izniyle, dilediği ve hoşnut olduğu kimselere yarar sağlar."*¹³

3-Şehitler

Kurân-ı Kerim'de şöyle gelmiştir:

﴿وَلَا يَمْلِكُ الَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ الشَّفَاعَةَ إِلَّا مَنْ شَهِدَ بِالْحَقِّ وَهُمْ يَعْلَمُونَ﴾

*"O'nu bırakıp taptıkları şeyler şefaate edemezler. Ancak bilerek hakka şahitlik edenler şefaate edebilirler."*¹⁴

Bu ayet, şehitlerin hakka tanıklık etmeleri sebebiyle şefaate makamına ulaştıklarına işaret ediyor. O halde her şehit, şahadet edebilecek bir şefaattir. Dolayısıyla bu ayette şahadetten, savaş meydanında ölmek değil, amellerin şahit ve tanığı anlamı kast edilmiştir.

13-Necm, 26.

14-Zuhruf, 86.

4-Müminler

Daha öce geçen ayet, açıkça müminlerin de şefaât haklarının olduğuna işaret eder. Allah Teâlâ, kıyamette müminlerin şehitler sınıfına katılacağını haber vermiştir. Konuyla alakalı Kurân-ı Kerim'de şöyle buyrulur:

﴿وَالَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ أُولَٰئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ وَالشَّاهِدَةُ

عِنْدَ رَبِّهِمْ﴾

*"Allah'a ve Peygamberlerine iman edenler var ya, işte onlar Sıddıklar (sözü özü doğru kimseler) ve Allah katında şahitlerdir."*¹⁵

15-Hadid, 19. Merhum Allame Tabatabai, şefaât konusunda getirilen yedi eleştiriyeye işaret edip eleştirileri cevaplandırır. Şimdi bunlardan bazılarını açıklayacağız:

A. Eğer suçludan azabın kaldırılması adaletse o halde azabın kendisi zulümdür ve azap zulümse, niçin bazı peygamberler kendi ümmetinin azap edilmesini istemişlerdir?

Cevap: Azabın kaldırılması, ilk hükmün ve cezalandırmanın bozulması anlamına gelmediği için cezalandırmak zulüm sayılmaz. Azabın kaldırılması günahkârın azap mısradakından çıkıp ilahi rahmete girmesi anlamındadır.

B. Allah'ın fillerinin değişim kabul etmemesi ilahi sünnetullah'tır. O halde eğer Allah hükmettiği zaman, istisnasız ve tekdüze o hüküm uygulanır. Eğer şefaât, günahkârdan azabı kaldırırsa; yani şefaât Allah Teâlâ'nın fiil ve sünnetinde değişim icat etmiştir ve bu konu, Allah'ın kastıyla çelişir.

Cevap: Allah Teâlâ işlerini yalnızca sebepler yoluyla uygular, dolayısıyla bir sebep hükmü gerektirdiği zaman (örneğin günahın, azap hükmünü peşinden getirdiği gibi) bu hükmün karşısında başka sebeplerin olması mümkündür (örneğin azap edilmemesini gerektirecek ilahi rahmet ve merhamette olduğu gibi).

Burada eklememiz gerekir ki şefaata kavramı, şefaata edilenin şefaati kabul edilebilir bir şeyi istemesidir. Bu nitelemeyle Peygamber'in (s.a.a) veya onun dışındakilerin şefaati, onların ilahi dergâhta bir fert

---

C. Şefaata halk örfünde hâkimi, uygulama kararı aldığı bir hüküm konusunda kararını yeniden gözden geçirmeye veya girişiminden vazgeçirmeye zorlamak anlamına gelir. Şefaata bu anlamda yani Allah'ın hüküm ve iradesine karışmak olacaktır ki; böyle bir şey kesinlikle muhaldir.

Allame Tabatabai bu eleştiriyi şöyle cevaplandırır:

Şefaata, Allah'ın ilim ve iradesinde bir değişim icat etmez aksine değişim irade edilen ve bilinen şeylerde olur. Şöyle ki; Allah Teâlâ, insanın çeşitli hallere duçar olacağını bilir. İnsan belirlenen bir günde özel sebep ve koşullarda bir hâle sahiptir ve Allah Teâlâ, kulunun sahip olduğu bu halde irade eder ve sonra başka bir günde kul, başka koşullar vasıtasıyla önceki halin muhalifinde yeni bir hâle girer ve Allah Teâlâ da o kul hakkında başka bir iradede bulunur. Allah Teâlâ bizzat kendisi şöyle buyurur: "*O, her an yeni bir ilahi tasarruftadır.*" Rahman, 29. Aynı şekilde şöyle buyurur: "*Allah, dilediğini siler, dilediğini de sabit kılp bırakır. Ana kitap (Levh-i Mahfuz) O'nun yanındadır.*" Râd, 39.

D. Şefaata vadesi, insanların günah işleme cesaretine sebep olur.

Cevap: Allame Tabatabai bu eleştiriye iki cevap vermiştir:

Birinci cevap: Bu söz, Allah'ın geniş bağışlayıcılığı ve rahmetine işaret eden ayetlerle çelişir. Zira bu ayetlerde Allah Teâlâ'nın, şirkin dışında tövbeyle bertaraf edilmesi şartıyla bütün günahları bağışlayacağı buyrulmuştur.

İkinci cevap: Şefaata vadesi, belirli isim ve nişanda günahkâr olarak tanınması durumunda veya hiçbir belirsizliğin bulunmadığı, tamamen kesin ve apaçık ve belirlenmiş hiçbir koşulu dikkate almaksızın şefaatin kabul edileceği günah konusunda insanın cesaretine sebep olur. Aynı şekilde şefaata vadesi, her türlü günah ve azapta ve tüm zamanlarda; günahın tamamen etkisini götürülecek şekilde etkili olması durumunda insanın günah işleme cesaretine sebep olur. Ancak son derece açıktır ki, şefaata vadesinde bu koşulların birisine bile işaret edilmemiştir. (*Tefsiru'l-Mizan*, Muhammed Hüseyin Tabatabai, c.1, s.168).

için dua ve yakarışı anlamındadır. Yani şefaâtçi, Allah Teâlâ'dan o ferdin isteklerinin yerine getirilmesini talep eder. O halde şefaât bir tür duadır. Nitekim Kur'an'ı Kerim'de şöyle buyrulur:

﴿مَنْ يَشْفَعْ شَفَاعَةً حَسَنَةً يَكُنْ لَهُ نَصِيبٌ مِنْهَا﴾

"Her kim güzel bir şefaâtle şefaâtte bulunursa onun için de ondan bir nasip olur..."¹⁶

İmam Fahri Razî, Mukâtil'den naklederek bu ayet hakkında şöyle der:

"Allah'ın dergâhındaki şefaât, dua anlamındadır. Bunu delili ise "Ebu'd-Derdâ"nın Peygamber'den (a.s) rivayet ettiği şu hadistir: 'Müslüman kardeşi ardından dua edenin duası kabul edilir ve melek de hem senin ve hem de kardeşin için senin ettiğin duayı eder.'¹⁷

Dolayısıyla bir kimseden şefaât istemek, esasında ondan dua istemek anlamındadır ve bu esas üzere her müminden dua talebinde bulunmak caizdir. Muhammed b. Abdülvahhab da canlı birinden dua istemeyi caiz bildiğini itiraf eder. Hatta bir kimseden dua etmesini istemenin caiz olduğunu bilmek, dinin zorunlu gereklerinden sayılır.

Bu nitelemeyle şefaât istemek veya ilahi peygamberler, salihler ve özellikle Peygamber Ekrem'den

16-Nisa, 85.

17-Tefsiru'l-Kebir, c.10, s.207.

(s.a.a) dua talebinde bulunmak şöyle dursun, her müminden dua talebinde bulunmak bile caizdir.

Kişi, şefaatin tahakkuk bulmasının şefaat edenin Allah nezdinde makam sahibi olması durumunda kabul edileceğine inanabilir. Bu konuda şöyle dememiz gerekir: Şefaatinin ve duasının kabul edilmesi ümit edilen her mümin Allah katında muhterem ve saygındır.¹⁸ Diğer taraftan şefaat, sadece peygamberlere has olmayıp Allah Teâlâ, mümin ve meleklerin tamamı için de şefaat hakkı tanımıştır.

MELEKLERİN ŞEFAATI

Kurân-ı Kerim'de şöyle buyrulur:

﴿الَّذِينَ يَحْمِلُونَ الْعَرْشَ وَمَنْ حَوْلَهُ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ
وَيُؤْمِنُونَ بِهِ وَيَسْتَغْفِرُونَ لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا وَسِعْتَ كُلَّ شَيْءٍ
رَحْمَةً وَعِلْمًا فَاغْفِرْ لِلَّذِينَ تَابُوا وَاتَّبَعُوا سَبِيلَكَ وَقِهِمْ عَذَابَ
الْجَحِيمِ رَبَّنَا وَأَدْخِلْهُمْ جَنَّاتِ عَدْنِ الَّتِي وَعَدْتَهُمْ وَمَنْ صَلَحَ مِنْ
آبَائِهِمْ وَآزْوَاجِهِمْ وَذُرِّيَّاتِهِمْ إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ وَقِهِمْ
السَّيِّئَاتِ﴾

18-Eslemî, Peygamber'in (s.a.a) Kâbe'ye hitapla şöyle buyurduğunu nakleder: "Senden daha hürmetli bir şey yoktur. Allah katında sadece müminin hürmeti senden daha çoktur."

"Arş'ı taşıyanlar ve onun çevresinde bulunanlar (melekler) Rablerini hamd ederek tespih ederler, O'na inanırlar ve inananlar için (şöyle diyerek) bağışlanma dilerler: Ey Rabbimiz! Senin rahmetin ve ilmin her şeyi kuşatmıştır. O halde tövbe eden ve senin yoluna uyanları bağışla ve onları cehennem azabından koru."

"Ey Rabbimiz! Onları da, onların babalarından eşlerinden ve soylarından iyi olanları da, kendilerine vaat ettiğin Adn cennetlerine koy. Şüphesiz sen mutlak güç sahibisin, hüküm ve hikmet sahibisin."

"Onları kötülüklerden koru. Sen o gün kimi kötülüklerden korursan, ona rahmet etmiş olursun. İşte bu büyük başarıdır."¹⁹

Bu ayetler, meleklerin günahkârlara şefaât edeceğine işaret eder. O halde Peygamber (s.a.a) ve diğer peygamberlerin, Allah'ın izniyle şefaât hakkına sahip olduğu gibi melekler de Allah'ın izniyle şefaât hakkına sahiptirler. Allah Teâlâ Peygamber'e (s.a.a) hitaben şöyle buyurur:

﴿وَأَسْتَغْفِرُ لِدُنْبِكَ وَالْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ﴾

"Hem kendinin, hem de inanmış erkek ve kadınların günahlarının bağışlanmasını dile!"²⁰

Kurân-ı Kerim, Hz. Nuh'un (a.s) Allah Teâlâ'dan şöyle istediğini anlatır:

19-Mü'min, 7-9.

20-Muhammed, 19.

﴿رَبِّ اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِمَن دَخَلَ بَيْتِي مُؤْمِنًا وَلِلْمُؤْمِنِينَ
وَالْمُؤْمِنَاتِ﴾

*"Rabbim! Beni, ana babamı, iman etmiş olarak evime girenleri, iman eden erkekleri ve iman eden kadınları bağışla."*²¹

O halde şefaathat dua ve bağışlanma isteminden başka bir şey değildir.

HACERÜ'L-ESVED'İN ŞEFAATI

İmam Ali (a.s) bu konuda şöyle buyurur:

"Bu taş, iyi ve hayır işleriniz için şahit tutunuz. Zira kıyamet gününde bu taş şefaathat edici (şafî) ve şefaathat kabul edilendir. Bu taşın dil ve dudakları vardır ve kendisine dokunan kimse için tanıklık eder."²²

Ebu Naîm bu hadisi naklederek şöyle diyor:

"Bu rivayethat sahihtir ve Ali'nin (a.s) buyruğu olduğu ispat edilmiştir."

Ehlisünnet âlimlerinden Azizî de bu rivayethatın açıklamasında şöyle yazar:

"Şahithat tutunuz" ibareti, yani Hacerü'l-Esvethat'ın yanında yaptığınız onu öpmek, ona dokunmak ve

---

21-Nuh, 28.

22-Kenzu'l-Ummal, Muttaki Hindî, c.12, s.217, h.34739; Camiu's-Sağîr, Celalettin Suyutî, s.225.

onun yanında dua etmek gibi iyi ve hayırlı işlerinize onu şahit tutunuz anlamına gelir."²³

Azizî sözlerinin devamında şöyle diyor:

"Şafî" yani bu taş, iyi ve hayırlı işleri için şahit tutan kimseye şefaaf etmesi ve "Müşeffe" ise şefaafi kabul edilen anlamındadır."²⁴

Dolayısıyla bu rivayette "Şahit Tutmak", Hacerü'l-Esved'den şefaaf istemektir. Her ne kadar söz konusu taşın akli, şuuru ve konuşamaz olmasına rağmen onun şahit tutulması emredilmiştir. Daha önemli ise bu amel, şirk hesap edilmez. O halde bu taşı şahit tutmak şirk olsaydı; bu amelin yapılma emri, onun şirk olduğunu ortadan kaldırmazdı. Zira hüküm ve emir, hiçbir zaman mevzunun aslını değiştirmez. Bu sözlerin sonucuna göre; şefaaf ve dua aynı kategoride ve sınıfta değerlendirilmelidir.

Aynı şekilde, bir kimse Allah katında şefaaf istediği zaman, Allah'ın o kimsenin şefaaf isteğini kabul etmesi farzdır anlamı yanlıştır. Ama bir kimse dua ederse, duasına cevap verilmesi farz değil, bilakis şefaaf ve duanın kabul edilmesi, ilahi fazl ve lütuftan hesap edilir.

ÖLÜLERİN ŞEFAATI

İbn-i Teymiye, ölülerden şefaaf ummayı bidat bilir. İbn-i Abülvahhab ve Senânî'de, ölülerden şefaaf istemenin küfür ve şirk olduğuna inanır.

23-*Feyzül-Kadir*, c.1, s.527.

24-a.g.e.

İbn-i Teymiye bu konuda şöyle diyor:

"Peygamberlerden, salih kimseler ve diğer ölülerden şefaath isteme konusunda "Bizim için dua et" veya "Bizim için Allah'tan iste" şeklinde söylemek için bize izin verilmemiştir.

Sahabe ve Tâbiîn'den hiç birisi, bu konuda bir şey söylememişlerdir. Ehlisünnet önderlerinin hiç birisi böyle bir şeye izin vermemişler ve ölülerden şefaath istemek konusunda da bize hadis ve rivayet gelmemiştir."

Bu eleştiriyi şöyle cevaplayacağız: Acaba ölülerden şefaath istemenin haram olmasının delili, onların kaybolup gitmeleri ve bizim onlara hitap edip onlardan şefaath isteyemeyişimiz midir?

Eğer böyleyse Peygamber Ekrem (s.a.a) ve diğer peygamberler öldükten sonra da canlıdırlar; bizim konuşmamızı işitir ve cevap verirler.

Peygamber Ekrem'e (s.a.a) selam gönderen kimse selamı ona ulaşır. Aynı şekilde Peygamber Ekrem'in (s.a.a) ölümünden sonraki ilmi, hayattaki ilmi gibidir. Diğer taraftan Peygamber Ekrem'in (s.a.a) ümmetinin amel ve davranışları, Efendimize sunulur ve Efendimiz de, ümmeti için bağışlanma ister.²⁵

Âlim ve kelamcılarının tamamı, bu konuda açıkça konuşmuş ve hiç kimse bunu inkâr etmemiştir.

25-Bkz: *Muhasebeti'n-Nefs*, 3. bölüm, s.18; *Keşfu'l-İrtiyâb*, s.218.

PEYGAMBER'İN ÖLÜM SONRASI (S.A.A) HAYATI

Âlim ve kelamcılarının tamamı, Peygamber Ekrem'in (s.a.a) ölüm sonrası hayatını bil ittifak kabul ederler. Semhûdî²⁶ bu konu da şöyle der:

"Hiç şüphesiz Peygamber (a.s), ölümünden sonra canlıdır. Aynı şekilde diğer peygamberlerde kendi kabirlerinde canlıdırlar ve onların hayatları, Allah'ın Kur'an'da bildirdiği şehitlerden daha kâmilidir. Bizim Peygamberimiz (a.s), şehitlerin sevinç kaynağıdır ve onların hayatları, Peygamber'in (a.s) terazisiyle ölçülür. Peygamber (a.s) şöyle buyurur: "Benim ilmim vefatımdan sonra, hayat dönemindeki ilmim gibidir." Bu hadisi Münzerî rivayet etmiştir."

İbn-i Adfî, Kamil kitabında Sabit'ten oda Enes'ten Peygamber'in (s.a.a) şöyle buyurduğunu nakletmiş-

---

26-Nurettin Ali b. Ahmet, Semhûdî olarak meşhurdur. Medine-i Münevvere oturmulu ve Şafi Mezhebine tabi olan Semhûdî bu şehrin âlimi müftüsü, üstadı, tarihçisi ve halkın lideriydi. Hicri Kameri 844 yılının Sefer ayında dünyaya gelmiş ve Haremeyn-i Şerife'nin de birçok kimse onun ilminden yararlanmıştı. Semhûdî pek çok kitap yazmıştır. "Sehâvî", onun hakkında şöyle der: 'Medine ehlinin birçoğu onun ilminden istifade etti.' Sözü'nün kısası, hüner sahibi ve imam olan Semhûdî Kurân, hadis ve fıkıh ilimlerinde belirleyici bir âlim sayılırdı. Sürekli ilim, telif, ibadet, bahis ve münazarayla meşguldü. Sabırda ve fesahatte örnek verilecek birisiydi. Sağlam bir yakını vardı ve onu, şahsına özel bir insan olarak yâd ediyorlardı. Semhûdî, Hicri Kameri 911 yılında öldü. Bkz: *Şezaretü'z-Zehab*, İbn-i Ammar Hanbelî, c.8, s.51; *ed-Dav'u'l-Lâmi*, Muhammed b. Abdurrahman Sehâvî, c.5, s.245.

tir: "Peygamberler kabirlerinde canlıdırlar ve namaz kılarlar."

Ebu Ya'lâ da bu rivayeti muvassak bir senetle getirmiştir. Beyhakî, bu rivayeti nakletmiş ve sahih bilmiştir.²⁷

Keza, Beyhakî şöyle der:

"Peygamberlerin vefatından sonraki hayatları konusunda elimizde birçok sahih hadis vardır."

O, bu konuda Peygamber'in (s.a.a) şöyle buyurduğunu nakleder: **"(Miraçta) Musa'nın yanından geçtim. O, kabrinde ayakta namazla meşguldü."**

Daha sonra Beyhakî başka bir rivayette, Peygamber'in (s.a.a), diğer peygamberlerle karşılaştığını ve onlarla namaz kıldığını nakleder.

İbn-i Mâce de Hasen senetle -Münzerî'nin dediği gibi- Ebu Derdâ'dan Peygamberin (s.a.a) şöyle buyurduğunu nakleder:

"Cuma günü bana çokça selam ve salâvat gönderin. Zira o salâvat meleklerin gözetleme yerindedir ve melekler gönderilen salâvata tanıklık ederler. Bana salâvat gönderen herkesin salâvat söylemesi bittikten sonra, salâvatı bana sunulur."

Burada Ebu Derdâ Peygamber'e (s.a.a): "Sizin ölümünüzden sonra da mı?" diye sorduğunda Efen-dimiz (s.a.a) şöyle buyurur: **"Hatta öldükten sonra bile. Allah Teâlâ yeryüzünde peygamberlerin be-**

27-Vefai'l-Vefa, c.4, s.1349.

denini ortadan kaldırmayı yasaklamıştır. O halde Allah'ın peygamberleri canlıdır ve Allah katında rızıklandırılırlar."

Bezzâr muvassak senetle İbn-i Mesud'tan Peygamber'in (s.a.a) şöyle buyurduğunu nakleder:

"Allah'ın yeryüzünde gezip dolaşan melekleri vardır ve bunlar ümmetimin haberlerini bana ulaştırırlar."

Aynı şekilde Peygamber Ekrem (s.a.a) şöyle buyurmuştur:

"Benim dünya yaşamım sizin için hayırdır. Zira birlikte konuşup sohbet ediyoruz. Benim vefatımda da sizler için hayır vardır. Zira sizin amel ve davranışlarınız bana sunulur. İyi bir amel görürsem, Allah Teâlâ'ya şükrederim ve kötü bir davranış görürsem, sizin için bağışlanma dileirim."

Ebu Mansur Bağdadî de şöyle der:

"Kelam ilmi âlimleri ve bizim ashabımız şöyle derler: Peygamberimiz Muhammed (a.s), vefatından sonra da canlıdır. Ümmetinin itaatiyle sevinir. Aynı şekilde peygamberlerin tertemiz bedenleri, hiçbir zaman çürümez."

Beyhakî de el-İ'tikâd kitabında bu konu hakkında şunları yazmıştır:

"Peygamberlerin ruhları kabzedildikten - canları alındıktan- sonra, ruhları yeniden döner.

Onlar da şehitler gibi Allah Teâlâ'nın dergâhında canlıdırlar.²⁸ Bizim peygamberimiz, Miraç gecesinde bir gurup peygamberi gördü."

Beyhakî şunları ekliyor:

"Biz peygamberlerin ölüm sonrası hayatlarını ispatlamak için ayrı bir kitap yazdık."

Aynı şekilde Semhûdî bu konuda şunları ekler:

"Peygamberin (a.s) bir hadisi bu konuyu teyit eder; şöyle buyurmuşlardır: İsa b. Meryem, hac ya da umre için Medine kenarından geçiyordu. Eğer bana selam verseydi kesinlikle selamının cevabını verirdim."

Semhûdî, peygamberlerin ölüm sonrası hayatlarının delilleri hakkındaki konuşmasının devamında getirdiği delil esasına göre; onların bedensel hayatları, dünya hayatı gibidir. Ancak yemeye ihtiyaçları yoktur. Onlar, bu dünyada etkin nüfuza sahiptirler.

Semhûdî, bu konuyu *el-Vefa Lemma Yecib li Hazreti'l-Mustafa* kitabında açıkladığını hatırlatmıştır.²⁹

Kastalani de şöyle diyor:

"Hiç şüphesiz peygamberlerin hayatı sabit ve

28-Peygamber Ekrem'den (s.a.a) rivayet edildiğine göre Efendimiz şöyle buyurmuşlardır: "*Musa'nın yanından geçtim. O, kabrinde namaz kılmakla meşguldü.*" Hz. Musa'nın (a.s) kabri, Medine ile Beytü'l-Mukaddes arasında "Medyen" dendir. *Siyerü A'lâmu'n-Nubelâ*, c.16, s.99; *Sahih-i Müslim*, c.2, s.2375; *Sünen-i Nesât*, c.3, s.216; *Müsned-i Ahmet*, c.3, s.148.

29-*Vefâü'l-Vefa*, c.4, s.1349.

bellidir ve İslam Peygamberinin (a.s) de makamı da diğer peygamberlerden üstündür. Dolayısıyla onun hayatı daha kâmil olacaktır."³⁰

Âlimlerin sahih ve apaçık görüşleri ve Ehlisünnet'in sahih kitapları da, şefaate inanmanın ve Peygamber Ekrem'den (s.a.a) ve salih kullardan dua istemenin küfür ve şirk olmadığını, bilakis İbni Teymiyye ve tabilerinin dini bilgilerinin az olduğunu ortaya koymaktadır. Dolayısıyla kabullerini yeniden gözden geçirmeleri uygun olacaktır. Onlar hadislere ve âlimlerin görüşlerine dikkatlice baksalar, kendi görüşlerinin temelsiz olduğunu ve ince bir ilmi ilkeye dayanmadığını göreceklerdir.

ÂLİMLERİN ÖLÜM SONRASI YAŞAM HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİ

İslam âlimleri, ölümden sonra hayatın devam ettiğini kabul ederler. Biz burada bu görüşlerin bazılarına işaret edeceğiz:

1-Ebubekir Arabî, *Fi'l-Amedi'l-Aksa fi Tefsiri'l-Esmâ'l-Hüsna* kitabında şunları yazar:

"Ehlisünnet, mükellef fertlerin kabirde canlı olduğu ve sorguya çekilecekleri konusunda görüş birliğindedir."³¹

2-Seyfüddin Âmidî, *Ebkaru'l-Efkâr* kitabında şöyle diyor:

30-*el-Mevahibu'l-Ledunniyye*, c.3, s.413.

31-*Şifau's-Sikâm*, s.204.

"Bu konu muhaliflerinin ortaya çıkmasından önce, geçmişteki Müslümanların tamamı, mükellef kimsenin kabirde canlanacağına görüş birliğindeydiler. Hatta muhaliflerin çıkmasından sonra dahi insanların çoğu ölümlerinin hayatları olduğuna inanıyorlardı."³²

3-Subkî de Ehlisünnet'in kabir hayatı hakkındaki görüş birliğini açıklayarak şunları ekler:

"İmamü'l-Haremeyn, Şamil kitabında şöyle yazar: Önceki Müslümanların tamamı kabir azabına, ölümlerinin hayatına ve ruhun cesede yeniden döneceğine inanıyorlardı."

Subkî bu konuda âlimlerin görüşünü naklederek şu neticeye varır:

"Ruh cesede dönecektir ve ölü, kabir sorularını cevaplamak için diriltilir. Aynı şekilde ölü, kabirde diriliş anından kıyamete kadar ilahi nimetlerden yararlanır veya azap edilir."³³

4-İbn-i Teymiyye kendisi de *İktizau's-Sıratil-Müstakim* kitabında şöyle yazar:

"Bir Müslüman şehitlerin veya müminlerin kabrine gider ve onlara selam verirse, onlar selam vereni tanır ve selamının cevabını verirler."

Semhûdî burada İbn-i Teymiyye'ye şöyle sorar:

"Eğer müminler böyle ise, tüm peygamberlerin

32-*Vefâü'l-Vefa*, c.4, s.1351.

33-a.g.e.,1412.

iftiharı olan İslam Peygamberi mümin kadar da değil midir?"³⁴

Gazali de şöyle der:

"Muhammed b. Vasi Cuma günleri ölülerin kabrine gidiyordu. O'na: "Pazartesi günlerinde gidilmez mi?" diye sorduklarında şöyle cevap verir: "Bana, ölülerin Cuma günü, bir gün öncesi (Perşembe) ve bir gün sonrası (Cumartesi), ölülerin ziyaretçilerini tanıyacakları haberi ulaşmıştır."³⁵

Aynı şekilde Şeyh Mansur, ölüm sonrası yaşam hakkında şöyle der:

"İbn-i Abbas'ın Peygamber'den (a.s) rivayet ettiği bir hadiste: "Peygamber Ekrem (a.s), Medine mezarlığının kenarından geçiyordu. Yüzünü mezarlığa çevirerek şöyle buyurdu: "Ey kabir ehli! Size selam olsun. Allah Teâlâ sizi ve bizi affetsin. Siz, bizden önce davrandınız ve biz de sizin ardınız süre geleceğiz."

Tirmizi'nin sahih senetle rivayet ettiği bu hadisin şerhinde Şeyh Mansur şöyle devam eder:

"Ölülerin kabri başına giden kimsenin, onlara selam vermesi ve kendisi ve ölüler için halisane dua etmesi çok uygun bir harekettir. Evet, benden ölülere selam vermemi istiyorlarsa, bu ölülerin derk ve şuurunun olduğunu gösterir. Zira

---

34-*Vefâü'l-Vefa*, c.4, s.1351.

35-a.g.e., s.1412.

ölüm, tamamen yok olmak değil, aksine bir yerden başka bir yere intikal etmek sayılır. Her ne kadar cisim ortadan kalkmıştır, ama ruh bakidir ve kıyamet gününe kadar ilahi nimetten yararlanır ya da azap edilir."³⁶

Peygamber'in (s.a.a) şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir:

"Allah Teâlâ ruhumu bana geri göndermesi durumunda (konuşurum)"

Şeyh Mansur bu rivayetin açıklanmasında şöyle der:

"Peygamber'in (a.s) melekût âleminde gark değilse şuurunun yerinde olduğunu ve konuştuğunu kastetmektedir ki; biz de daha önce peygamberlerin kabirlerinde canlı olduğunu söylemiştik."³⁷

Bu konuda başka bir rivayette Peygamber (s.a.a) şöyle buyurur:

"Sizin için en iyi gün, Cumadır. Bu günde Âdem yaratıldı ve bu günde de vefat etti. Sâika ve nefha bu gündedir. O halde bu günde bana çok selam gönderin. Zira selamınız bana sunulur. Ey Allah'ın Resulü 'öldükten sonra sana selamımız nasıl ulaşır?' diye sorduklarında, şöyle buyururlar: "Allah Teâlâ peygamberlerin bedenlerini yeryüzüne haram kılmıştır."

Şeyh Mansur şöyle der:

36-et-Tâcu'l-Câmî' li'l-Usûl, c.1, s.381.

37-et-Tâcu'l-Câmî' li'l-Usûl, c.1, s.291.

Bu rivayeti Ebu Davut ve Nesâî sahih senetle rivayet etmişlerdir. Şeyh Mansur, bu hadisin şerhinde şunları yazar:

"Allah'ın emri ile Peygamber (s.a.a), o selamları işitir ve sevinir. Zira Peygamber kabrinde canlıdır ve selam gönderenin selamına sevinir. O günde, Peygamber'in (s.a.a) ve ona selam gönderenlerin derecesi yükselir. Birisi, Cuma günü dışında Peygamber'e selam gönderirse özel melekler, Perşembe günü Peygamber'in ümmetinin amellerini ona ulaştırdıkları gibi, o selamı ona ulaştırırlar."³⁸

Şafii ve İbn-i Mâce de Abdullah b. Ebi Avfa'den rivayet ettikleri bir hadiste Peygamber'in (s.a.a) şöyle buyurduğunu naklederler:

"Cuma gününde bana çok selam gönderin. Hakikaten bu selamlar bana ulaşır ve ben onları işitirim."³⁹

ÖNEMLİ BİR SORU

Peygamber Ekrem (s.a.a): **"Allah Teâlâ'nın bana ruhumu gönderirse, cevabını veririm"** buyurmuştur. Bu söz hakkında önemli bir soru gündeme gelir, şöyle ki: Bu rivayet, öldükten sonra hayatın devam etmediği anlamını mı taşıyor?

Bu soruya şöyle cevap vermek mümkündür:

38-*et-Tâcu'l-Câmî' li'l-Uşûl*, c.1, s.292.

39-a.g.e.

1-Allah Resulünün (s.a.a) tertemiz ruhu, ilahi müşahedeye boğulmuş ve bu dünyanın üstünde yer almıştır. O halde bir kimse Peygamber'e (s.a.a) selam gönderirse, Peygamber'in tertemiz ruhu, o kimsenin selamının cevabını vermek için bu dünyaya yönelir. Başka bir ifadeyle Peygamber (s.a.a), bu dünyaya ruhani olarak iltifat eder ve Allah'ın mahzarındaki müşahededen beşerî mertebeye iner. Bu nitelemeyle, belki de ruhun geri gönderilmesi, manevi bir dönüş olabilir. Subkî'nin görüşü de bu doğrultudadır.

2-Belki de bu rivayet muhatabın dünya ötesi hakkındaki derk ve anlayışı ölçüsünce açıklanmıştır. Yani ruhun zorunlu olarak iştirip cevap vermesi için bedene dönmesi gerekir. Adeta Peygamber şöyle buyururlar: "Ben tam anlamıyla iştirip ve cevap veririm."

Aynı şekilde bu hadis, ruhun her selamda gelmesine ve tekrar ruhun kabzedilmesine değil de, sadece ilk selamda dönmesine delalet eder. O halde hiç kimse ruhun her selam verilmesinde gelmesini ve tekrar ruhun kabzedilmesini kabul etmez. Zira bu surette ruhun defalarca dönüp tekrar ölmesi gerekecektir.

Biz, fakat peygamberlerin değil, bilakis tüm ölüle-
rin ilim ve iştirip gibi idrak sahibi olduğuna inanıyoruz. Diğer taraftan sünnet de, her ölünün hayatının kabirde kendisine verileceği şeklinde açıklanmıştır. Bu açıklamaya göre öldükten sonra tekrar ölmeyecektir. Aynı şekilde sünnetten, kabirde ölünün azap edileceği ya da nimetlerden yararlanacağı anlaşılmaktadır.

Aynı şekilde ölünün huzur ve azabı algılaması cüzi olsa bile, hayatın olmasıyla mümkündür. Dolayısıyla biz Mutezile'nin aksine bu algılamanın cüzi bile olsa gerçekleşeceğine ve bu hususta delile ihtiyaç olmadığına inanıyoruz.⁴⁰

Şimdi İbn-i Teymiyye'nin sözüne dönelim. O, böyle bir isteğin ölülerden istenmesi sayılacağı delince peygamberlerden şefaât istenmesini caiz bilmiyordu. Ne var ki bu açıklama ve rivayetlerle peygamberlerin kabirlerinde canlı oldukları ve onlardan şefaât istemenin, ölülerden şefaât istenmesi anlamına gelmediği aydınlığa kavuştu. Aynı şekilde Kurân-ı Kerim'de, şehitlerin canlı olduğunu açıkça ortaya koyan ayetin olduğunu hatırlatmak istiyoruz:

﴿بَلْ أَحْيَاءٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ يُرْزَقُونَ﴾

"Bilakis onlar diridirler, Rableri katında Allah'ın lütfinden kendilerine verdiği nimetlerin sevincini yaşayarak rızıklandırılmaktadırlar."⁴¹

Peygamberlerin makamının şehitlerden daha üstün ve yüce olduğunda hatta âlimlerin kaleminin, şehitlerin kanından daha üstün olduğunda hiç şüphe yoktur.⁴² Dolayısıyla Allah yolunun ölüleri canlıysa, ke-

40-Vefâü'l-Vefa, c.4, s.1355.

41-Âl-i İmrân, 169.

42-Kenzu'l-Ummal, c.10, s.141, h.28715; Biharü'l-Envâr, Muhammed Taki Meclisî, c.2, s.14. Bu rivayet Kenzu'l-Ummal'da şöyle gelmiştir: "Kıyâmet gününde âlimlerin kalemleri ile şehitlerin kanı teraziye konulacak ve âlimlerin kalemi, şehitlerin kanına üstün gelecektir."

sinlikle onlardan daha üstün olan peygamberler de diridirler.

Beyhakî *el-İtikâd* kitabında peygamberlerin canlı oluşu konusunda açıkça şöyle yazar:

"Peygamberler, ruhları kabzedildikten sonra, ruhları tekrar döndürülür ve onlar, şehitler gibi Rableri katında diridirler."⁴³

Bu delillerin hapsi bir yana, sözü işitmediklerini ve dua etmediklerini farz etsek bile hatta bu durumda yine de ölümlerden dua istemenin bir sakıncası yoktur ve onlardan dua talebinde bulunmak insanı kâfir etmez. Zira bu görmeyen birinden -görüyor düşünce- siyle- bir şey istemek gibidir. Acaba böyle bir istek, Müslüman'ın kâfir olmasını gerektirir mi?

Keza İbn-i Teymiyye'ye, Peygamber'in (s.a.a) vefatından sonra, sahabenin ve hatta sahabe olmayanın bile Efendimizden şefaât istediğini, yardım talep ettiğini ve kendisi için dua istediğini hatırlatmamız gerekiyor. Peygamber'in (s.a.a) dışında salih kimseler hakkında bile bu işi yapıyorlardı. O halde onların bu ameli, şefaatin meşruluğuna ve şefaât istemenin caiz olduğuna işaret etmektedir.

İbn-i Teymiyye ve onun takipçilerine son hatırlatmamız şu olacaktır: Ölümden sonra ruh baki kalır ve ortadan kaybolmaz. Ruhtan dua isteminde bulunma imkânı vardır. Fahri Razî *et-Tefsiru'l-Kebir* kitabında...

43-*Vefâü'l-Vefa*, c.4, s.1355.

﴿وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الرُّوحِ قُلِ الرُّوحُ مِنْ أَمْرِ رَبِّي وَمَا أُوتِيتُمْ
مِنَ الْعِلْمِ إِلَّا قَلِيلًا﴾

"Sana ruh hakkında soru soruyorlar. De ki: 'Ruh, Rabbinin bileceği bir şeydir. Size pek az ilim verilmiştir'"⁴⁴ ayeti ile ilgili bölümde; öldükten sonra ruhun baki kalacağına dair on yedi delil getirir. Ve biz burada söz konusu delillerin bazılarını işaret edeceğiz:

1-Peygamber (s.a.a) şöyle buyurur:

"Cenazenin teşyiinde, ruh cenazenin üstüne çıkararak şöyle der: 'Ey Ailem ve çocuklarım! Sakın ola dünyanın benimle oynadığı gibi sizinle de oynamasın'..."

Bu rivayet, cisim ölüp onu götürdükleri zaman insanın ölmediğini ve algıladığını açıkça ortaya koymaktadır.

2-Allah Teâlâ şöyle buyurur:

﴿يَا أَيَّتُهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ ارْجِعِي إِلَىٰ رَبِّكِ رَاضِيَةً مَّرْضِيَةً﴾

"(Allah, şöyle der:) 'Ey huzur içinde olan nefis!' "Sen O'ndan razı, O da senden razı olarak Rabbine dön!"⁴⁵

Bu ayetin işareti gereğince öldükten sonra Allah Teâlâ'ya doğru dönen şey canlıdır ve Allah'tan hoş-

44-İsrâ, 85.

45-Fecr, 27-28.

nuttur ve Allah'ta ondan razıdır. O halde hoşnut olarak Allah'a doğru dönen şey insanın kendisidir. Dolayısıyla bu ayetin delaleti gereği, insan öldükten sonra diri ve kalıcıdır.

3-Peygamber (s.a.a) şöyle buyurmuştur:

"Allah'ın peygamberleri ölmezler, bilakis bir yerden başka bir yere mekân değiştirirler."

Aynı şekilde şöyle buyurur:

"Ölen herkesin kıyameti kurulur."

Başka bir rivayette şöyle gelmiştir:

"Kabir, cennet bahçelerinden bir bahçe veya cehennem çukurlarından bir çukurdur."

Her halükârda Peygamber'in (s.a.a) bu sözleri, insanın öldükten sonra canlı olduğunu ortaya koymaktadır.

4-Allah Teâlâ şöyle buyuruyor:

﴿حَتَّىٰ إِذَا جَاءَ أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ تَوَفَّتْهُ رُسُلُنَا وَهُمْ لَا يُفِرُّونَ
ثُمَّ رُدُّوْا إِلَى اللَّهِ مَوْلَىٰ هُمْ الْحَقِّ﴾

"Nihayet birinize ölüm geldiği vakit (görevli) elçilerimiz onun canını alır ve onlar görevlerinde asla kusur etmezler. Sonra hepsi, gerçek sahipleri Allah'a döndürülürler."⁴⁶

46-Enâm, 61-62.

Bu ayet esasınca, ölüler Allah Teâlâ'ya doğru dönerler ve ruhsuz ceset, Allah'a doğru yönelemez. Dolayısıyla bir kimse ya da bir şeyin, ceset olmaksızın Allah'a dönmesi gerekir.

5-Hintler, Rumlar, Araplar, Acemler gibi milletlerin tamamı, aynı şekilde Yahudiler, Mesihiler, Zerdüşter, Müslümanlar ve diğer dinlerin tabilerinin hepsi, ölüleri için sadaka verirler. Onlar için hayır dua ederler ve kabirlerini ziyarete giderler. İnsanların ölüm sonrası hayatları olmasaydı sadaka vermek, onlar için hayır dua etmek ve onları ziyaret etmek abes bir iş olacaktı.

Diğer taraftan halkların tamamının sadaka vermede, dua etmede ve kabirleri ziyaret etmedeki işlerinin aynı olması, insanların bozulmamış fıtratlarıyla, insanın hakikatinin cenaze ve bedeninin dışında bir şey olduğuna ve bu hakikatin ölmediğine, bilakis insanın cisminin öldüğü ve bu dünyadan gittiğine tanıklık etmektedir.⁴⁷

Netice itibariyle bozulmamış fıtrat, öldükten sonra hayatın olduğuna tanıklık etmektedir. Aynı şekilde Kurân ayetleri ve sünnette, öldükten sonra ruhun baki kalacağına tanıklık eder.

Dolayısıyla Kurân'ın, sünnetin ve salim fıtratın tanıklığı esasınca, tertemiz ruhlar canlıdır ve onlardan şefaât isteyip dua talebinden bulunmanın hiçbir sakıncası yoktur. Diğer taraftan bu amel ne bidati

---

47-et-Tefsiri'l-Kebir, c.21, s.41.

doğurur ve ne de insan böyle bir inanca sahip olmakla kâfir ve müşrik olur. Aksine böylesine bir suçlama fitrata yönelmemekten ve Kurân ve sünnet üzerinde düşünmemekten kaynaklanır.

SUBKÎ'NİN RUHUN ÖLÜMSÜZLÜĞÜ HAKKINDAKİ GÖRÜŞÜ

Subkî'ye: "Ruh da ceset gibi kaybolup gider mi?" diye sorduklarında, şöyle yanıtlar:

"Ruh hakkındaki soru, ya filozofların üslubuy-
ladır ya da âlim ve fakihlerin yöntemiyledir. Pey-
gamberlerin tamamının, ruhun bendenden ayrıl-
dıktan sonra baki kalacağı görüşünde ittifak var-
dır. Bu iş, olabilecek bir şeydir. Şeriatların ve din-
lerin tamamı da ruhun bekasını kabul eder. Bize
göre, dinler arasında bu konuda hiçbir ihtilaf yok-
tur. Ama İmam Fahri Razî bu konuda şöyle der:
"Bu dünyada, ruhun bedenden ayrıldıktan sonra
baki kalması gibi aklen muteber olan şeyler, pey-
gamberler ve âlimlerin çoğunluğunun sözüyle uy-
gunluk içerirse insanın "nefsin" sürekli baki kala-
cağına yakın etmesi sebebi olur."

Bir kimse, Fahri Razî'nin ibaretindeki "pey-
gamberlerin çoğunluğu" sözünden peygamberle-
rin, öldükten sonra ruhun baki kalacağı konusun-
da ittifaklarının olmadığını çıkarımında bulunabilir.
Ne var ki böyle bir çıkarım yanlıştır ve onun kastı
da bu değildir. Bilakis o, ilk etapta peygamberle-
rin, ruhun bedenden ayrıldıktan sonra baki kala-

cağı hakkında konuşmuştur. Ruhun bedenden ayrıldıktan sonra baki kalacağına inanmak bize farzdır. Şeriatların, semavi kitapların ve özellikle Kurân ve rivayetlerin açıklaması esasınca, ruh bedenden ayrıldıktan sonra olduğu gibi baki kalacaktır ve bu konuda tevil etme, ayet ile rivayetleri yorumlamanın imkânı yoktur. Hatta âlimiyle cahiliyle hiçbir Müslüman bu konuda şüpheye düşmez. Aksine ölülerin hepsinin hayatları olduğunu tamamı kabul eder.

Önceki toplulukların da bu konuda görüş birliği vardır ve Bakara suresinin 154. ayetindeki⁴⁸ şehitlerin ölmedikleri hakkındaki buyruğu hususunda bu ayetin şehitlere has olmadığını, ayetin "insan öldükten sonra tamamen kaybolup gidecek ve ondan hiçbir eser kalmayacak" şeklinde söyleyen kâfirlerin sözlerini reddettiğini söylemişlerdir.

Elbette ölülerin de hayatının dereceleri vardır; örneğin bunlar içinde en iyisi ve derece bakımından en yükseği, şehidin hayatıdır. Şehit olmayan müminin hayatı, şehidin hayatının aşağısında yer alır ve kâfirlerin hayatı, azaba duçar olmaları sebebiyle en aşağı derecededir, ancak ölülerin tamamı hayata sahiptir. Bununla birlikte cesetlerin bazıısı çürürken bazıısı çürümez; baki kalırlar.

Bu konudaki açıklamamız, İslam'ın görüşüdür.

48-"Allah yolunda öldürülenlere 'ölüler' demeyin. Hayır, onlar diridirler. Ancak siz bunu bilemezsiniz."

Ayetler ve Peygamber'in (s.a.a) bu konudaki buyruklarını araştırmak ve incelikle bunlar üzerine eğilmek, bu konunun önemini daha bir ortaya koyacaktır. Bu konuda sözü uzatmaya gerek yok. Zira açıkça bu meselenin dinin gereklerinden olduğu anlaşılmaktadır."⁴⁹

Ayet ve rivayetlerin tanıklığı esasınca peygamberlerin, Allah'ın veli kullarının ve salih kimselerin ruhlarının ve ruhların tamamının baki ve hayat sahibi olduğunu açıkladık. Şimdi, ruhlara tevessül edip şefaata uman birisini Vahabilerin niçin kâfir bildiğine bakalım.

Belki de onların en sağlam delili, onların cahillikleri ve ayet ve rivayetler hakkındaki dikkatsizlikleri ve düşünmeyişleri olabilir. Elbette onların, bu hakikate ulaşamamalarındaki cahillikleri aldırmaızlıktan dolayı değilse, özürleri kabul edilebilir. Aksi takdirde, onların bu sözleri için hiçbir özür ve kabul edilebilir bir bahane yoktur.

Vahabi Cemaatine bu konudaki son cevabımız şöyle olacaktır: Ölüünün işitip işitmeyeceğine inanmak, dinin usul ve rükünlerinden sayılmaz. Aksine inanıldığı zaman dinde bidati ortaya çıkaracak farzlardan da değildir. Haliyle *Sahiyyen* ve *Sünen*'de geldiği üzere,⁵⁰ böyle bir kimse kendi inancında mü-

---

49-*Fetâva's-Subkî*, c.2, s.636.

50-*Sahih-i Buhârî*, c.9, s.193 (*Kitabu'l-İ'tisam*). *Sahih-i Müslim*, c.5, s.131 (*Kitabu'l-Akziye*). İmamiye kitaplarında böyle bir ibaret gelmemiştir ve Ehlisünnet'in ravileri ilkelerince bu rivayetin itibarı

kâfatı olan doğru bir yola gitmemiş ya da özrü'nün kabul edileceği bir yanlış yapmıştır.

Dolayısıyla böyle bir inanca sahip olmak, insanı müşrik ya da günahkâr yapmaz. Eğer böyle olsaydı, büyük tefsirci İmam Fahri Razî de⁵¹ müşrik ve hatta dine bidat sokan kimse sayılacaktı. Zira Razî de ruhun baki olduğunu ve ölü için dua edilmesinin, sadaka verilmesinin ve nezredilmesinin, ruhun bekası delilince yapıldığına inanıyordu. Aynı şekilde müfessirler...

﴿فَالْيَوْمَ نُنَجِّكَ بِبَدَنِكَ﴾

"Biz de bugün bedenini, arkandan geleceklere ibret olman için, kurtaracağız"⁵² ayetinin tefsirinde bu ayetin açıkça insan nefsinin onun bedeninden başka bir şey olduğunu söylemişlerdir.⁵³

RİVAYETLERDE ŞEFAAT

1-Bu bölümde Ehlisünnet'ten iki rivayet zikretmekle yetineceğiz. "Enes"ten nakledilen bir rivayette şöyle gelmiştir:

---

yoktur. Zira onun ravilerinin silsilesinde Amr b. Âs gibi belirsiz bir şahıs yer almıştır. Diğer rivayetin raviler silsilesi de Mürsel'dir. Bkz: *Umdetü'l-Karî*, c.25, s.67.

51-Rey şehrinde dünyaya gelen bu şahsın tam adı şöyledir: Ebu Abdullah Muhammed b. Ömer b. Hüseyin b. Hasan Temimî Taberî. Usulü dinde Eş'ari ve fıkhıta Şafii mezhebine tabidir ve İmam Fahrettin Razi ismiyle meşhurdur (*el-Kunye ve'l-Alkab*, c.3, s.13).

52-Yunus, 92.

53-Bkz: *Tefsiru'l-Mizan*, c.10, s.121.

"Peygamberden (s.a.a) kıyamet günü bana şefaet etmesini istedim. Peygamber (s.a.a) kabul ederek şöyle buyurdular: "Bu işi yapacağım." Sizi nerede arayayım dediğimde: 'Sırat'ın kenarında' buyurdular."⁵⁴

2-Sevad b. Karib de Allah Resulünün (s.a.a) yanına geldi ve şöyle bir beyit okuyarak Peygamber'den (s.a.a) şefaet istedi: "Ey Peygamber! Hiçbir şefaatçinin şefaati Sevad b. Karib'e fayda vermeyeceği o günde sen şefaet et."⁵⁵

SAHABENİN BAKIŞ AÇISINDA ŞEFAAT İSTEMEK

Bu bölümde de bu konuda sahabenin üslubunun açıklayıcısı olan birkaç hadise değineceğiz:

1-İbn-i Abbas şöyle diyor: "Ali (a.s), Peygamber'e (s.a.a) gusül verdikten sonra şöyle buyurdu: Anam babam senin tertemiz hayatına ve ölümüne feda olsun, bizi Rabbinin yanında hatırla."⁵⁶

2-Birinci halife Ebu Bekir, Peygamber'in (s.a.a) kefeni aralayarak yüzünü öpmüş ve Ali'nin (a.s) (birinci hadiste zikredilen) sözünü söylemiştir.⁵⁷

54-*el-Camiu's-Sahih*, c.4, s.621, h.2433.

55-*ed-Dureru's-Seniye*, s.29; *Keşfu'l-İrtiyâb*, s.263; *el-İsabe*, c.2, s.96; *Üsdü'l-Ğâbe*, c.3, s.375.

56-*Emâli*, Müfid, s.105; *Biharu'l-Envâr*, c.22, s.527 (Şeyh Müfid'in *Emâli*'sinden nakledilmiştir).

57-*Keşfu'l-İrtiyâb*, s.265 (Zeynî Dehlân'ın *Hulasatu'l-Kelam*'ından nakledilmiştir.)

3-İkinci Halife Ömer'in hilafeti zamanında, kıtlık oldu. Peygamber'in (s.a.a) sahabesinden Bilal b. Haris, Peygamber'in (s.a.a) kabrine giderek şöyle arz etti: "Ey Allah'ın Resulü! Halk kırılıp yok olmanın eşiğindedir. Allah'tan bu ümmet için yağmur iste." Haris, Peygamber'i (s.a.a) rüyasında gördü ve Peygamber ona çok yakında yağmur yağacağı müjdesini verdi.⁵⁸

Bu vakıa esasınca Peygamber'den (s.a.a) yağmur istemek ve Peygamber'in (s.a.a) berzah âleminde dua etmesi de gayri mümkün değildir. Aynı şekilde Efendimiz, berzah âleminde isteyenin ne istediğini bilir. O halde Peygamber (s.a.a) dünyada iken ondan bir şey istenmesi nasıl şirk ve bidat değilse, Peygamber'in (s.a.a) berzah âleminde olduğu halde ondan istekte bulunmak ta şirk ya da bidat sayılmaz.

Bir kimse, ölüye ibadet olacağı deliliyle ölüden şefaât istemek yasaktır derse, ona cevabımız şudur: Canlıdan şefaât istemek ve talepte bulunmakta aynıdır. O halde ölüden şefaât istemenin sorun olacağı eleştirisi mantıklı değildir.

Şimdi delilleri, ayet ve rivayetleri dikkate alarak ve getirdiğimiz şahitleri de hesap ederek, Vahabilerin ölüden şefaât istenmesini haram kabul etmelerine dair bir delillerinin olmadığını göreceğiz. Diğer taraftan Vahabilerin, sahabe ve tabiinin hiçbirisinin şe-

---

⁵⁸-*Fethu'l-Bari*, c.2, s.398. Bkz: *Sünenü'l-Kübra*, c.3, s.351; *Vefâü'l-Vefa*, c.4, s.1374.

faat istemedikleri iddiası son derece şaşırtıcıdır. Dolayısıyla bu tür fetvalar, Vahabilerin dini kaynaklara ve sahabenin yaşam tarzına aşına olmadıklarını ve haliyle sözlerinin son derece cahilce olduğunu göstermektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

KABİRLERE TEBERRÜK (BEREKET İSTEMİNDE BULUNMAK)

VAHABİLİĞİN GÖRÜŞÜ

İbn-i Teymiye ve onun tabileri kabirlerden bereket isteminde bulunmayı (teberrük), kabirleri öpmeyi ve onlara dokunmayı haram bilirler ve bu işleri yapan bir Müslüman'ı "kabirci veya kabre tapan" olarak değerlendirip kâfir ve müşrik olarak görürler. Vahabiler böyle yapan Müslümanların eylemini, cahiliye toplumunun putlara tapınma işi gibi olduğunu varsayarlar.

VAHABİLİK GÖRÜŞÜNÜN ELEŞTİRİSİ

Onların sözlerinin cevaplandırılmasında ilk etapta aşağıdaki konuları ele alacağız:

1-Ehlişünnet'in önderlerinden İmam Malik, Mansur-u Devaniki'ye şöyle der: "Peygamber'e (s.a.a) vefatından sonra saygıda bulunmak, O'na hayatındayken saygıda bulunmak gibidir." Biz de aynı inancı paylaşarak peygamberlerin vefatlarıyla saygınlık ve makamlarının kaybolmayacağına inanıyoruz. O halde bu büyük şahsiyetlerin kabirlerinin de özel bir konumu ve saygınlıkları vardır. Bu betimlemeye gö-

re mukaddes şeriatla, onların kabirlerinin öpülmesi, onlardan bereket umulması caiz olduğu apaçık belirtilmemiş dahi olsaydı yine de bu işin şeriatla beğenilen bir şey olduğu anlaşılacaktı. Zira böyle bir amel, bir çeşit dini şiarları büyültüp saygı duymak hesap edilir.

2-Eğer tazim ve kutsamak ibadet sayılmasına rağmen haram addediliyorsa veya kabirleri öpmek ve onlara saygı göstermek ibadet ve şirk olarak varsayılıyorsa o halde Kâbe'nin tazimi ve onun tavaf edilmesi de şirk olarak görülmesi gerekir. Keza Hacerü'l-Esved'in tazimi ve öpülmesi, Hicr-i İsmail ve Makam-ı İbrahim'in saygınlığı, mescitlerin tazimi, anne babayı büyük saymak ve onların karşısında eğilmek, meleklerin Âdem karşısında secde etmeleri, Hz. Yusuf'un kardeşleri, annesi ve babasının ona secde etmesi, askerinin bir üstüne karşı saygısı, sahabenin Peygamber'e (s.a.a) saygısı ve nihai olarak Vahabilerin, kendi başkan ve liderlerinin önünde eğilmesi gibi birçok gelenek ve göreneklerini de şirk bilmemiz gerekir idi. Hâlbuki Vahabilerin bizzat kendileri dahi böyle bir inanca sahip değillerdir.

3-Sahabe ve salih kimselerin amel ve davranışları, Vahabilerin görüş ve inançlarıyla uygunluk içermez. Zira sahabe kabir ve ziyaret yerlerini öpüyorlardı, onlara dokunuyorlardı ve onların türbelerinden bereket umuyorlardı. Biz burada sahabe ve salih kimselerin bu konudaki davranışlarıyla alakalı birkaç örneği sizin bilgilerinize sunacağız:

a) Hz. Zehra'nın (s.a) Babasının Tertemiz Kabrinin Toprağından Bereket Umması

İmam Ali (a.s) şöyle buyurur:

"Peygamber (s.a.a) toprağa verildikten sonra, Zehra (s.a) onun kabri kenarında durdu. Kabirden bir avuç toprak aldı ve yüzüne koydu. İşte o zaman saçını yolar halde şu iki beyitlik şiiri okudu: Ahmet'in kabrini bir kez koklayan kimsenin, artık paha biçilmez diğer kokuları koklamasına ne ihtiyacı vardır? Öyle musibetlere duçar oldum ki eğer aydınlık günler bu musibetleri görseydi, kapkara kesilirdi".¹

b) Ebu Eyyüb el-Ensarî'nin Peygamber'in (s.a.a) Kabirinden Bereket Umması

Davut b. Ebi Salih şöyle diyor:

"Bir gün Mervan b. Hakem, Mescid-i Nebi'ye girdi. Bir adamın Peygamber'in (s.a.a) kabrine yüzünü koyduğunu görünce, ensesinden tutup geriye çekerek ona şöyle dedi: 'Ne yaptığını biliyor musun?' O adam, dönüp Mervan'a bakınca Ebu Eyyüb Ensarî olduğu anlaşıldı. Ebu Eyyüb, şöyle dedi: 'Evet ben biliyorum. Ben bir tahta kenarına

---

1-*İrşadu's-Sâri*, c.3, s.352; *el-İthâf*, Şebrâvî, s.90; *Vefâü'l-Vefa*, c.4, s.1404; *Meşâriku'l-Envâr*, s.63;

el-Fetâvi'l-Fıkhiye, İbn-i Hacer, c.2, s.18; *es-Sireti'n-Nebeviyye*, İbn-i Haşim, c.2, s.340; *Keşfu'l-İrtiyâb*, s.347; *el-Mevahibu'l-Ledunniyye*, c.3, s.400.

gelmedim. Ben Allah Resul'ünün (s.a.a) huzuruna geldim' dedi ve sözlerini şöyle sürdürdü: Peygamber'in (s.a.a) şöyle buyurduğunu işittim: 'Layık önderlerin rehberlik ettikleri zaman, din için ağlamayın, din önderliğinin ehil olmayanların eli-ne düştüğü zaman ağlayın.'"2

Burada, Hâkim-i Nişaburî ve Zehebî'nin bu hadisi sahih bildiklerini eklememiz gerekir. Subkî de bu konuda şöyle der:

"Eğer bu hadisin senedi doğruysa, kabrin duvarına el sürmenin keraheti yoktur."3

Allame Emîni de şöyle yazıyor:

"Bu hadisten, Emevilerin mutahhar/ tertemiz kabirlere tevessül etmeyi yasaklayarak bidat bıraktıkları anlaşılmaktadır."4

c) Bilal'in Peygamber'in (s.a.a) Kabrinden Bereket Umması

Bilal, Peygamber'i (s.a.a) rüyasında gördü. Efendimiz, ona şöyle buyurdular: "Bilal! Bunca vefasızlık ne için? Gelip kabrimi ziyaret etme zamanı gelmedi mi?" Bilal, gamlı ve hazin bir vaziyette uykudan uyandı ve sefer yükünü yüklenerek Medine'ye yöneldi. Peygamber'in (s.a.a) kabri başına geldi ve

---

2-Müstedreki Hâkim, c.4, s.560, h.8571; Vefâü'l-Vefa, c.4, s.1404.

3-Bkz: Vefâü'l-Vefa, c.4, s.1404; Keşfu'l-İrtiyâb, s.347.

4-el-Gadir, c.5, s.151.

saç başı perişan bir vaziyette ağlayarak bedenini kabre sürdü.⁵

d) İbn-i Ömer'in Teberrüğü

İbn-i Ömer'in, sağ elini Peygamber'in (s.a.a) kabrine koyarak Bilal gibi yaptığını söylemişlerdir.⁶

e) İbn-i Münkedir'in Teberrüğü

İbn-i Münkedir tabiindedir. O, kendi arkadaşlarıyla otururken birden bire dili tutuldu. O haliyle kalktı ve Peygamber'in (s.a.a) kabrine yüzünü koydu ve sonra döndü. Yanındakiler onu yaptığı bu işten dolayı yerdiler, ama o şöyle dedi: "Ne zaman bir sorunla karşılaşsam, Peygamber'in (s.a.a) kabrinden şifa isterim."⁷

Zehebî, İbn-i Münkedir'in sözünü şöyle rivayet eder:

"Efendimizin kabrinden yardım isterim."⁸

5-*Siyerü A'lâmu'n-Nubelâ*, c.1, s.358; *Üsdü'l-Ğâbe*, c.1, s.208; *Şifau's-Sikâm*, s.39.

6-*Keşfu'l-İrtiyâb*, s.436; *Şerhu's-Şifa*, c.2, s.199; *Vefâü'l-Vefa*, c.4, s.1405.

7-*Vefâü'l-Vefa*, c.2, s.444; bkz: *el-Gadir*, c.5, s.151.

8-*Siyerü A'lâmu'n-Nubelâ*, c.3, s.213. Üzülerek söylemeliyiz ki bu kitabı gözden geçiren ve şerh edenler, Vahhabiyet düşüncesinin etkisinde kalarak, bu ve benzeri içerikteki rivayetlere gereken dikkati göstermeksizin, senedinin zayıflığı ya da kendi görüşleriyle uyuşmadığını zannettiklerinden dolayı reddederler. Sanki İslam'ın gerçek itikadı, Vahhabiliğin görüşleridir.

EHLİSÜNNET FAKİHLERİNİN GÖRÜŞ VE FETVALARI

Bu bölümde Ehlisünnet'in fetvalarının bir bölümüne yer vereceğiz:

1-Ahmet b. Hanbel'in fetvası; İbn-i Cemaati Şafii şöyle der:

"Abdullah b. Ahmet b. Hanbel şöyle diyor: Babama, Peygamber'in (s.a.a) minberine el sürüp öpen ve ondan bereket uman veya sevap niyetiyle aynı şeyi Peygamber'in kabrine yapan kimse hakkındaki görüşünün ne olduğunu sordum. Babam şöyle yanıtladı: 'Bir sakıncası yoktur.'"⁹

2-İmam Ahmet b. Hanbel'e, Peygamber'in (s.a.a) kabri ve minberini öpen kimsenin hükmünü sorduklarında şöyle cevap verdi: "Bir sakıncası yoktur." Ahmet b. Hanbel'in fetvasını İbn-i Teymiyye'ye gösterdikleri zaman, İbn-i Teymiyye çok şaşırarak şöyle dedi:

"Ben Ahmet'in fetvasına şaşırıyorum; ben onu seçkin bir âlim biliyorum; gerçekten bu, onun fetvası mıdır?"¹⁰

Biz de İbn-i Teymiyye'nin, İmam Ahmet b. Hanbel'i küfürle, şirkle ve bidatle suçlamadığına şaşırıyoruz.

9-Vefâü'l-Vefa, c.4, s.1414.

10-a.g.e.

3-Remlî Şafii de şöyle diyor:

"Peygamberlerin, Allah'ın veli kullarının ve salihlerin kabirlerine teberrük kastıyla el sürmenin bir sakıncası yoktur."¹¹

4-Aynı şekilde Remlî Şafii şöyle der:

"Kabir sandığı üzerine el sürüp öpmek ve ziyaret yerlerini öpüp el sürmenin keraheti vardır, ama teberrük kastıyla olursa, kerahati yoktur." Remlî Şafii, babasının fetvasının da bu olduğunu söyleyerek devam eder: "Fakihler, açıkça Hacerü'l-Esved'e dokunmaya güç yetiremeyen kimsenin asasıyla oraya doğru işaret etmesi ve sonra asasını öpmesini söylemişlerdir."¹²

5-Muhibbiddin Taberî Şafii'nin de verdiği fetva şöyledir:

"Kabre dokunmak ve öpmek caizdir ve âlimler ve salihler de böyle amel ediyorlardı."¹³

6-Şehâbüddin Hafâcî Hanefî'nin fetvası: O, Şifâ kitabının şerhinde "Kabre el sürmek, öpmek ve kabir üzerine kapanmak keraheti vardır." ibaretinin açıklamasında şunları yazar:

"Fakihlerin bu fetva hakkında ortak görüşü yoktur, bu sebeple İmam Ahmet b. Hanbel ve

---

11-Bu sözü Şebramili, Şeyh Ebu Ziya'dan (ö.1087), *el-Mevahibu'l-Ledunniyye* kitabının haşiyesinde ve Hamzâvî'nin *el-Metâlib* kitabından nakletmiştir.

12-a.g.e.

13-*Esne'l- Metâlib*, c.1, s.331; *Vefâü'l-Vefa*, c.4, s.1407.

Taberî şöyle diyorlar: Kabir üzerine kapanmanın bir sakıncası yoktur."¹⁴

7-İbn-i Ebu Sayf Yemanî'nin fetvası: Mekke'nin Şafi âlimlerinden bir diğèrinin fetvasını şöyle nakletmişlerdir:

"Kurân'ı, hadis kitabını ve salihlerin kabirlerini öpmek caizdir."¹⁵

8-Zerkanî Malikî'nin fetvası da şundan ibarettir:

"Mübarek kabirlerin öpülmesinde kerahet vardır. Ancak teberrük kastıyla olursa keraheti yoktur."¹⁶

9-İzâmî Şafi, İbn-i Teymiyye'nin "Salihlerin kabirlerini tavaf eden veya onlara dokunan kimse, günahların en büyüğünü işlemiştir" sözü hakkında şöyle der:

"O, anlamsız bir şey söylemiştir. Zira bir defasında: 'Böyle bir eylemi yapan kimse günahların en büyüğünü işlemiştir' derken başka bir defasında: 'Böyle bir işi yapan müşriktir' diyor. Hâlbuki seçkin âlimlerin bazıları yıllar önce İbn-i Teymiyye'nin doğumundan önce bu konuları açıklamışlardır.

Diğèr taraftan bu şahsın sözü, âlimlerin sözüyle uyuşmuyor. Bazen, âlimlerin falan meselede it-

---

14-Şerhu's-Şifa, c.3, s.1714; Vefâü'l-Vefa, c.4, s.1404; el-Gadir, c.5, s.134.

15-el-Gadir, c.5, s.153.

16-Şerhu'l-Mevâhib, c.8, s.315.

tifak ettiklerini söylüyor, hâlbuki âlimlerin icması bunun tam tersinedir. Eğer bir kimse ondan önceki ve sonraki âlimlerin ve aynı şekilde insafı ve iyi anlayışlı âlimlerin sözlerine dikkat etse, bizim sözümüzün doğruluğunu görecektir.

Örneğin; Müslümanların geneli kabri tavaf edip ona dokunuyorlar, ama bu konudaki âlimler üç kısımdır:

Birinci gruptakiler, sürekli bu işi caiz bilirler. İkinci gruptakiler haram etme sınırına varmadan şiddetli kerahet olarak sürekli bu işi yasaklarlar. Bir grup da orta yolu tutup, eğer bir kimsenin ölüyü ziyaret etmeye alakası çoksa bu amelin mekruh olmadığını; alakası azsa, edebin gereğini yerine getirerek, kabri tavaf etmemesi ve dokunmaması gerektiğini söylemiştir.

İbn-i Teymiyye'nin bazı işleri nedeniyle Müslümanlara küfür nispetinde bulunuyorsa, dikkatle bakarsanız onun sözünün iki öncüle döneceğini ve bu öncüllerin birinin doğru ve diğerinin ise yanlış olduğunu göreceksiniz.

Doğru önerme (büyük önerme) "Allah'a olan ibadetin dışındaki her ibadet şirki içerir." Şeklinde-dir. Küçük önerme ise şöyledir: "Ölü ya da gâip birini çağırarak, kabirleri tavaf edip onlara el çekmek, ölü için kurban nezretmek, Allah'ın dışındakiler için ibadet yapmaktır." ki bu söz doğru değildir."¹⁷

10-İbn-i Hacer şöyle diyor:

"Fakihlerin bazıları, Hacerü'l-Esved'i öpmek deliline, büyük ve değerli eşyalarla saygıya ve tazime layık fertlerin öpülmesinin caiz olduğu fetvasını vermişlerdir."¹⁸

11-Şehy İbrahim Bâcûrî Şafii'nin verdiği fetva şöyledir:

"Kabri öpmek ve ona el çekmenin keraheti vardır. Ancak teberrük kastıyla olursa mekruh olmaz."¹⁹

12-Şehy Adavi Hamzâvî Maliki şöyle der:

"Hiç şüphesiz Peygamber'in (s.a.a) kabri şerifini yalnızca teberrük kastıyla öperler. Dolayısıyla diğer veli kulların kabrinin -teberrük kastıyla öpülmesinin caiz olmasının uygun olacağı anlaşılmaktadır."²⁰

KABRİN ÖPÜLMESİ HAKKINDA BİR RİVAYET

Keşfu'l-İrtiyâb kitabı, *Kifayetü's-Şa'bi*, *Fetâvâ'l-Garâib*, *Metâlibu'l-Müminin* ve *Hazânetü'r-Rivâye'*-den naklederek şu rivayeti getirmiştir:

"Adamın birisi Peygamber'in (s.a.a) huzuruna gelerek şöyle arz etti: 'Ey Allah'ın Resülü! Ben cenne-

---

18 -*Vefâü'l-Vefa*, c.4, s.1405.

19 -*Şerhu'l-Fikhi's-Şafii*, c.1, s.274; *el-Gadir*, c.5, s.154.

20 -*Kenzu'l-Metâlib*, s.20; *el-Gadir*, c.5, s.154; *Meşâriku'l-Envâr*, c.1, s.140.

tin girişini ve Hurü'l-Ayn'in alnını öpmeye yemin ettim.' Efendimiz ona, annesinin ayağını ve babasının alnını öpmesini emretti. Adam: 'Babam ve annem hayatta değilse ne yapayım?' diye sorunca Efendimiz şöyle cevap buyurdu: "Onların kabirlerini öp." Adam: 'Eğer onların kabrinin nerede olduğunu bilmiyorsam ne yapayım?' diye sorunca Efendimiz şöyle buyurdular: 'Birisini annenin kabri niyetine diğeri- ni ise babanın kabri niyetine iki çizgi çiz ve bu iki çizgiyi öp ve yeminini bozma."²¹

PEYGAMBER'İN (S.A.A) MİNBERİNDEN BEREKET UMMAK

Geçmişten günümüze dek Müslümanların yaşam tarzı sireti Peygamber'in mihrabı, ant içtiği yer ve Efendimizin dokunduğu her yerden teberrük etmek şeklinde olagelmıştır. Aynı şekilde Müslümanlar Medine'nin toprağından, özellikle şehitlerin efendisi Hz. Hamza'nın toprağından teberrük umuyorlardı. Biz burada Müslümanların davranış tarzlarından bir kaçına işaret edeceğiz:

Peygamber'in (s.a.a) minberi Müslümanlar için büyük değere sahiptir, öyle ki fakihlerin bazıları, minberin hürmetinin korunması için onun kenarında yemin etmekten kaçınıyorlardı. Müslümanlar, sürekli Peygamber'in (s.a.a) minberine teberrük ediyorlar ve minberin hürmetini korumaya çalışıyorlardı. Verece-

---

21-*Keşfu'l-İrtiyâb*, s.350.

ğimiz birkaç örneğe dikkat ediniz:

1-Mervan, Zeyd b. Sabit'in Peygamber'in (s.a.a) minberi yanında yemin etmesi yargısında bulundu. Ancak o, minberin hürmetinin korunması için orada yemin etmekten kaçındı.²²

2-Âkuli, Allah Resulünün (s.a.a) minberini şöyle niteliyor:

"Zamanla Peygamber'in (s.a.a) minberi bozuldu. Abbasi halifelerinden birisi onu yeniden yaptırdı ve geride kalan ağaçlarından, teberrük kastıyla kendine tarak yaptı. Aynı şekilde sahabe Peygamber'in (s.a.a) minberine dokunmaya çok özen gösteriyordu."

3-Peygamber'in (s.a.a) minberi ateş alıp bir kısmının yanmasına kadar kendi yerinde duruyordu. Minberin yanması, Medine halkı için dayanılmaz bir acıydı. Zira minberin iki tarafındaki elin konulacağı çıkıntı; yani Peygamber'in mübarek ellerini koyduğu yer yandı ve kaybolup gitti. Bundan sonra halk, bu kısma dokunamadı ve teberrük edemediler.²³

4-Yezit b. Abdullah b. Kasit²⁴ şöyle diyor:

"Peygamber'in (s.a.a) minberi, onun kabri ya-

22-Sahih-i Buhârî, c.3, s.243.

23-Âsâru'n-Nebeviye, s.31.

24-Onun hakkında şöyle demişlerdir: O imam, fakih ve sika (güvenilir) idi. Kutübü Sitte de ondan rivayet nakletmişlerdir. Halk onun ehli emanet ve fakihliğinden yararlanmıştı. O, Hicri Kameri 122 yılında ölmüştür. (Siyerü A'lâmu'n-Nubelâ, c.5, s.266).

kınındaydı. Mescit sakinleşince Peygamber'in (s.a.a) ashabından bir gurup sağ elleriyle minberin el konacak yerini tuttular ve kibleye dönerek dua ettiler".²⁵

5-Onuncu asrın âlimlerinden Şeyh Ahmet b. Hamit şöyle diyor:

"Halk, Peygamber'in (s.a.a) minberinin tahtalarına teberrük ediyordu."²⁶

6-Semhûdî de Peygamber'in (s.a.a) minberi konusunda şöyle der:

"Peygamber'in (s.a.a) minberi üzerine kaplama yaptılar ve Peygamber'in (s.a.a) ravzası kenarındaki minber üzerine tavan kondurdular. Halk, tavan arasından elini Peygamber'in (s.a.a) minberine uzatıyor ve oradan teberrük umuyordu."²⁷

FAKİHLERİN TEBERRÜK UMMAK HAKKINDAKİ FETVALARI

1-İmam Malik ve üstatları Yahya b. Said Ensarî, İbn-i Müseyyib ve İbn-i Ömer, 'Peygamber'in minberinin çıkıntısına el sürmek caizdir' fetvasını vermişlerdir.²⁸

2-İmam Sadık (a.s) şöyle buyurur:

25-*et-Tabakâtu'l-Kübra*, c.1, s.13; *Vefâü'l-Vefa*, c.4, s.1401.
26-*Umdetü'l-Ahbâr*, s.135.
27- *es-Sârimu'l-Menkî*, s.132; *Vefâü'l-Vefa*, c.4, s.1403; *Siyerü A'lâmu'n-Nubelâ*, c.5, s.467.
28-a.g.e.

"Peygamber'in (s.a.a) kabri yanında dua etmeyi bitirdikten sonra, onun minberi yanına git ve ona el çek; el konacak yerin üstünden tut. Göz ve yüzünü oraya sür. İşte bu, gözün şifasıdır."²⁹

3-"İshak b. İbrahim" şöyle diyor:

"Hacının Medine'ye gitmesi, Mescid-i Nebevi'de namaz kılması ve Peygamber'in (s.a.a) ravzasına bakması daha sonra Peygamber'in (s.a.a) kabrine, minberine ve oturduğu yere; el çekip mübarek adımlarını attığı ve onun dayandığı ve Cebrail'in vahiy indirdiği direğe teberrük etmesi çok yerinde bir iştir.

Aynı şekilde sahabe, tabiin ve Müslümanların liderlerinin tamir ettiği yerlerden teberrük umması da çok uygun bir iş olacaktır."³⁰

PEYGAMBER'İN (S.A.A) KABRİNİN TOPRAĞINA TEBERRÜK

Müslümanlar sürekli Peygamber'in (s.a.a) ve Hz. Hamza'nın kabri toprağına ve Medine toprağına teberrük ediyorlardı. Medine toprağının her derde, özellikle cüzam ve baş ağrısına şifa olduğu nakledilmiştir. Fakihler de bunlara teberrüku caiz bilmiş ve hatta bu şeylere teberrük etmenin övülen işlerden olduğunu söylemişlerdir. Bir bölümünü nakledeceğimiz fetvalara şimdi dikkat buyurunuz:

29-Hürri Âmulî, *Vesailu's-Şia*, c.10, s.270.

30-*es-Sârimu'l-Menkî*, s.148.

1-Semhûdî şöyle diyor:

"Sahabe ve hatta gayri sahabe Peygamber'in (s.a.a) toprağını alıyorlardı. Ayşe, toprağın alındığı deliğin kapatılmasını emretti."³¹

Bazıları şöyle demiştir: "Ayşe toprağın alındığı deliğin kapatılmasını emretti. Zira sahabenin yaptığı bu iş, toprağın bitmesine ve kabrin yok olmasına sebep olacaktı."³²

2-Aynı şekilde Semhûdî Müslümanların Medine toprağından bereket umulması hakkında şöyle der:

"Onlar, ateşli hastalıkların iyileştirilmesi için Saib³³ kabri toprağından yararlanıyorlardı." Semhûdî, Zereşkî'den naklederek şöyle devam ediyor:

"Medine toprağını başka bir yere götürmek - toprağın hürmetinin korunması ve Peygamber'in (s.a.a) hareminin orada olması sebebiyle- caiz değildir, ama Hamza'nın toprağı istisna edilmiştir. Zira Hamza'nın kabri toprağını tedavi amaçlı alınmasının sakıncasının olmaması hususunda herkesin ittifakı vardır."³⁴

3-Senhâcî de şöyle der:

"Ahmet b. Yekud'a, 'halk, bereket elde etme amacıyla kabirlerin toprağını alıyor. Acaba bu iş caiz midir değil midir?' diye sorduğumda şöyle dedi: 'Caizdir.' Aynı şekilde halk, sürekli âlimlerin,

---

31-Vefâü'l-Vefa, c.1, s.544.

32-a.g.e.

33-Saib, Medine de bir yerin adıdır.

34-Vefâü'l-Vefa, c.1, s.569.

şehitlerin ve salih kimselerin toprağından teberük umuyorlardı ve önceki zamandan şimdiye kadar şehitlerin efendisi Hamza'nın toprağını götürüyorlardı."³⁵

4-İbn-i Ferhûn şöyle der:

"Bu günlerde halk Hamza'nın kabri yakınından toprak alıyorlar ve ondan tespihe benzer boncuk yapıyorlar."

İbn-i Ferhûn, Medine halkının bu yaptığından Medine toprağının kullanılmasını caiz ve mubah olduğu sonucuna ulaşır.³⁶

MEDİNE TOPRAĞININ HASTALIKLARA ŞİFASI

Medine toprağının şifası hakkında çok sayıda rivayet gelmiştir ve biz burada bunların bir kaçına işaret edeceğiz:

1-Semhûdî şunları yazar:

"İbn-i Neccâr ve Vefâü'l-Vefa kitaplarında İbn-i Cevzî, Medine tozunun cüzam/lebra hastalığının şifası olduğunu rivayet eder."

2-İbn-i Esir, *Câmiu'l-Usûl* kitabında Sa'd'dan Peygamber'in (s.a.a) hikâyesini naklederek şu açıklamada bulunur:

"Allah'ın Resülü (s.a.a) Tebük savaşından dö-

35-a.g.e., 116.

36-a.g.e.

nüyordu. Müminlerden bir gurup onu karşılamaya çıktı ve sonuç itibariyle etraf toza toprağa boğuldu. Peygamber'in (s.a.a) yanındakilerden bazıları ağız ve burunlarını kapattılar. Ama Peygamber (s.a.a) yüzünün örtüsünü kaldırarak şöyle buyurdu: 'Allah'a yemin olsun ki Medine'nin tozu, bütün hastalıkların şifasıdır.'

3-Ebu Seleme şöyle diyor:

Allah Resulünün (s.a.a) şöyle buyurduğunu işittim: **Medine'nin tozu, cüzam/ lebra hastalığını iyileştirir.**

4-Semhûdî ayrıca şöyle der:

"Ben kendim, bir şahsın cüzama tutulduğuna ve şiddetli ağrı çektiğine şahit oldum. Bu şahıs şifa bulmak için "Beyaz toprak yığını" isminde bir bölgeye gitti. Burası Kûba yolunda Bethân dereindedir. O, bu yerde kendini toprağa buladı ve bir miktar da toprak aldı. Gerçekten de bu yaptığı şey, onun için faydalı oldu."

5. İbn-i Zubale, Yahya b. Hasan b. Cafer Alevî ve İbn-i Neccâr şöyle diyorlar:

"Peygamber (s.a.a), Belhâris kabilesinin yanına gitti ve onların nefes darlığı ve akli perişanlığa duçar olduklarını gördü. Peygamber (s.a.a), niçin bu hastalığa yakalandıklarını sordu ve onlarda: 'Ey Allah'ın Resulü! Bedenimiz ateşlenmişti (sıt-maya yakalanmıştık)'deyince Efendimiz: 'Niçin Saib toprağından yararlanmıyorsunuz?' buyurdular. Nasıl istifade edeceklerini sorduklarında

Efendimiz şöyle buyurdular: 'Oranın toprağından bir miktar suya dökün, sonra biriniz ağzının suyunu eklesin ve şöyle desin: 'Allah'ın Adıyla; bizim toprağımız, insanlarımızdan bazısının ağzının suyuyla ve Allah'ın izniyle bizim hastalığıımıza şifa olacaktır.' Onlar Peygamber'in (s.a.a) emrine amel ettiler ve hastalıklarına şifa buldular."

İbn-i Neccâr, Ebu'l Kasım b. Yahya Alevî'nin nakliyle bu hadisin devamında şöyle diyor:

"Saib, Mâçşuniye'nin aşâğılarında Bedhân'da yer alan bir deredir. Orada halkın toprak aldığı bir çukur vardır. Günümüzde oranın toprağından veba hastalığıının iyileştirilmesi için yararlanılır. Halk oranın toprağıını alır ve faydasının tecrübe edildiğini söyler. Ben kendim de bu topraktan bir parça aldım."

Semhûdî şunları da ekler:

"Bu çukur şimdilerde de var ve oldukça meşhurdur. Halk oranın toprağından alır ve hastalıklarının şifası için kullanırlar. Bazı dostlarım için ben de o topraktan almıştım."

Daha önce Zereşkî'nin şu sözünü nakletmiştik: - harem toprağıını almak yasaklanmıştır- Hamza'nın kabir toprağı istisna edilmiştir. Zira geçmişten günümüze dek Müslümanlar, oranın toprağıının baş ağrısını iyileştirmek için mubah olduğunda ittifak etmişlerdir. Semhûdî bu sözün talikasında şunu ekler:

"Niçin Saib toprağıını istisna etmemiştir."³⁷

37-Vefâü'l-Vefa, c.1, s.69.

ALTIN VE SİKKEDEN (METAL PARA) BEREKET UMMAK

1-Cabir b. Abdullah anlatıyor:

"Peygamberle (s.a.a) birlikteydim. Devem hastalandı ve kafileden geride kaldım. Allah Resulü (s.a.a) yanıma gelerek bana ne olduğunu sordu. Devemin hasta olduğunu söyledim. Efendimiz, devenin kuyruğunu tutarak sürdü. Cabir şöyle diyor: Bende böyle yaptım ve sürekli kafilenin önlerindeydim. Mekke'ye yaklaştığımızda Efendimiz, devemin nasıl olduğunu sordu. Hasta olduğunu söyleyince Efendimiz deveyi kendisine satmamı söyledi. 'Buyurun sizin olsun, onu size bağışladım' dedim. Efendimiz şöyle buyurdular: 'Hayır olmaz, devene kırk dirheme alıyorum. Onunla Medine'ye kadar git, oraya varınca da bana ver.' Cabir şöyle devam ediyor: Medine'ye vardığımda Allah Resulünün (s.a.a) yanına gittim. Peygamber (s.a.a), Bilal'e, bana kırk dirhem ve bir kıratta (dirhemin on dörtte biri) fazla vermesini buyurdular. Ben kendi kendime, 'Peygamber'in (s.a.a) verdiği bu bir kıratı ömrümün sonuna kadar saklayacağım' dedim. Sonra onu kiseye koydum ve "Harre" olayına kadar hiç ayırmadım; Şam ordusunun Medine'ye hamle ettiği Harre vakiasında onu benden aldılar."³⁸

Evet, Allah Resulünün (s.a.a) büyük sahabesi, Al-

38-Müstened-i Ahmet, c.3, s.316; Sünen-i Nesâî, c.7, s.298.

lah Resulü (s.a.a) hayatta iken onun bir kıratından teberrük umuyor ve onu koruyarak ömrünün sonuna kadar saklamaya özen gösteriyor.

2-Hayber savaşında bir gurup kadın Peygamber'in (s.a.a) yanındaydı ve Peygamber (s.a.a) savaş ganimetlerinden onlara da pay verdi. Kadınlardan birisi şöyle anlatır: "Ben kadınların sözcüsü olarak Peygamber'in (s.a.a) yanına geldim ve şöyle arz ettim: 'Biz kadınlar da sizinle birlikte gelmek ve gücümüz oranında Müslümanlara yardım etmek istiyoruz.' Efendimiz: 'Allah'ın izni ve bereketiyle' buyurdular. Kadın sözüne şöyle devam ediyor: Peygamberle birlikte gittik. Müslümanlar Hayber kalesini fethettiler ve oranın ganimetinden de bize verdiler. Peygamber (s.a.a) boynuma bir gerdanlık astı. Allah'a yemin olsun! Onu hiçbir zaman kendimden ayırmam ve beni o gerdanlıkla defnetmelerini vasiyet ettim."³⁹

Allah Resulünün (s.a.a) kadın sahabesinin Efendimizin verdiği gerdanlıktan bereket umduğunu ve onunla iftihar ettiğini ve hatta gerdanlıkla defnetmelerini vasiyet ettiğini görüyoruz. Daha ötesi hiç kimse bidat, küfür ve şirk işledi diye eleştirmiyor.

PEYGAMBER'DEN (S.A.A) GERİDE KALAN ŞEYLERE TEBERRÜK ETMEK

1-Enes b. Malik anlatıyor:

"Berberin Peygamber'i (s.a.a) tıraş ettiğini gör-

39-es-Siretü'l-Halebîyec.2, s.770.

düm. Sahabeler Peygamber'in (s.a.a) etrafını çevrelemişlerdi ve her birinin elinde Efendimizin bir tel saçı vardı. Onlar hatta bir saç telinin bile yere düşmesine izin vermediler."⁴⁰

2-Muhammed b. Sirin, Ubeyd'e şöyle diyor:

"Enes tarafından Allah Resulünün (s.a.a) saçının bir teli bana ulaşmıştı. Ubeyd de ona şöyle der: 'Eğer Peygamber'in (s.a.a) saçının bir teli benim yanımda olsaydı, onu dünyanın tamamından daha çok severdim.'"⁴¹

3-Kebşe de şöyle der:

"Allah Resulü (s.a.a) yanımıza asılı su tulumunun ağzından su içti. Ben de kalkıp tulumun ağzını kestim."⁴²

İbn-i Mâce bu konuda şöyle diyor:

"Peygamberin ağzını koyup su içtiği yerden bereket umulması çok güzel bir iştir."⁴³Tirmizi de bu hadisi sahih bilir.⁴⁴

4-Sehl b. Sa'd yanındakilere anlatıyor:

"Bir gün Peygamber (s.a.a) "Sakife-i Beni Sâide" de ashabıyla oturuyordu. Peygamber, Sehl'den su istedi, o da kâseyi doldurup getirdi. Ravi şöyle diyor: Sehl, o kâseyi bize gösterdi ve biz de

---

40-Câmiu'l-Usûl, c.4, s.102.

41-a.g.e.

42-el-Camiu's-Sahih, Tirmizi, c.4, s.306, h.1492.

43-Sünen-i İbn-i Mâce, c.2, s.1132.

44-el-Camiu's-Sahih, c.4, s.306.

ondan su içtik. Sehl konuşmasına şöyle devam ediyor: Ömer b. Abdülaziz, kâseyi kendisine bağışlamamı söyledi, bende ona bağışladım."

Buharî, söz konusu kâse için şöyle diyor:

"Ben o kâseyi Basra'da görmüş ve ondan su içmişim. Bu kâseyi "Nazr b. Enes" in varisleri sekiz yüz bin dirheme satın aldılar."⁴⁵

5-Fâkihânî'nin Peygamber'in (s.a.a) pabucundan bereket umması: Cemaleddin Abdullah b. Muhammed Ensarî üstadı Taceddin Fâkihânî ile Peygamber'in (s.a.a) Daru'l-Eşrefiyye'deki pabucunu ziyaret için Dımışk'a gittiler. Cemaleddin şöyle anlatır:

"Oraya ulaştığımızda üstadım Peygamber'in pabucunu gördü. Başını açtı, pabucu öperek yüzüne sürdü ve ağlayarak şu şiiri okudu: 'Mecnun'a, Leyla'ya ulaşmak mı önemlidir yoksa dünyanın tamamına ulaşmak mı?' diye sorsalardı Mecnun şöyle diyecekti: 'Benim için Leyla'nın pabucu daha sevimli ve dertlerimin dermanıdır.'"⁴⁶

6-Nafi şöyle diyor:

"Eğer İbn-i Ömer'in işlerine ve Peygamber'in (s.a.a) ardından nasıl gittiğine dikkat etseydin, kendine o aklını yitirmiş derdin."⁴⁷

Nafi şöyle devam ediyor:

"İbn-i Ömer sürekli Peygamber'den (s.a.a) ge-

45-*Fethu'l-Bari*, s.101-103.

46-*ed-Dibâcu'l-Muzehheb*, s.187; *el-Gadir*, c.5, s.155.

47-*Siyerü A'lâmu'n-Nubelâ*, c.3, s.213; *Hilyetu'l-Evliya*, s.1, s.310.

ride kalan eşyaların ardından teberrük umuyordu. Peygamber (s.a.a) nerede namaz kılmışsa o da orada namaz kılıyordu.

İbn-i Ömer, hatta Peygamber'in (s.a.a) altında oturduğu ağacın altına oturuyordu ve ağacın kurumaması için sulamaya özen gösteriyordu."⁴⁸

Malik'te İbn-i Ömer hakkında şunları söylüyor:

"İbn-i Ömer, sürekli Peygamber'in (s.a.a) ardından teberrük arayışındaydı, o kadar önem veriyordu ki onun aklından korkmaya başladılar."⁴⁹

Aynı şekilde İbn-i Ömer hakkında Peygamber'in (s.a.a) oturduğu minberden bile teberrük umduğunu söylemişlerdir.⁵⁰

İbrahim b. Abdurrahman bu konuda şöyle der:

"İbn-i Ömer ellerini, Peygamber'in (s.a.a) ellerini koyduğu minbere koyuyor ve sonra elini yüzüne sürüyordu."⁵¹

7-Muhammed b. Munkedir'in yaşamı hakkında söylenildiğine göre o, Mescid-i Nebevi'nin avlusuna geliyor ve özel bir yerde uzanarak bedenini oraya sürüyordu. Sebebini sorduklarında şöyle diyordu: "Ben, Peygamber'in burada olduğunu gördüm."⁵²

48-*Üsdü'l-Ğâbe*, c.3, s.341.

49-*Siyerü A'lâmu'n-Nubelâ*, c.3, s.213.

50-a.g.e.

51-*el-Muğni*, İbn-i Kudâme, c.3, s.559.

52-*Vefâü'l-Vefa*, c.4, s.1406; *Siyerü A'lâmu'n-Nubelâ*, c.5, s.359.

İbn-i Munkedir sahabeden değil, tabiindendir. Zira, yaklaşık hicretin otuzuncu yıllarında dünyaya gelmiştir. Dolayısıyla görmekten kastedilen, Peygamber'i (s.a.a) rüyada görmektir.

8-Memûn'un davranışı: Memûn, Yahya b. Eksem'e şöyle diyor:

"Ne zaman birisi bir dirhem veya bir dirhemden az ya da çok değerinde bir parça tahtayla yanıma gelir de bana 'Peygamber (s.a.a) buna dokundu ya da el sürdü' derse, her ne kadar inandırıcı olmasa ve doğru söylediğine bir delil olmasa da Peygamber'e (s.a.a) aşırı ilgimden ötürü, o ağaç parçasını bin dinara alırım. Onu yüzüme gözüme sürerim. Sürekli ona bakar ve ondan bereket umarım. Kendim ve etrafımdakilerin hastalığı için ondan şifa isterim ve canım gibi onu korurum. Ben, onun bir ağaç parçasından başka bir şey olmadığını ve bir fazilet içermediğini çok iyi biliyorum. Allah Resulü (s.a.a) elini ona koymuş dedikleri için o parçayı seviyorum."⁵³

İbn-i Kesir'in söylediğine göre Yahya b. Eksem, Ehlisünnet âlim ve önderlerinden sayılır.⁵⁴

Keza Zehebî'nin yazdığına göre o, Kazi'l-Kuzat (Başyargıç), fakih, allame ve içtihat ehliendir. Memûn⁵⁵ hakkında da adalete teşvik eden, güzel yaratılışlı, iyi anlayışlı, bilgili ve âlimlerin büyüklerin-

---

53-*Tarih-i Bağdat*, Tayfur, s.45.

54-*el-Bidâye ve n-Nihâye*, c.10, s.316. Elbette onun hakkında kötü işlerin ardınca da gittiğini söylemişlerdir. (bkz: *Siyerü A'lâmu'n-Nubelâ*, c.12, s.10).

55-*Siyerü A'lâmu'n-Nubelâ*, c.10, s.279. Elbette bazıları şarap içmenin, adalete teşvik etmekle çelişir bir tarafı olmadığını ve Memûn'un da bunlardan birisi olduğuna inanırlar! Her ne kadar bazıları onu savunmaya kalkışmıştır ki bu tür şeyler, esasında yazarların satılmışlık adetlerindedir.

den olduğunu söylemişlerdir. O, Peygamber'in eşyasından teberrük umuyordu ve bu işi meşru biliyordu. O, bu amelini Yahya'ya anlatır, Yahya'da onu men etmez. Bilakis beğenilen bir iş olduğunu tekit eder.

HZ. FATİMA 'NIN (A.S) EVİNDEKİ BİR PARÇA TAŞTAN BEREKET UMULMASI

İmam Hüseyin'in (a.s) kızı Fatıma, eşi ve çocuklarıyla birlikte Hz. Zehra'nın (a.s) evinde yaşıyorlardı. Ne var ki onları oradan dışarı attılar ve evi harabeye çevirdiler. Evin yıkılması esnasında Fatıma'nın eşi Hasan b. Hasan, büyük oğluna bir taşın alametini söyleyerek şöyle dedi: Git, o taş kendi evinin yapımında kullanıp kullanmadıklarına bak. Cafer oraya gitti, çok dikkatliydi. O taş çıkardıkları zaman babasına haber verdi. O, taşın bulunmasından ötürü şükür secdesine kapandı ve şöyle dedi: Allah'ın Resulü, (s.a.a) kızı Fatıma'nın (s.a) evine gidiyor ve bu taş üzerinde namaz kılıyordu.

Ravi şöyle diyor: "Ben şimdi şüphe ediyorum, belki de o, Fatıma'nın (a.s) namaz kıldığını söylemiştir. İmam Rıza (a.s) da şöyle buyurur: "Hasan ve Hüseyin (a.s), bu taş üzerinde dünyaya gelmiştir."

Bizim en hayırlımız Hüseyin b. Abdullah b. Abdullah, ne zaman bedeninin bir tarafı ağrısaydı bu taş üzerindeki küçük taşları bir kenara çeker ve bedenini ona sürerdi."⁵⁶

56-*Keşfu'l-İrtiyâb*, s.353.

Burada eklemeliyim ki bu taş, Hz. Fatıma, İmam Hasan ve İmam Hüseyin'i onun üzerinde dünyaya getirmesinden ya da kendisi veya değerli babası onun üzerinde namaz kılmasından dolayı değer kazanmıştır. Böyle bir taş, itibar ve değer kazanıyorsa, Allah Resulünün (s.a.a) kabrinin toprağının hiç saygınlığı yok mudur? Peygamber'in (s.a.a) kabri yanında Allah'tan hacetlerimizi istemek doğru değil midir?

MERV TAŞINDAN TEBERRÜK UMMAK

Rivayete göre Ali (a.s) "Rezîn"e mektup yazar ve ondan, üzerinde namaz kılıp secde etmek için Merv'den taş getirmesini ister.⁵⁷

BAZI KABİRLERDEN VE CENAZELERDEN BEREKET UMMAK

1-Bir şahıs Sa'd b. Muâz'ın kabrinden bir parça toprak alıp yanında götürmüştü, sonra topraktan misk kokusunun geldiğini gördü.⁵⁸

2-Abullah Hadânî Hicri Kameri 183 yılında Terviye gününde öldürüldü. Kabrinin toprağı misk gibi

---

57-Vefâü'l-Vefa, c.1, s.115

58-et-Tabakâtu'l-Kübra, c.3, s.10; *Siyerü A'lâmu'n-Nubelâ*, c.1, s.289. Bu şahıs büyük bir şahsiyet olup lakabı "Ebu Amr Ensarî"dir. Dediklerine göre, onun ölmesiyle arş sallanmıştır. Bkz: *Siyerü A'lâmu'n-Nubelâ*, c.1, s.279. Biz de onun büyük bir sahabe olduğuna inanıyoruz. Bkz: *Mu'cemu Ricâli'l Hadis*, Ebu'l Kasım Hûî, c.8, s.91; *Tenkihu'l-Makâl*, c.2, s.21; *Müstedrekâtü İlmi'r-Ricâl*, c.4, s.43.

kokuyordu, halk bu toprağı alıp üzerlerine sürüyordu.⁵⁹

3-İbn-i Cevzî Maruf-u Kerhî'nin kabri hakkında şöyle diyor: "Onun kabri Bağdat'ta çok belirgindir ve halk oraya giderek teberrük umar." İbrahim Harbi de onun kabri için şöyle yazar: "Söz konusu kabir'in panzehir olduğu tecrübe edilmiştir."⁶⁰

4-Ehlişünet'in önderlerinden İmam Ahmet b. Hanbel Hicri Kameri 241 yılında ölmüştür. Onun kabri meşhur olup halk ziyarete gider ve oradan teberrük umar.⁶¹

5-Şafii fakihi Hazr b. Nazr Erbeli 567 h.k yılında ölmüştür. İbn-i Hallikân onun kabri hakkında şöyle diyor: "Halk onun kabrini ziyarete gider. Ben kendim defalarca onun kabrini ziyarete gittim ve halkın onun kabri başında matem tutup teberrük umduklarını gördüm."⁶²

Buna binaen sahabe, tabiin ve ravilerin yaşam tarzına baktığımızda, onların Allah Resulünün (s.a.a) eserlerine 'kabri ve diğer eşyalarına' teberrük ettiklerini göreceğiz. Onlar hatta onun saçının bir telinden, su içtiğı tulumun ağzından, pabucundan, devesinin bastığı yerden, ona ait bir tahta parçasından ve kabrinden teberrük umuyorlardı. Bu şahıslar sıradan kimseler değillerdi. Bazıları sahabe ve bazıları da ta-

---

59-*Hilyetu'l-Evliya*, c.2, s.258; *Tezhibu't-Tezhib*, c.5, s.310.

60-*Sıfatu's-Saffe*, c.2, s.324.

61-*Tabakâtu'l-Hanâbile Muhtasarı*, s.14.

62-*el-Bidâye ve'n-Nihâye*, c.12, s.353; *el-Gadir*, c.5, s.203.

biindendiler. Aynı şekilde söz konusu bu kimselerin bazıları hadis rivayetçileri, Kütüb-ü Sitte ve Sünen gibi meşhur kitapların yazarları veya üstat ve fakihlerdendir.

Bu denli delillere rağmen, İbn-i Teymiyye ve onun takipçileri kabirlerden bilhassa Allah Resulünün (s.a.a) kabrinden bereket umulmasını niçin küfür biliyorlar? Acaba İbn-i Teymiye sözlerinin getirileri arkasında durup sahabe, tabiin, Kütübü Sitte ve Sünen'in sahiplerini ve önceki fakihleri kâfir biliyor mu?

6-Nureddin Mahmut Zenkî Hicri Kameri 569 yılında ölmüştür. İbn-i Kesir, onun hakkında şöyle der: "Dımışk'taki kabri halkın ziyaret yeridir. Kabrinin etrafına yükseltilmişler ve kokulandırmışlardır. Oradan geçen herkes onun kabrinden bereket umar."⁶³

7-İbn-i Teymiyye'nin teşyii cenazesine pek çok kimse katılmış ve yolu kapatmışlardı. Buna rağmen halk uzaklardan geliyor ve cemiyetin sayısı habire artıyordu. Halk mendil ve sarıklarını cenazenin üzerine atarak bereket umuyordu. Halkın ona duyduğu aşırı ilgi ve alakadan ötürü tabut kırıldı. Halk onun cenazesinin gusül suyunu teberrük unvanında içiyordu. Cenazenin guslünden kalan sidri satın alıyor ve

---

63-*el-Bidâye ve'n-Nihâye*, c.12, s.353; *el-Gadir*, c.5, s.203. O, Şam toprakları valisiydi; onun yanında dünyanın hiçbir değeri yoktu. Halkı iyi işler yapmaya çağırırdı. Avrupa topraklarında cihat etmiş ve yaklaşık elli şehri kâfirlerin elinden almıştır (*el-Bidâye ve'n-Nihâye*, c.12, s.306.)

kendi aralarında paylaşıyorlardı. Haşarattan korumak için yüz elli dirheme aldıkları ipi cıvaya batırarak onun bedenine koymuşlardı.⁶⁴

Özetlersek, İbn-i Teymiyye'nin teşyii cenazesinin nasıl olduğu ve ona uyanların cenazeden nasıl teberrük umduklarının beyanından sonra şimdi çok önemli şu sorunun cevaplandırılması gerekir: İbn-i Teymiyye teberrük umulmasını şirk ve bidat bildiğine göre acaba onun takipçileri de müşrik ve bidatçi hükümünde mi oluyorlar? Acaba onun teşyii cenazesinde hiç mi Müslüman yoktu ve onun cenazesinin teşyiiini bizzat müşrikler mi yaptı?

Öyle anlaşılıyor ki; cenazeye el sürmek ve ondan bereket ummak, akıl sahiplerinin işi olup Müslümanlar arasında da yaygındı. Dolayısıyla böyle bir İslami geleneğin haram olduğuna fetva vermek, akıl ve şeriatın muhalifinde bir görüştür.

8-Subkî, Buharî'nin vefatı ve toprağa verilmesi hakkında şunları yazar:

"Halkın, onun kabrinin toprağını almasından ötürü, kabir açığa çıkmıştı. Kabri koruma imkânı olmadığından, kabrin üstüne gözenekli tahta koymak zorunda kaldık. Böylelikle halk onun kabrine ulaşamadı."⁶⁵

64-*el-Bidâye ve'n-Nihâye*, c.14, s.136; *el-Kunye ve'l-Alkab*, c.1, s.237.

65-*Tabakâtu's-Şâfiyye*, c.2, s.233; *Siyerü A'lâmu'n-Nubelâ*, c.12, s.467.

Hicri Kameri 256 yılında Buharî'nin toprağında bereket uman Semerkant halkı, kâfir ve müşrik miydi? Acaba onun cenazesini kâfirler mi teşyî edip defnettiler?

Müslümanlara böyle bir yakıştırmada bulunmak için çok küstah olmak gerekir! Ama üzülererek söylemeliyiz ki; bu cemaat içinde böyle bir yakıştırmada bulunan kimseler de olmuştur! Pek tabii bu tür yakıştırmaların mukaddes İslam ve Peygamber'in (s.a.a) sünnetinden çok uzak olduğu muhakkaktır.

Her halükârda Allah Resulünün (s.a.a) zamanından günümüze kadar kabirlerden ve Peygamber'den (s.a.a) geride kalan eşyalardan bereket umulmasının, Müslümanlar arasında yaygın bir gelenek olduğuna ve hiçbir fakihin bunu haram bilmediğine aksine, fakihlerin bu amelin açıkça caiz ve beğenilen bir iş olduğuna dair daha fazla delil sunmaya gerek görmüyoruz.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YARDIM İSTEMEK (İSTİĞASE) VE HACETLERİ TALEB ETMEK

VAHABİLERİN GÖRÜŞÜ

İbn-i Teymiyye ölüden yardım isteme (istiğase) konusunda şöyle diyor:

"Âlemi berzahtaki ölüye hitaben feryadıma yetiş, şefaathim ol veya düşmanım karşısında bana yardım et vb. gibi cümleler -bunlara yalnızca Allah'ın gücü yeter- bir çeşit şirk hesap edilir."

Aynı şekilde *Ziyaretu'l-Kubur ve'l-İstincât bi'l-Makbûr* risalesinde şunları yazar:

"Bir kimse herhangi bir peygamberin veya salih bir insanın kabrine giderde hacetini ondan isterse; örneğin ondan hastalığını iyileştirmesini, borcunun ödenmesini veya bu kabilden olan şeyleri -bunlara sadece Allah'ın gücü yeter- isterse apaçık küfür hesap edilir. Böyle bir kimsenin dikkat etmesi gerekir ki; eğer tövbe etmezse idam edilir."¹

İbn-i Teymiyye başka bir yerde şöyle der:

1-*el-Hediyyetu's-Seniyye*, s.40.

"Bu şahıs Allah'a benden daha yakındır ve ben Allah'tan uzağım; ben sadece bu şahsın vasıtasıyla Allah'ın dergâhında dua edebilirim ve benzeri sözleri söyleyen sapıkların çoğu, müşrikler gibi konuşmuş olur."²

Muhammed b. Abdülvahhab da şöyle inanır:

"Allah Teâlâ'nın nezdinden gayrisine dua edip yardım istemek dinden dışarı çıkmaya, müşrik ve putperestlerin zümresine girmesine sebep olur. Böyle bir kimsenin, tövbe etmemesi durumunda can ve canı mubahtır."³

BU GÖRÜŞÜN ELEŞTİRİSİ VE İNCELENMESİ

Allah'tan başkasına dua edip yardım talebinden bulunmanın üç şekilde olacağına dikkat edilmelidir:

1-Yalnızca şahsın ismini çağırarak; örneğin "ya Muhammed, ya Abdülkadir ve ya Ehlibeyt" şeklinde olur.

2-Filan şahıs bana şefaath et ve Allah'tan hacetimin giderilmesini iste, şeklinde söylemekle olur.

3-Benim borcumu öde, hastalığıma şifa ver veya Ey Muhammed kendi fazlınla bizi gani eyle, şeklinde söyleyerek olur.

Bize göre zikredilen bu üç şeklin hiçbirinin sakın-

2-Bkz: *Keşfu'l-İrtiyâb*, s.214.

3-a.g.e., 214.

cası yoktur; kaldı ki şirk olsun. Zira tek bir Allah'a tapan Müslümanlar, Allah Teâlâ dışında hiç kimse-
nin bağımsız olarak kendine ya da başkasına fayda
vereceğine veya Allah Teâlâ'nın izni olmaksızın
kendinden ve başkasından bir zararı uzaklaştıracağı-
na inanmazlar. O halde Allah Teâlâ isterse kulunu
faydalandırır ve ondan zararı uzaklaştırır istemezse
böyle yapmaz. Dolayısıyla burada Allah Teâlâ'nın
hoşnut olduğu ve onu diğerleri içinden seçerek üstün
kıldığı kimseden şefaet isteyip hacetinin yerine geti-
rilmesi ve Allah'ın nezdinde hacetinin daha çabuk
bertaraf edilmesi kastedilmektedir.

Dini öğretiler esasınca bizim, böyle bir kimsenin
doğru yaptığını ve delil olmaksızın mal, can ve hay-
siyetinin mubah olmadığını bilmemiz gerekir. O hal-
de "Ey Muhammed! Allah'tan hacetimi yerine getir-
mesini iste" diyen kimse, gerçekte Allah'tan istemeyi
kastetmiştir. Veya "Ey Muhammed! İhtiyaçlarımı
gider" diyen kimse, "Bahar yeşillendirdi" sözünde
olduğu gibi, gerçekte fiili onun müsebbibine nispet
vermiştir.

Kurân-ı Kerim'de zahirde fiil ve işi, kula nispet
veren birçok ayet vardır. Örneğin şöyle buyrulur:

﴿وَمَا تَقْمُوا إِلَّا أَنْ أَعْتَىٰ هُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ مِنْ فَضْلِهِ﴾

1-"Sırf, Allah ve Resulü kendi lütfü ile onları zen-
gin kıldığı için intikam almaya kalktılar."⁴

4-Tevbe, 74.

Biz yalnızca Allah Teâlâ'nın insanları gani kıldığını biliyoruz, ancak bu ayeti şerife de Allah Peygamberini, rızık vermeye ortak etmiştir.⁵ Hâlbuki Vahabiler, "Ey peygamber bizi rızıklandır" diyen kimsenin müşrik ve kâfir olduğuna inanırlar.

﴿وَارْزُقُوهُمْ فِيهَا وَاكْسُوهُمْ﴾

2-"O mallarla onları besleyin, giydirin ve onlara güzel söz söyleyin."⁶

﴿وَلَوْ أَنَّهُمْ رَضُوا مَا آتَاهُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَقَالُوا حَسْبُنَا اللَّهُ

سَيُؤْتِينَا اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَرَسُولُهُ إِنَّا إِلَى اللَّهِ رَاغِبُونَ﴾

3-"Eğer onlar Allah ve Resûlü'nün kendilerine verdiği razı olup, "Bize Allah yeter. Lütuf ve ihsanıyla Allah ve Resûlü ileride bize yine verir. Biz yal-

---

5-Bir gün Ebu Hanife ile İmam Sadık (a.s) yemek yiyorlardı. İmam Sadık (a.s) yemeği bitirdikten sonra: "Âlemlerin Rabbine hamd olsun, Ey Rabbim bu yemek senden ve senin peygamberindendi." buyurdu. Ebu Hanife: 'Ya Eba Abdillah! Acaba Allah'a ortak mı koşuyorsun?' dedi. İmam şöyle buyurdu: Allah Teâlâ Kurân-ı Kerim'de şöyle buyurur: "**Sırf, Allah ve Resülü kendi lütuf ile onları zengin kıldığı için intikam almaya kalktılar.**" (Tevbe, 74) Aynı şekilde şöyle buyurur: "**Eğer onlar Allah ve Resülünün kendilerine verdiği razı olup, "Bize Allah yeter. Lütuf ve ihsanıyla Allah ve Resülü ileride bize yine verir. Biz yalnız Allah'a rağbet eder (O'nun ihsanını ister)iz" deselerdi, kendileri için daha iyi olurdu.**" (Tevbe, 59. Ebu Hanife şöyle dedi: Allah'a yemin olsun, sanki şimdiye kadar bu ayeti hiç okumamıştım (Kenzu'l-Fevâid, s.169; Vesailu's-Şia, c.24, s.351; Biharul-Envâr, c.47, s.240).

6-Nisa, 5.

nız Allah'a rağbet eder (O'nun ihsanını ister)iz" deselerdi, kendileri için daha hayırlı olurdu."⁷

4. Allah Teâlâ Kurân-ı Kerim'de yaratılışı, anadan doğma körlüğü ve deri hastalığını İsa'ya (a.s) nispet vermiş ve İsa'nın (a.s) dilinden şöyle buyurmuştur:

﴿أَنِّي أَخْلُقُ لَكُمْ مِنَ الطِّينِ كَهَيْئَةِ الطَّيْرِ فَأَنْفُخُ فِيهِ فَيَكُونُ طَيْرًا بِإِذْنِ اللَّهِ وَأُبْرِئُ الْكَلْمَةَ وَالْأَبْرَصَ وَأُحْيِي الْمَوْتِيَ﴾

"Ben çamurdan kuş şeklinde bir şey yapar, ona üflerim. O da Allah'ın izniyle hemen kuş oluverir. Körü ve alacalıyı iyileştiririm ve Allah'ın izniyle ölüleri diriltirim."⁸

Vahabi âlimleri Peygamber'den (s.a.a) ve Allah'ın veli kullarından hastalığın şifasını, borcun edasını ve rızık vermelerini hatta Allah'ın izniyle dahi olsa, istemenin küfür ve şirk olduğuna inanırlar.

Şimdi biz onlara soruyoruz: Bu ayete inanıyor musunuz? Acaba siz Hz. İsa'nın (a.s) bu amelinin de şirk olduğunu mu düşünüyorsunuz?

SEMĤŪDÎ'NİN SÖZLERİ

Şafii âlimlerinden Semhûdî şöyle diyor:

"Bazen Peygamber'e (s.a.a) tevessül etmek, ondan bir işin yerine getirilmesini istemektir. Zira

---

7-Tevbe, 59.

8-Âl-i İmrân, 49.

onun, Allah katında şefaati ve istemesi, kulun isteklerinin yerine getirilmesine sebep olur. Gerçekte Peygamber'e (s.a.a) tevessül etmek, ondan dua talep etmektir. Gerçi insan bu isteği için dua, tevessül ve istiğase gibi çeşitli ifadeleri kullanır. O halde Peygamber'e (s.a.a), cennette senin yanında olmak istiyorum diyen kimse, kendisinin cennete girmesi için Peygamber'in (s.a.a) şefaatinin kastetmiştir."⁹

Biz günahların bağışlanmasını, hastaların şifasını ve cennette Peygamber (s.a.a) ile birlikte olunmasını yalnızca Allah'ın eliyle gerçekleşeceğine inanırız. Bir hastanın Peygamber'den (s.a.a) bir şey istediği zaman, Peygamber'in (s.a.a) bağımsız bir tesirinin olduğu ve Allah'ın hiçbir rolünün olmadığını kastettiğini düşünmeyiz. Gerçekte yardım istemek-istiğase, dua ve şefaate aynı anlamda olup akıl böyle bir şeyi reddetmez. Bunlar bir yana, bunun men edildiğine dair ayet ve rivayet de yoktur. Hatta Vahabiler de canlı birinden dua istemini caiz bilirler.

İbn-i Teymiyye şöyle der:

"Peygamber'den (s.a.a) gelen rivayete göre, kardeşinin ardından dua eden kimsenin duasının kabul edilmesi için Allah Teâlâ bir melek gönderir. O halde o, ne zaman kardeşi için dua etse melekte, 'senin için aynısı olsun' der."¹⁰

9-Vefâü'l-Vefa, c.2, s.421.

10-Risaletu Ziyareti'l-Kubur ve'l İstincad bi'l Makbûr, s.155.

Dolayısıyla gaip biri için dua edilmesinin hiçbir sakıncası yoktur ve bu sebeple Peygamber (s.a.a) kendisi için salât ve selam göndermemizi ve Allah'tan, onun için vesile istememizi buyurmuşlardır.

Peygamber'den gelen bir hadiste şöyle buyrulmuştur: **"Ezan okuyanın sesini işittiğinizde, onun dediğini siz de söyleyin ve sonra bana salât ve selam gönderin. Zira bana bir kez selam gönderene Allah on kez selam gönderir. Hemen ardından Allah Teâlâ'dan benim için vesile isteyiniz. Vesile cennette bir derecedir ve o da Allah kullarından birisine aittir ve ben o kulun kendim olacağımı ümit ediyorum. Allah Teâlâ'dan benim için vesile isteyen herkese, kıyamette şefaati nasip olur."**¹¹

O halde herkes kendinden (makam ve konum bakımından) yukarıda veya aşağıdaki kimse için dua edebilir. Nitekim sahih bir hadiste şöyle gelmiştir:

"Peygamber (s.a.a) Veysel Karani'yi yâd eder ve İkinci Halife Ömer'e şöyle buyurur: **'Senin için istiğfar etmesi için, isteyebileceğin kadar ondan istiğfar iste.'**"¹²

Anlatıldığına göre kıtlık olmuş ve halk Peygamber'e (s.a.a) yağmur yağması için dua etmesini istemişti. Peygamber'de (s.a.a) dua etti ve yağmur yağdı.¹³

11-*Keşfu'l-İrtiyâb*, s.223.

12-a.g.e.

13-*Müsned-i Ahmet*, c.3, s.245, 261 ve 281.

Bu açıklamayla, istiğasenin, dua anlamında olup bir kimseden yardım talebinde bulunmak olduğu böyle bir isteğin, istenilen şahsın, isteyen şahıstan aşağıda olsun ya da onunla eşit olsun, hiçbir sakıncasının olmadığı gün yüzüne çıkmaktadır.

ÖLÜDEN YARDIM İSTEMEK

Vahabiler ölüden dua istenemeyeceğine inanırlar. Onlar bu görüşlerinin ispatı için

﴿فَلَا تَدْعُوا مَعَ اللَّهِ أَحَدًا﴾

"O halde, Allah ile birlikte hiç kimseye kulluk etmeyin"¹⁴ ayetini dayanak kabul ederler.

Bu eleştirinin cevabında şöyle deriz:

1-Duanın, lügat anlamı yanında ıstılahı anlamı da vardır. Dua lügatte şu anlama gelir.¹⁵

﴿لَا تَجْعَلُوا دُعَاءَ الرَّسُولِ بَيْنَكُمْ كَدُعَاءِ بَعْضِكُمْ بَعْضًا﴾

"(Ey inananlar!) Peygamberin (sizi) çağırmasını (duaer resul) aranızda birbirinizi çağırması gibi (ke duâi bağzikum bağza) tutmayın."¹⁶

2-Allah Teâlâ'dan, bir sınırlama getirmeksizin ve genel olarak dünyevi ve uhrevi ihtiyaçların istenmesi anlamındadır. Dua, lügat anlamlarından birisinin

---

14-Cin, 18.

15-Nida etmek, çağırmaq, seslenmek anlamına gelir.

16-Nur, 63.

mutlak sayılması veya örfte Allah Teâlâ'dan istenmesi ya da bu anlamda meşhur olması delilince mutlak anlamdadır. Bu sebeple ikinci yani Allah'tan istemek anlamıyla ibadet olduğunu söylerler. Şu ayette bu konuya işaret etmektedir:

﴿وَقَالَ رَبُّكُمْ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ﴾

"Rabbiniz şöyle dedi: "Bana dua edin, duanıza cevap vereyim. Bana kulluk etmeyi kibirlerine yediremeyenler aşağılanmış bir halde cehenneme gireceklerdir."¹⁷

Bilinmesi gerekir ki mutlak anlamda dua, başkasından istemek ve Allah'ın dışında birisinden hacet talep etmek de ibadet sayılmaz ve yasaklanmamıştır. Bir kimse başka birisinden yanına gelmesini veya yardım etmesini istese veya ona bir şey verse ya da hacetini giderse, ne o şahsa ibadet etmiş olur ve ne de günah işlemiş olur.

DUANIN İSTİLAHİ MANASI

Bu konuda üç anlama işaret edilebilir:

1-Özel dua: Yani dua, Allah'ın dışında başkasından istemektir ve Allah'tan istemekle aynı anlama gelebilir. Başka bir ifadeyle bu halde dua eden, yar-

---

17-Mümin, 60.

dım etmesini istediği şahsın, Allah'tan bağımsız olarak bu isteği yerine getirmeye kadir olduğuna inanır. Yahudiler ve Hıristiyanlar, kendi mabetlerinde böyle dua ederler.

2-Müşriklerin taş, tahta ve putlardan yardım umdukları gibi Allah Teâlâ'nın yasakladığı duadır.

3-Bazıları meleklerle ve cinlere tapıyor, yardım umuyor ve onları çağırıyorlardı. Bu kimseler, söz konusu bu şeylerin Allah'tan bağımsız olarak varlık âleminde etkilerinin olduğuna inanıyorlardı. Nitekim Allah Teâlâ şöyle buyurur:

﴿إِنَّ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ عِبَادٌ أَمْثَالُكُمْ فَادْعُوهُمْ فَلَيَسْتَجِيبُوا لَكُمْ أَنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ﴾

*"Allah'ı bırakıp tapındıklarınızın hepsi sizin gibi (yaratılmış) kullardır. Eğer doğru söyleyenler iseniz, haydi hemen onları çağırın da size cevap versinler (duanız icabet etsinler)."*¹⁸

Bir başka ayette şöyle buyrulur:

﴿فَلَا تَدْعُوا مَعَ اللَّهِ أَحَدًا﴾

*"O halde, Allah ile birlikte hiç kimseye kulluk etmeyin."*¹⁹

18-A'raf, 194.

19-Cin, 18.

Sözün özü, Peygamber'den (s.a.a) yardım istemek nehyedilmemiştir. Zira ondan istemek, zikredilen manaların hiçbirinde yoktur. Aksine Peygamber'den (s.a.a) istemek yani bizim için Allah'tan bir şeyler talep etmesini veya bir kimse için şefaathetmesini istemektir. Bu surette Allah Teâlâ isterse kabul eder istemezse kabul etmez. O halde duanın bu türü yasaklanmamıştır. Zira Peygamber'in (s.a.a) Allah'tan bağımsız olduğuna dair bir belirti yoktur. Peygamber'den (s.a.a) onun Allah'tan bağımsız olduğu ve varlık âleminde müstakil olarak etkisinin olduğuna inanarak istekte bulunmak yasaklanmıştır.

PEYGAMBERLERDEN YARDIM İSTEMEK

Vahabiler şöyle inanırlar: Peygamber ve salih kulların ölmesi hasebiyle onlara tevessül etmek yanlıştır. Başka bir ifadeyle ölü duymuyorsa onlara "Ey Allah'ın Resulü! Yardımına koş" veya "Senin vesilenle hacetlerimin giderilmesi için Allah'a yöneldim" dememin ne faydası vardır.

Bu sorunun cevabını şefaathet konusunda tamamen inceleyerek peygamberlerin öldükten sonra da hayatlarının olduğunu söylemiştik. Bu bölümde de kısaca şöyle açıklayabiliriz: Mukaddes İslam şeriatı ve akli açıdan Peygamber veya Allah'ın veli kulunun öldükten sonra kendi kabrinde, tevessül edenin sözünü işitmemelerinin hiçbir anlamı yoktur. Zira Peygamber diridir ve Allah Teâlâ, Peygamber'e öldükten

sonra hayat bahşetmiştir. Bu alanda Enes, Peygamber'in (s.a.a) şöyle buyurduğunu nakleder:

"Peygamberler kabirlerinde canlıdırlar ve namaz kılarlar."²⁰

Başka bir rivayette de şöyle buyrulmuştur:

"Herkes hayattayken tanıdığı Müslüman bir kardeşinin mezarından geçerken ona selam verin, o da selam vereni tanırsa selamının cevabını verecektir."²¹

Beyhakî bu konuda şöyle diyor:

"Sa'id b. Müseyyib'in, Ebu Hüreyre'den aklettğine göre, Peygamber (s.a.a) Miraç'ta Beytül-Mukaddes de diğer peygamberlerle mülakat etti ve namaz esnasında ona iktida ettiler. Sonra hepsi Beytül-Mukaddes'te toplandılar."

Ebuzer ve Malik b. Sa'saa'dan rivayet edilen sahih bir hadise göre Miraç olayı hakkında şöyle gelmiştir: Peygamber (s.a.a) semada diğer peygamberlerle mülakat etti. Aynı şekilde peygamber (s.a.a) Hz. Musa'yı (a.s) kabrinde, ayakta namaz kılıyor olarak gördü.

20-Beyhakî bu rivayeti sahih bilir. İbn-i Hacer de *Fethu'l-Bari*'de onu sabit bilmiştir. Zira İbn-i Hacer'in sahih hadisteki doğruluk ölçüsü bu hadisin *Fethu'l-Bari*'de yer almasıdır ki bu kitap da *Sahih-i Buhari*'nin şerhidir ve getirdiği hadis sahihtir. Bkz: *el-Makalatu's-Seniyye*, s.114.

21-Menavî, bu rivayeti İbn-i Asakir'in *Şerh-i Câmiu's-Sağir*'inde getirmiştir. Hafız Irakî şöyle diyor: İbn-i Abdulbir, bu rivayeti *et-Temhid* ve *el-İstizkâr* kitaplarında İbn-i Abbas'tan nakletmiş ve Abdulhak da sahih bilmiştir. Bkz: *el-Makalatu's-Seniyye* s.114.

Sonra Hz. Musa (a.s) ve diğer peygamberler semaya yükseldiler ve Peygamber (s.a.a) orada onlarla görüştü. Derken hepsi Buytü'l-Mukaddes'te bir araya geldiler. Namaz esnasında hepsi Peygamber'e (s.a.a) iktida ettiler.

Beyhakî şöyle devam ediyor:

"O makamda peygamberlerin namazı, çeşitli zaman ve mekânlardadır ki akıl bunu inkâr etmez ve başka rivayette bunu doğrulamaktadır. O halde bunların tamamı, peygamberlerin hayatta olduğuna delalet eder."²²

Dolayısıyla peygamberlerin canlı oldukları ve birisi ona selam verdiği zaman, selamını işitecekleri aydınlığa kavuştu. Peygamber (s.a.a) bu doğrultuda şöyle buyurur: "**Kabrim başında birisi bana selam gönderirse, işitirim.**" O halde peygamberlere selam gönderdiğimizde kendilerine sunulur. Bu sebeple Peygamber (s.a.a) şöyle buyurmuşlardır: "**Cuma günü bana çok selam gönderin. Zira sizin selamınız bana sunulur.**"

Diğer taraftan, canlı birinden yardım ve bağışlanma istemenin hiçbir sakıncası yoktur:²³ Nitekim Ku-

---

22-Bkz: *el-Makalatu's-Seniye fi Keşfi Dalaleti İbn-i Teymiyye*, s.114.

23-Ubâde b. Sâmî'tten, İkinci Halife Ebu Bekir'i şöyle dediği nakledilmiştir: "Hep birlikte ayağa kalkalım ve bu münafığın şerrinden koruması için Peygamber'den (s.a.a) yardım isteyelim. *Peygamber (s.a.a) şöyle buyurdu: 'Benim için kıyam etmeyin. Zira kıyam yalnızca Allah içindir.'*" *Müsned-i Ahmet*, c.5, s.317.

rân-ı Kerim, Yakup'un oğullarının dilinden şöyle naklediyor:

﴿اذهبوا بقميصي هذا فألقوه علي وجه أبي يأت بصيراً﴾

"Bu gömleğimi götürün de babamın yüzüne koyun ki, gözleri açılsın..."²⁴

Ehlisünnet fakihi "Kastalani" şöyle diyor:

"Peygamber'in (s.a.a) ziyaretçisinin çok dua etmesi, ağlaması ve ondan yardım isteyip şefaath talebinde bulunarak tevessül etmesi pekte yerinde bir iştir. Allah Teâlâ'nın şefaath istenenin hakkı için şefaathini kabul ettiği kimseden şefaath istenmesi ne kadarda doğru bir iştir. İster yaratılıştan önce olsun ister sonra; dünya yaşamında olsun ya da vefatından sonra; berzah âleminde veya dirilişinden sonra Peygamber'den (s.a.a) istenen yardım, tevessül ve şefaath arzusu kıyamet gününde gerçekleşecektir ve bunun da hiçbir sakıncası yoktur."²⁵

ÂMÂNİN PEYGAMBER'İN (S.A.A) KABRİNDEN YARDIM İSTEMESİ

"Osman b. Hanif"ın kıssası, Peygamber'in (s.a.a) kabrinden yardım istemesinin Müslümanlar arasında yaygın bir şey olduğunu apaçık ortaya koymaktadır.

24-Yusuf, 93.

25-el-Mevahibu'l-Ledunniyye, c.3, s.417. Bu konu, Tahkiku'n-Nusret ve Misbahu'z-Zalam kitabında daha geniş ela alınmıştır.

Taberanî hikâyeyi şöyle anlatıyor:

"Adamın birisi isteğinin yerine getirilmesi için üçüncü halife Osman'ın yanına gider, ama halife onu dikkate almaz. Derken bu adam bir gün Osman b. Hanif ile karşılaşır ve sorununu ona anlatır.

Osman ona: Abdest al ve mescide git, orada iki rekât namaz kıl sonra şöyle de: Ya Rabbi! Rahmet Peygamberimiz Muhammed'in (s.a.a) hakkı için senin dergâhına yöneldim. Ey Muhammed! Ben senin aracılığınla hacetimin giderilmesi için Allah Teâlâ'nın dergâhına yöneldim.

Osman devam ediyor: Böyle yaptıktan sonra isteğini açıkla ve gel seninle geleyim. O adam gitti ve Osman'ın dediğine amel etti ve halifenin yanına gitti. Kapı bekçisi adamı aldı ve halifenin kaldığı yere götürdü. Halife onu bir kenara oturttu ve kendisi de yanına oturdu ve ne istediğini sordu, o da hacetini söyledi halife de isteğini yerine getirdi ve: Şimdiye kadar senin hacetini unutmuşum eğer başka isteğin varsa söyle dedi.

O adam halifenin yanından gitti ve Osman b. Hanif ile karşılaştı ve ona: Allah Teâlâ seni güzel bir ödülle ödüllendirsin; sen gidip halifeyle konuşuncaya kadar halife benim sorunuma eğilmiyordu! Osman adama: Allah'a yemin olsun ki ben onunla konuşmadım, ama bir şahsın Peygamberle (s.a.a) olayına şahit olmuşum dedi ve şöyle devam etti: Bir gün âmâ bir şahıs Peygamber'in (s.a.a) yanına gitti ve âmâlîğini şikâyet etti. Pey-

gamber (s.a.a), sabretmesini buyurdular. Âmâ, Peygamber'e (s.a.a): Yol göstericim yok ve bundan dolayı çok zor durumdayım dedi. Peygamber (s.a.a), abdest alıp iki rekât namaz kılmasını sonra böyle dua etmesini (Osman b. Hanif'in daha önce tarif ettiği dua) buyurdular. Osman b. Hanif şöyle devam ediyor:

Henüz Allah Resulünün (s.a.a) huzurundaydık, derken o âmâ, hastalığından hiçbir eser kalmamış olarak geri döndü."²⁶

Selefi yazarlarından birisi şöyle yazıyor: "Ben bu hadisi kabul ediyorum, ama bu hadise dayanarak Peygamber'e (s.a.a) tevessül edilebileceği hususunda kuşku duyuyorum."

Evet, bu adam, *el-Teveşül* kitabının yazarı Albanî'nin ve Vahabîlik düşüncesinin sanılarının tesirinde kalmıştır. Zira böyle bir endişeye göre ölüye tevessül etmek haram ve şirktir.

Taberanî gibi bir âlim bu rivayetin sıhhatini teyit etmiş ve kıssada geçen bu adama neler yapması gerektiğini söyleyen kimsenin, Ali (a.s) ve ikinci halifenin itimat ettikleri Osman b. Hanif gibi büyük bir sahabe olduğunu söylemiştir. Hatta Tirmizi, Nesâî ve İbn-i Mâce'de bu rivayeti nakletmişlerdir. Ne var ki Selefi yazar, bu tür rivayetlerin karşısında tahammül edememiş ve zikredilen rivayeti kabul etmekten sakinmiştir.

---

²⁶-*Mucemu't-Taberanî*, c.9, s.30, h.8311; *el-Mucemu's-Sağir*, c.1, s.183.

Vahabiler, Selefi olduklarını ve öncekilerin sünnetine amel ettiklerini iddia ederler. Ama onlar böylesine büyük bir iddiayla birlikte, Osman b. Hanif'in kıssası gibi, geçmiştekilerin siresine (yaşam tarzlarına) bağlı değillerdir. Hakikaten insan onların söylemleriyle eylemleri arasındaki farkı gördüğü zaman hayrete düşer ve şaşkınlığını gizleyemez.

Diğer taraftan, öncelikle insanın kendisi için bir inanç kurması ve sonra inancının teyidi için rivayetlerin ardı süre gitmesi akıllıca bir iş değildir. Bilakis akıl, insanın ayet ve rivayetler arasında kendi meselelerini elde etmesini söylemektedir ki tevessül de bunun bir örneğidir.

KABİRLERDEN YARDIM İSTEMEK (İSTİĞASE)

Geçmişten günümüze dek peygamber ve salih kimselerin kabirlerinden yardım istenmesi, Müslümanların sireti (yaşam tarzları) olagelmıştır ve âlimler de bunu caiz bilmişlerdir. Şimdi bunun birkaç örneğine işaret edeceğiz:

1-Peygamber'in (s.a.a) Kabrinden Yardım İstemek

Bazıları Daremî'den rivayet ediyorlar:

"Medine'de çok ağır bir kıtlık oldu. Halk Peygamber'in eşi Ayşe'ye şikâyetinde bulundu. Ayşe onlara şöyle dedi: Gidin Peygamber'in (s.a.a) kabrinin tavanını delin, öyle ki kabirle gökyüzü arasında bir engel kalmasın. Halk Ayşe'nin emrine amel

etti. Öyle yağmur yağdı ki otlar yeşerdi ve develer semizleşti; koyunların kuyruğu aşırı şişmanlık ve yağ bağlamaktan yarıldı. Bu sebeple o yılı Fetk (yarılma, çatlama) yılı olarak isimlendirdiler."²⁷

Aynı şekilde ikinci halife Ömer'in hazinedarı Maliku'd-Dar naklediyorlar:

İkinci halife Ömer'in hilafeti zamanında kıtlık oldu. Adamın birisi Peygamber'in (s.a.a) kabri yanına giderek: 'Ey Allah'ın Resulü! Ümmetin helak oldu. Bizim için Allah'tan yağmur iste.' diyerek raz-ü niyaz etti. Adam rüyasında Peygamber'i (s.a.a) gördü. Peygamber (s.a.a) adama: 'Ömer'in yanına git (yağmurun yağacağını söyle)' buyurdular. Seyf, *el-Fütuh* kitabında şöyle yazıyor: 'Rüya gören o adam, Peygamber'in (s.a.a) sahabelerinden "Bilal b. Haris b. el-Meznî"dir."²⁸

2-Kahire'de "Re'su'l-Hüseyin (Hüseyin'in Mübarek Başı)'ndan Yardım İstenmesi

Hamzâvî Adavi (ö.1303 h.k), İmam Hüseyin'in (a.s) mübarek başının defnedildiği yer hakkında uzunca konuştuktan sonra şöyle diyor:

"İnsanın bu büyük türbeyi defalarca ziyaret etmesi, onun aracılığıyla Allah Teâlâ'ya tevessül etmesi ve bu İmam'dan hayatta olduğu zaman istenecek şeyi şimdi istemesi ne kadar da doğru ve yararlı bir iştir. Zira bu büyük şahsiyet, sorunların

---

27-Sünen-i Daremî, c.1, s.56; Sübülü'l-Hedy ve'r-Reşâd, c.12, s.347; Vefâü'l-Vefa, c.4, s.1374; Keşfu'l-İrtiyâb, s.313.

28-Fethu'l-Bari c.2, s.577; Vefâü'l-Vefa, c.4, s.1372.

halledicisidir; musibete duçar olanlar, onu ziyaret etse, musibetleri ortadan kalkar; tozlanmış kalpler, onun nuraniyeti ile ve ona tevessül etmekle, nurlanır."

Hamzâvî Adevi sözlerine şunları ekleyerek devam ediyor:

İbn-i Set ismiyle bilinen, arif ve el-İzziye kitabına şerh yazan üstadım Muhammed Şelbî'nin hayatında bir olay yaşandı. Onun evinden kitaplarının tamamını çalmışlardı ve o da perişan bir hale gelmişti. Re'sul Hüseyin'in türbesine gitti ve birkaç beyit okuyarak İmamdan yardım istedi. Ziyaret edip birazda orada kaldıktan sonra evine döndü. Evine geldiğinde, hiç eksik olmaksızın kitaplarının yerli yerinde olduğunu gördü."²⁹

3-Âmâ Bir Ferdin Re'su'l Hüseyin'in Türbesinden Yardım İstemesi

Şafii âlimlerinden "Şebrâvî" (ö.1172 h.k) *el-İthâf bi Hubbi'l-Eşrâf* kitabının bir bölümünü Re'su'l Hüseyin'in (a.s) türbesine has kılmıştır. Yazar bu bölümde İmam Hüseyin'in (a.s) ziyaretinin önemi ve onun bazı kerametlerinin açıklanmasına yer verir. O, İmam Hüseyin'in (a.s) kerametlerinden birisinin örneğini şöyle anlatır:

"Şemsüddin Ka'vinî" adında birisi Re'su'l Hüseyin türbesinin yakınlarında yaşıyordu. Gözleri rahatsızlandı ve göremez oldu. Her gün sabah

---

29-Meşâriku'l-Envâr, Hamzavi, c.1, s.197; *el-Gadir*, c.5, s.191.

namazını bu mübarek türbede kılıyor ve türbenin önünde durarak şöyle sesleniyordu: 'Ey benim efendim! Ben komşunum. Gözlerimi kaybettim, senin vesilenle Allah'tan gözlerimi yeniden bana bağışlamasını istiyorum öyle ki; gözümün birisinin görmesine bile razıyım.'

Şemsüddin Ka'vinî rüyasında bir gurup cemaatin türbeye geldiklerini gördü. Onların kim olduğunu sorunca ona: 'Peygamber (s.a.a) ve ashabı İmam Hüseyin'in ziyaretine geldi' dediler. Cemaatle birlikte türbeye girdi ve orada uyanırken söylediği hacetini rüyasında da İmam Hüseyin'e arz etti. İmam, saygın dedesine baktı ve âmâ için Allah Resulü'nden şefaât istedi. Peygamber, Ali'ye âmânın gözüne sürme çekmesini buyurdu. Ali, Peygamber'e itaat edip sürmeliği dışarı çıkardı ve âmâyâ: 'Gel buraya, gözüne sürme çekeyim.' dedi. Âmâ öne çıktı. Ali (a.s), sürme çubuğunu sürmeliğe batırdı ve âmânın sağ gözüne sürme çekti. Şemsüddin yakıcı bir hararet hissederek feryat etti ve aniden uykudan uyandı. Henüz sürmenin sıcağını hissediyordu. Sağ gözü görüyordu ve ömrünün sonuna kadar o gözüyle gördü."³⁰

4-İbn-i Hibbân'ın İmam Rıza'nın (a.s) Kabrinden Şefaât Arayışı

İbn-i Hibbân anlatıyor:

"İmam Rıza (a.s) Tus'da Me'mûn'un aracılığıyla içirilen şerbetle oracıkta şahadete ulaştı. Onun

---

30-el-İthâf bi Hubbi'l Eşrâf, s.75-110; el-Gadir, c.5, s.187.

kabri meşhur "Nevkân"ın dışında Senâbât mahallesindeki türbededir. Ben defalarca bu büyük şahsın ziyaretine gitmişimdir. Tus'da olduğum zamanlar, ne zaman bir sorunla karşılaşsam İmam Rıza'nın -Allah'ın selamı onun üzerine olsun- türbesine giderdim ve Allah Teâlâ'dan sorunumu halletmesini isterdim. Allah Teâlâ hacetimi yerine getirir ve sorunumu çözerdi. Defalarca bunu tecrübe etmişimdir. Allah Teâlâ'dan bizi Peygamber (s.a.a) ve Ehlibeyt'inin muhabbetiyle canımızı almasını istiyorum."³¹

İbn-i Hibbân İle Tanışalım

İbn-i Hibbân hakkında yaklaşık Hicri Kameri 280 yıllarında doğduğunu söylerler. İbn-i Hibbân; Horasan'ın büyük imamı, allamesi ve tecvit ilmi âlimiydi. Onun meşhur kitapları vardır. Bir zamanlar Semerkant'ın yargı kürsüsünde oturmuştur. O, din fakihlerinden ve eskilerden kalan dini eserlerin koruyucusuydu. Semerkant halkı onun ilminden faydalanmıştır. İbn-i Hibbân; *Kitabu'l-Envâi ve't-Takâsim*, *Kitabu't-Tarih* ve *ez-Zuefâ* isimlerinde belgeli sahih kitapları bir araya toplamıştır.

Ebu Bekri Hatip, onu sika (güvenilir doğru sözlü) bilir ve onun hakkında şöyle der:

"O; sika, uyanık, anlayışlı ve âlim birisiydi."
Hâkimi Nişaburî de şu sözleriyle onu övmüştür:

31-*Kitabu's-Sıkât*, c.6, s.402; *el-Ensâb*, Sem'âni, c.1, s.517.

"İbn-i Hibbân fekahette, lügatte ve hadiste büyük kabiliyetlerden birisiydi ve vaazcıydı. Büyük şahsiyetler arasında seçkin âlim olarak tanınıyordu ve biz Nişaburluların yanında ikamet ediyordu."³²

İbn-i Teymiyye ve yaranları böyle bir şahsı, sürekli İmam Rıza'nın (a.s) ziyaretine gitmesi ve ondan yardım istemesi sebebiyle kâfir ve cahil olarak suçluyorlar?!

5-İbn-i Huzeyme'nin İmam Rıza'nın (a.s) Kabrinin Kenarında Ağlaması

Muhammed b. Mu'emmél³³ Naklediyor: Hadis ehli önderlerinden Ebu Bekr b. Huzeyme ve onun dostu "İbn-i Ali Sakafî" ve büyük âlimlerle birlikte Tus'a İmam Rıza'nın (a.s) ziyaretine gittik. Muhammed b. Mu'emmél şunları ekliyor:

"İbn-i Huzeyme, İmam Rıza'nın (a.s) türbesine o denli saygı gösteriyor ve İmam'ın kabri kenarında öyle hüngür hüngür ağlıyordu ki; biz şaşırıp kalmıştık."³⁴

32-Siyerü A'lâmu'n-Nubelâ, c.16, s.92; Mizanu'l-İtidal, c.3, s.506; en-Nücûmu'z-Zâhire, c.3, s.342; Tabakâtu's-Subkî, c.3, s.131; el-Ensâb, c.2, s.209; el-Vâfi bi'l-Vefayât, c.2, s.317.

33-Ebu Bekir el-Mâsercisî (ö.350 h.k) O, Nişabur'un imam ve başkanıydı. Hoşsohbet olup fasih bir beyanı vardı. Muhaddis ve raviler için bir ev yapmış ve onların geçimlerini üstlenmiştir. Selmî, Hâkim, Sa'id b. Muhammed b. Muhammed b. A'bdan ondan rivayet nakletmişlerdir. Siyerü A'lâmu'n-Nubelâ, c.16, s.23.

34-Tehzibu't-Tehzib, c.7, s.339.

İbn-i Huzeyme'yi Tanıyalım

Zehebî Huzeyme hakkında şöyle diyor:

"İbn-i Huzeyme Hicri Kameri 223 yılında dünyaya geldi. O; şeyhülislam, imamların imamı, hafız, dinin hücceti ve fakihtir ve birçok eserin sahibidir. Gençliğinde fıkıh ve hadiste derinleşmiş ve ilim genişliği ve hüner açısından Darbu'l-Mesel (dillere destan) olmuştur. Buharî ve Müslim ondan rivayet nakletmişlerdir.³⁵Pek tabii sadece Sahih-i Buharî ve Sahih-i Müslim'de değil."

Bununla birlikte onun hakkında "Ebu Bekr b. Huzeyme'nin makamı hürmetine Allah Teâlâ bu şehirden belaları uzaklaştırmıştır" derler. Darukutnî de onun hakkında şunları kaydeder:

"O, kılı kırk yaran ve eşine az rastlanır biriydi."

Aynı şekilde onun hakkında şöyle demişlerdir:

"O, Allah Resulünün (s.a.a) sünnetini ihya etti. O, ince ve ölçülü görüşüyle Peygamber'in (s.a.a) hadislerinden ince noktaları dışarı çıkarıyordu. O, çok eleştiren bir imamdı ve hadis rivayetçilerini çok güzel tanıyordu. Dindarlığı, ilmi ve Allah Resulünün (s.a.a) sünnetine uyak olması ile halkın gönlünde yer edinmişti."³⁶

İbn-i Ebi Hatem de İbn-i Huzeyme hakkında şöyle der:

35-Siyerü A'lâmu'n-Nubelâ, c.14, s.365.

36-a.g.e., c.14, s.374-377.

"O, kendisine iktida edilen bir imamdır."

Bu nitelemeyle, acaba İbn-i Teymiyye, İbn-i Huzeyme'yi İmam Rıza'nın (a.s) kabrinde zar zar ağlaması sebebiyle müşrik ve kâfirlikle nitelemeye cüret edebilir mi? Acaba İbn-i Teymiyye, İbn-i Huzeyme ve onun gibi bilginlere menfi bakabilir mi?

KABİRLERDEN YARDIM İSTEMENİN ÖRNEKLERİ

1-Ebu Eyüp Ensarî (ö.52 h.k), Hâkim, onun kabri hakkında şöyle diyor:

"Halk onun kabri başına gider ve kıtlık zamanı ondan yağmur ister."³⁷

2-İmam Musa b. Cafer (a.s): Hanbelî'nin önde gelenlerinden Ebu Ali Hallâl şöyle diyor:

"Ne zaman bir sorunla karşılaşıyordım, Musa b. Cafer'in kabrine gider ve ona tevessül ederdim. Allah Teâlâ da her neyi seviyorsam benim için hazırlardı."³⁸

3-Ebu Hanife'nin kabri: İmam Şafii Bağdat'ta olduğu günlerde Ebu Hanife'ye tevessül eder; onu ziyaret etmek için türbesinin yanına gelir ve ona selam verirdi. İmam Şafii, Ebu Hanife'yi vesile kılarak Allah'tan hacetinin giderilmesini isterdi.

Keza bu hususta şöyle demişlerdir:

37-Müstedrek, Hâkim-i Nişaburî, c.7, s.517; Sıfatu's-Saffê, c.1, s.470.

38-Tarih-i Bağdat, c.1, s.194.

"İmam Ahmet b. Hanbel, İmam Şafii'ye tevessül ediyordu; öyle ki oğlunu hayrete düşürmüştü. İmam Ahmet oğluna şöyle dedi: "İmam Şafii halk için güneş gibi ve bedeninin sıhhati gibidir. "İmam Şafii Mağrip halkının İmam Malik'e tevessül ettiklerini görünce, onların yaptığını yanlış bulmadı. Aksine Şafii'nin kendisi de şöyle diyordu: 'Ben Ebu Hanife'den bereket umuyorum ve her gün kabrine gidiyorum. Ne zaman bir sorunla karşılaşsam, iki rekât namaz kılarım. Onun kabrine giderim ve kabrinin kenarında Allah'tan hacetimi isterim."³⁹

4-Ahmet b. Hanbel'in kabri: İbn-i Cevzî Menâkıb-ı Ahmet kitabında, Abdullah b. Musa'dan naklediyor:

"Ben ve babam, bir gece Ahmet b. Hanbell'in kabrini ziyaret etmek için yola düştük. Yolum yarısına ulaştığımızda hava iyice karardı. Babam şöyle dedi: 'Oğlum, gel, yolumuzun aydınlanması için bu salih kulun vesilesiyle Allah'a tevessül edelim. Otuz yıldır ne zaman ona tevessül ettiysem hacetim yerine getirildi.' O an babam dua etti ve ben de 'âmin' dedim. Derken gökyüzü, mehtaplı gece gibi aydınlandı ve biz de onun kabrine ulaştık."⁴⁰

5-İbni Fûrek el-İsfehânî'nin (ö.406 h.k) kabri: İbn-i Fûrek, Nişabur'a bağlı Hire de defnedilmiştir. Kabri

---

39-*Hulaseti'l-Kelâm*, Zeynî Dehlân, s.252; *Tarih-i Bağdat*, c.1, s.123; *Menâkıb-ı Ebu Hanife* (Harezmi), c.2, s.199; *el-Gadir*, c.5, s.194.
40-*Menâkıb-ı Ahmet*, s.297.

açıktan halkın ziyaret yeridir. Halk ondan yağmur ister ve kabri yanında dua ederler; duaları kabul edilir.⁴¹

İbn-i Fûrek, Muhammed İbni Hasan Eş'ari şeyhi ve kelamcısıdır. Zehebî ve İbn-i Hazm, ona, hiçbir Müslüman'a yakışmayan nispetlerde bulunmuşlardır ki, kim bu nispetlendirilen şeylere bulaşır, mürtet sınırına kadar gitmiştir.⁴²

6-Şeyh Ahmet b. Ulvân'ın kabri (ö.750 h.k): Yafi'i onun hakkında şöyle diyor:

"Onu kabul etmeyen ve inkâr eden fakihlerin oğulları, zorluğa düştüklerinde onun kabrine tevessül ederler ve tehlike anında, sultanın korkusundan onun kabrine sığınırlandı ki, bu onun kerametlerinden sayılır."⁴³

Buharî'nin kabrinden yağmur istemek: Âlimlerin beyan ettikleri nefis olaylardan bir tanesi de şöyledir; Semerkant halkı Hicri Kameri 463 yılında yani İbn-i Teymiyye'nin doğumundan yaklaşık üç yüz yıl öne Buharî'nin kabrinden yağmur istemiş ve ona istiğasede bulunmuşlardır.

Subkî bu konuda şöyle diyor:

"Birkaç sene Semerkant'ta kıtlık ve kuruluk oldu. Halk yağmur yağması için defalarca dua etti,

---

41-*Vefeyâtü'l-Ayân*, c.4, s.272; *Siyerü A'lâmu'n-Nubelâ*, c.17, s.215.

42-Bkz: *Siyerü A'lâmu'n-Nubelâ*, c.17, s.215; *Tabakâtu's-Şâfiyye*, c.4, s.130.

43-*Mirâtu'l-Cinân*, c.4, s.357.

ama yağmurdan bir eser yoktu. "Salâh" isminde salih birisi Semerkant kadısının yanına gitti ve bir önerisinin olduğunu söyledi. Kadı Salâh'a önerisini sordu. Salâh şöyle dedi: 'Halkla birlikte Muhammed b. İsmail Buharî'nin kabrine gidin ve orada yağmur yağması için dua edin; Allah'tan umulur ki, yağmur yağdırır.' Kadı, onun önerisini beğendi ve halkla birlikte Buharî'nin kabrine gittiler. Halk orada gözyaşlarına boğuldu ve kabrin sahibinden yağmur istedi. Allah Teâlâ'da bolca yağmur verdi; öyle ki, halk, Semerkant'ta bir fersah uzaklıktaki "Hartenk"⁴⁴ köyünden bir hafta dışarı çıkamadı."⁴⁵

Belki de İbn-i Teymiyye'nin, Buharî'nin kabrindeki bu istigase ve şefaath talebinden bir bilgisi yoktur. Bilgisi olsaydı onları kâfir ve müşrik addederdi. Şayet bu vakıa hakkında delilleri görmemiştir.

İMAM KAYRAVANÎ'NİN GÖRÜŞÜ

Maliki mezhebine mensup İmam Kayravanî (ö.737 h.k), kabirlere tevessül etme konusundaki görüşünü Ziyaretu'l-Kubur isimli bölümde şöyle açıklıyor:

"Peygamber ve resullere -Allah'ın selamı onların üzerine olsun- saygı göstermenin usulü şöyledir: Ziyaretçi kabirlerin başına gider ve orada uzaktan ziyaret etmeyi kasteder. Kabre ulaştığın-

---

44-Mucemu'l-Buldan, c.4, s.357.

45-Tabakâtu's-Şâfiyye, c.2, s.234; Siyerü A'lâmu'n-Nubelâ, c.12, s.469.

da kendini hakir, kimsesiz ve kalbi buruk bir hale büründürerek onların huzuruna varır; baş gözüyle değil can gözüyle onlara bakar. Zira bu yüce şahsiyetler çürümezler ve değişime uğramazlar.

Sonra ziyaretçi Allah'ın layık olduğu övgülerle O'nu över ve namaz kılar. Namazdan sonra, onların vesilesiyle Allah'a tevessül ederek bağışlanma diler ve onlardan hacetinin yerine getirilmesini ister. Ziyaretçinin, onların bereketi ve vesilesiyle duasının kabul edileceğine yakın etmesi ve hüsnü zanda bulunması gerekir. Zira onlar, Allah'ın açık kapılarıdır. Ve ilahî sünnet, bu yüce şahsiyetlerin vesilesiyle kulların hacetlerinin kabul edilmesini gerektirir.

Onların kabirlerini ziyarete gidemeyenler, kendi yerlerinde onlara selam versin ve hacetini arz ederek bağışlanma dilesin ve ayıplarını gizlemesini istesin. Zira onlar büyük şahsiyetlerdir ve birisi kendilerinden bir şey ister ya da kendilerine tevessül ederse ya da onlara sığınır, onlar geri çevirmezler."

İmam Kayravanî âlemlerin sevinç kaynağı İslam Peygamberi'nin (s.a.a) ziyareti hakkında da şöyle der:

"Diğer peygamberlerin ziyareti hakkında söylediğimiz kimsesizlik, kalp burukluğu ve perişanlık halini, Peygamber'in (s.a.a) ziyaretinde daha da arttırın. Zira o, şefaati kabul edilendir. Onu arzulayan, onun kabri yanına gelsin ve ondan yardım

istesin. Zira ondan yardım isteyen, kesinlikle ümitsiz dönmez. O halde Peygamber'e (s.a.a) tevessül etmek, ağır günahların ve hataların ortadan gitmesine vesile olur".⁴⁶

İfade ettiğimiz onca delil ve burhanların hepsi, ölünün kabri yanında tevessül etmenin ve ölüden yardım istemenin Müslümanlar arasında yaygın olduğuna delalet etmektedir. Açıkladığımız gibi Hanbelîlerin büyükleri bir sorunla karşılaştıkları zaman İmam Musa b. Cafer'e (a.s) tevessül ediyorlardı. İmam Şafii de, hacetinin yerine getirilmesi için Ebu Hanife'nin kabrine tevessül ediyordu. İmam Ahmet b. Hanbel de, sorunlarının halledilmesi için, İmam Şafi'ye tevessül ediyordu. İbn-i Huzeyme ve İbn-i Hibbân da, hacetlerinin yerine getirilmesi için İmam Rıza'ya (a.s) tevessül ediyorlardı. Aynı şekilde Semerkantlılar, Buharî'nin kabri yanında yağmur istiyorlardı. Peygamber'in (s.a.a) eşi Ayşe'de, Müslümanların yağmur için Peygamber'in (s.a.a) kabrine gidip yağmur istemelerini emretmiştir.

Her halükârda sahabenin, fakihlerin ve Ehlisünnet'in büyük âlimlerinin büyükleri; peygamberlerin, sahabenin, velilerin ve salih kulların kabirlerini ziyarete gidiyor ve onlara tevessül ediyorlardı. Şimdi söylememiz gerekir ki; acaba İbn-i Teymiyye, bu denli âlimleri müşrik ve kâfir bilmeye cüret edebilir mi?

---

⁴⁶ *el-Medhal Fi Fasli Ziyareti'l-Kubur*, c.1, s.257; *el-Gadir*, c.5, s.111.

Şeyh Selâmet İzâmî şöyle diyor:

"Bu adam -İbn-i Teymiyye- Peygamber'in (s.a.a) mübarek kabrine cesaretle bulunarak şöyle diyor: 'Peygamber'in (s.a.a) kabrini ziyaret maksadıyla yola çıkmak günah sayılır. Peygamber'in (s.a.a) vefatından sonra, ondan yardım istemek şirk sayılır.'

Elbette İbn-i Teymiyye, başka bir yerde bu ameli küçük şirk; diğer bir yerde büyük şirk olarak niteler. Hâlbuki hepimizin bildiğine göre Peygamber'den (s.a.a) yardım isteyen Müslüman birisi, onun bu âlemde Yaratıcının yegâne hakiki etki sahibi kulu olduğuna ve sadece Peygamber'in (s.a.a) isteklerin yerine getirilmesinde vasıta olduğuna iman eder. Zira Allah Teâlâ onu, tüm hayırların kaynağı kararlaştırmıştır. Bu sebeple onun şefaati ve duası kabul edilir. Evet, Müslümanların tamamının hakiki inancı budur."⁴⁷

PEYGAMBER'İN (S.A.A) KABRİNDEN YARDIM İSTENMESİ KISSALARI

Semhûdî kitabının sonunda bir bölümü, Peygamber'in (s.a.a) kabri kenarında yardım isteyen ve haccine ulaşan kimselerin kıssasına has kılar. Semhûdî bu kıssaları İmam ve hafız olan Süleyman b. Musa b. Salim Belensî'nin (ö.634 h.k)⁴⁸ *Misbâhu'z-Zalâm fi'l-*

47-*Furkanu'l-Kur'an*, s.133; *el-Gadir*, c.5, s.155.

48-Semhûdî, bu kitabın yazarını Muhammed b. Musa b. Numan Belensî olarak tanıtmıştır. Öyle anlaşılıyor ki, iki kitap bu isimle yazılmıştır ve iki yazarın varlığı söz konusudur. Çelebi, bu kitabın ya-

*Müsteğîsîne bi Hayri'l-Enâm*⁴⁹ kitabından nakleler.⁵⁰

zarının Süleyman b. Musa b. Salim Belensî olduğuna ve diğer kitabı aynı isimle Muhammed b. Musa Tilmisani'nin yazdığına inanır.

49-Bu kitabın konusu Peygamber'in (s.a.a) kabrinden yardım istemektir. Öyle anlaşılıyor ki, bu kitap *Siyerü A'lâmu'n-Nubelâ* kitabının haşiye yazarının gözünden kaçmıştır. Zira onun uslubu, Vahabilerin sanı ve kabullerine uygun olmayan ne varsa reddetmektedir. *Tercümetü'l-Kerhî*, *Seyyidetü Nefise* ve *Ebu Avane*"nin kitaplarının haşiyesi de böyle yazılmıştır. Belki de onun, kitabın muhtevassından haberi yoktu. Zira eğer kitabın içeriğinden haberi olsaydı, kitap ve kitabın yazarı, zahit ve takvalı bu haşiye yazarının saldırılarından korunamazdı. Onun böyle bir kitaptan habersiz olmasından ötürü Allah'a şükrediyoruz. Bu sebeple söz konusu haşiye yazarı, kitabın müellifinin cihat edercesine giriştiği faaliyetlerden ötürü şahadete ulaşmasını övüyor ve onun hakkında şöyle diyor: "Âlimler ve özellikle hadisçiler böyledirler. O, İslam topraklarının savunulmasında ilklerden sayılır." *Siyerü A'lâmu'n-Nubelâ*, c.23. s.134.

50-"İbn-i İmâd" şöyle diyor: "Ebu Rabi Kelâî", Süleyman b. Musa b. Salim Belensî; büyük hafız, sika (güvenilir) ve Endülüs'ün geride kalan eser sahibi yazarlarından. O, Hicri Kameri 565 yılında doğdu ve "İbn-i Zerkûn"un talebelerindedir. "Âbâr" da onun hakkında şöyle yazar: O, hadis ilminde basiret sahibi ve ravilerin cerh ve ta'diline kâmilten aşınaydı. O, kendi çağdaşlarını ve hatta gelecektekileri geride bıraktı. Onun benzersiz bir hattı vardı ve bu sebeple kollarının doğru yazılıp kaydedilmesinde kimse ona yetişemiyordu. Zehbî de onun hakkında şunları kaydeder: "Ebu'r-Rabi, Süleyman b. Musa; Endülüs'ün imamı, allamesi, hafızı, tecvit âlimi, edibi, hadis ve belagat üstadı olup büyük hadisçilerden hesap edilir." Abdullah b. Âbâr'dan onun hakkında şöyle nakledilmiştir: "O, hadis ilmi fenninin imamıydı ve *Misbâhu'z-Zulem*" gibi, teknik alanlarda çeşitli kitaplara sahipti. Ben bu kitaptan çok faydalanmış ve defalarca içinden konu seçmişimdir." Aynı şekilde "Hafız b. Musdî" den onun hakkında şöyle nakletmişlerdir: "Ben şerafette, riyasette ve fazilette onun gibi büyük birisini görmedim. O, akli ve nakli ilimlerde ve nesir ve şiirde ön plana çıkmıştır. Kur'an ve tecvit ilminde maharet sahibiydi ve hafızların hatemi sayılırdı." *Siyerü A'lâmu'n-Nubelâ*, c.23, s.134; *en-Nücûmu'z-Zâhire*, c.6, s.298.

1-Münkedir'in Kıssası

Muhammed b. Münkedir anlatıyor:

"Adamın birisi cihat için savaşa katılmak istiyordu. Dolayısıyla babamın yanına doksan dinar ödünç bıraktı ve ona: 'Eğer ihtiyacın olursa, ben dönene kadar yararlanabilirsin.' dedi.

O günlerde pahalılık oldu ve babam parayı harcadı. O adam döndü ve babamın yanına geleerek parasını sordu. Babam ona: 'Yarın gel.' dedi ve o geceyi mescitte geçirerek Peygamber'in (s.a.a) kabrine ve minberine sığındı. Ve Peygamber'in (s.a.a) kabrinden yardım istedi. Birdenbire gecenin karanlığında birisi belirdi ve babama: 'Ebu Muhammed, bunu al.' dedi. Babam elini uzattı ve para kesesini aldı; o kesede 'seksen' dinar vardı. Ertesi sabah o adam geldi ve babam ona emanetini geri verdi."⁵¹

2- Misafirleri Ağarlama

İmam Ebu Bekir b. Mukri⁵² anlatıyor:

Taberanî ve Ebu Şehy'le birlikte Allah Resulünün (s.a.a) haremine gittik. Haremde çok acıttık ve o günü aç olarak geçirdik. Gece, Peygamber'in (s.a.a) kabrine gittim ve 'Ey Allah'ın Resulü! Açız'

51-Vefâü'l-Vefa, c.4, s.1380.

52-Dediklerine göre o, geniş ilmi, keskin anlayışı, doğru sözlülüğü ve takvası yönüyle diğerlerinden daha ön plandaydı. O, Hicri Kameri 324 yılında ölmüştür. "Siyerü A'lâmu'n-Nubelâ", c.15, s.273; Tabakâtu'ş-Şâfiyye, c.3, s.58.

deyip döndüm. Ebu'l-Kasım bana: 'Burada otur, ya rızkımız yetişir ya da ölümümüz' dedi. Ebu Bekir şöyle devam eder: Ben ve Şeyh ayağa kalktık, ama Taberanî olduğu gibi oturmuştu ve düşünceye dalıp gitmiştik. Ansızın Alevi birisi kapıyı çaldı. Kapıyı açtık. Alevinin yanında her ikisinin de elinde dolu yiyecekler olan iki genç vardı. Sonra oturduk ve yemek yedik. Kalan yiyecekleri götürceklerini düşünüyorduk, ama bize bıraktılar. Yemekten sonra o Alevi adam şöyle dedi: 'Açlıktan dolayı Allah Resulüne şikâyet eden siz miydiniz? Peygamber'i (s.a.a) rüyamda gördüm. Allah Resulü (s.a.a) bana sizin için yemek getirmemi emretti.'⁵³

3-Bir Dilim Ekmekle Ağırlama

İbn-i Cellât anlatıyor:

"Çok sıkışık bir durumda Medine'ye girdim. Allah Resulünün (s.a.a) kabrine gittim ve Peygamber'e (s.a.a) 'Ben senin misafirinim' dedim. O anda uykum geldi. Rüyada Peygamber'i (s.a.a) gördüm; bana ekmek verdi. Ekmeğin yarısını yedim. Birden bire uykudan uyandım; ekmeğin diğer yarısı yanımdaydı."⁵⁴

4-Bereketli Para

Ebu Abdullah, Muhammed b. Ebu Zur'a Sufî anlatıyor:

53-Vefâü'l-Vefa, c.4, s.1380.

54-a.g.e., c.4, s.1380.

"Babam ve Ebu Abdullah b. Hafif'le birlikte Mekke'ye gittik. Orada hiç paramız kalmadı. Sonra Medine'ye gittik. Medine'de çok acıkmıştık. Ben o zamanlar küçüktüm ve sürekli babamın yanında açlıktan feryat ediyordum. Bu halde babam Peygamber'in (s.a.a) kabrine gitti ve 'Ey Allah'ın Resulü! Ben senin misafirinim' diye arz etti ve orada oturup beklemeye başladı.

Bir saat geçti. Öylesine bakınırken babamı bazen ağlar bazen güler gördüm. Sebebini sorduğumda bana şöyle dedi: 'Peygamber'i (s.a.a) rüyamda gördüm; elime birkaç dirhem koydu' Babam elini açtı, elinde birkaç dirhem vardı. Allah Teâlâ o birkaç dirheme öyle bereket vermişti ki, Şiraz'a dönene kadar o paradan harcıyorduk."⁵⁵

5-Bir Kâse Süt

Şeyh Ebu Abdullah, Muhammed b. Ebi Amân alattıyor:

Medine'de Fatıma'nın (s.a) mihrabının arkasında durmuştum. "Seyit Mukasser Kasimî" da orada durmuştu. Birden bire Peygamber'in (s.a.a) kabrine gitti ve gülerek geri döndü. Haremin hadimi "Şemsüddin Savâb": Niçin gülüyorsun, dedi. Seyit Mukasser Kasimî: Evet, çok açtım ve elimde hiçbir şey yoktu. Evden dışarı çıktım ve Fatıma'nın (s.a) evine gittim; Fatıma'dan (s.a) yardım

istedim ve aç olduğumu arz ettim. Sonra uyudum ve rüyamda Peygamber'i (s.a.a) gördüm. Peygamber (s.a.a) bana bir kâse süt verdi ve doydum." dedi.⁵⁶

6-Lezzetli Hurma

Ebu İshak, İbrahim b. Sa'id'den nakledilmiştir:

"Üç kişiyle birlikte Medine'deydik ve hepimiz çok dardaydık. Ben Peygamber'in (s.a.a) minberi yanına gittim ve: 'Ey Allah'ın Resulü! Bizim bir şeyimiz yok, bize hangi yemeği verirsen ver hep-sinden üç ölçek olsun' diye arz ettim ve döndüm. Yolda adamın birisiyle karşılaştım. O, üç ölçek lezzetli hurmayı bana verdi."⁵⁷

7-Sulu Et Arzusu

Ebu Muhammed, Abdüsselam b. Abdurrahman Hüseyin Fâmî anlatıyor:

"Üç kişiyle birlikte Medine'deydik ve hiçbiri-miz yemek yememiştik. Peygamber'in (s.a.a) min-berine gittim ve iki rekât namaz kılıp: 'Ey büyük-lerin büyüğü! Açım ve senden tirit yemeği istiyorum.' dedim O anda uykum geldi, birisi bani ça-ğırıldı ve uyandım; elinde tirit, yağ, et ve yeşillik dolu tahta kâseyle birini gördüm. O adam bana: 'Buyur ye!' dedi. Kendisine 'bu yemeği nereden

---

56-a.g.e., c.4, s.1383.

57-a.g.e.

getirdiğini' sordum. Bana: Çocuklarım üç günden beri böyle bir yemeğin hasretini çekiyorlardı. Allah Teâlâ bugün rahmetini bize açtı. Sonra uyuduk ve Allah Resulü'nü (s.a.a) rüyamda gördüm. Peygamber (s.a.a) şöyle buyurdu: 'Kardeşlerinizden birisi benden böyle bir yemek istemişti, bu yemekten ona da ver.'"⁵⁸

8-Aç Birisinin Arzusu

Abdullah b. Hasan Dimyâtî diyor ki: Şeyh Salih Abdülkadir Tenîsî Dimyât sınırında benim için şu hikâyeyi anlattı:

"Medine'ye girdim ve Peygamber'e (s.a.a) selam verdim ve açlığımı kendisine şikâyet ederek kendisinden buğday yemeği, et ve hurma istedim. Ziyaretten sonra Peygamber'in (s.a.a) kabriyle minberi arasında (ravza) namaz kıldım ve geceyi oracıkta uyuyarak geçirdim. Ansızın birisi ben çağırıyor; uykudan uyandım ve yanına gittim. O, güzel yüzlü iyi davranışlı bir gençti; bir kap tirit, içinde Seyhani hurmasının da bulunduğu birkaç çeşit hurma ve hurma ağacı gövdesinde pişirilmiş ekmeği önüme bıraktı ve ben de yedim. Sonra o genç, tabağımı ekmek ve hurmayla doldurdu ve bana şöyle dedi: 'Ben sabah namazından sonra uyumuştum. Rüyamda Peygamber'i (s.a.a) gördüm. Efendimiz 'bu işleri senin için yerine getirmemi' emir buyurdular. Peygamber (s.a.a) senin

---

58-Vefâü'l-Vefa, c.4, s.1383.

ravzadaki yerini bana gösterdi. Sen Peygamber'den (s.a.a) bunları istemişsin.⁵⁹

Misbâhu'z-Zalâm kitabının yazarı bu kıssayı naklettikten sonra Peygamber'den (s.a.a) yardım isteme konusunda şöyle diyor:

"Bu kıssaların çoğunda Peygamber (s.a.a), muhtaç kimselerin hacetlerini, gidermek için, özellikle haceti olanlar açsa, çocuklarına emir vermiştir. Zira o yüce kimselerin ahlakı şöyledir: Eğer onlardan yemek istenirse öncelikle kendileri ağırlarlar ve sonraki merhalede kendilerinden olan kimseler ağırlar. Dolayısıyla Peygamber'in (s.a.a) ahlakı, kendisinin muhtaçları ağırlamasını gerektirir sonra onun çocukları, bu sorumluluğu üstlenirler."⁶⁰

Binaenaleyh, Taberanî, İbn-i Mukrî, İbn-i Münke-dir ve diğerleri gibi şahsiyetler tarafından anlatılan bu gerçek kıssaları göz önünde bulundurarak, acaba İbn-i Teymiyye Peygamber'den (s.a.a) yardım istenilmesinin ve ona tevessül edilmesinin şirk olduğunu iddia edebilir mi?

Acaba *Misbâhu'z-Zalâm* kitabının yazarı Müşrik midir? Acaba kendisi küfür ve şirk içeren konuları kitabında toplamış mıdır?!

İbn-i Teymiyye ve takipçilerinin, "Belensî"yi tekfir etme gibi bir yiğitlikleri var mıdır? Hâlbuki "İbn-i

---

59-a.g.e

60-a.g.e., c.4, s.1385.

İmâd"ın deyimiyle Belensî, büyük bir hafız ve güvenilir bir şahsiyettir ve "Âbâr" onun hakkında şöyle demiştir: "O, hadiste basiret sahibidir ve çağdaşların geride bırakmıştır."İbn-i Musdî" de onun hakkında akli ve nakli ilimlerde seçkin bir âlim olduğunu söylemiştir. Son olarak Zehebî, onun hakkında şöyle demiştir: "O; imam, allame, hafız ve hadis üstadıydı."

Bunca şahitlere rağmen acaba İbn-i Teymiyye'nin yakışsız ve doğru olmayan sözlerine teveccüh edilebilir mi?

9- Semhûdî'den Bir Kıssa

Semhûdî, *Misbâhu'z-Zalâm* kitabından bu gerçek kıssaları anlattıktan sonra, muhaddis ve fakihlerin Peygamber'in (s.a.a) mübarek kabrine tevessülleri hakkında şöyle diyor:

"Bu konudaki kıssaların sayısı pek çoktur ve hatta bir kez de benim başıma geldi. Peygamber'in (s.a.a) mescidinde oturuyordum. Mısır ziyaretçileri de ziyaret için gelmişlerdi. Mescitte kitaplarımı koyduğum küçük bir odanın anahtarı elimdeydi. Mısır âlimlerinden birisi yanımdan geçti. Bu âlim, benim bazı ustalarımın yanında ders okumuştı. Ben onu tanıdım ve kendisiyle hasbîhâl ettim. Bana birlikte Ravzay-ı Şerif'e ve Peygamber'in (s.a.a) kabri yanına gitmemi rica etti ve ben de onunla gittim.

Döndükten sonra anahtarın elimde olmadığını gördüm. Her yere baktımsa da anahtarı bulamadım.

Anahtar tam ihtiyacım olduğu bir anda kaybolmuştu. Peygamber'in (s.a.a) kabri yanına gittim ve şöyle arz ettim: 'Ey efendim; Ey Allah'ın Resulü! Anahtarımı kaybettim ve ona çok ihtiyacım var, senden anahtarımı istiyorum.'

Sonra döndüm ve odanın önünde bir şahsın dikildiğini gördüm. Onu tanıdığımı zannediyordu. Yanına doğru gittim. O şahıs, yaşı küçük genç birisiydi, ama onu tanımadım. Odanın anahtarı elindeydi. Kendisine anahtarı nerden getirdiğini sordum. Bana şöyle dedi: 'Onu Peygamber'in (s.a.a) kabri yanında buldum. Ben de anahtarı ondan aldım.'⁶¹

Kuşkusuz örnek olarak sunulacak başka kıssalar da var ama konunun daha da uzayacak olmasından dolayı daha fazla kıssaları nakletmeden diğer bölüme geçeceğiz.

61-*Vefâü'l-Vefa*, c.4, s 1385.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM KABİRLERİN ZİYARETİ

PEYGAMBER'İN (S.A.A) KABRİNİN ZİYARETİ

Kastalani¹ ve İbn-i Hacer el-Cevheru'l-Munazzam da² şöyle yazmışlardır:

"İbni Teymiye, ister ziyaretçi Peygamber'in (s.a.a) kabrini ziyaret kastıyla sefere çıksın isterse ziyaret kastı olmasın, Peygamber'in (s.a.a) kabrini ziyaret etmeyi yasaklamış ve haram etmiştir."

Her halûkarda İbn-i Teymiyye Peygamber'in (s.a.a) kabrinin ziyaretini haram bilir. İbn-i Teymiyye, Peygamber'in (s.a.a) kabrinin ziyaretini haram biliyorsa, diğer kabirlerin ziyareti de kesinlikle caiz olmayacaktır. O, fakihlerin ziyaret kastıyla yolculuğa çıkılmasının haram olduğu ve yolculuk da namazın kasredilmesi gerektiği üzerinde ittifak ettiklerini zanetmiştir.

1-*İrşadu's-Sâri*, s.329.

2-*Keşfu'l-İrtiyâb*, c.459.

İBN-İ TEYMIYYE GÖRÜŞÜNÜN ELEŞTİRİSİ VE ANALİZİ

Dört delil esasınca ziyaret caizdir:

1-Kurân-ı Kerim

Allah Teâlâ Kurân-ı Kerim'de şöyle buyuruyor:

﴿وَلَوْ أَنَّهُمْ إِذْ ظَلَمُوا أَنفُسَهُمْ جَاءُوكَ فَاسْتَغْفَرُوا اللَّهَ وَاسْتَغْفَرَ
لَهُمُ الرَّسُولُ لَوَجَدُوا اللَّهَ تَوَّابًا رَحِيمًا﴾

"Eğer onlar kendilerine zulmettikleri zaman sana gelseler de Allah'tan günahlarının bağışlanmasını dileseler ve Peygamber de onlara bağışlama dileseydi, elbette Allah'ı tövbeleri çok kabul edici ve çok merhametli bulacaklardı."³

Ziyaret; ister günahların bağışlanmasını istemek için olsun isterse başka bir iş için olsun, bir kimsenin huzurunda müşerref olmaya denilir.

Dolayısıyla Peygamber (s.a.a) hayatta iken ziyaret etmek beğenilen bir iştir ve vefatından sonrada beğenilen bir iş olacaktır.

Bunlar bir yana, Peygamber'in (s.a.a) berzah hayatının olduğuna dair deliller vardır. Berzaha iştir ve selam verenin cevabını verir. Ve ümmetinin amelleri kendisine sunulur. Peygamber'in (s.a.a) berzah haya-

---

3-Nisa, 64.

tının olduğuna dair delillerin bazıları şunlardan ibarettir:

a) Kastalani şöyle diyor:

"Her gün güneşin doğuş ve batış vaktinde ümmetin amelleri Peygamber'e (s.a.a) sunulur. Peygamber (s.a.a) ümmetinin çehresini ve amellerini tanır ve bu sebeple onlar üzerinde şahittir."⁴

b) İbn-i Zar'a Irakî, İbn-i Mesut'tan Peygamber'in (s.a.a) şöyle buyurduğunu naklediyor:

"Benim dünya hayatım sizin için hayırdır. Zira birlikte sohbet ediyoruz. Benim vefatım da sizin için hayırdır. Zira sizin amel ve davranışlarınız bana sunulur. İyi bir amel görürsem, Allah'a şükrederim; kötü davranış görürsem, sizin için bağışlanma dilerim."⁵

c) Semhûdî, Subkî'den naklediyor:

"Âlimler bu ayetten (Nisa, 64) geneli yani, Peygamber'in (s.a.a) hayatında ve ölüm sonrası ziyaretini anlıyorlar, bu sebeple âlimler bu ayeti Peygamber'in (s.a.a) kabrinde okunmasını müstahap bilirler."⁶

d) Bedevi Arap'ın kıssası, Peygamber'in (s.a.a) berzah hayatı olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. İslam'ın muhtelif fırkalarının âlimleri bu kıssayı nak-

---

4-*el-Mevahibu'l-Ledunniyye Bi'l-Minehi'l-Muhammediyye*, c.3, s.410.

5-*Tarhu't-Tasrib fi Şerhi't-Takrib*, s.297.

6-*Keşfu'l-İrtiyâb*, s.256, 340.

letmişler ve bu kıssayı, ziyaret adaplarından saymışlardır. "İbn-i Asakir" bu kıssayı Muhammed b. Harb'in⁷ dilinden şöyle naklediyor:

"Medine'ye girdim ve Peygamber'in (s.a.a) kabrini ziyarete gittim. Ziyaretten sonra kabrin yanında oturdum. Derken bedevi Arap'ın birisi ziyarete geldi ve kabri ziyaret ederek şöyle dedi: Allah'ın en iyi elçisi sana dosdoğru Kitap'ı indirdi ve şöyle buyurdu:

﴿وَلَوْ أَنَّهُمْ إِذْ ظَلَمُوا أَنفُسَهُمْ جَاءُوكَ فَاسْتَغْفَرُوا اللَّهَ

وَاسْتَغْفَرَ لَهُمُ الرَّسُولُ لَوَجَدُوا اللَّهَ تَوَّابًا رَحِيمًا﴾

"Eğer onlar kendilerine zulmettikleri zaman sana gelseler de Allah'tan günahlarının bağışlamasını dileseler ve Peygamber de onlara bağışlama dileyseydi, elbette Allah'ı tövbeleri çok kabul edici ve çok merhametli bulacaklardı."⁸Sonra o bedevi şöyle devam etti: 'Ben kendime zulmettim ve benim için bağışlanma dileyesin diye yanına geldim.' Kabirden sen bağışlandın diye nida geldi."

Semhûdî de bu kıssayı iki tarikle (yolla) İmam Ali'den (a.s) nakletmiştir.⁹

7-Muhammed b. Harb; hafız ve fakih olup "Hûlanî" (ö.194 h.k) lakabıyla tanınır. *Sahih-i Müslim* ve *Sahih-i Tirmizi'* de ondan hadis rivayet etmişlerdir ve İbn-i Mu'in ve Tâî onu sika bilirler. *Siyerü A'lâmu'n-Nubelâ*, c.9, s.58.

8-Nisa, 64.

9-Vefâü'l-Vefa, c.4, s.1326; *er-Ravzu'l-Fâik*, c.2, s.380; *Keşfu'l-İrtiyâb*, s.258; *el-Mevahibu'l-Ledunniyye*, c.3, s.405; *Muğni'l-*

2- Rivayetler

Peygamber'in (s.a.a) kabrini ziyaret etmek hakkında farklı içeriklerde pek çok rivayet nakledilmiştir; bunlarından bazıları şöyledir:

a) Peygamber (s.a.a) şöyle buyuruyor:

"Kabrimi ziyaret eden herkese şefaetim farz olur."¹⁰

Bu hadis, Ehlişünnet'in kırk hadis kaynağında nakledilmiştir. Bu kitapların müellifleri, hadis hafızları ve önderlerindedir. Bunlardan bazıları şöyledir:

1-Ubeyd b. Muhammed Verrâk Nişaburî (ö.255 h.k)

2-İbn-i Ebiddünyâ, Ebu Bekir (ö.281 h.k)

3-Dulâbî Razî, *el-Künâ ve'l-Esmâ* kitabında, (ö.310 h.k)

4-İbn-i Huzeyme *Sahih-i İbn-i Huzeyme* kitabında, (ö.311 h.k)

5-Ebu Cafer Akîlî, (ö.322 h.k)

6-Ebu Ahmet b. Adîy *el-Kamil* kitabında, (ö.360 h.k)

7-Ed-Darukutnî *Sünen* kitabında, (ö.385 h.k)

Muhtâc, c.1, s.512; *Kunuzu'l-Hakâik*, c.2, s.108; *Neylü'l-Evtâr*, c.5, s.108. Merâkî, bu ayete istinat ederek Peygamber'in (s.a.a) kabrinin ziyaretini caiz ve meşru bilir ve şöyle der: Peygamber'in (s.a.a) kabrinin ziyareti, Allah'a yakınlaşma vesilesidir.

10-*el-Gadir*, c.5, s.93; *Sünen-i Darkutnî*, c.2, s.278; *el-Ahkâmü's-Sultaniyye*, c.2, s.109; *es-Sünenü'l-Kübrâ*, c.5, s.245; *el-Kamil fi'z-Zuefâ*, c.6, s.351; *ez-Zuefâu'l-Kebir*, c.4, s.170; *eş-Şifâ bi Tarîfi Hu-kuku'l-Mustafa*, c.5, s.194; *Muhtasar-ı Tarihi Dımışk*, c.2, s.406; *et-Terğîb ve't-Terhîb*, c.2, s.224; *Şifau's-Sikâm*, s.2; *Kenzu'l-Ummal*, c.15, s.651; *Neylü'l-Evtâr*, c.5, s.108.

8-Mâverdî, *el-Ahkâmu's-Sultaniyye* kitabında, (ö.450 h.k)

9-Kadı İyaz Maliki *Şifa* kitabında, (ö.544 h.k)

10-İbn-i Asakir *Tarih* kitabının ziyaret bölümünde¹¹ (ö.571 h.k)

11-Subkî Şafii *Şifau's-Sikâm* kitabında, (ö.756 h.k)¹²

Allame Leknevî şöyle diyor:

"Beni ziyaret eden kimseye şefaatiim vaciptir" hadisinin senedinin zayıf olduğunu söyleyen, doğru bir yol tutmamıştır. Bu önemli konuda daha fazla bilgilenmek istiyorsanız, benim *Peygamber'in (s.a.a) Kabrinin Ziyareti* isimli risaleme bakabilirsiniz. Bu risale şu unvanları içerir:

1-El-Kelamu'l-Mübrem fî Nakzi'l-Kavli'l-Muhakkaki'l-Muhkem.

2-El-Kelamu' Mebrur fî Reddi'l-Kavli'l-Mensur.

3-Es-Sa'yi'l-Meşkur fî Reddi'l-Mezhebi'l Me'sur.

Bu risaleleri, hacca giden ama sabah akşam Peygamber'in (s.a.a) kabrini ziyaret etmeyenlerin şüphelerinin cevaplandırılması için yazdım.

Daha önce söylediğimiz bu hadisin ravileri hakkında şunları da eklememiz gerekir ki, bu hadisin ravileri Musa b. Hilâl'e kadar sika (güvenilir) fertlerdir ve bu konuda hiçbir şüphe yoktur.

İbn-i Adîy, Musa Hilâl hakkında şöyle diyor:

11-Bu bölümü, İbn-i Bedrân *Tezhib* kitabından hazfetmiştir.

12-*er-Ref'u ve't-Tekmil*, s.211.

"Onun eleştirisi konusu olmayacağını ümit ediyorum. Zira o, Ahmet b. Hanbelî'nin üstatlarından. Ahmet'te sadece rivayette sika olan kim-selerden hadis naklediyordu."¹³

Hatta bu konuda eleştiride bulunanlar bile bunu itiraf ederler.¹⁴

Subkî, bu rivayetin senedinin takviyesi için delilli belgeler açıklamıştır. O şöyle diyor:

"Ziyaret konusunda gelen hadislerin uydurma olduğunu iddia edenlerin yalanları çok az delille ortaya çıkar. Allah'a sığınırım, acaba bu iddiada bulunan Allah ve Resulünden utanmıyor mu? Zira hiçbir âlimin veya hadis ehlinin ve hatta cahil birinin bile ağzına almayacağı sözleri söylemiştir. Bildiğimiz kadarıyla, hiç kimse Musa b. Hilâl ve bu hadisin diğer ravilerini yalancılıkla suçlamamıştır. Bir Müslüman'ın bu hadislerin uyduruk olduğunu zannetmesi bizi hayrete düşürüyor."¹⁵

b) Başka bir rivayette İbn-i Ömer'den Peygamber'in (s.a.a) şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir:

"Beni ziyaret kastıyla ziyaretime gelen kimseye kıyamet gününde şefaati vaciptir."

Bu rivayet on beş kaynakta nakledilmiştir ve biz burada bazıılarını açıklayacağız:

1-Taberanî *el-Mucemu'l-Kebir* kitabında, (ö.360 h.k)

13-*el-Kamil fi'z-Zuefâ*, c.6, s.351.

14-Bkz: *el-Gadir* c.5, s.169.

15-*Şifau's-Sikâm*, s.8.

2-Hafız b. Miskin el-Bağdadî, *es-Sünen-i-Sıhah* kitabında, (ö.353 h.k)

3-Ed-Dâre Kutnî *Emâli* kitabında, (ö.385 h.k)

4-Ebu Naim İsfehânî, (ö.430 h.k)

5-Ebu Hamid Gazali Şafii, *İhyâu'l-Ulûm* kitabında, (ö.505 h.k)¹⁶

c) Başka bir hadiste İbn-i Ömer'den Peygamber'in (s.a.a) şöyle buyurduğu nakledilmiştir:

"Hacca giden ve vefatımdan sonra beni ziyaret eden, sanki beni hayatımda ziyaret etmiş gibidir."¹⁷

Bu hadis Ehlisünnet'in yirmi beş kaynağında gelmiştir. Bunlardan bazılarına işaret edeceğiz:

1-Şeybânî, (ö.303 h.k)

2-Ebu Ya'lâ, (ö.307 h.k)

3-Beğvî, (ö.317 h.k)

4-İbn-i Adîy *Kamil* kitabında, (ö.365 h.k)

5-Beyhakî *Sünen*¹⁸ kitabında, (ö.458 h.k)

6-İbn-i Asakir (ö.571 h.k) kendi tarih kitabında.

16-*el-Mucemu'l-Kebir*, c.12, s.225; *İhyâu'l-Ulûmu'd-Din*, c.1, s.231; *Muhtasar-ı Tarihi Dımişk*, c.2, s.406; *Şifau's-Sikâm*, s.16; *Vefâu'l-Vefa*, c.4, s.1340; *Muğni'l-Muhtâc*, c.1, s.512; *el-Mevahibu'l-Ledunniyye*, c.4, s.571.

17-*el-Gadir*, c.5, s.246; *el-Mucemu'l-Kebir*, c.12, s.310; *Sünen-iDarukutnî*, c.2, s.278.

18-*Kenzu'l-Ummal*, c.15, s.651; *ed-Durretu's-Semine*, s.397; *Miškâtu'l-Mesâbih*, c.2, s.128; *Şifau's-Sikâm*, c.20, s.27; *er-Ravzu'l-Fâik*, s.380; *Vefâu'l-Vefa*, c.4, s.1340; *Neylü'l-Evtâr*, c.5, s.108; *Misbâhu'z-Zalâm*, c.2, s.351.

d) Abdullah b. Ömer'den rivayet edilen bir hadiste Peygamber (s.a.a) şöyle buyurmuştur:

"Hacca gidip beni ziyaret etmeyen, bana cefa etmiştir."

Hadis hafızlarının¹⁹ çoğu bu rivayeti nakletmiştir; bunlardan bazıları şundan ibarettir:

1-Semhûdî *Vefâü'l-Vefa* kitabında, (ö.911 h.k)

2-Ed-Dâre Kutnî, (ö.385 h.k); kendi kitabında, Malik'in *Muvatta* kitabında getirmediği bir rivayeti nakletmiştir.

3-Kastalani *el-Mevahibu'l-Ledunniyye* kitabında, (ö.923 h.k)

Aynı şekilde başka bir rivayette Peygamber (s.a.a) şöyle buyurmuştur:

"Ümmetinden gücü yeten, ama benim ziyaretime gelmeyenin özrü kabul edilmez."²⁰

3- Sahabenin Ameli

a) İkinci halife Ömer b. Hattab, Şam fetihlerinden sonra Medine'ye dönünce doğrudan Mescid-i Nebi'ye gitti ve Allah Resulüne (s.a.a) selam verdi.²¹

19-Neylü'l-Evtâr, c.5, s.108; Şifau's-Sikâm, s.27; Vefâü'l-Vefa, c.4, s.1342; el-Mevahibu'l-Ledunniyye, c.3, s.404; Keşfu'l-Hafâ, c.2, s.244; Kitabu'l-Mecrûhîn, c.3, s.73; Musannif ,Abdurrezzak, c.3, s.569; el-Gadir, c.5, s.100.

20-Mecmaü'l-Enhur fi Şerhi Mülteka'l-Ebhur, c.1, s.157; Vefâü'l-Vefa, c.4, s.1340.

21-Şifau's-Sikâm, s.44.

b) İbn-i Ömer ne zaman yolculuktan dönseydi Allah Resulünün kabrine gidiyor ve şöyle diyordu: "Ey Allah'ın Resulü! Sana selam olsun, ey Ebu Bekir! Sana selam olsun; sana selam olsun ey baba!"²²

c) İbn-i Ömer, Peygamber'in (s.a.a) kabri yanında durur ve ona selam ve salâvat gönderirdi.²³

d) İbn-i Avn anlatıyor:

"Adamın birisi Nafi'ye, İbn-i Ömer, 'Peygamber'in (s.a.a) kabrine selam veriyor muydu?' diye sorar. Nafi şöyle der: 'Evet, onu yüz defa hatta yüzlerce defa Peygamber'in (s.a.a) kabrine geldiğini, kabrin kenarında durduğunu ve 'Ey Allah'ın Resulü! Sana selam olsun' dediğini gördüm.'"²⁴

e) Ebu Hanife İbn-i Ömer'den naklediyor: "Kible tarafından Peygamber'in (s.a.a) kabrine girmek ve kibleyi arkaya alıp kabre doğru durmak ve... demek müstahaptır."

Allame Emini, Peygamberin (s.a.a) kabrini ziyaret âdâbı ve istihbabı hakkında kırktan fazla Ehlisünnet fakihinin görüşünü toparlamıştır.²⁵

4- Akıl

Akıl, Allah Teâlâ'nın büyük sayıp saygın kıldığı kimseleri, bizim de büyük sayıp saygın bilmemizin

---

22-Vefâü'l-Vefa, c.4, s.1340.

23 -a.g.e.

24-Vefâü'l-Vefa, c.4, s.1340.

25-Bkz: *el-Gadir*, c.5, s.109.

beğenilen bir iş olduğuna hükmetmektedir. Dolayısıyla ziyarette bir çeşit tazim sayılacağından, Peygamber'in kabrini ziyaret yoluyla onu saygın bilmek Allah'ın kutsadığı değerleri kutsamak anlamına gelecektir. Zira bu amel, Peygamber'in (s.a.a) düşman ve muhalifleri isteklerinin aksine gelişen bir ameldir.

ZİYARET İÇİN YOLA ÇIKMA HAKKINDAKİ HADİSİN İNCELENMESİ

İbn-i Teymiyye Şia'ya başka bir iftirasında şöyle diyor:

"Hacılar Allah'ın evinde hac vazifelerini yerine getirdikleri gibi, Şialar da kendi imamlarının haremelerinde ve salih kulların kabrinin kenarında hac vazifelerini yerine getirirler. Sanki imamların ve salihlerin kabirlerinin ziyareti Şialara özeldir ve diğer İslam mezheplerinde bu görülmez."

İbn-i Abdülvahhab da ziyaret kastıyla mukaddes mekânların ve Peygamber'in (s.a.a) kabri şerifinin ziyaret etmenin haram olduğunu sanmıştır. O, Peygamber'in (s.a.a) bir hadisine istinat ederek şöyle der:

Peygamber'in kabrinin ziyareti müstehaptır, ama sadece Mescid-i Haram, Mescid-i Nebi ve Mescid-i Aksa'nın ziyareti caizdir."²⁶

İbn-i Abdülvahhab, bu rivayete dayanarak, kabirleri ziyaret kastıyla sefere çıkılmasını haram bilir.

---

²⁶-*Sahih-i Buharî*, c.2, s.136; *Sahih-i Müslim*, *Kitabu's-Salât*, c.4, s.126; *İhyâu'l-Ulûm*, Gazali, c.2, s.247.

İbn-i Abdülvahhab'ın bu rivayetin delilindeki görüşünün eleştirilmesi ve incelenmesinde birkaç sorunun olduğu anlaşılmaktadır:

1-Bu rivayetteki sınırlama (hasr), hakiki değil izafi bir sınırlamadır ve istisna edilen şey, cümleden kaldırılmıştır ki, Arapçada buna "İstisna-i mufarrağ" derler. Cümleden kaldırılmış kelime mekân ya da yer olacağı gibi, "mescit" olması da muhtemeldir.

Hazfedilmiş (kaldırılmış) kelimeyi "mescit" olarak kabul edersek, rivayeti şu şekilde mana etmemiz gerekir: Bu üç mescidin dışında hiçbir mescit için yol hazırlığı yapmazlar. Bize göre, hazfedilen kelime "mescit" in dışında bir şey değildir. Zira halkın çoğunluğu bu rivayete baktığı zaman, onların zihnine göre mescit kelimesi hazf olmuştur. O halde bu rivayetin, kabirlerin veya türbelerin ziyaret edilmesiyle hiçbir alakası yoktur.

Kastalani de şöyle der:

"Bu rivayette istisna, istisna-i mufarrağ'dır ve hazfedilen kelimeyi "mekân" kabul edersek, bu üç mescidin dışında ziyaret, salihlerle, akraba ve dostla görüşmek için yola çıkmak; ilim, ticaret ve eğlenmek için sefere çıkmak gibi yolculukların tamamı haram sayılacaktır. Zira bu faraziyyeye göre hazfedilen kelime, mekânların tamamını kapsaması için geniş tutulmuştur. Dolayısıyla bu üç mescidin dışında sıralanan şeylerin hepsi haram olacaktır. Ne var ki bu rivayette, her mekân kas-

tedilmemiştir aksine özel bir mekân yani "mescit" nazara alınmıştır."²⁷

2-Âlim ve fakihlerin tamamı ticaret, kesbi ilim, cihat, ziyaret, âlimlerle görüşmek ve eğlenmek kastıyla her türlü mekâna gidilmesi için sefere çıkmanın caiz olduğunda ittifak etmişlerdi. Müstesna minh-kendisinden ayrılan ya da hazfedilen kelime mescidin dışında örneğin mekân ve yer olursa, bu durumda rivayette gelen üç kutsal mescidin ziyareti de haram olacaktır ki, bu sefer ve yolculuk hakkında âlimlerin icmasının muhalifinde olacaktır. Dolayısıyla bu rivayette hazfedilen kelimenin "mescit" olduğunu kabul etmek zorundayız. Bu surette rivayet şöyle olacaktır: "Üç mescit dışında hiçbir mescidi kastederek yolculuk yapılmaz." Bu açıklamayla bu rivayetin kabirlerin ziyareti, özellikle Peygamber'in (s.a.a) kabri ziyareti için yola çıkmanın haram olduğuna dair hiçbir işaret yoktur.

3-Çıkartılan, kaldırılan (hazf edilen) kelimenin müstesna minh "mescit" olduğunu farz etsek bile, bu rivayetin içeriğine amel edilemez. Zira bu durumda rivayet, bu üç mescit için yola çıkılabilir ve diğer mescitlere girmek kastıyla yola çıkmak caiz değildir, anlamına gelecektir. Ne var ki delil ve şahitler Peygamber'in (s.a.a) ashabıyla birlikte Çarşamba günleri Mescid-i Küba'ya gittiğini açıkça ortaya koymaktadır ve bu mescit ise, Medine'ye altı kilometre uzaklıkta-

---

27-*İrşadu's-Sâri*, c.2, s.332.

dır ve rivayette zikredilen ve sefere çıkılması caiz olan üç mescidin dışındadır. Bu rivayete bağlı kalmak istersek, Mescid-i Küba'ya gitmek için yola çıkmakta haram olacaktır, ne var ki şimdiye kadar hiçbir Müslüman, bu mescide gitmek için yola çıkılmasını haram bilmemiştir.

İbn-i Ömer'den nakledildiğine göre Peygamber (s.a.a), Çarşamba günleri bazen binitli bazen binitlessiz Mescid-i Küba'ya gidiyordu. Abdullah b. Ömer'in kendisi de böyle yapıyordu.²⁸

4-Bilal, Peygamber'in (s.a.a) kabrini ziyaret etmek için sefere çıktı. İbn-i Asakir rivayet ediyor: İkinci halife Beytü'l-Mukaddes'in fethinden sonra "Cabiye" bölgesine yöneldi. Bilal kendisinin Şam'da kalması için ikinci halife Ömer'e rica etti, o da kabul etti."

İbn-i Asakir şunları ekliyor:

"Bilal, Peygamber'i (s.a.a) rüyasında gördü ve Peygamber (s.a.a) ona: Bilal, niçin bana cefa ediyorsun? Acaba beni ziyaret etmenin vakti gelmedi mi?"

Bilal rahatsız ve korkuyla uyandı; kendi merkebine bindi ve Medine yoluna düştü. Bilal, Peygamber'in (s.a.a) mübarek kabrine geldi ve ağlaması tuttu. Yüzünü mübarek kabre sürüyordu. Hasan (a.s) ve Hüseyin (a.s), Bilal'in yanına geldiler. Bilal onları kucaklayarak öptü. Hasan (a.s) ve Hüseyin (a.s) Bilal'e, senin ezan sesini işitmeyi is-

---

28-İrşadu's-Sâri, c.2, s.332; Sahih-i Buharî, c.2, s.137.

tiyoruz. Derken Bilal'in ezan sesi yükseldi. Onun "Allah-u Ekber" demesiyle Medine sallandı. "Eşhedu enla ilahe illallah" sesi yükseldiğinde Medine halkı coştı. "Eşhedu enne Muhammeden Resulullah" sesinin işitilmesiyle kadınlar evlerinden dışarı çıktılar; onlar: Allah'ın Resulü (s.a.a) topraktan dışarı çıktı diyorlardı. Evet, bundan sonra hiç kimse Medine'yi böylesine ağlar ve mahzun bir durumda görmedi".²⁹

Abdülgani ve başkaları şöyle demişlerdir:

"Peygamber'den (s.a.a) sonra Bilal, sadece bir kez; o da Medine'ye Peygamber'in (s.a.a) kabrini ziyarete geldiğinde ezan okudu."³⁰

Subkî ziyaret için yolculuk yapmanın meşruiyeti hakkında şöyle diyor:

"Bizim bunun için delilimiz yalnızca Bilal'in rüyası değil, bilakis asli delil, onun amelidir. Özellikle Bilal, ikinci halife Ömre zamanında böyle bir girişimde bulunmuştur. O zamanda sahabelerin çoğu oradaydılar ve bu kıssa da onlardan gizli değildi. Bilal'i rüyası asli delil değil, ziyaret için yola çıkılması delilinin teyididir."³¹

Fütühü's-Şam kitabında şöyle gelmiştir:

29-Üsdü'l-Ğâbe, c.1, s.208; *Tehzibu'l-Metâlib*, c.2, s.408; *Şifau's-Sikâm*, s.85.

30-Tarihte geldiğine göre Bilal, Peygamber'den (s.a.a) sonra üç kez ezan okudu; iki defa Medine'de ve bir kez de Şam'da. Bkz: *Kamusu'r-Ricâl*, c.2, s.398.

31-Tarihu'l-İslam, c.3, s.205; *Vefâü'l-Vefa*, c.4, s.1357.

"İkinci halife Beytü'l-Mukaddes halkıyla anlaş-
tıktan sonra, Ka'bu'l Ahbâr ikinci halife Ömer'in
yanına geldi. Halife onun Müslüman olmasından
ötürü mutluymdu. Halife ona: 'Peygamber'in (s.a.a)
kabrini ziyaret etmek ve onun ziyaretinden fayda-
lanmak için benimle gelmek ister misin?' diye
sordu. Ka'bu'l-Ahbâr kabul etti. Ömer, Medine'ye
döndüğünde yaptığı ilk iş Mescid-i Nebi'ye git-
mek ve Allah Resulüne selam vermek oldu."³²

5-Ömer b. Abdülaziz hakkında rivayet edildiğine
göre o, Şam'dan Medine'ye gönderdiği postacılarından
Allah Resulüne selamını ulaştırmasını istiyordu.³³

İBN-İ TEYMIYYE'NİN SANILARI KARŞISINDA ÂLİMLERİN KONUMU

1-Kastalani anlatıyor:

"İbn-i Teymiyye'nin sözlerinin en çirkini, onu
Peygamber'in ziyaretini men ettiği sözüdür."³⁴

2-Nablusî de şöyle diyor:

"İbn-i Teymiyye ve takipçilerinin içinde bo-
ğulduğu ilk girdap bu değildir. O, Beytü'l-
Mukaddes'in ziyaretini günah bilir... ve Allah'ın
nezdinde Peygamber'e (s.a.a) ve velilere tevessül
etmeyi nehyetmiştir. Onun küstahlıkları ve serseri
üslupları, âlimleri aleyhinde mukabele etmeye

32-*Vefâü'l-Vefa*, c.4, s.1358.

33-*Tehzibu'l-Metâlib*, c.2, s.408.

34-*İrşadu's-Sâri*, c.2, s.329.

zorlamıştır, öyle ki "Hasnî", İbn-i Teymiyye ve yandaşlarının cevabı hakkında kitap yazmış ve o kitapta açıkça İbn-i Teymiyye'nin kâfir olduğu yazmıştır."³⁵

3-Gazali yazıyor:

"Peygamber (s.a.a) hayattayken herkes onunla görüşmekten teberrük umuyorlardı, vefatından sonra da Peygamber'den (s.a.a) teberrük umabilirler. Onun ziyaretine gitmek için yola çıkmak caizdir. **"Üç mescidin dışında sefere çıkılmaz"** rivayeti de Peygamber'in (s.a.a) ziyareti için yola çıkılmasını men etmez."³⁶

4-İzâmî Şafii şöyle diyor:

İbn-i Teymiyye, hatta Peygamber'in (s.a.a) makamına küstahlık ederek şöyle diyor: Peygamber'in (s.a.a) kabrini ziyaret için yola çıkmak günah sayılır.³⁷

5-Şafii mezhebi mensubu Heysemî, Peygamber'in (s.a.a) kabrinin ziyaretinin meşruiyeti hakkındaki delillerinin açıklanmasında şöyle diyor:

"Peygamber'i (s.a.a) ziyaret etmenin caiz olusunun delillerinden bir tanesi, icma ve âlimlerin ittifakıdır. Eğer bir kimse şöyle bir eleştiride bulursa: Peygamber'in (s.a.a) ziyareti ve onun ziyareti için yola çıkılmasının caiz olduğunda âlimle-

---

35-*el-Hazratü'l-Ünsiyye fi'r-Rihleti'l-Kudsiyye*, s.129.

36-*İhyâu'l-Ulûmu'd-Din*, c.2, s.247.

37-*Furkanu'l-Kur'an*, s.133; *el-Gadir*, c.5, s.154.

rin ittifakı olduğunu nerden söylüyorsunuz? Hâlbuki Subkî, İbn-i Teymiyye'nin el yazmasında, Peygamber'i (s.a.a) ziyaret etmenin haram olduğunu görmüştür. İbn-i Teymiyye, Hanbelî mezhebinin son kuşak âlimlerindendir. O, çok uzun delillerin açıklanmasıyla -insan bunları işitmek bile istemez- Peygamber'in (s.a.a) ziyareti için bile yola çıkmanın caiz olmadığını delillendiriyor. Hatta o, âlimlerin Peygamber'i (s.a.a) ziyaret etmenin haramlığında görüş birliği olduğunu düşünerek şöyle diyor: 'Ziyaret yolculuğunda namaz kasredilmez. İbn-i Teymiyye, ziyaret hakkındaki rivayetlerin tamamının uydurma olduğunu iddia ediyor ve bazıları da onun düşünce ve fikirlerine ne yazık ki tabi olmuş'

Bizim cevabımız şöyle olacaktır: İbn-i Teymiyye, görüşlerine önem verilecek ve dini konularda kendisine müracaat edilecek birisi değildir. Âlimlerin bir kısmı, onun sözlerini cevaplandırmışlar ve onun ahmakça tereddütlerini ve utanç verici sanılarını ortaya koymuşlardı."³⁸

Sözün özü şudur ki, Ehlisünnet hadisçilerinin ziyaretin caizliği hakkında naklettikleri rivayetler, tevatür haddinde çoktur. Aynı şekilde Peygamber'in (s.a.a) ashabının ameli ve Bilal'in, Peygamber'in (s.a.a) kabrini ziyaret etmek için yola çıkması ki; bu olay sahabenin gözleri önünde gerçekleşmiştir veya

---

38-Bkz: *el-Gadir*, c.5, s.116; *Keşfu'l-İrtiyâb* s.372; *el-Cevherul-Munazzam fi Ziyareti'l-Kabri'l Mükerrerem*, s.12.

görmediyseler bile en azından bu haberi işitmişlerdi nihayetinde bunların hiç birisi Bilal'e itiraz etmediler. Diğer taraftan ikinci halife Ömer Ka'bu'l Ahbâr'ı, birlikte Peygamber'in (s.a.a) kabrini ziyaret etmeye davet etmiş ve sahabe de Ömer'e hiçbir itirazda bulunmamıştır. O halde bu konuda anlatılanların tamamı, kabirleri, özellikle Peygamber'in (s.a.a) kabrini ziyaret etmenin caiz olduğunun güçlü delilleridir. Zira bazı rivayetlerde ziyaret emredilmiş ve fakihlerin çoğu bu emirden, ziyaretin müstahap olduğunu anlamışlardır, İbn-i Hazm gibi fakihlerin bazıları ise, insanın ömründe bir kez bile olsa Peygamber'in (s.a.a.) kabrinin ziyaretinin vacip olması yönünde fetva vermişlerdir.³⁹

6-Şeyh Ahmet Kastalani de şöyle diyor:

"Bilmen gerekir ki, Peygamber'in (s.a.a) kabrinin ziyareti, Allah'a yakınlaşmanın en iyi yoludur ve en yüksek derece ve ibadetlerin en hayırlısı sayılır. Bunun dışında bir inanca sahip olan, Müslümanlar zümresinden dışarı çıkacak ve Allah'la, Resulüyle (s.a.a) ve âlimler cemaatiyle savaş ilan etmiş olacaktır."

Kastalani sözlerine şunları ilave eder:

"İbn-i Teymiyye'nin, ziyaret için yola çıkılmasını men ettiğine dair çirkin ve şaşırtıcı sözü işitilmiştir."⁴⁰

39-et-Tâcu'l-Câmi' li'l-Usûl, c.2, s.382.

40-el-Mevahibu'l-Ledunniyye, c.3, s.403, 406.

KABİR VER TÜRBELERİN ZİYARETİ

Yukarıda Peygamber'in kabrini ziyaret hakkında açıklama yaptık. Diğer kabirlerin ziyareti ve onları ziyaret için yola çıkmak hakkında da görüşlerin hiçbirinde ihtilaf olmaksızın caiz ve meşru olduğunu söyleyeceğiz. Peygamber Ekrem, Müslümanları kabir ziyaretine teşvik ediyor ve kendisi de annesinin kabrini ziyaret ediyordu. İslam tarihinde de Müslümanların kabirlerin ziyaretine gittiklerine değinilir.

Kabirlerin Ziyareti Hakkındaki Rivayetler

1-Süleyman b. Büreyde, babasından Peygamber'in (s.a.a) şöyle buyurduğunu nakleder:

"Sizleri kabir ziyaretinden men ettim, ancak bundan sonra kabirlerin ziyaretine gidiniz."⁴¹

Şey Mansur, bu rivayet hakkında şöyle diyor:

"Fakihlerin geneli Peygamber'in, kabri ziyaret emrine dayanarak müstahaplığına dair fetva vermişlerdir. Ancak İbn-i Hazm ise, bu rivayetin, ziyaretin vacip olmasına işaret ettiğini ve insanın ömründe bir defa olsa dahi Peygamber'in kabrinin ziyaret edilmesi gerektiğini söylemiştir."⁴²

2-Peygamberimiz bir hadislerinde şöyle buyurmuştur:

41-Sahih-i Müslim, c.3, s.65; Sünen-i Nesâî, c.4, s.89; Müstedrek-i Hâkim, c.1, s.530.

42-et-Tâcu'l-Câmi' li'l-Usûl, c.1, s.381; Câmiu'l-Usûl, c.11, s.438.

"Sizi kabirlerin ziyaretinden men etmiştim, Muhammed'e annesinin kabrini ziyaret etmesi izni verildi. O halde siz de ahreti hatırlamak için kabirleri ziyarete gidiniz."

Ehlişünnet'in (*Sahih-i Buharî* dışında) Kütüb-ü Sitte'sinde bu rivayet nakledilmiştir.

Tirmizi rivayeti şöyle nakleder:

"Meyyit, ziyarete edilmeye adet eder; dua, Kurân ve sadakadan faydalanır, işte ziyaretin hikmeti de budur."⁴³

3-Peygamber (s.a.a) şöyle buyuruyor:

"Sizleri kabirlerin ziyaretinden nehyettim, sonra benim için başka bir şey aşikar oldu."⁴⁴

4-Başka bir rivayette şöyle buyururlar:

"Kendi ölülerinizin kabrine gidin ve onlara selam verin, çünkü onlar size ibrettirler."⁴⁵

5-Peygamber (s.a.a) "Re'su'l Havl" ismindeki mekânda şehitlerin kabrine gitti ve şöyle buyurdu:

"Sabrınızdan ötürü size selam olsun, yeriniz ne de güzeldir."

Birinci, ikinci ve üçüncü halife de o mekânı ziyaret etmişler ve Muaviye de hac için geldiğinde orayı ziyaret etmiştir. Peygamber (s.a.a) şehitlerin defnedildiği dereye geldiklerinde şöyle buyurmuştur:

43-a.g.e

44-*Müsned-i Ahmet*, c.2, s.337; *Mevsûa Etrafi'l-Hadis*, c.10, s.181.

45-*Ahbâr-ı Mekke*, c.2, s.52.

"Size selam olsun, çünkü sabır gösterdiniz."⁴⁶

6-Peygamber'in (s.a.a) eşi Ayşe anlatıyor:

"Allah Resulü iki gecede bir, gecenin sonlarına doğru "Baki"ye gidiyor ve şöyle buyuruyordu: Selam size ey müminlerin oturduğu evler! Size verilen vade gerçekleşti, Allah'ın izniyle biz de size katılacağız; ey Allah'ım Baki ehlini bağışla."⁴⁷

7-İbn-i Mesut Peygamber'in (s.a.a) şöyle buyurduğunu naklediyor:

"Ey ahali! Kabirleri ziyaret edin. Zira kabirlerin ziyareti sizi dünyaya itinasız yapacak ve ahireti hatırlatacaktır."⁴⁸

8-Enes Peygamber'den (s.a.a) naklediyor:

"Sizleri kabirlerin ziyaretinden sakındırdım, ama bundan sonra kabirleri ziyarete gidin. Zira kabirler size ölümü hatırlatır."⁴⁹

9-Peygamber (s.a.a) buyuruyor:

"Sizi kabirleri ziyaret etmekten men etmiştim, ama bundan sonra sizden kim kabirleri ziyaret etmek isterse, ziyaret edebilir. Zira kabirlerin ziyareti kalbi yumuşatır; gözleri ağlatır ve ahireti hatırlatır."⁵⁰

46-Vefâü'l-Vefa, c.3, s.932.

47-a.g.e., s.883; Sünenü'l-Kübra li'n-Nesâî, c.4, s.132.

48-Sünen-i İbn-i Mâce, c.1, s.501; Müstedrek-i Hâkim, c.1, s.531; Ahbâr-ı Mekke, c.4, s.53.

49-Müstedrek-i Hâkim, c.1, s.531, h.1388.

50-a.g.e., h.1394; Mecmau'z-Zevâid, c.3, s.58.

10-Talha b. Abdullah anlatıyor:

Allah Resulü (s.a.a) ile dışarı çıktık, Peygamber (s.a.a) şehitlerin kabrini ziyaret etmek istiyordu. Oraya vardığımızda şöyle buyurdular: **"Bunlar bizim kardeşlerimizin kabirleridir."**⁵¹

11-Peygamber'in (s.a.a) eşi Ayşe, Peygamber'den (s.a.a) naklediyor:

Cebrail yanıma geldi ve şöyle dedi: Rabbin Baki'ye gitmeni ve ora ehli için bağışlanma istememi emrediyor.⁵²

SAHABE VE TABİİNİN AMELİ

1-İmam Muhammed Bakır (a.s) buyuruyor:

"Allah Resulünün (s.a.a) kızı Fatma (a.s), Hamza'nın -Allah ondan razı olsun- kabrini ziyarete gidiyor ve onun kabrini tamir ediyordu. Alamet unvanında kabrin üzerine taş bıraktı."⁵³

2-Rezîn İmam Muhammed Bakır'dan (a.s) naklediyor:

"Fatma (s.a) her iki veya üç günde bir, şehitlerin kabrini ziyarete gidiyordu."⁵⁴

51-Sünen-i Ebi Davut, c.3, s.216; es-Sünenü'l-Kübra, c.4, s.127.

52-es-Sünenü'l-Kübra, c.4, s.132.

53-Musannif, Abdurrezzak, c.3, s.572; es-Sünenü'l-Kübra, c.4, s.131; Müstedrek-i Hâkim, c.1, s.533; Vefâü'l-Vefa, c.3, s.932; Bkz: el-Gadir, c.5, s.167.

54-a.g.e.

3-Zikredilen rivayeti, "Yahya" İmam Muhammed Bakır'ın (a.s), İmam Seccad'dan (a.s) nakliyle başka bir şekilde ekleyerek rivayet ediyor:

"Hz. Fatıma (s.a) orada namaz kılıyor; dua edip ağlıyordu. Fatıma (s.a) ömrünün sonuna kadar bu amelini sürdürdü."⁵⁵

4-İmam Ali (a.s) şöyle buyurur:

"Fatıma (s.a) her Cuma amcası Hamza'nın kabrini ziyarete gidiyordu; orada namaz kılıyor, dua ediyor ve ağlayıp sızlıyordu."⁵⁶

5-İbn-i Ebi Melîke anlatıyor:

"Ayşe'yi kardeşi Abdurrahman'ın mezarını ziyaret ederken gördüm. Abdurrahman, "Habeşi" mahallinde öldü ve onu Mekke'ye defnettiler."⁵⁷

6- Yine İbn-i Ebi Melîke anlatıyor:

Bir gün Ayşe mezarlıktan dönüyordu, "Allah Resulü (s.a.a) kabir ziyaretini yasaklamadı mı?" diye sorduğumda şöyle yanıtladı: Evet, yasaklamıştı, ama sonra kabirlerin ziyaret edilmesi emrini verdi.⁵⁸

7-Beyhakî Haşim b. Muhammed el-Amri'den (Ömer b. Ali'nin çocuklarından) naklederek şöyle anlatıyor:

55-a.g.e.

56-a.g.e.

57-Musannif, Abdürrezzak, c.3, s.570.

58-Sünenü'l-Kübra, c.4, s.131.

"Medine'de, Cuma günü akşamleyin babam beni şehitlerin kabrini ziyaret etmeye götürdü. Ben arkasından yürüyordum. Kabirlere vardığımızda babam yüksek sesle:

'Sabrettiğinizden dolayı Allah'ın selamı üzerinize olsun, ne de güzel bir yeriniz vardır' dedi. Kabir ehli, «Yâ Ebû Abdullah ve aleykesselam» diye babamın selamının cevabını verdi. Babam bana döndü «Sen mi cevap verdin oğlum» dedi! Ben «hayır» dedim. Beni sağına aldı ve ikinci kez selam verdi ve yine selamının cevabını işitti. Bu iş üç kez tekrar edildi ve her defasında selamının cevabı verildi. O zaman babam secdeye kapandı ve Allah'a şükretti."⁵⁹

8- Yahya, İtaf"tan naklediyor:

Teyzem takvalı kadınlardandı. O bana şöyle anlatıyordu: 'Merkebe bindim ve Hamza'nın kabrine gittim. Genç hizmetçimde yanımdaydı. Orada ben ve hizmetçimden başka kimse yoktu; kılabilmişim kadar namaz kıldım. Hizmetçim ayakta durmuş merkebimin yularını tutuyordu. Namazdan sonra ayağa kalktım ve Hamza'nın kabrini göstererek "sana selam olsun" dedim. Yerden cevabımın selamını işittim. Evet, bizi Allah'ın yarattığı ne kadar net ve açıksa, aynı açıklık ve netlikte sesi işitmişim. Tüylerim diken diken oldu. O anda hizmetçiyi çağırırım. Hizmetçi merkebi getirdi; merkebe bindim ve oradan ayrıldık."⁶⁰

59-Vefâü'l-Vefa, c.3, s.933.

60-a.g.e., s.932.

ZİYARET KABİRLERİ

İslam tarihi geçmişten günümüze değin Müslümanların sahabe ve müminlerin kabirlerine gittiklerini ve onların kabirlerine tevessül edip bereket umduklarını göstermektedir. Şimdi bunun örneklerinden bazılarına işaret edeceğiz:

1-Allah Resulünün (s.a.a) müezzini Bilal'in kabri: Bilal hicrî yirminci yılda Şam'da vefat etti. Onun kabri üstüne isim ve ölüm tarihini yazmışlardır. Bu bereketli mekânda dua kabul edilir. Allah'ın veli kullarının çoğu onun kabrini ziyarete gitmiş ve oradan bereket ummuşlardır. Bilal'in kabrinde duanın kabul edildiği tecrübe edilmiştir.⁶¹

2-Selman Farisi'nin kabri (ö.36 h.k): Selman Farisi'nin kabri Medain'dedir. Onun kabri için türbe yapılmış ve hâlihazırda türbeyle ilgilenmesi için hadim-hizmetçi görevlendirilmiştir. Ben kendim bu yeri gördüm ve defalarca ziyaretine gittim.⁶² İbn-i Cevzî şöyle diyor: "Kalansî ve Semnûn'da Selman'ın kabrini ziyaret ettiklerini söylemişlerdir."⁶³

3-Ebu Eyyüp el-Ensarî'nin (ö.52 h.k) kabri: Ebu Eyyüp el-Ensarî Rum'da (şimdiki adıyla İstanbul'un Eyüp ilçesinde) vefat etmiştir. Hâkim-i Nişaburî şöyle diyor:

61-Rihlet-i İbn-i Cübeyr, s.229; el-Gadir, c.5, s.184.

62-Tarih-i Bağdat, c.1, s.163.

63-el-Muntazam, c.12, s.241.

"Halk, kabrini koruyor ve ziyarete gidiyor, kuraklık zamanı kabri kenarında Allah'tan yardım istiyorlar."⁶⁴

4-Mısır'da Re'sul Hüseyin'in türbesi: İbn-i Cübeyr (ö.614 h.k) anlatıyor:

"İmam Hüseyin'in (a.s) başı gümüş bir tabutta defnedilmiştir. Bu mübarek baş için dillere destan, akıl almaz ve muhteşem meşit yapılmıştır. Bu bereketli meşide girerken meşidin iç duvarına yerleştirilen ve parlaklığıyla göz kamaştıran siyah parlak bir taş, meşitte gördüğüm harikadeliklerden bir tanesidir. Sanki herkes bu taşın Hint aynası olduğunu söylüyordu. Orada herkesin kabre el değdiğini, bakışlarını kabre odaklattıklarını; kendilerini kabir üzerine attıklarını ve kabir üzerindeki kumaş parçasından teberrük aldıklarını gördüm. Geniş bir kitle ağlar ve dua eder bir vaziyette kabrin etrafında dönüp duruyordu. Ziyaretçilerin ağlaması gören herkesin kalbini dağlayıp taşı bile yumuşatacak mahiyetteydi. Bu mukaddes mekânın nitelenmesi, vasfa sığmayacak ve bu sahnelerin görülmesi insanı sarsacak cinsten bir şeydir.

Allah Teâlâ bizi bu kerim türbenin bereketinden faydalandırsın."⁶⁵

64-Müstedrek-i Hâkim, c.3, s.518, h.5929; Sıfatu's-Saffe, c.1, s.470. İbn-i Batute'nin *Sefnamesi*'nde (c.1, s.187) Talha'nın kabri hakkında kümbet ile meşidin olduğu ve halkın onun kabrine saygı gösterdiği söylenmiştir.

65-Rihlet-i İbn-i Cübeyr, s.19.

5-Ömer b. Abdülaziz (ö.101 h.k): Kabri "Deyrü Sem'ân"dadır⁶⁶ ve halk, onun ziyaretine gider.⁶⁷

6-İmam Musa b. Cafer'in (a.s) kabri: İmam Musa, Hicri Kameri 183 yılında şehit olmuş ve Kazimeyn'e defnedilmiştir. Hatib-i Bağdadî anlatıyor:

"Hasan b. İbrahim'den -Hanbelîler dönemi büyüklerinden- şöyle dediğini işittim: Ne zaman bir sorunla karşılaşsam Musa b. Cafer'in (a.s) kabrine gider, ona tevessül ederdim. Allah Teâlâ da istediğim şeyi bana kolaylaştırırdı."⁶⁸

7-İmam Cevad'ın (a.s) kabri: İbn-i İmâd şöyle der:

"İmam Cevad (a.s) Bağdat'ta vefat etti ve bu büyük şahsiyeti dedesi Musa b. Cafer'in (a.s) yanına defnettiler. Halk sürekli onların kabrinin ziyaretine gider."⁶⁹

8-İmam Rıza'nın (a.s) kabri: "Muhammed b. Mu'emmel" anlatıyor:

"İbn-i Huzeyme, Ebu Ali Sakafî gibi hadis ehli büyükleri ve bir grup üstatların eşliğinde Tus'a; Ali b. Musa er-Rıza'nın ziyaretine gittik. İbn-i Huzeyme, öylesine saygı gösteriyor ve razü niyazda bulunuyordu ki, hayretler içinde kalmıştık."⁷⁰

66-Sem'an Manastırı Dımışk bölgesindedir. Bkz: *Mucemu'l-Buldan*, c.2, s.586.

67-*Tarihu'l-İslam* (100. senesindeki hadiseler), s.26; *Tezkiretü'l-Huffâz*, c.1, s.121.

68-*Tarih-i Bağdat*, c.1, s.120; *el-Bidâye ve n-Nihâye*, c.5, s.88.

69-*Şezerâtu'z-Zeheb*, c.3, s.97.

70-*Vefeyâtü'l-'Ayân*, c.4, s.165; *Tezhibu't-Tezhib*, c.7, s.339.

9-Muhammed b. İdrisi Şafii (ö.204 h.k): Şafiilerin mezhep imamıdır. O "Kurâfe-i Sugrâ"nın yakınlarında "Maktam" da toprağa verilmiştir ve kabri halkın ziyaretgâhıdır.⁷¹

10-Ahmet b. Hanbel (ö.241 h.k): Hanbelîlerin mezhep imamıdır. Zehebî anlatıyor:

"Halk onun Bağdat'taki kabrini ziyarete giderler."⁷²

11-Hanefî mezhebinin imamı Ebu Hanife: Hicri Kameri 150 yılında vefat etmiştir. Onun kabri Bağdat'ta "A'zamiye" dedir.⁷³ Şafii'den nakledildiğine göre Şafii her gün onun kabrini ziyarete gidiyordu.⁷⁴

12-Zunnun-i Mısrî'nin kabri: O Hicri Kameri 246 yılında ölmüştür. Onu Kurâfe'de defnetmişler ve bir de türbe yapmışlardır. İbn-i Hallikân 'Ben defalarca onun kabrini ziyarete gittim' diyor.⁷⁵

13-İsmail b. Yusuf-i Deylemî'nin kabri; Muâfi anlatıyor:

"Onun kabri az bir uzaklıkta Kerhî'nin kabri arkasındadır ve halk onun ziyaretine gider. Ben kendim defalarca onun kabrini ziyarete gittim."⁷⁶

14-Mus'ab b. Zübeyir'in kabri (ö.157 h.k): İbn-i Cevzî şöyle diyor:

71-a.g.e.

72-*Mizanu'l-İtidal*, c.1, s.114.

73-*Tarih-i Bağdat*, c.1, s.123.

74-a.g.e.

75-*Vefeyâtü'l-'Ayân*, c.1, s.318.

76-*Sıfatu's-Saffé*, c.2, s.413.

"Halk, Hüseyin'in (a.s) kabrini ziyaret ettiği gibi "Mesken"⁷⁷ adında bir yerdeki Mus'ab b. Zübeyir'in kabrini de ziyarete gider.⁷⁸

Elbette İbn-i Cevzî'nin bu ikisi arasındaki mukayese hakkında söylenmesi gerekir ki, böyle bir mukayese yerle gök arası kadar uzaktır! Irak hükümeti arzusu için kan dökmek nerede?⁷⁹ Ve cennet ehli gençlerinin efendisi Hüseyin (a.s) nerededir?

15-Mısır halkının önderi "Leys b. Sa'd Hanefi" (ö.157 h.k): Onu Kurâfe-i Sugrâ da defnettiler. Halk, onun kabrini ziyarete gider. Ben kendim de defalarca onun kabrini görmüşlüğüm vardır.⁸⁰

16-Ebu Avane'nin kabri: "Ebu Avane'nin kabri İsfarayin şehrinde. Onun için yapılan türbe halkın ziyaretgâhı olmuştur."⁸¹

İbn-i Asakir anlatıyor:

"Ebu Avane'nin kabri İsfarayin şehrinde halkın ziyaretgâhıdır ve halk oradan teberrük umar."⁸²

77-Mesken, Evânâ yakınlarında Dicle ırmağı ve Câselik Manastırı kenarındadır. Bu bölgede Hicri Kameri 72 yılında Abdülmelik b. Mervan ile Mus'ab b. Zübeyir arasında savaş olmuş ve Mus'ab burada ölmüştür ve kabri de bu yerde meşhurdur. *Mucemu'l-Buldan*, c.5, s.127.

78-*el-Muntazam*, c.15, s.14.

79-*Siyerü A'lâmu'n-Nubelâ*, c.4, s.141.

80-*el-Cevâhiru'l-Mudie*, c.2, s.720, sayı 1131.

81-*Tezkiretü'l-Huffâz*, c.3, s.780.

82-*Vefeyâtü'l-'Ayân*, c.6, s.394; *el-Ensâb*, Sem'âni, c.3, s.484; *Siyerü A'lâmu'n-Nubelâ*, c.14, s.419.

Ebu Saffâr İsfarayinî bu konuda şöyle diyor:

"Ceddim, Ebu İshak'ın türbesine ulaşmıştı, ama türbenin saygınlığını korumak için içerisine girmedi; kabrin birkaç basamak yukarısında kalan yeri öpüyordu. Bir müddet saygıyla durduktan sonra edebe uygun olarak ayrıldı. Ebu Avane'nin türbesine girdiğinde daha fazla saygı gösterdi ve orada biraz daha fazla kaldı."⁸³

17-Hafız Ebu Hasan Amirî'nin kabri: O, Hicri Kameri 403 yılında ölmüştür. Halk geceleri onun kabri yanında Kurân ve dua okumakla meşgul oluyordu. Şairler de dört bir taraftan taziye ve mersiye okuyorlar, taziye meclisi oluşturuyorlardı.⁸⁴

18-El-Mutemid Âlallah'ın kabri: Asıl adı Ebul Kasım Muhammed b. Mutemid Lahmî el-Endulisî'dir ve h.k. 488 yılında ölmüştür. Şairlerden bir grup onun kabri kenarında bir araya gelir, şiir ve methiye okuyor; uzunca kasideler okuyarak ağlarlardı.

Şairlerden Ebu Bahr'ın, onu övgü dolu bir beyitlik kasidesi şöyledir:

"Büyük bir saygıyla kabrini öperim Senin kabrini kasidemi okuma yeri yapmışımdır."

83-*Vefeyâtü'l-'Ayân*, c.6, s.394; *el-Ensâb*, Sem'âni, c.3, s.484; *Siyerü A'lâmu'n-Nubelâ*, c.14, s.419.

84-*el-Bidâye ve n-Nihâye*, c.11, s.375. Ebu Hasan Amirî babasından daha sonra Endülüslük hâkimliği yapmıştı. Avrupa padişahlarıyla savaşmış ve onların çoğunu yenilgiye uğratmıştı. Endülüste fitnenin patlak vermesi ardından yakalanıp öldürüldü. *Siyerü A'lâmu'n-Nubelâ*, c.19, s.63.

Ebu Bahr kasidesini okuduktan sonra onun kabrinin toprağını öptü ve bedenini kabrin toprağına sürdü; çenesini toprağı koyarak oradakilerin tamamını ağlattı.⁸⁵

19-Nasr b. İbrahim Makdisî'nin kabri: O, Şafililerin büyüklerinden olup hicrî 490 yılında Şam'da ölmüştür. Onu Bab-ı Sağıre'de defnetmişlerdir; kabri meşhur olup ziyaretgâhtır.⁸⁶

20-Kasım Muhammed b. Fîre eş-Şatıbî: O, Hicri Kameri 590 yılında ölmüş ve Kurâfe'ye defnedilmiştir. Onun kabri meşhurdur ve halkın ziyaretgâhıdır. Ben de defalarca kabrini ziyaret etmişimdir.⁸⁷

21-Fas oturumlu Ahmet b. Cafer Hazrecî Bestî'nin kabri (ö.601 h.k): *Neylü'l-İbtihâc* kitabının yazarı şöyle diyor:

"Geçmişten şimdiye kadar geniş bir kitle onun kabrini ziyarete gelir ve hacetlerinin giderilmesi için dua eder. Ben kendim beş yüz defadan fazla onu ziyaret ettim ve otuz gecedен fazla orada kaldım."⁸⁸

22-Süfyani Sevrî'nin kabri: İbn-i Hibbân anlatıyor:

"Onun kabri Basra'da Benî Kuleyb mezarlığındaır. Orayı ziyaret etmiş idim."⁸⁹

85-*el-Mevahibu'l-Ledunniyye*, c.3, s.390; *Şezerâtu'z-Zeheb*, c.5, s.388.

86-a.g.e., s.396; *Şezerâtu'z-Zeheb*, c.2, s.397; *el-İber*, c.2, s.363.

87-*Tabakâtu'l-Kurrâ*, c.2, s.22.

88-*Neylü'l- İbtihâc*, s.62.

89-*Kitabu's-Sikât*, c.6, s.402; *el-Ensâb*, c.1, s.517.

Daha önce Zehebî'den naklederek İbn-i Hibbân'ın hafız, tecvit âlimi ve Horasan'ın büyüklerinden olduğuna işaret etmiştik. İbn-i İdris'in deyiimiyle o, dakik bir fakih olup hadis alanında telifi vardır ve Semerkant halkı onun fikhından istifade etmiştir.

Hâkim-i Nişaburî de onun hakkında şöyle demiştir:

"O; fıkıh, dil ve hadis ilminde derya ve vaizdi ve büyüklerden sayılıyordu."

Hatib-i Bağdadî şöyle der:

"O; sika (güvenilir, saygın ve keskin anlayışı) olan birisiydi."⁹⁰

İbn-i Hibbân üçüncü asır âlimlerindedir. İlim, fazilet ve fıkıh ehli olan bu şahıs azığını alıp ziyaret için yola düşer ve yaptığı işin haram ya da şirk olduğuna inanmaz. Vahabilerin aksine; ziyarete gitmeyi haram ve şirk olarak kabul etmemiş, söylememiştir.

Açıkladığımız konular âlimlerin tavır ve tutumlarını açıklayan ve yaşamlarını içeren kitapların; tarih ve hadis kitaplarının özeti idi. Bu belgeler esasınca sahabe ve tabiin, kabirlerin ziyaretine gidiyorlar ve Peygamber'in (s.a.a) kabrini ziyaret ediyor ve kutsuyorlardı. Aynı şekilde onlar; imamların, salihlerin, veli kulların ve âlimlerin ziyaretine gidiyorlar ve ziyaret için yolculuğa çıkıyorlardı ve hiç kimse onların bu yaptıklarını yanlış addetmiyordu.

90-Siyerü A'lâmu'n-Nubelâ, c.16, s.92.

Şimdi bunca delil ve burhanın ifadesinden sonra; İbn-i Teymiyye ve taraftarları ziyareti ve ziyaret için yola çıkmayı hangi delile dayanarak haram kabul ederler? Sünnet ve Müslümanların yaşam tarzına amel edip kabirlerin ziyaretine giden Şia'nın günahı nedir? Acaba ziyaretçilerin hepsi Şia ve İmamiye midir? Acaba İbn-i Huzeyme ve Ebu Ali Sakafî, Şia mıydı? İmam Kazım'ın (a.s) kabrini ziyaret eden Hanbelîlerin büyükleri Şia mıydı? İmam Rıza'nın (a.s) kabrini ziyaret eden İbn-i Hibbân Şia mıydı? Her gün Ebu Hanife'nin ziyaretine giden Muhammed b. İdris-i Şafii, Şia mıydı? Mekke'deki kardeşi Abdurrahman'ın ziyaretine giden Peygamber'in (s.a.a) eşi Ayşe, Ali'nin (a.s) Şiası mıydı?

EHLİSÜNNET FAKİHLERİNİN GÖRÜŞÜ

1-Askalanî Enes'ten şöyle naklediyor:

"Peygamber (s.a.a) bir kadının yanından geçti. O kadın bir kabrin kenarında hüngür-hüngür ağlıyordu. Peygamber (s.a.a) ona şöyle buyurdu: Kendine hâkim ol ve sabırlı ol."

Askalanî bu rivayete dayanarak şöyle diyor:

"Kabirlerin ziyareti caizdir ve ister ziyaretçi erkek olsun isterse kadın olsun herhangi bir ayrımı yoktur. Ziyaret edilen Müslüman olsun ya da kâfir olsun fark ezmez. Zira bu rivayette hiçbir sınırlama ve şart açıklanmamıştır."

Nevevi'de şöyle der:

"Âlimlerin geneli kabir ziyaretine cevaz fetvası vermiştir, ama *el-Hâvî* kitabının yazarı Mâverdi şöyle diyor: 'Kâfirin kabrini ziyaret etmek caiz değildir.' Elbette onun sözü doğru değildir. Mâverdi "Onlardan ölen hiçbirine asla namaz kılma ve kabrinin başında durma." Tevbe suresinin 84. ayetine dayanmıştır, ama onun kendi görüşünü delillendirmesi eleştiriden uzak değildir."

Nevevi şöyle devam ediyor:

"Müslümanların kabrinin ziyareti erkekler için müstahap olmasının delili, Müslim'in Peygamber'den (s.a.a) naklettiği şu rivayettir: "Sizleri kabirlerin ziyaretinden nehyetmişim, ama bundan sonra kabirleri ziyaret ediniz. Zira kabirlerin ziyareti size ahireti hatırlatır."

2- Malik'e kabirlerin ziyareti hakkında sorduklarında şöyle cevap verdi:

"Allah Resülü (s.a.a) onu yasaklamıştı, ama daha sonra izin verdi. İnsan kabirlerin ziyaretine giderde hayırdan başka bir şey konuşmazsa, sanırım herhangi bir sakıncası yoktur."⁹¹

3- Semhûdî şöyle diyor:

"Nevevi'nin de açıkladığı gibi, âlimler erkeklerin kabirleri ziyaret etmesinin müstahap olduğunda ittifak etmişlerdir. Hatta Zahiriye fırkasından bazıları, erkeklerin kabirleri ziyaret etmesinin farz olduğuna inanırlar."⁹²

91-*İrşadu's-Sâri*, c.3, s.400.

92-*Vefâü'l-Vefa*, c.4, s.1362.

PEYGAMBER'İN (S.A.A) ANNESİNİN KABRİNİ ZİYARETİ

Müslim ve Nesâî Ebu Hureyre'den naklediyorlar:

"Peygamber (s.a.a) annesinin kabrini ziyaret etti ve ağladı. O'nun ağlamasıyla etrafındakiler de ağladılar. Sonra Peygamber (s.a.a) şöyle buyurdu: 'Rabbinden annem için istiğfar etmeyi istedim, ama izin vermedi. Kabrini ziyaret etmeyi istedim, izin verildi. O halde siz de kabirleri ziyarete gidiniz. Zira bu iş size ölümü hatırlatır.'"⁹³

PEYGAMBER'İN (S.A.A) ANNE VE BABASININ İMANI

İslam tarihi metinleri, Peygamber'in (s.a.a) anne ve babasının Allah'a iman ettiğini ve onlarda zerre kadar şirk olmadığını göstermektedir. Muhammed-i nurunun tertemiz sulplerden tertemiz rahimlere intikal ettiği göz önünde bulundurulduğunda nasıl olur da onun anne ve babasına şirk nispetinde bulunulabilir. Zira "*Secde edenler arasında dolaşmanı da (görüyor).*"⁹⁴ ayeti, onların açıkça tertemiz olduğunu göstermektedir. Müfessirlerin bu ayetin tefsirinde getirdikleri rivayetlerin bazılarına işaret edeceğiz:

1-Suyutî *Müsned* kitabında İbn-i Ömer Adnî, Bezzar b. Ebi Hatem, İbn-i Ebi Hatem ve Taberanî-

---

93-Müslim, c.3, s.65; *el-Cenâiz*, Nesâî, c.4, s.90; *el-Musannif*, Abdürrezzak, c.3, s.572; *Sünenü'l-Kübrâ*, c.4, s.128.

94-Şuarâ, 219.

den ve Beyhakî'de *Delâil* kitabında Mucahid'ten naklettiği hadiste şöyle gelmiştir:

"*Secde edenler arasında dolaşmanı da (görüyor).*" ayeti yani "Peygamber dünyaya gelene kadar bir peygamberin sulbünden diğer bir peygamberin sulbüne intikal etmiştir."⁹⁵

2-Aynı şekilde Suyutî *Delâilü'n-Nübüvvet* de İbn-i Ebi Hatem, Merdeviye ve Ebu Naim'den, İbn-i Abbas'ın nakliyle bu ayetin manasında şöyle gelmiştir:

"Yani Peygamber (s.a.a), bir peygamberin sulbünden başka bir peygamberin sulbüne taşındı derken onu annesi dünyaya getirdi."⁹⁶

3-İbn-i Merdeviye İbn-i Abbas'tan naklediyor:

"Canım sana feda olsun, Âdem cennetteyken siz neredeydiniz? Peygamber (s.a.a) mübarek dışları görüncek şekilde tebessüm ederek şöyle buyurdu:

'O zaman Âdem'in sulbündeydim. Ben Âdem'in sulbündeyken o yere indi. Babamın sulbündeyken Nuh'un gemisine bindim. Babamın sulbündeyken ateşe atılan İbrahim'dim. Hiçbir zaman annem ve babam zinanın etrafında dönüp dolaşmadılar. Allah Teâlâ beni tertemiz sulplerden tertemiz rahimlere intikal ettirdi. İki gurup insanlardan sürekli en iyilerinin sulbündeydim. Allah Teâlâ benden nübüvvet sözü aldı ve İsla-

---

95-*ed-Durru'l-Mensur*, c.5, s.98.

96-a.g.e.

miyet'e hidayet etti. Benim ismimi Tevrat ve İncil'de getirdi. Doğu ve batıyı benim nurumla ıdıttı; bana kitabını öğretti, beni gökyüzünün yukarisına çıkardı ve ismimi, kendi isimlerinden seçti. O, arşın sahibidir ve Mahmut'tur bense Muhammed'im. Allah Teâlâ bana cennette havuz vereceğini vaat etti ve Kevser'i bana verdi. İlk şefaati edici benim ve Allah Teâlâ benim şefaati kabul edecektir. Bana ümmetim içindeki en iyi fertler arasında peygamberlik verdi. Benim ümmetim Rabbinin övendir; marufu-iyiliği emreder ve münkerden-kötülükten sakındırır."⁹⁷

Dolayısıyla Şuarâ Suresi'nin 219. ayeti ve açıkladığımız Peygamber'in (s.a.a) rivayeti de Peygamber'in (s.a.a) sulbünün her türlü kirlenmişlikten uzak olduğunu ve hiçbir zaman kendi varlıklarını şirkte buluşturmadıklarını açıkça ortaya koymaktadır. Zira müşrikler pak değildir.

Allah Resulünün annesi; Vehab'in kızı Âmine de mümin ve muvahhitti ve şirkten uzaktı. Dolayısıyla Müslim ve Nesâî'nin, Ebu Hureyre'nin nakliyle Peygamber'in "Ben annem için bağışlanma diledim, Allah kabul etmedi" buyruğu, Peygamber'in (s.a.a) makamına saygısızlıktır. Bu sebeple bu rivayetin bazı şerhçilerinin, temiz fıtratlarına uyararak söz konusu rivayeti yorumlayıp tevil ettiklerini görüyoruz.

Bu fertlerden bir tanesi Şeyh Mansur'dur. Şeyh Mansur bu rivayetin şerhinde şöyle diyor:

97-ed-Durru'l-Mensur, c.5, s.98.

"Amine'nin iman etmemesiyle cennete gitmesinin çelişir bir tarafı yoktur. Âmine "Fetret" döneminde ya da bir peygamberin olmadığı bir dönemde yaşıyordu ve âlimlerin tamamı, fetret dönemindeki kitlenin cennet ehli olduğuna inanır. Hatta mükâşefe ehli, doğrudan şöyle demişlerdir: Allah Teâlâ, Peygamber'in (s.a.a) anne ve babasını, onun risaletinden sonra tekrar diriltmiş ve o ikisi Peygamber'e (s.a.a) iman etmiştir. Dolayısıyla Peygamber'in anne ve babası cennetlidir."⁹⁸

Burada söz konusu ayetin böyle bir tefsirinin Şia'ya has olmadığını⁹⁹ bilakis açıkladığımız gibi Suyu-tî'nin İbn-i Ebi Hatem, İbn-i Merdeviyye, Ebu Naim ve Urffî'den ve aynı şekilde Bezzar ve Taberanî'nin, Mücahit ve İbn-i Abbas'tan rivayeti örneğinde olduğu gibi Ehlisünnet'in de bu konuda rivayetinin olduğunu eklememiz gerekir.¹⁰⁰

O halde Razî'nin *Tefsiru'l-Kebir*'inde¹⁰¹ bu ayetin böyle tefsiri Şia'ya hastır demesinin doğru olmadığı anlaşılıyor.¹⁰²

98-*et-Tâcu'l-Câmi' li'l-Usûl*, c.1, s.382.

99-Zameşerî şöyle der: Bu ayetten Peygamber'in (s.a.a) atalarının muvahhit ve iman ehli olduklarını anlamaktayız. Onlar secde edenlerin sulbünden secde edenlerin rahimlerine intikal etmişlerdir. Bkz: *Ebu Talip ve Benûhu*, Seyit Ali Han, s.219; *Munyetu'r-Râgib*, Tıbbî, s.56.

100-Bkz: *el-Mizan*, c.15, s.367.

101-*Tefsiru'l-Kebir*, c.24, s.173.

102-Şia'nın, bu ayet ışığında Peygamber'in (s.a.a) atalarının temiz olduğuna dair açıkladığı delillerin yanı sıra şunların eklenmesi de mümkündür:

a) Peygamber'in (s.a.a) gecenin bir yarısında yaptığı ibadeti ve kulların ve abitlerin hallerini gözden geçirmesi.

b) Allah Teâlâ Peygamber'i (s.a.a) halka cemaat namazını ikame etmesi için kararlaştırır ve onun, halk arasındaki cemaat imamlığı esnasında kıyam, ku'ud, ruku ve secde amellerini gözetler.

c) Allah Teâlâ, Peygamber'in (s.a.a) ferdi kıyam ve amalinin ne halde olduğunu bildiği gibi onun dini işlerde secde edenlerle beraber telaş ve çabasından da habersiz değildir.

d) Peygamber (s.a.a), namaz kılanları başı arkasından da görüyordu ve şöyle buyuruyordu: **"Rükû ve secdenizi tam olarak yapın, Allah'a andolsun ki, sizi başımın arkasından da görüyorum."**

Bu ayetin tefsirinde dört ihtimal açıklanmıştır ve bu ihtimallerin hiçbirinin bir diğerine üstünlüğün olmadığı anlaşılıyor. Elbette beşinci ihtimal de vardır ve bazı rivayetler böyle bir ihtimali teyit etmektedir. Beşinci ihtimal esasına göre ayetten şu anlaşılmaktadır: Allah Teâlâ Peygamber'in (s.a.a) ruh ve nutfesini secde edenlerden, bir başka secde edenlerin sulbüne intikal ettirmiştir. Dolayısıyla bu ayet söz konusu anlamların biri bir diğerine tercih edilmeksizin, tefsir edilebilir. Zira Peygamber (s.a.a) şöyle buyurmuştur: **"Süreklî tertemiz sulplerden tertemiz rahimlere intikal ettim."** Kurân-ı Kerim'in: *"Allah'a ortak koşanlar ancak bir pisliktir"* Tevbe suresinin 28. ayetinin buyruğunu göz önünde bulundurarak şöyle diyebiliriz: Küfür ve şirk, pisliktir; insanın hem kâfir ve müşrik olması hem de tertemiz sulp ve rahminin olması mümkün değildir. O halde Peygamber'in (s.a.a) anne ve babası kesinlikle Müslüman'dı. Eğer *"İbrahim babası Azer'e dediği zaman..."* (Bakara, 133) ayetinin, Peygamber'in (s.a.a) atalarının kâfir olduklarına işaret ettiği söylenirse bizim buna cevabımız şöyle olacaktır: Kur'an'ı Kerim'de "Eb" yani baba kelimesi, amca anlamında da kullanılır ve Kurân-ı Kerim'de Tevbe Suresi'nin 133. Ayetindeki: *"Senin ilahına ve ataların İbrahim, İsmail ve İshak'ın ilahu olan tek bir ilaha ibadet edeceğiz"* buyruğu bunu bir örneğidir. Bu ayette Yakup'un oğulları, İsmail'e "Eb" yani baba diyerek hitap ediyorlar, hâlbuki İsmail, Yakup'un amcasıydı. Eğer bu ayetin tefsirinde, dikkate alınan anlamların hiçbirisi caiz değildir şeklinde eleştiri getirilirse bizim cevabımız şöyle olacaktır: Öncelikle bir kelime birden çok anlamda kullanılabilir. İkincisi, eğer söz konusu dört ihtimalin doğruluğu ispatlanamazsa, beşinci ihtimalin doğruluğu ispatlanabilir.

Önemli Bir Nokta

Maalesef bazıları Peygamber (s.a.a) hakkında dile getirdiği saçma sapan sözleri onun yar ve yardımcısı Ebu Talib hakkında da dile getirmiştir. Ancak Ebu Talib'in kahraman konumunu ve onun şiiirleri ve hutbeleri hakkında bilgi sahibi olan kimse, Ebu Talib'in mümin ve muvahhit birisi olduğuna ve Peygamber'e (s.a.a) iman ettiğine yakin edecektir. Ne var ki tutuculuk ve ırksal eğilimcilik ve bazılarının Ali'ye (a.s) kin beslemesi, hakikati söylemelerine ve açıkça Ebu Talib'in mümin ve muvahhit olarak dünyadan gittiğini itiraf etmelerine mani olmaktadır.

İnsan İbn-i Kesir'in Ebu Talib hakkındaki sözlerine şaşırıp kalıyor. İbn-i Kesir şöyle der:

"Ebu Talib'in Peygamber'in (s.a.a) yardımcısı olduğu, Peygamber'in (s.a.a) düşmanlarıyla mücadele edip onların şerrini Peygamber'den (s.a.a) ve ashabından uzaklaştırdığını, sürekli Peygamber'i (s.a.a) övüp şiiirleriyle Peygamber'i (s.a.a) ve ashabını övdüğünü; onun düşmanlarının eksik ve ayıplarını şiiirleriyle dile getirdiğini ve Benî Haşim kabilesine özel fasih açıklamasıyla Peygamber'in (s.a.a) düşmanlarının üzerine gittiğini daha önce söylemiştik.

Ne var ki Ebu Talib için sayıp döktüğümüz şeylerin tamamı ırkçılık, Arap milliyetçiliği, kavmiyetçilik ve akrabalıktan ötürüydü. Peygamber'in (s.a.a) doğru sözlü, güzel işli olduğunu ve yolu-

nun doğru olduğunu bilmesine rağmen kalben Peygamber'e (s.a.a) iman etmedi"¹⁰³

Evet, yanlış tutuculuğun insanı nereye götürdüğüne bakınız! Güya İbn-i Kesir, Ebu Talib'in kalbindeydi ve kalbinde olup biteni biliyordu veya -Allah'a sığınırız- hain gözlerden ve onların kalbinde sakladıklarından haberdardı. Zira o, Ebu Talib, Peygamber'i (s.a.a) doğruluyordu, ama kalben iman etmiyordu, diyor. Evet, İbn-i Kesir ve benzeri kimseler, Ebu Talib, Ali'nin (a.s) babası olması delili gereği kötü ve kinayeli konuşuyorlar. Eğer Ebu Talib, Muaviye'nin babası olsaydı, İbn-i Kesir onun hakkında kötü konuşmazdı ve belki de Ebu Süfyan'ı onca yalancı övgülerle süslemelerinden daha çok Ebu Talib'i över; süsleyip bezerlerdi.

103-*el-Bidâye ve n-Nihâye*, c.11, s.124.

BEŞİNCİ BÖLÜM

KADINLARIN KABİRLERİN ZİYARETİNE GİTMELERİ

KADINLARIN KABİRLERİN ZİYARETE GİTMELERİNİN CAİZLİĞİ

Burada kadınların kabirlerin ziyarete gitmelerinin caiz olup olmadığı konusunu işleyeceğiz.

Hz. Zehra'nın (s.a), değerli babası hayatta iken ve hatta babasının vefatından kendi vefatına kadar her Cuma ya da haftada iki kere şehitlerin efendisi Hamza'nın ve sair şehitlerin kabrini ziyarete gittiği rivayet edilmiştir. Peygamber (s.a.a), Ali (a.s) ve diğer sahabelerin hiçbirisi, Hz. Zehra'yı (s.a) bu amelinden alı koymamıştır. Diğer taraftan Hz. Zehra (s.a), babasının dinini başkalarından daha iyi biliyordu ve hiçbir zaman değerli babasının dini ve sünnetinin muhalifinde amel etmedi ve defalarca kabirleri ziyarete gitti. Şimdi bu konuda birkaç rivayete işaret edeceğiz:

1-Fatıma'nın (s.a) her Cuma amcası Hamza'nın kabrini ziyaret ettiği ve kabrin kenarında namaz kıılıp ağladığını rivayet etmişlerdir.¹

1-*el-Musannif*, Abdürrezzak, c.3, s.572; *es-Sünenü'l-Kübrâ*, c.4, s.131.

2- Başka bir rivayette şöyle gelmiştir:

"Hz. Fatıma (s.a) her iki üç günde bir Uhut şehitlerinin kabrine gidiyor ve orada namaz kılıp dua edip, ağlıyordu."²

3-Aynı şekilde Peygamber'in (s.a.a) eşi Ayşe'nin Mekke'de kardeşi Abdurrahman'ın kabrini ziyarete gittiği nakledilmiştir. İbn-i Ebi Melîke şöyle diyor:

"Ayşe'nin kardeşi Abdurrahman'ın kabrini ziyaret ettiğini gördüm. Abdurrahman Hubşa'da öldü ve onu Mekke'de defnettiler."³

4-Başka bir yerde İbn-i Ebi Melîke şöyle diyor:

"Ayşe'nin kabir ziyaretinden döndüğünü gördüm. Ona "Peygamber (s.a.a) kabirleri ziyaret etmekten men etmedi mi?" diye sordum. O şöyle dedi: 'Evet, ama daha sonra ziyaret emrini verdiler.'⁴

BİR RİVAYETİN DELALETİNİN ELEŞTİRİSİ VE İNCELENMESİ

Peygamber'in şöyle buyurduğu nakledilmiştir:

"Kabirleri ziyarete giden kadınlara Allah lanet etsin."⁵

2-*es-Sünenü'l-Kübrâ*, c.4, s.131; *Müstedrek-i Hâkim*, c.1, s.533.

3-*el-Musannif*, Abdürrezzak, c.3, s.570.

4-*es-Sünenü'l-Kübrâ*, c.4, s.131.

5-Buhârî ve Müslim'in dışında diğer "Sünen" yazarları bu rivayeti nakletmişlerdir. Bkz: *Musannif*, Abdürrezzak, c.3, s.569.

Bu rivayetin birkaç açıdan eleştiri götürür olduğunu söylememiz gerekir:

1-Hâkim-i Nişaburî ve Zehebî'nin de söylediği gibi bu hadis, "Bureyde"nin naklettiği rivayetle neshe-dilmiştir (hükmü ortadan kalkmıştır). Aynı şekilde bu hadis Ayşe'nin Peygamber'den (s.a.a) naklettiği rivayetle çelişmektedir. Peygamber'den (s.a.a) naklettiği hadiste Ayşe şöyle der:

"Peygamber (s.a.a) kabirleri ziyaret etmeyi yasakladı, ama daha sonra ziyaret edilmesini buyurdu."⁶

Zehebî de *Müstedrek*'in haşiyesinde, Ayşe'den nakledilen hadisi sahih bilir.

2-Bu rivayetin, Ayşe'nin ameliyle uygunluğu yoktur. Zira o, kardeşi Abdurrahman'ın kabrini ziyarete gidiyordu. Abdurrahman, Mekke yakınlarındaki bir dağın kenarında Hicri Kameri 53 yılında ansızın ölmüştür. Onu Mekke'ye getirmişler ve orada defnetmişlerdir. Acaba Ayşe, Peygamber'in (s.a.a) sünnetine muhalefet mi ediyordu?

3-Aynı şekilde bu rivayet Hz. Fatıma'ın (s.a) ameliyle uyuşmuyor. Zira o, Peygamber'in (s.a.a) kabrini ziyaret ediyor ve her Cuma günü ya da haftada iki kere amcası Hamza'nın ve diğer Uhut şehitlerinin kabrini ziyarete gidiyordu. Acaba Hz. Fatıma (s.a), Peygamber'in (s.a.a) sünnetine muhalefet etmek mi istiyordu? Acaba Hz. Fatıma (s.a), Allah Resulünün

---

6-es-Sünenü'l-Kübrâ, c.4, s.131; *Müstedrek-i Hâkim*, c.1, s.374.

(s.a.a) sünnetini bilmiyor muydu? Hâlbuki Ehlibeyt (a.s) evde olup biteni daha iyi bilir ve Fatıma'da (s.a) Allah Resulünün (s.a.a) sünnetini daha iyi bilecektir.

Hız. Fatıma (s.a), değerli babasının hayat döneminde yedi sene boyunca Uhut şehitlerinin kabrini ziyarete gitmiş ve Peygamber'de (s.a.a) onu hiçbir şekilde men etmemiştir. Aynı şekilde Peygamber'in (s.a.a) vefatından sonra Hız. Fatıma (s.a), değerli babasının kabrini ziyarete gidiyordu. Ali (a.s) şöyle buyurur:

"Peygamber (s.a.a) defnedildiği zaman Fatıma (s.a)kabrin yanında durdu ve bir avuç toprak alarak gözüne koydu daha sonra ağladı ve şiir okudu."⁷

Eğer kabir ziyareti kadınlar için haram olsaydı, Ali (a.s) ve sahabe, niçin Fatıma'yı (s.a) bu işten sakındırmadılar?

EHLİSÜNNET ÂLİMLERİNİN KADINLAR İÇİN ZİYARETİN CAİZ OLDUĞUNA DAİR FETVALARI

Ehlisünnet âlimleri kadınların da kabirleri ziyaret etmesinin caiz olduğu fetvasını vermişlerdir. Ziyaretin haram olduğunu gösteren bu rivayetteki lanet ise, kadınların sabırsızlıkları sebebiyledir; eğer sabırlı olsalardı, onlara da ziyaret caiz olacaktı. Bazı âlimlerin fetvası şöyledir:

7-İrşadu's-Sâri, c.3, s.352.

1-*Et-Tâcu'l-Câmi' li'l-Usûl* kitabının yazarı şöyle diyor:

"Ziyaretin haram olduğunu ortaya koyan bu rivayetdeki lanet, kadınların sabırsızlık göstermeleri sebebiyledir. Kadınların teşyî cenazeye gitmesini ve onların kabirleri ziyaretini haram eden her rivayet, bu anlamı içerir. Kadınların kabirleri ziyareti, sabırlı olmaları ve kendi güzelliklerini namahrem şahıslara göstermemeleri durumunda caizdir. Aynı şekilde bir fitnenin patlak vermemesi için yanlarında eşleri ve mahremlerinin olması gerekir. Bunun delili ise, rivayetin⁸ genel olması ve Ayşe'nin Peygamber'e (s.a.a): 'Kabirleri nasıl ziyaret edelim?' diye sorduğunda, Peygamber'in (s.a.a): 'Size selam olsun mümin ve Müslümanların diyarı' buyruğudur."⁹

Aynı şekilde bu fetvanın delili, Ayşe'nin amelidir. O, kardeşi Abdurrahman'ın kabrini ziyarete gidiyordu. Abdullah ona itiraz ettiğinde de ona şöyle diyordu:

"Allah'ın Resulü (s.a.a) kabirlerin ziyaretini yasaklamıştı, ama daha sonra ziyaret edilmesini buyurdu."¹⁰

8-Peygamber (s.a.a) şöyle buyurmuşlardır: "**Sizi kabirlerin ziyaretinden men etmişim, ama Muhammed'e annesinin kabrini ziyaret izni verildi. O halde siz de, kabirleri ziyaret edin. Zira size ahireti hatırlatır.**" Buharî'nin dışında diğer *Sahih* sahipleri bu rivayeti nakletmişlerdir ve hadisin lafzını Tirmizi nakletmiştir.

9-*Musannif*, Abdurrezzak, c.3, s.571.

10-*et-Tâcu'l-Câmi' li'l-Usûl*, c.2, s.381.

2-Molla Ali el-Kari şöyle diyor:

"Sizi kabirlerin ziyaretinden nehyetmişim, bundan sonra ziyaret emri veriyorum." Bu rivayetin zahirinden "neheytukum/ sizi nehyettim" ve "zûrû/ ziyaret ediniz" hitaplarından genel anlaşılıyor veya hitabın asıl muhatabı erkeklerdir ve her ne kadar fiil, müzekker/erkekler için gelse de gerçekte hem erkekleri hem de kadınları kapsamaktadır. O halde kadınlar da şartlara riayet etmek kaydıyla ziyarete gidebilirler.

Aynı şekilde başka bir rivayet de bu görüşü teyit etmektedir. Rivayete göre, Peygamber (s.a.a) kabir kenarında ağlayan bir kadının yanından geçmiş ve kadına sabırlı olmasını söylemiş ve onu kabir ziyaretinden men etmemiştir."¹¹

3-İbn-i Abdulbir şöyle diyor:

Kadınların kabirleri ziyaret etmesini mubah sayan kimselerin delili, Abdullah b. Muhammed'in naklettiği hadistir. O, İbn-i Ebi Melike'nin şöyle dediğini rivayet eder: Bir gün Ayşe kabirlerin ziyaretinden dönüyordu. Ona "Ey Ümmü'l Müminin, nereden geliyorsun?" diye sordum. "Kardeşim Abdurrahman'ın kabrini ziyaretten geliyorum" dedi.

İbn-i Melike şöyle devam ediyor: Ayşe'ye "Peygamber, kabirlerin ziyaretini nehyetmemiş miydi?" diye sorduğumda bana şöyle dedi: Evet,

---

11-Mirkâtu'l-Mefâtiḥ, c.4, s.248.

kabirlerin ziyaretini yasaklamıştı; ama sonra ziyaret emri verdi.¹²

Aynı şekilde İbn-i Ebi Melîke şöyle diyor:

"Ayşe, Hudci'de kardeşinin kabrini ziyaret ediyordu."

Ebu Bekir şöyle diyor:

"Müberred benim için bir rivayet nakletti ve şöyle dedi: Nuh b. Derrac, Eban b. Tağlib'ten Cafer b. Muhammed'in (a.s) şöyle dediğini nakletti: 'Allah Resulünün kızı Hz. Fatıma, her Cuma Abdülmuttalip'in oğlu Hamza'yı ziyaret ediyordu. Kabre alamet unvanında bir taş bıraktı.'"¹³

4-İbn-i Abdulbir Ebu Bekir'den naklediyor:

"Ahmet b. Hanbel'den kabir ziyaretine giden kabın hakkında sordular. O, şöyle cevap verdi: 'İnşallah bir sakıncasının olmadığını ümit ediyorum.' Sonra: 'Acaba Ayşe kardeşinin kabrini ziyaret ediyor muydu?' diye sorduklarında o şöyle cevap verdi: İbn-i Abbas'ın rivayetine göre Peygamber (s.a.a) şöyle buyurmuştur: "Kabirleri çokça ziyaret eden kadına lanet olsun." Sonra o şeyle devam etti: Bu hadisin ravileri arasında Ebu Salih vardır. Güya Ahmet bu ifadeyle Ebu Salih'i zayıf saymış ve sonra şöyle devam etmiştir: İnşallah Ayşe kardeşinin kabrini ziyaret ediyordu."¹⁴

12-Zehebî bu hadisi sahih bilmiştir. Bkz: *Müstedrek-i Hâkim*, c.1, s.376.

13-*et-Temhid fi Şerhi'l-Muvatta*, c.3, s.234.

14-a.g.e.

5-Hafız Elbânî "Kabirlerin ziyaretçilerine lanet olsun" rivayetini naklederek şöyle diyor:

"Biz, hadisler arasında bu rivayeti teyit eden bir hadis bulamadık. Bu rivayet "Kabir üzerine mum yakan kimseye lanet olsun" hadisinin bir bölümüdür ki bu rivayetin kendisi zayıf ve senet-sizdir. Elbette bizim Selefî kardeşlerimiz arasında, bu rivayete dayanmak isteyenler vardır. Ben, onlara bu rivayeti Peygamber'e nispet vermemelerini tavsiye ediyorum. Zira doğru değildir."¹⁵

6-İbn-i Abidin (ö.1253 h.k) şöyle diyor:

"Acaba Peygamber'in (s.a.a) kabrinin ziyareti kadınlar için müstahap mıdır?"

Bu soruya kendisi cevap vererek şöyle diyor:

"Sahih kavil esasınca müstahaptır ve keraheti de yoktur. Elbette bazı âlimlerin ziyaret için saydığı şartlara riayet etmesi suretinde keraheti yoktur. Ama bize göre Kerhî ve diğerlerinin sözü doğrudur. Kerhî'nin görüşüne göre, ziyaret erkek ve kadınlar için caizdir ve hiçbir sakıncası yoktur. Kerhî'nin dışındakilerin görüşüne göre; sahabeler hiçbir şart koşmaksızın kadınların ziyaretinin müstahap olduğunu söylemişlerdir, hatta *Nesri'l-Lübât* kitabının yazarına göre kabirlerin ziyareti farzdır."¹⁶

Tirmizi de şöyle der:

15-Silsiletü'l-Ahâdisi'z-Za'ife ve Asariha's-Salbî fi'l-Ümme, s.260.

16-Reddu'l-Muhtar ale'd-Durru'l-Muhtar, c.2, s.263; el-Gadir, c.5, s.121.

"Allah Resul'ünün laneti kabirlerin ziyaretçilerine olsun" hadisi sahih ve doğrudur. Âlimlerin bazılarına göre bu rivayet, Peygamber'in (s.a.a) ziyareti yasakladığı dönemle alakalıdır. Allah Resul'ünün (s.a.a) izin vermesinden sonra ziyaretin caizliği hem kadınları hem de erkekleri kapsar. Âlimlerin bazıları ise şöyle demişlerdir: Kadınların kabirleri ziyaret etmesi, sabırsızlıklarından dolayı mekruhtur."¹⁷

Kastalani şöyle diyor:

"Kadınlar için Peygamber'in (s.a.a) kabrinin ziyareti mekruh değil, bilakis müstahaptır "İbnü'r-Rüfâ" ve "Kamuli"nin de söylediği gibi; kadınların diğer peygamber ve veli kulların kabirlerini ziyaret etmesi müstahaptır."¹⁸

RİVAYETİN SENEDİNİN ELEŞTİRİSİ VE İNCELENMESİ

"Allah Resulünün laneti kabirlerin ziyaretçilerine olsun" hadisini üç yolla rivayet etmişlerdir: Hassan b. Sâbit, İbn-i Abbas ve Ebu Hureyre. Bu hadis Ehli-sünnet'in Sünen kitaplarında müsavi surette gelmiştir. Bunların bazıları şunlardan ibarettir:

1-İbn-i Mâce, bu rivayeti her üç yoldan getirmiştir.¹⁹

17-*el-Camiu's-Sahih*, c.3, s.372.

18-*İrşadu's-Sâri*, c.3, s.400.

19-*Sünen-i İbn-i Mâce*, c.1, s.502.

2-Ahmet, bu rivayeti iki yoldan (Hassan b. Sâbit²⁰ ve Ebu Hureyre²¹) nakletmiştir.²²

3-Tirmizi, hadisi fakat bir yolla Ebu Hureyre'den nakletmiştir.²³

4-Ebu Davut'ta sadece İbn-i Abbas tariki ile nakletmiştir.²⁴

Buharî ve Müslim, gerçekte bu hadisi nakletmemiştir. Aynı şekilde Sünen yazarlarının hiç birisininin bu üç yolda ittifakları yoktur. Elbette Ebu Hureyre yani üçüncü yol hakkında İbn-i Mâce, Ahmet ve Tirmizi ittifak etmişlerdir.

Birinci tarikte sadece İbn-i Mâce ve Ahmet'in ittifakı vardır ve ikinci tarik yani İbn-i Abbas'ın rivayetinde Ebu Davut ve İbn-i Mâce aynı görüştedirler.

İbn-i Mâce ve Ahmet'in aynı görüşte olduğu birinci tarikte, raviler silsilesinde "Abdullah b. Osman Huseym" yer almıştır ve "Durekî" ve İbn-i Mu'in'in söylemi esasına göre bu şahıs zayıftır.

Ebu Hatem bu şahıs hakkında iki görüş bildirmiştir: Onun birinci görüşü esasınca Abdullah b. Osman'ın rivayetlerine istinat edilemez. Nesâf'de bu şahsın rivayetlerinin bir miktar sakıncalı olduğuna inanır.²⁵ Aynı şekilde bu hadisin raviler silsilesinde

---

20-Müsned-i Ahmet, c.3, s.442.

21-a.g.e., c.2, s.337 ve 356.

22-el-Camiu's-Sahih, c.3, s.370.

23-Sünen-i Ebi Davut, c.3, s.218.

24-a.g.e.

25-Bkz: Mizanu'l-İtidal, c.2, s.459.

"Abdurrahman b. Behmân" da vardır ve sadece İbn-i Huseym ondan rivayet nakleder ve "Medînî" "Ben onu tanımıyorum" demiştir.²⁶

Bu hadisi ikinci yoldan rivayet eden raviler arasında "Bâzân" isminde Ebu Salih vardır. Ebu Hatem, bu hususta şöyle der:

"Onun rivayetleri istinat edilemez ve Nesâî'nin söylemi esasına göre o, sika ve güvenilir birisi değildir. İbn-i Adîy de şöyle der: Öncekiler arasında bu şahıstan razı olan kimseyi hatırlamıyorum."²⁷

Üçüncü yol yani Ebu Hureyre'den rivayet eden raviler arasında Ömer b. Ebi Seleme vardır. Nesâî şöyle diyor:

"Bu şahsın hadisi zayıftır ve Huzeyme'nin söylemi esasınca onun rivayetlerine istinat edilemez. İbn-i Mu'in'de onu zayıf bilir ve Ebu Hatem, onun rivayetlerine istinat edilemeyeceğine inanır."²⁸

Sonuç itibariyle bu rivayet her üç yoldan da sakinçidir. Belki de bu sebeple Buharî ve Müslim, bu rivayeti kitaplarında nakletmemişlerdir. Saydığımız bu eleştirilerin yanı sıra, fakihler de bu rivayetin şerh ve açıklamasında kadın ve erkeklerin kabirlerin ziyaret etmesinin caiz ve hatta müstahap olduğu fetvasını vermişlerdir.

26-a.g.e.

27-*Tezhibu'l-Kemal*, c.4, s.6.

28-*Siyerü A'lâmu'n-Nubelâ*, c.6, s.133.

ALTINCI BÖLÜM

KABİR YANINDA NAMAZ VE DUA

Vahabiler kabir kenarında namaz ve duayı haram bilirler ve böyle yapmanın şirk ve küfür olduğunu zannederler. İbn-i Teymiyye bu konuda şöyle yazıyor:

"Sahabe Peygamber'in (s.a.a) kabrine gittiğinde ona selam veriyor ve dua etmek istediğinde Peygamber'in (s.a.a) kabrine karşı dua etmiyor ve hatta yüzünü kabirden çevirerek kibleye dönüp dua ediyordu. Diğer mezarlıklarda da böyle yapıyorlardı. Bu sebeple önceki din âlimlerinden hiçbirisi kabrin kenarında namaz kılıp dua etmenin müstahap olduğunu söylememiştir.

Aynı şekilde onlar bu mekânlarda namaz ve duanın diğer mekânlara nispetle daha iyi olduğuna inanıyorlardı. Aksine âlimlerin tamamı mes-cit ve evdeki namazın, peygamber ve salihlerin kabirleri yanında kılınan namazdan daha üstün olduğunda ittifak etmişlerdir. İster o kabirlere mezar desinler isterse demesinler fark etmez."¹

1-Risaletu Ziyareti'l-Kubur, s.159.

İBN-İ TEYMİYYE GÖRÜŞÜNÜN ELEŞTİRİLMESİ

1-Her mekânda namaz ve duanın caiz olduğunu açıklayan deliller, Peygamber Efendimizin (s.a.a), diğer peygamberlerin ve veli kulların kabri kenarında da namaz ve duanın caiz olduğunu göstermektedir. Bu deliller geneldir ve herhangi bir şartla sınırlandırılmamıştır. O halde bu delillerin genel olması, kabir kenarında namaz ve duanın caiz olduğuna hükmeder.

2-Şeriattan anlaşıldığı kadarıyla, şariat açısından mukaddes ve yüksek saygınlığı olan her mekânda namaz, dua ve ibadet de daha tercihli olacaktır. Diğer taraftan her mekânın kutsallığının, o mekândaki şahısla alakalı olduğunu, peygamber ve velilerin kabirlerinin, onların tertemiz bedenleri sebebiyle mukaddes olduğunu biliyoruz. Dolayısıyla onların kabirleri yanında namaz, dua ve ibadet etmek daha üstündür.

3-Nisa Suresinin 64. ayetinin bir bölümü, Peygamber'in (s.a.a) kabri yanındaki duanın daha üstün olduğuna delalet eder. Bu ayette şöyle buyrulur:

﴿وَلَوْ أَنَّهُمْ إِذْ ظَلَمُوا أَنفُسَهُمْ جَاءُوكَ فَاسْتَغْفَرُوا اللَّهَ وَاسْتَغْفَرَ

لَهُمُ الرَّسُولُ لَوَجَدُوا اللَّهَ تَوَّابًا رَحِيمًا﴾

"Eğer onlar kendilerine zulmettikleri zaman sana gelseler de Allah'tan günahlarının bağışlanmasını

dileseler ve Peygamber de onlara bağışlanma dileyseydi, elbette Allah'ı tövbeleri çok kabul edici ve çok merhametli bulacaklardı."

Bu ayette Peygamber'in yanına gelinmesi, onun hayat ve vefat dönemini kapsamaktadır. Peygamber'in (s.a.a) vefat dönemindeki saygınlık ve ihtiramı, hayat dönemindeki saygınlık ve ihtiramı gibidir. Daha önce İmam Malik'in bu konuyu, Mansur'a hatırlattığını söylemiştik. Şemsüddin Cezerî şöyle der:

"Eğer Peygamber'in (s.a.a) kabri yanında dua kabul edilmezse, o halde du nerede kabul edilir!?"

4-Hz. Fatıma (s.a) kendi yaşam tarzında her Cuma amcası Hamza'nın kabrini ziyaret ediyordu; kabrin kenarında namaz kılıyor ve ağlıyordu.²

Hâkim-i Nişaburî şöyle diyor:

"Bu hadisin ravilerinin tamamı sikadır. Ben kabirleri ziyaret etmeye rağbet kastıyla, kabirlerin ziyaretini teşvik eden bu hadisi epeyce araştırdım. Bu konuda gürültü çıkartanların bilmesi gerekir ki, kabirlerin ziyareti, kat'i sünnettir."

Dikkat edilmesi gerekir ki, şehitlerin efendisi Hamza Hicretin üçüncü yılında şehit oldu ve Peygamber (s.a.a) Hicretin onuncu yılında bu dünyadan göçtü. Hamza'nın şahadetinden Peygamber'in (s.a.a) vefatına kadar yani yedi yıl Hz. Fatıma (s.a), Pey-

---

²-Musannif, Abdulrezzak, c.3, s.574; Müstedrek-i Hâkim, c.1, s.377; es-Sünenü'l-Kübrâ, c.4, s.131; et-Temhid fi Şerhi'l-Muvatta-i Malik, İbni Abdulbir, c.3, s.234.

gamber (s.a.a) hayatta iken her Cuma Hamza'nın kabrini ziyaret kastıyla Medine'den Uhud'a gidiyor ve Peygamber'de (s.a.a) kesinlikle onu bu işten men etmiyordu!

Ehlisünnet'in söylemi esasınca³ Hz. Fatıma (s.a), Peygamber'in (s.a.a) vefatından sonra altı ay hayatta kalmıştı. Hz. Fatıma (s.a) bu süre içinde de sahabe ve İmam Ali'nin (a.s) varlığına rağmen Hamza'nın kabrini ziyarete gidiyordu. Ama bunların hiç birisi Hz. Fatıma'yı (s.a) bu işten sakındırmadılar.

Aynı şekilde rivayete göre Hz. Fatıma (s.a) iki üç günde bir Uhud şehitlerinin ziyaretine gidiyor; orada namaz kılıyor, dua okuyor ve ağlıyordu.⁴

Allah'ın onun hoşnutluğuyla hoşnut olduğu ve hışmıyla hışımlandığı Fatıma'nın (s.a),⁵ Allah Resulünün (s.a.a) sünnetinden habersiz olacağı ve Peygamber'in (s.a.a) sünnetine muhalefet ederek kabirleri ziyarete gideceği akıl almaz bir iştir. O halde bu mesele İbn-i Teymiyye'nin cesaret ederek "Önceki din âlim ve önderlerinin hiçbirisi kabir ve mezarların yanında namaz kılmak müstahaptır söylememişlerdir"⁶ diyeceği kadar gizli saklı bir mesele değildir.

5-Müslümanların yaşam ve davranış tarzı-sireti; Allah Resulünün (s.a.a) zamanından şimdiye kadar

---

3-Siyerü A'lâmu'n-Nubelâ, c.2, s.127.

4-Vefâü'l-Vefa, c.3, s.932; Keşfu'l-İrtiyâb, c.2, s.481.

5-Fethu'l-Bari c.7, s.131.

6-Risaletu Ziyareti'l-Kubur, s.159.

Müslümanlar salih ve müminlerin kabirleri kenarında namaz kılmışlardır.⁷ Şimdi bunların birkaç tanesine işaret edeceğiz:

a) İkinci halife Ömer b. Hattab'ın üslubu: Taberî şöyle der:

"Ömer, bir gurup yaranıyla hac yolculuğuna çıktığı zaman, ihtiyar adamın birisi ondan yardım istedi. Ömer hac dönüşünde Ebva durağında o ihtiyarı soruşturduğunda ihtiyarın öldüğünü öğrendi."

Taberanî şöyle devam eder:

"Sanki Ömer'i uzun adımlarla o ihtiyar adamın kabrine gittiğini görür gibiyim. Orada duruyor ve namaz kıldıktan sonra onun kabrini kucaklayarak ağlıyordu."⁸

b) İmam Şafii anlatıyor:

"Ben Ebu Hanife'den bereket umuyorum ve her gün kabrine gidiyorum. Bir sorunla karşılaşsam, iki rekât namaz kılıyor ve onun kabrini ziyarete gidiyorum. Onun kabri yanında hacetimi Allah'tan istiyorum. Henüz hacetim yukarı yükselmeden gideriliyor."⁹

c) Kerhî'nin meşhur kabri; Zühre'den, Kerhî'nin

7-İbn-i Cezerî, peygamber ve salih kulların kabirleri yanında duanın kabul edildiğinin tecrübeyle sabit olduğuna inanır. Şevkânî'de *Tuhfetu'z-Zakirin* (s.46) kitabına, bir takım şartları zikrederek aynı şeyi kabul etmiştir. Bkz: *Siyerü A'lâmu'n-Nubelâ*, c.10, s.107.

8-*er-Riyazü'n-Nazre*, c.2, s.330.

9-*Sulhu'l-İhvân*, Hâlidî, c.83; *el-Gadir*, c.5, s.192; *Tarih-i Bağdat*, c.1, s.123; *Miftahu's-Saâde*, c.2, s.193.

kabri yanında hacetlerin giderildiğinin tecrübe ile sabit olduğu nakledilmiştir. Onun dediğine göre, Kerhî'nin kabrinde Tevhit Suresi'ni yüz kez okuyan ve Allah'tan hacetini isteyen birisinin haceti yerine getirilir.¹⁰

İbrahim Harbi'de şöyle diyor:

"Meşhur bu kabrin panzehir olduğu tecrübe edilmiştir"

Zehebî şöyle diyor:

"Onun kabrinde çaresizlerin duası kabul edilir. Zira mübarek kabirlerde dua kabul edilir."¹¹

Ahmet b. Feth de şöyle diyor:

"Değerli tabiinlerden Bişr'e, Meşhur Kerhî hakkında sordular, şöyle buyurdu: 'Allah katında haceti olan herkes, onun kabrine gitsin ve dua etsin. İnşallah duası kabul edilir.'"¹²

İbn-i Sa'd'dan şöyle nakletmişlerdir:

"Halk, Ma'ruf-i Kerhî'nin kabri yanında yağmur ister. Onun kabri meşhurdur ve halk gece gündüz onun kabrini ziyarete gider."¹³

Sibt b. Cevzî", üstadının Bağdat'ta "Avnüddin" in mali işleri sorumlusu olmasının sebebi hakkındaki hikâyesini şöyle anlatır:

10-Mucemu't-Taberanî, c.1, s.122; *el-Gadir*, c.5, s.193; *Tarih-i Bağdat*, c.1, s.122.

11-Siyerü A'lâmu'n-Nubelâ, c.9, s.343.

12-Sıfatu's-Saffe, c.2, s.324; *el-Gadir*, c.5, s.193.

13-Tabakâtu'l-Kübra, c.1, s.27; *Vefeyâtü'l-'Ayân*, c.5, s.232.

"Benim için yaşam şartları oldukça zorlaşmıştı ve ekmek alamayacak kadar dara düşmüştüm. Aile fertlerinden bazıları, Kerhî'nin kabrine gidip Allah'a dua etmemi istediler. Zira onun kabri yanında duanın kabul edileceğini söylemişlerdi.¹⁴ Ben de onun kabrini ziyarete gittim. Orada namaz kılıp dua ettikten sonra tekrar Bağdat'a döndüm. Bağdat'ın yakınlarında "Katağtâ" isminde bir yere ulaştım. Orada terk edilmiş bir mescit vardı. İki rekât namaz kılmak için mescide gittim. Mescitte hasır üzerine uzanmış bir hastayı gördüm. Onun başucuna gidip bir şey isteyip istemediğini sordum. 'Evet, armut istiyorum' dedi.

14-Ma'ruf-u Kerhî'nin kabri yanında duanın kabul edilmesi doğrusa, bunun sebebi onun Ehlibeyt'e (a.s) meyletmesi ve İmam Rıza'ya (a.s) hizmet etmesidir. Ebu Abdurrahman Selmî, 'Ma'ruf-u Kerhî İmam Rıza'nın (a.s) hadimiydi' diyor. Aynı şekilde merhum Hoi şöyle der: Şehrzurî *Menâkıb-ı Ebrar* kitabında şöyle yazar: Ma'uf-u Kerhî, İmam Rıza'nın (a.s) hadimiydi ve anne ve babası Me-sihiydi. Onlar, Ma'ruf-u Kerhî'yi küçük yaşta bir muallime emanet etmişlerdi. Muallim Ma'ruf-u Kerhî'ye "Allah üçtür de" diyor, ama Kerhî "Allah birdir" diyordu. Muallim onu çok kötü dövdü, oda kaçıp İmam Rıza'nın (s.a) yanına gitti ve İmam'ın eliyle Müslüman oldu. Daha sonra eve döndü, kapıyı çaldı babası "kimsiniz" dediğinde, Ma'ruf'um dedi. Dinin nedir diye sorduğunda Ma'ruf, dosdoğru bir din dedi ve babası da İmam Rıza'nın (a.s) bereketiyle Müslüman oldu. Ma'ruf-u Kerhî şöyle anlatıyor: "Bir müddet sonra işlerimin tamamını bıraktım ve sadece efendim Ali b. Musa er-Rıza'ya (a.s) hizmet etmekle meşgul oldum." (*Mu'cemu Ricali'l Hadis*, c.18, s.231.)

İbn-i Hallikân ve başkaları da Ma'ruf-u Kerhî hakkında aynı şeyi söylemişlerdir, ama Namazi ve Zehebî onun hakkında eleştiri yapmışlardır. (*Müstedrekûtu İlmi'r-Rical*, c.7, s.454; *Siyerü A'lâmu'n-Nubelâ*, c.9, s.343.)

Sonra dükkâna gittim ve cübbemi rehin bırakarak iki armut ve bir elma aldım ve ona götürdüm. Birazcık armuttan yedi ve "Mescidin kapısını kapat" dedi. Ben de mescidin kapısını kapattım. Hasta adam toparlanıp hasırın kenarını kaldırdı ve bana "Burayı kaz" dedi. Ben de öyle yaptım. Orada bir küp vardı. Bana 'Bu küpü al, sen buna daha layıksın' dedi. Mirasçısının olup olmadığını sorduşumda 'Ben sarrafım. Bir kardeşim vardı; yıllarca onu görmemiştim dediklerine göre ölmüş' dedi."

Avnüddin şöyle devam ediyor:

"O adam benimle sohbet ederken birden bire öldü. Onu guslettim ve kefenleyerek defnettım. Sonra Dâru'l-Hilâfe'nin yolunu tuttum. Halifeye mektup yazıp olayı bildirdim. Halife'de hazinedarlığın sorumluluğuna bana bıraktı. Git gide ilerlerdim ve vezirliğe kadar ulaştım."¹⁵

d) Şafii'nin kabri; Cezerî onun hakkında şöyle der:

"Şafii'nin kabri kenarında dua kabul edilir."¹⁶

e) Bekâr Bekrâvî'nin kabri; Hanefî mezhebinden olup Hicri Kameri 270 yılında ölmüş ve "Kurâfe"de defnedilmiştir. Kabri meşhurdur ve ziyaret yeridir. Halk onun kabrinden teberrük umar ve onun kabri yanında duanın kabul edildiğini söylerler.¹⁷

f) Hafız Âmirî'nin kabri; bu şahıs Hicri Kameri

15-Vefeyâtü'l-'Ayân, c.6, s.239.

16-Tabakâtu'l-Kurrâ, c.2, s.97.

17-el-Cevâhiru'l-Mudie, c.1, s.461.

403 yılında ölmüştür. Halk geceleri mezarının kenarında kalır; Kurân okur ve dua eder.¹⁸

g) Ebu Bekir İsfehânî (ö.406 h.k) Nişabur'un Hire bölgesinde defnedilmiştir. Onun mezarı aşikâr ve ziyaret yeridir. Halk onun mezarı yanında yağmur ister ve orada dua kabul edilir.¹⁹

h) Banu Nefise'nin kabri; bu hanım "Ebu Muhammed Hasan b. Zeyd"ın kızıdır. İbn-i Hallikân şöyle diyor:

"Onu Mısır'da Kahire yakınlarında defnetmişlerdir. Kabri kenarında duanın kabul edildiği meşhurdur ve tecrübe edilmiştir. Allah Teâlâ ondan razı olsun."²⁰

18-*el-Gadir*, c.5, s.202; *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, c.11, s.404.

19-*Vefeyâtü'l-'Ayân*, c.4, s.272.

20-a.g.e., s.424. Bu hanım Ebu Muhammed Hasan b. Zeyd b. Hasan b. Ali b. Ebu Talib'in kızıdır. Eşi İmam Sadık'ın (a.s) oğlu İshak'ın eşliğinde Mısır'a gitti. Bazıları, babasının eşliğinde gittiğini söylemişlerdir. Kabri Mısır'dadır, ama o anlamda meşhur değildir. Nefise, doğru ve takvalı bir kadındı. İmam Şafii, Mısır'a gittiğinde onunla görüşmüş ve ondan hadis işitmiştir. Mısırlıların ona olan inançları günümüze değin süregelmiştir. İmam Şafii vefat ettiği zaman, cenazesini Nefise hanımın evine götürmüşler ve Nefise hanım da onun için cenaze namazı kılmıştır. Nefise hanım ölene kadar ikamet ettiği yerde kalmış ve Hicri Kameri 208 yılının Ramazan Ayında orada ölmüştür. Eşi onu Medine'ye defnetmek istemişse de Mısır halkı, olduğu yerde defnedilmesini istemiş o da Kahire'nin yakınlarında şu an ki bilinen yerine defnetmiştir. Kabri kenarında duanın kabul edildiği meşhurdur. (*Vefeyâtü'l-'Ayân*, c.5, s.424). Zehebî'de onun hakkında şöyle der: "O, mümine ve salih kadınlardandı ve kabri yanında dua kabul edilir, daha ötesi peygamber ve salih kulların kabirleri kenarında da dua kabul edilir." *Siyeru A'lami'n-Nebela*, c.10, s.107.

1) Nasr b. İbrahim Makdisî'nin kabri; Nasr b. İbrahim Şafii büyüklerindedir ve Hicri Kameri 490 yılında ölmüştür. Nevevi şöyle diyor:

"Üstatlarımız, Cumartesi günü onun kabri yanında duanın kabul edildiğini söylediler."²¹

i) Ebu Hasan-i Mısırî'nin kabri: O, Şafii fakihi olup Hicri Kameri 492 yılında vefat etmiştir. "Enmâtî" onun hakkında şöyle der:

"Onun kabri Kurâfe'dedir ve kabri yanında duanın kabul edilmesi meşhurdur."²²

j) Kasım Muhammed b. Fîre eş-Şatıbî'nin Kabri: O, Kurâfe'de Hicri Kameri 590 yılında vefat etmiştir ve kabri meşhurdur. "Tabakâtu'l-Kurrâ"nın yazarı şöyle der:

"Onun kabrini defalarca ziyaret ettim. Dostlarımdan bazıları, onun kabrine gitmemi tavsiye ettiler. Ben duanın kabul edilme bereketini onun kabrinde açıkça gördüm."²³

ÂLİMLERİN VAHABİLİKLE MUHALEFETİ

1-Suyutî Miraç kıssasını açıklarken Peygamber'in (s.a.a) şöyle buyurduğunu naklediyor:

"Bineğe binerek Cebrail'le birlikte yola düştüm. Cebrail "Aşağı in ve namaz kıl" dedi. Ben de

---

21-Şezerâtu'z-Zeheb, c.5, s.397.

22-a.g.e., s.402.

23-Tabakâtu'l-Kurrâ, c.2, s.32.

öyle yaptım. Cebrail "Nerede namaz kıldığını biliyor musun? Tayyibe'de (Medine'de) namaz kıydın ve buraya hicret edeceksin" dedi. Sonra hareket ettik ve Cebrail "İn ve namaz kıl" dedi, ben de öyle yaptım. Cebrail "Nerede namaz kıldığını biliyor musun? Turi Sina'da namaz kıydın, orada Allah Teâlâ Musa ile konuştu" dedi. Sonra yola düştük. Cebrail "İn ve namaz kıl" dedi, ben de öyle yaptım. Cebrail "Nerede namaz kıldığını biliyor musun? Beytü'l-Lahm'de namaz kıydın; İsa'nın doğduğu yerde" dedi."²⁴

O halde Hz. İsa'nın, doğduğu yer, Peygamber'in (s.a.a) inip namaz kıldığı bir makama sahipse kesinlikle Peygamber'in (s.a.a) doğduğu ve defnedildiği yerin makamı daha üstündür ve orada namaz kılmak çok daha uygundur.

2-İbn-i Teymiyye'nin öğrencisi İbn-i Kayyim Cevzî şöyle diyor:

"Hacer ve İsmail; sabır, uzaklığa dayanma, gurbet ve İsmail'in kurban edilmesi emri karşısında Allah'a teslim olma sebebiyle böyle bir makama ulaştılar ve bundan ötürü onların bıraktıkları izler, kıyamete kadar müminlerin ibadet yeridir."²⁵

İbn-i Kayyim'in sözü ne ilginçtir! O, Hacer ve İbrahim'in ayak izlerinin yerinin, müminlerin kıyamete kadar ibadet ettiği, namaz kıldığı ve hac vazifelerini

---

24-*Keşfu'l-İrtiyâb*, s.247.

25-a.g.e., s.428, *Zâdu'l-Meâd* nakliyle.

yerine getirdiği yer olduğuna inandığı halde neden Peygamber'in (s.a.a) doğduğu, vefat ettiği ve adım attığı yerde ibadet edilmesini caiz bilmiyor?!

3-İbn-i Cezerî şöyle diyor:

"Salih kulların kabirlerinin yanı duanın kabul edildiği yerlerdir."²⁶

KIBLEYE DOĞRU VEYA PEYGAMBER'İN (S.A.A) KABRİNE DOĞRU DUA

İbn-i Teymiyye sahabelere, Peygamber'in (s.a.a) kabrine doğru dua etmedikleri bilakis dua için yüzlerini kabirden döndererek kibleye yöneldikleri nispetinde bulunuyor.²⁷

İbn-i Teymiyye'nin İddiasının Cevabı

1-İbn-i Teymiyye sahabenin tamamına nispet verdiği halde hiçbir sahabenin ismini zikretmemiş ve hangi sahabenin dua esnasında hatta bir kez bile yüzünü Peygamber'in (s.a.a) kabrinden çevirerek kibleye doğru yöneldiğini söylememiştir. Diğer taraftan sahabelerden olan İbn-i Ömer, bunun tersini açıklamış ve şöyle demiştir:

"Dua esnasında kibleyi arakaya alarak mübarek kabre doğru yönelmek sünnettir."²⁸

26-*el-Mevahibu'l-Ledunniyye* kitabının haşiyeye yazarı (c.3, s.406) İbn-i Cevzî'nin bu sözünü *el-Hısnu'l-Hasîn* kitabında nakletmiştir.

27-*Risaletu Ziyareti'l-Kubur*, s.159.

28-*Keşfu'l-İrtiyâb*, s.247, 340; *el-Gadir*, c.5, s.134.

2-Dua esnasında Peygamber'in (s.a.a) kabrine doğru dönmenin hiçbir sakıncası yoktur. Zira Kurân-ı Kerim şöyle buyuruyor:

﴿فَإِنَّمَا تُؤَلُّوْا فَمَّ وَجْهَ اللّٰهِ﴾

"Nereye dönerseniz Allah'ın yüzü işte oradadır."²⁹

3-Diğer âlimlerin çoğu İbn-i Teymiyye'in görüşünün aksine fetva vermişlerdir ve biz bunların bazılarına işaret edeceğiz:

a) İmam Malik'in fetvası; Mansur ona 'Dua esnasında kibleye doğru mu döneyim yoksa Peygamber'in (s.a.a) kabrine mi?' diye sorduğu zaman İmam Malik şöyle cevap vermiştir:

"Niçin yüzünü çeviriyorsun? Peygamber (s.a.a) kıyamet günü senin ve Hz. Âdem'in aracısıdır. Ona doğru dön ve ondan şefaât iste. Zira Allah Teâlâ onun şefaatin kabul eder."³⁰

Bu soru, Peygamber'in (s.a.a) kabri kenarında dua etmenin meşhur ve apaçık bir iş olduğunu ve bunun caiz oluşunda hiçbir şüphenin olmadığını göstermektedir. Mansur, kibleye doğru mu yoksa Peygamber'in (s.a.a) kabrine doğru mu yönelerek duanın daha iyi olduğunu bilmiyordu.³¹

29-Bakara, 115.

30-Vefâü'l-Vefa, c.4, s.1374; el-Mevahibu'l-Ledunniyye, c.3, s.409.

31-el-Gadir, c.5, s.135; Keşfu'l-İrtiyâb, s.247, 340; eş-Şifâ bi Tarîfi Hukuku'l-Mustafa, c.2, s.92.

b) Haffâci şöyle diyor:

"Şafii ve âlimlerin geneli, dua esnasında kibleyi arkaya alıp kabre doğru durulması görüşündedir. Ebu Hanife'den de bu sözün aynısı nakledilmiştir."³²

c) Hanefi araştırmacısı İbn-i Hammâm bu konuda şöyle diyor:

"İbn-i Hanefi'nin dua esnasında Peygamber'in (s.a.a) kabri yanında kibleye doğru durduğu nakli kabul edilemez. Zira İbn-i Ömre şöyle der: 'Kible tarafından kabre girmek; yani kibleyi arakaya alarak kabre doğru dönmek sünnettir.' Ebu Hanife'ye göre bu söz doğrudur ve Kirmânî'nin "Ebu Hanife'nin bu konudaki görüşü başka bir şeydir" sözünün doğru olmadığı anlaşılmaktadır. Zira Peygamber (s.a.a) diridir ve ziyaretçisini görür. Peygamber (s.a.a) hayatta iken onun huzuruna çıkan birisi, yüzünü ona doğru çevirirdi."³³

d) İbrahim Harbî Menâsik kitabında şöyle diyor:

"Peygamber'in (s.a.a) kabri kenarında dua edeceğin zaman kibleyi arkana al ve kabrin ortasına doğru dön."³⁴

e) Musa İsfehânî İmam Malik'in şöyle dediğini nakletmiştir:

32-Şerhu's-Şifa, c.3, s.517.

33-a.g.e.

34-Keşfu'l-İrtiyâb, s.326; Vefâü'l-Vefa, c.4, s.1378.

"Allah Resulünün (s.a.a) kabrini ziyarete gittiğinde, kıbleyi arkana al ve kabre doğru dön. Sonra Peygamber'e (s.a.a) selam ver ve dua et."

f) Semhûdî şöyle der:

"Şafî'nin ashabı ve başkaları, ziyaretçinin kibleye sırtını dönüp Peygamber'in (s.a.a) kabrine doğru dönülmesini söylemişlerdir. Maliki'nin de görüşü budur."³⁵

g) Sahtiyânî Ebu Hanife'den naklen şöyle der: "Eyüp Sahtiyânî, Peygamber'in (s.a.a) kabrine yaklaştı ve sırtını kibleye ve yüzünü kabre dönerek ağlamaya başladı."³⁶

h) İbn-i Cema'a kendi fetvasını şöyle açıklıyor:

"Ziyaretçi Peygamber'in (s.a.a) mukaddes yüzüyle yüz yüze gelmesi için kabri dolanmalıdır ve kıbleyi arkaya alıp Peygamber'in (s.a.a) kabrine dönerek ona selam vermelidir. Elbette Kirmânî herkesin aksine fetva vermiş ve ziyaretçinin kabri arkasına alarak Peygamber'e (s.a.a) selam vermesi gerektiğini söylemiştir."³⁷

ı) İbrahim b. Sa'd şöyle diyor:

"İbn-i Münkedir'i mescidin girişinde namaz kılarırken gördüm. Namazdan sonra döndü biraz yürüdü ve kıbleye doğru durdu, ellerini yukarı kaldırıp dua etti. Sonra yüzünü kibleden çevirdi ve ellerini kılıcın kılıftan çıktığı gibi çıkartarak dua etti.

35-Vefâü'l-Vefa, c.4, s.1378.

36-Vefâü'l-Vefa, c.4, s.1378

37-Keşfu'l-İrtiyâb, s.326; Vefâü'l-Vefa, c.4, s.1378.

Sanki Allah ile vedalaşan kimse gibi bu işleri yaparak mescitten dışarı çıktı."³⁸

4-İbrahim'in (a.s) makamı olması hasebiyle taşın kenarında namaz kılmanın nasıl sakıncası yoksa Peygamber'in (s.a.a) kabri kenarında; onun o mekân-da defnedilmesi nedeniyle bereket ummak için namaz kılmanın da hiçbir sakıncası yoktur. Zira söz konusu taş, İbrahim orada durduğu için saygındır. Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyurur:

﴿وَاتَّخِذُوا مِنْ مَّقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلِّينَ﴾

"Siz de Makam-ı İbrahim'den kendinize bir namaz yeri edinin."³⁹

Elbette İbn-i Teymiyye "Evde namaz kılmak, peygamberlerin ve salihlerin kabri kenarında namaz kılmaktan daha faziletlidir"⁴⁰ iddiasında bulunuyor.

İbn-i Teymiyye kendi iddiasının ispatı için hiçbir delil sunmaması bir yana hatta böyle bir iddia, geçmiş imamların hiçbirisine nispet dahi verilemez.

KABİRLERİN MESCİT YAPILMASI

Rivayete göre Allah Teâlâ Yahudilere lanet etmiştir. Zira onlar peygamberlerinin kabirlerini mescit yapmışlardır. Peygamber (s.a.a) şöyle buyuruyor:

38-Siyerü A'lâmu'n-Nubelâ, c.5, s.358.

39-Bakara, 125.

40-Vefâü'l-Vefa, c.4, s.1378.

"Ey Rabbim! Benim kabrimi ibadet edilecek bir put karar kılma.⁴¹ Allah Teâlâ peygamberlerinin kabrini mescit yapan kavme şiddetle gazap eder."

RİVAYETİN ELEŞTİRİ VE ANALİZİ

1-Bu rivayetin senedi doğru değildir. Zira Nesâî'nin hadis naklettiği raviler arasında "Abdülvâris" isminde biri vardır. Bu şahıs için Mutezile nispetinde bulunmuşlardı ve halk onun arkasında namaz kılmıyordu. Hammâd da, ondan hadis nakledilmesini yaslamıştır.⁴²

Aynı şekilde bu hadisin ravileri arasında "Ebu Salih" isminde biri vardır ve onun, sika ya da zayıf raviler arasında olup olmadığı belli değildir. Belki de o, Ümmü Haniye'nin efendisi "Bâzâm"dır ve böyle olması durumunda bu ravi terk edilmiş, zayıf veya yalancıdır.⁴³

İbn-i Mâce'de bu rivayeti getirmiştir. Onun ravileri arasında da "Abdullah b. Osman"⁴⁴ göze çarpıyor. Bu şahıs için "O sağlam değildir veya rivayette hata yapar" demişlerdir. Aynı şekilde "Onun hadisleri maruf değil, merduttur" denilmiştir.

41-Müsned-i Ahmet, c.2, s.246; *el-Muvatta*, c.1, s.172; *Sahih-i Buharî*, s.47; *Sahih-i Müslim*, s.19; *el-Mesâcid*, c.1, s.218.

42-Mizanu'l-İtidal, c.2, s.677.

43-a.g.e., c.4, s.538.

44-Mizanu'l-İtidal, c.2, s.459; *el-Kamil fi'z-Zuefâ*, c.4, s.161.

İbn-i Behmân bu hadisi "Medînâ"den rivayet etmiştir ki, biz onu tanımıyoruz. Bu rivayet *el-Muvatta'*da gelmiş, ama İbn-i Abdulbîr'in açıkladığı gibi rivayet mürseldir. Zira rivayetin ravileri arasında Peygamber'i hiç görmeyen Atâ b. Yesâr vardır.⁴⁵

Diğer taraftan bu rivayet, İbn-i Teymiyye ve Vahabilerin iddiasını ispat etmiyor. Zira onlar bu rivayetten istifade ederek kabir ve mezarların yanında namaz kılmanın ve onların üzerinde mescit yapmanın caiz olmadığını iddia ederler. Hâlbuki hadisin zahiri Habeş Kilisesi olayına işaret eder, şöyle ki: Habeş halkı, salih bir kul öldüğünde onun kabri üzerine mescit yapar ve mescidi de bir takım şekillerle betimlerlerdi. O halde peygamberlerinin mezarları üzerine mescit yapan kimselerin serzeniş edilme sebebi, onların mescitleri resimlerle süslemeleri, onlara ibadet etmeleri ve resimlerle süslenmiş kabirlere doğru, putlar için namaz kılıp secde edildiği gibi, namaz kılıp secde etmeleridir.

Her hâlükârda bu hadisin zahirinden sadece bu konu anlaşılıyor. Dolayısıyla kabirler üzerine bu tür mescitlerin yapılması yasaklanmıştır. Ama kabirler üzerine mescit yaparlar da orada kibleye doğru namaz kılarlarsa, hiçbir sakıncası yoktur. Günümüzde de Mescid-i Peygamber'de (s.a.a) ve Zekeriya peygamberin kabrinin olduğu Mescid-i Emevi'de de namaz kılınmaktadır.

45-*el-Muvatta'*, c.1, s.172; *Siyeru A'lami'n-Nebela*, c.4, s.448.

EHLİSÜNNET ÂLİMLERİNİN RİVAYET HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİ

1-Kurtubi şöyle diyor:

"Mescitlere yaptıkları resimlerin, ilk etapta sadece resim olma boyutu vardı. Onlar, bu resimlere bakmakla salih insanların güzel amellerini sürekliliği hatırlamak istiyorlardı. Aynı şekilde onlar pratikte güzel çizmek ve iyilerin kabri kenarında Allah'a ibadet etmek istiyorlardı. Ancak daha sonraki nesiller, geçmiştekilerin niçin bu resimleri çizdiklerini bilmiyorlardı ve şeytan da sonraki nesilleri saptırdı. Onlar, geçmiştekilerin bu resimlere ibadet edip takdis ettiklerini sanıyorlardı ve bu sebeple Peygamber (s.a.a), kendi ümmetini bu amelden sakındırmıştır."⁴⁶

2-Nevevi bu konuda şöyle der:

"Kabir sahibi üzerine yapı yapılması mekruh ve vakıf mezarlığında kabir üzerine bina yapmak da haramdır. Şafii ve onun ashabı kabir üzerine alçı çekmenin mekruh olduğunu söylemiştir."⁴⁷

46-*İrşadu's-Sâri*, c.3, s.497; Bkz: *Sahih-i Müslim*, c.1, s.197.

47-*Şerh-i Sahih-i Müslim*, c.3, s.62. İbn-i Refa der ki: Peygamberlerin kabirlerini alçıyla sıvamak istisna edilmiştir ve keraheti yoktur. Zira onlar hayattadır ve namaz kılarlar. O şöyle devam ediyor: Peygamber'in kabrine doğru namaz kılmak haramdır ve bir şahısla yüz yüze olacak şekilde namaz kılmak da mekruhtur. Zira kalbi namaza yönelmekten alıkoyar. Diğer peygamberlerin kabirlerinin hükmü, Peygamber'in kabrinin hükmünü taşır. *İrşadu's-Sâri*, c.2, s.97.

3-Kastalani "Kabir üzerinde mescit yapıyorlardı" rivayeti hakkında şöyle diyor:

"Bu rivayet, kabri mescit edinenlerin serzeniş edilmesi anlamındadır ve böyle bir serzenişin gereği, bu amelin haram olmasıdır. Özellikle bu amel, lanet edilmiştir. Elbette Şafii ve onun ashabı, bu ameli mekruh bilirler."⁴⁸

4-Bendîcî şöyle der:

"Bu hadis, kabrin karşısında mescit yapıp orada namaz kılanları kastetmiştir."

Bendîcî şöyle devam eder:

"Kabrin kenarında mescit yaparak kabre doğru namaz kılmak mekruhtur, ama namaz kılmak için bir türbe üzerine mescit yapsalar, bana göre sakıncası yoktur. Zira türbe ve mescitler vakıftır ve ikisi arasında bir fark yoktur."

5-Beydavî bu konuda şöyle diyor:

"Yahudi ve Mesihiler, peygamberlerin kabrine secde edip kutsadıkları için, kabirleri kible yapıyor ve oraya doğru namaz kılıyorlardı; kabirleri putlaştırıyorlardı. Peygamber (s.a.a) onlara lanet etmiş ve Müslümanları bu işten sakındırmıştır. Birişi, salih bir kimsenin kabri kenarında mescit yaparsa ve hedefi tazim ve kutsamak değil, o kabirden bereket ummaksa; namaz esnasında yönünü kabre çevirmese, Peygamber'in (s.a.a) laneti bu kimseyi kapsamaz."⁴⁹

48-Bkz: *İrşadu's-Sâri*, c.9, s.477; c.7, s.462.

49-*İrşadu's-Sâri*, c.3, s.479.

6-Sindî'de bu konuda şöyle der:

"Peygamberlerin kabirlerini mescit yapmayın, ibaretin anlamı şudur: Kabirleri kible yapıp oraya doğru namaz kılıyorlardı veya onların üzerine mescit yapıyor ve orada namaz kılıyorlardı. Belki de bu amel kabirlere, özellikle peygamberlerin ve evliyanın kabirlerine tapınmakla sonuçlanacağı için kerahet sayılmıştır."⁵⁰

7-Nevevi başka bir yerde şöyle diyor:

"Âlimler, Peygamber'in (s.a.a) kendi ve başkalarının kabrini diğer ümmetlerde olduğu gibi mescit yapıp tazimde ileri giderek bu amelin küfürle sonuçlanmasından korktuğu için bu amelden nehiy ettiğini söylemişlerdir.

Müslümanların sayıları çoğalınca sahabe ve tabiin, Allah Resulünün (s.a.a) mescidinin büyütülmesini gerekli görmüşlerdir. Mescit, Peygamber'in (s.a.a) eşlerinin evlerini ve Peygamber'in (s.a.a) defnedildiği Ayşe'nin evini; Ebu Bekir ve Ömer'i de içine alacak kadar büyütülmüştür. Peygamber'in (s.a.a) kabri belli olmaması ve halkın oraya doğru namaz kılmaması için kabrin etrafını yüksek duvarla daire şeklinde yapmışlardır. Bu sebeple Peygamber'in (s.a.a) kabrinin mescit olmasından korkulmasaydı onu aşikâr ederlerdi, ama mescit olmasından korkulmuştur, şeklinde rivayet nakledilmiştir."⁵¹

50-Sünen-i Nesâî, c.4, s.96.

51-Şerhu'n-Nevevi, c.5, s.14.

FAKİHLERİN KABRİSTANDA NAMAZ KILINMASI HAKKINDAKİ FETVALARI

1-İmam Malik:

İbn-i Kasım'a "Acaba İbn-i Malik'e göre üzeri örtülmüş kabre doğru namaz kılınabilir mi?" diye sorduklarında şöyle cevap vermiştir:

"Malik'in görüşüne göre kabristanda namaz kılmanın sakıncası yoktur ve bizzat kendisi mezarlıkta kabirler arasında namaz kılıyordu."

Malik şöyle diyor:

"Kabristanda namaz kılmanın sakıncası yoktur. Peygamber'in (s.a.a) ashabından bazılarının kabristandan namaz kıldığına dair elimizde bilgi bulunmaktadır."⁵²

2-Abdulgani Nablusî şöyle der:

"Bir kimse salih bir insanın kabri kenarından mescit yapsa veya onun kabri üzerinde namaz kıl- sa ve namaz esnasında kabre yönelip onu takdis etmek için değil, onun kulluk eserlerinden yararlanmak kastıyla olursa, bu kimsenin ameli sakıncasıdır; öyle ki Mescidü'l-Haram'da İbrahim'in (s.a) kabrinde namaz kılmak, diğer mekânlardan daha üstündür."⁵³

Keza başka bir yerde de şöyle demiştir:

52-*el-Müdevvenetü'l-Kübra*, c.1, s.90.

53-*el-Hadîkatu'n-Nediyye*, c.1, s.631.

"Kabir mahallinde mescit yapılsa ya da kabir yol güzergâhında olsa veya orada kimse oturmasa ya da kabir, nurlu ruhu, güneşin yeryüzüne doğduğu gibi yeryüzüne doğan velilerden veya âlimlerden birisinin olsa, saygı gösterilmesi gerekir. Bununla birlikte halka, teberrük umması ve duasının onun kenarında kabul olması için kabrin veli kullardan birisinin olduğu ilan edilmesi gerekir ve böyle bir amelin hiçbir sakıncası yoktur. Zira insanın amelinin değeri, onun niyetiyledir."⁵⁴

3-Kevserî, Ebi Malikî'den şöyle rivayet eder:

"Salih bir kulun kabri kenarında mescit yapmanın veya onun türbesinden teberrük umup eserlerinden faydalanmak niyetiyle ve duanın kabul edilmesi kastıyla namaz kılmanın sakıncası yoktur."

Ebi Malik sözlerini şöyle sürdürür:

"Bunun sebebi ise şudur: İsmail'in (a.s) kabri Mescidü'l-Haram'da Kâbe'nin yanındadır ve orada namaz kılmak diğer yerlerde namaz kılmaktan daha faziletlidir."⁵⁵

4- "Beğvî" şöyle diyor:

"Âlimlerin bazıları, temiz olması şartıyla mezarlıkta namaz kılmanın caiz olduğuna inanır. Rivayete göre: Ömer, Enes'in bir kabrin kenarında namaz kıldığını gördü ve "Bu kabirdir! Bu kabirdir!" dedi ama namazının tekrar kılmasını söyle-

54-el-Hadîkatu'n-Nediyye, c.2, s.630.

55-el-Makalat li'l-Kevserî, s.246; Şerh-i Sahih-i Müslim, c.2, s.234.

medi. Aynı şekilde denildiğine göre Hasan-i Basri, mezarlıkta namaz kılıyordu. Malik'te mezarlıkta namaz kılmanın sakıncasız olduğunu söylemiştir."

"Rivayette, genellikle hamama pislik dökülmesi ve mezarlığın da ölü etleriyle karışmış olması sebebiyle buralarda namaz kılınması yasaklanmıştır. O halde sakındırmanın sebebi, buraların temiz olmayışdır, ama buraya temiz bir yapı yapılırsa, namaz kılmanın hiçbir sakıncası yoktur."⁵⁶

Şimdi bu fetvaları ve âlimlerin görüşlerini dikkate alarak, Vahabiler yine de mezarlıkta ve kabirlerde namaz kılan kimseye küfür ve şirk iftirasında bulunabilirler mi? Ve bu kimsenin, kabrin sahibine ibadet ettiği iddiasında bulunabilirler mi? Vahabilere esasında şunları söylememiz gerekir ki, acaba Enes b. Malik ve Hasan-i Basri'nin kabir aralarında namaz kıldıklarını duymadınız mı?

56-Şerhu's-Sünne, c.2, s.398.

YEDİNCİ BÖLÜM

KABİRLERİN YÜKSELTİLMESİ VE ÜZERİNE KÜMBET YAPILMASI

VAHABİLİĞİN GÖRÜŞÜ

Vahabiler kabirlerin onarıp yükseltilmesi, bina ve kümbet yapılması ve alçı ile sıvanmasını yasak biliyor ve yapılan bu işleri küfür ve şirk sayıyorlar. Onların itikadına göre kabirler, kümbetler ve kabir etrafına yapılan yükseltmeler viran edilmelidir. Şimdi onların bu konudaki birkaç fetvasını gözden geçireceğiz:

1-Senânî şöyle diyor:

"Mezar ve türbeler put gibidir. Putperestlerin cahiliye döneminde yaptıklarını kabre tapanlar yapıyorlar. Cahiliye insanları yaptıklarının ismine put diyorlardı, bunlarsa türbe ve Allah'ın velisi diyorlar. Haliyle onların ameli birdir ve isim değişikliğinin yapılması onların put olmadığı anlamına gelmez.¹"

2-İbn-i Teymiyye'nin öğrencisi İbn-i Kayyim de şöyle der:

1-*Keşfu'l-İrtiyâb*, s.286, *Tathiru'l-İ'tikâ't*'dan nakil.

"Türbe ve kabirlerin yapımını put ve tağut unvanında tutuyor ve onlara tapıyorlar. O halde onların viran ve yok edilmesi vaciptir ve onların yok edilmesi gücünün olması halinde hatta bir gün bile bu yapıtlar yerinde kalmamalıdır, zira bu yapıtlar Lat ve Uzza gibidir ve çok büyük şirk sayılır."²

3-Vahabiler Şeyhu'r-Rukeb el-Mağribî'ye yazdıkları mektupta açıkça şöyle derler:

"Peygamberler ve başkalarının kabirleri üzerine onları yüceltme kastıyla kümbet ve her türlü bina yapımı Peygamber'in (s.a.a) bildirdiği bir vakıydı. Peygamber şöyle buyurur: "Ümmetimden bir gurup müşriklerle birleşmedikçe ve ümmetimden bir cemaat putperestliğe yönelmedikçe kıyamet kopmaz."³

4-Vahabilerin Kazi'l Kuzat (Başyargıç) "Aburrahman b. Süleyman b. Belsît" "Ümmü'l-Kurâ gazetesinde (1345 h.k) şöyle diyor:

"Beşinci asra kadar kabirlere kümbet ve bina yapmıyorlardı. Bu bidat, beşinci asırdan sonra ortaya çıktı."⁴

5-Medine âlimlerine nispet edilen bir cevapta şöyle gelmiştir:

"Âlimlerin icmasına göre kabirler üzerine bina yapımı yasaklanmıştır. Zira sahih rivayetler bu işi

---

2-Zâdu'l-Meâd, s.661.

3-Bkz: Keşfu'l-İrtiyâb, s.287.

4-Keşfu'l-İrtiyâb, s.287.

yasaklamıştır. Bu sebeple âlimlerin çoğu Ali b. Ebu Talib'in rivayetine dayanarak kabirlerin yıkılmasının farz olduğu fetvasını vermiştir. Bu rivayette Ali (a.s), Ebu Heyyâc'a şöyle buyurur: Seni, Peygamber'in (s.a.a) beni görevlendirdiği görevle görevlendiriyorum; yok etmediğin hiçbir resim kalmasın ve gördüğün her yüksek kabri yer seviyesinde düz yap."

Gelecek konularımızda Hz. Ali'ye nispet verilen bu rivayet üzerinde duracağımızı ifade etmeliyim.

VAHABİLERİN FETVALARININ ELEŞTİRİSİ VE İNCELENMESİ

1-Vahabilerin icma iddialarının doğru olmadığı anlaşılıyor. Zira onların fetvalarının aksine başka âlimler (kabir ziyaretleri, türbe yapımı gibi) amelilerin caizliğinde icma etmişlerdir. İslam mezhepleri mensuplarının tamamı tüm zaman ve mekânlarda; âlim, akıl sahipleri ve hâkimlerden tutunda halk kitlerine kadar Vahabiliğin doğuşuna kadar böyle bir söz konusu ameli yerine getiriyorlardı. Müslümanların bu yaşam tarzları bizzat pratik bir icmadır ve bu üslubu şeriat sahibinden aldıklarını göstermektedir.

Senânî'de Müslümanların bu siretini itiraf eder ve *et-Tathiru'l-İ'tikât* risalesinde bir soru ortaya atar ve yine kendisi bu soruyu cevaplandırır. O, şöyle der:

"Bu mesele İslam ülkelerinin tamamında süreklî olagelmıştır. Doğu ve batı topraklarını kuşatmıştır. Kabir ve türbelerin olmadığı hiçbir İs-

lam ülkesi yoktur. Hatta Müslümanların mescitlerinin çoğunda kabir ve mezar vardır. Böyle çirkin amelin bu genişlikte gerçeklik kazandığını, ama bunun karşısında fakihlerin sessiz kalmasını akıl sahipleri kabul edebilir mi?"

Senânî kendisi söz konusu ettiği bu sorunun ardından yine kendisi sorusunu cevaplar ve şöyle der:

"İnsaf arayışındaysan ve öncekilere tabi olmaya soyunmuşsan; art ardına gelen nesillerin ittifakı değil, delilin ispat ettiği şeyin hak olduğunu biliyorsan, o halde İslam'ı hiçbir delil olmaksızın atalarından alan sıradan halkın bu işi yaptığını bilmelisin. Bu işin çirkinliğini onlara hatırlatan kimse'nin sözünü dinlemezler. Hatta kendini ilim ve fazilet ehli olduğunu bilenler ve yargı, fetva ve eğitim görevini üstlenenler veya hâkim ve arifler ya da hükümet idareciliği vazifesini üstlenenler bile, sıradan halka tabi olarak kabirleri tazim ederler. Ama hepimiz biliyoruz ki, beğenilmeyen böyle bir amelin karşısında herkesin susması ve âlimlerin çekimser kalması, bu amelin caizliğinin delili değildir."

Söz buraya gelmişken, Senânî'nin kendi sözlerinde bu amelin gerçekleştiğini -üstelik tam anlamıyla ve âlim, fazıl, yargıç, fakih, müderris, veli, arif, emir ve hâkimler olmak üzere, halkın çeşitli kesimlerinin istisnasız ve hiçbir inkâr olmaksızın böyle bir amele inandıklarını itiraf ettiğine işaret etmemiz gerekiyor.

Şimdi Senânî'ye soruyoruz: Acaba bundan daha

kapsamlı bir sîre ve üslup tanıyor musunuz? Senâî hakkı açıklarken "Delille ispat edilmesi gerekir" dediği zaman -doğru da söylüyor- art arda gelen nesillerin ittifakı acep delil sayılmıyor mu? Acaba bundan daha sağlam bir delil var mı?

Daha sonraki sayfalarda Müslümanların ameli sîretinin tarih kitaplarında kaydedildiğine işaret edeceğimizi hatırlatmak istiyoruz.

2-Bir Vahabi'ye göre bir rivayet, sahih ve delaletinde açık bir çelişki yoksa aynı rivayet, başkalarının nazarında da sahih ve anlaşılır olduğuna delil olmaz. Böyle olunca sadece kendi görüşüne göre sahih bir rivayete dayanarak nasıl olurda icma iddiasında bulunabilir?

3-Vahabilerin sözlerinde çelişki olduğu görülüyor. Zira bir taraftan "Âlimlerin çoğu, kabirlerin yok edilmesinin farz olduğuna fetva vermiştir" diyorlar, diğer taraftan "Âlimlerin tamamı, kabirlerin yapılmasını yasaklayan rivayetin sahih olduğunda icma etmiştir" diyorlar.

Âlimlerin tamamı, rivayetin sahih olduğunda icma etmişlerse o halde onların tamamı niçin kabirlerin yok edilmesinin farz olduğu fetvasını vermemiştir? Bilakis onların iddiasına göre âlimlerin çoğu böyle bir fetva vermiştir.

Hız. Ali'ye (a.s) nispet verilen rivayetin eleştirisine gelince: Bu rivayeti Yahya b. Yahya, Ebu Bekir b. Ebi Şeybe ve Zuheyr b. Harb isminde üç kişi Veki'-

den nakletmişlerdir. Veki'de bu rivayeti Süfyan, Habîb b. Ebi Sabit, Ebu Vâil ve Ebu Heyyâc Esedî'den nakletmiştir. Ebu Heyyâc şöyle diyor:

"Ali (a.s) bana şöyle buyurdu: Seni, Peygamber'in (s.a.a) beni görevlendirdiği görevle görevlendiriyorum; yok etmediğin hiçbir resim kalmasın ve gördüğün her yüksek kabri yerin seviyesine indir."5

Ravi uzmanlarının görüşüne göre bu rivayet eleştiri götürür. Uzmanlar bazı raviler hakkında görüşlerini izhar ederek şöyle demişlerdir:

1-Veki yani İbn-i Cerrah Revâsî hakkında şu kâ-nata sahiptirler:

a) Abullah b. Ahmet b. Hanbel: Babam şöyle diyor:

"İbn-i Mehdi Veki'ye nispetle kelimeleri daha çok değiştiriyordu, ama Veki ise İbn-i Mehdi'ye nispetle daha çok yanlış yapıyordu."

Aynı şekilde o başka bir yerde şöyle diyor: "Babam, Veki'nin beş yüz rivayette yanlış yaptığını söylüyordu."6

b) İbn-i Medînî onun hakkında şöyle diyor:

"Veki konuşma esnasında kelimeleri yanlış söylüyordu. Rivayeti okuduğunda, telaffuzu insanı hayrete düşürüyordu."7

5-Sahih-i Müslim, c.3, s.61; Sünen-i Tirmizi, c.2, s.256.

6-Tehzibu'l-Kemal, c.3, s.471.

7-Mizanu'l-İtidal, c.4, s.336.

c) Muhammed b. Nasr Mirvezî, Veki hakkında şöyle der:

"O, hadisi hıfzdan okuyor ve bu sebeple kelimeleri değiştiriyordu.⁸ Sanki rivayetin anlamını naklediyordu; dili Arapça değildi."⁹

2-Bu hadisin başka bir ravisi "Süfyan"dır. Ravi uzmanları da onun hakkında şöyle görüş belirtmişlerdir:

a) Zehebî diyor ki:

"O, hile yaparak zayıf ravileri sika gösteriyordu."¹⁰

b) İbn-i Mübarek'te şöyle der:

"Süfyan rivayet okurken ben çıka geldim. Onun rivayetin naklinde hile yaptığını gördüm. Ancak beni görünce utandı ve senden rivayet naklediyordum dedi."¹¹

c) Ebu Bekir de onun hakkında Yahya'dan şöyle işittiğini söylüyor:

8-Naim b. Hammâd anlatıyor: Akşam yemeğinde Veki'nin misafiriydik. "Sizin için ne ikram edeyim? İhtiyarların sevdiği hurma şarabı mı yoksa gençlerin sevdiği hurma şarabı mı?" dedi. Bu da ne biçim bir söz dediğimde cevabın; "Bana göre bira, Fırat suyundan daha helaldir" diye yanıt verdi. *Tarih-i Bağdat*, c.13, s.72. Ahmet'te onun için şöyle diyor: "O, öncekiler için kötü konuşuyordu; şarap içeriyor batıl fetva veriyordu."

9-*Tehzibu't-Tehzib*, c.2, s.169.

10-*Mizanu'l-İtidal*, c.2, s.169.

11-*Tehzibu't-Tezhib*, s.11, s.218.

"Süfyani Surî hileyle bize zayıf ravileri sika göstermeye çalışıyordu, ama başaramadı."¹²

d) "Yahya b. Mu'in" şöyle diyor:

"Ebu İshak'ın hadislerine nispetle Süfyan'dan daha bilgili kimse yoktur, ama o hile yapıyordu."¹³

3- Bu rivayetin başka bir ravisi de Habib b. Ebi Sabit'tir. Onun hakkında da bir takım sözler ortaya konulmuştur:

a) İbn-i Hibbân şöyle der:

"O, hadis rivayetinde hile yapıyordu."¹⁴

b) Akîlî şöyle diyor:

"O, Atâ gibi dikkate alınmayan birinden rivayetler nakletmiştir."¹⁵

c) Yine Akîf diyor:

"İbn-i Avn onu ayıplayarak eleştirmiştir."¹⁶

d) Kattân şöyle diyor:

"O, Atâ'dan hadis dışındaki konuları da nakletmiştir ki, bu doğru değildir. Naklettiği konular dikkat konusu bile değildir."

e) İbn-i Huzeyme'de şöyle der:

12-a.g.e., c.3, s.179.

13-el-Cerh ve't-Tadil, c.4, s.225.

14-Tehzibu't-Tehzib, c.2, s.179; Takribu't-Tehzib, c.1, s.316.

15-a.g.e.

16-Mizanu'l-İtidal, c.1, s.451.

"O, rivayet naklinde hilecilikten yararlanıyordu."¹⁷

4-Bu rivayetin bir başka ravisi Ebu Vail'dir. Ebu Vail, Ali'ye (a.s) düşmandı ve kalben Ali'ye (a.s) kin besliyordu. Bu durumda da pek tabii ki ona itimat edilemez. Zira Peygamber (s.a.a) Hz. Ali'ye (a.s) hitaben şöyle buyurmuştur:

"Seni müminden başkası sevmez ve sana, münafıktan başkası düşman olmaz."¹⁸

HZ. ALİ'YE (A.S) NİSPET VERİLEN RİVAYETİN ELEŞTİRİSİ VE İNCELENMESİ

Bu tür rivayete "Şaz" derler; yani sadece bir kişi o da Ebu Heyyâc nakletmiştir. Suyutî şöyle der: "Hadis kitaplarında sadece bu rivayet Ebu Heyyâc'tan nakledilmiştir."

Diğer taraftan bu rivayet, Vahabilerin iddiasını tespit etmiyor. Zira bu rivayette kabirleri yerden yüksek olmayacak şekilde düz yapın denilmiyor aksine kabirlerin üstünü düzgün ve yükseltisi olmasın deniliyor.

Her hâlükârda bu rivayetin anlamını üç şekilde tasavvur edebiliriz:

1-Kabirler üzerindeki yapıları yok etmek.

17-Tehzibu't-Tehzib, c.2, s.179; Şerh-i Nehcü'l Belağa, c.4, s.99, o, Osman'ın taraftarıydı ve Ali (a.s) hakkında kötü konuşuyordu.

18-Tehzibu't-Tehzib, c.2, s.179; Şerh-i Nehcü'l Belağa, c.4, s.99.

2-Kabirleri yerle beraber olacak şekilde düzgün yapmak.

3-Kabirler üzerindeki inişli çıkışlı yerleri düzgün yapmak.

Birinci ihtimal kabul edilemez. Zira sahabenin pratik yaşamı bunun tersinedir. İkinci ihtimalin kabul edilmesi de düşünülemez. Zira kesin sünnete göre kabri yerin bir karış yukarısından yapıyorlardı. Üçüncü ihtimal kabul edilebilir. Zira rivayette kabrin üstü deve hörgücü veya balıksırtı çıkıntısı gibi değil, düzgün olması gerektiği söylenmiştir. Nevevi ve Kastalani gibi Ehlisünnet âlimleri de bu mefhumu kabul etmişlerdir.

Nevevi şöyle diyor:

"Sünnete göre kabir yerden çok yukarıda olmamalı, bilakis yerden bir karış yukarda olmalı ve inişli çıkışlı olmamalıdır. Bir de, kabir üstü düzgün olmalıdır."¹⁹

Kastalani'de şöyle der:

"Sünnete göre kabrin üzeri düzgün olmalıdır, bunun sebebine gelince bu amel Rafizilerin (Şiaların) nişanesidir ve bu sünnet, terk edilemez."

Kastalani kabir üzerinin düzgünleştirilmesini Ebu Heyyâc'ın rivayetiyle muhalefet ettiğine inanmıyor ve devamında şöyle diyor:

"Bu rivayet, kabrin yer seviyesine getirilmesini değil, kabir üzerinin saflaştırılmasını açıklıyor ve

---

19-el-Mecmu, c.4, s.312.

rivayetlerin tamamından da bu mana anlaşılmalıdır."

SAHABE VE MÜSLÜMANLARIN YAŞAM VE DAVRANIŞ TARZI

Kudüs'te Hz. Davut'un (a.s) kabri ve Hz. İbrahim (a.s) ve oğulları İshak (a.s) ve Yakup'un (a.s) ve Hz. Musa'nın (a.s) Mısır'dan el-Halil'e taşıdığı Hz. Yusuf'un (a.s) kabri gibi Beytü'l-Mukaddes etrafındaki peygamberlerin kabirlerinin tamamı yüksek yapıtlara sahiptir. Hatta İslam'dan önce, bu kabirlerin üzerinde sıradan büyük taşlar vardı ve Beytü'l-Mukaddes'in fethinden sonra da bunlar olduğu gibi kaldı.²⁰

İbn-i Teymiyye kendisi de bu konuyu itiraf ederek şöyle diyor:

"Halil İbrahim'in kabri, Beytü'l-Mukaddes'in fethinden sahabe dönemine kadar vardı. Ama bu yapı hicrî kırkıncı yıla kadar kapalıydı."

İkinci Halife Ömer'in Beytü'l-Mukaddes'in fethinde bu yapıları gördüğünde hiç şüphe yoktur. Ama bu kabirlerin yıkılma emrini vermemiştir.

İbn-i Belihed, kabir üstünün yapımının beşinci asra kadar yaygın olduğunu ve bundan önce olmadığını

20-Seyit Emin'de *Keşfu'l-İrtiyâb* kitabında (s.484) bu konuya değinmiştir. Bu konuda rivayet dahi vardır ki, eğer bu rivayet sahihse bu konuya işaret etmektedir. Bkz: *Dureru'l-Ahbâr*, Tabesî, c.2, s.185; *Mealimu'z-Zulfâ*, s.108. Rivayette şöyle gelmiştir: 'Allah Teâlâ, peygamberlerin cesetlerini yeryüzüne (toprağa) haram etmiştir.' Bkz: *Müsned-i Ahmet*, c.4, s.8.

iddia etmektedir, ama tarih onun iddiasının aksini gösteriyor. Zira kabirlerin bir kısmında yer alan yapılar, beşinci asırdan önce olduğunu ve hatta bu kabirlerin bazılarının tarihinin birinci ve ikinci asra kadar uzandığını göstermektedir. Şimdi bunlardan bazılarına işaret edeceğiz:

1-Peygamber'in (s.a.a) Hücre-i Şerifi'nin kabir olarak yapılması;

2-Şehitlerin efendisi Hamza'nın kabrinin bir bölümünün mescit oluşu;

3-Muhammed b. Zeyd b. Ali'nin (a.s) evine defnedilen Peygamber'in (s.a.a) oğlu İbrahim'in kabri.

4-İbn-i Eflah'ın evindeki Sa'd b. Muaz'ın kabri; Ömer b. Abbülaziz ikinci asırda bu kabrin üzerine kümbet yaptırmıştı;²¹

5-Hicri Kameri 386 yılında Zübeyr'in kabrinin yapımı;

6-"Nuzur" ismiyle tanınan Ubeydullah b. Muhammed b. Ömer b. Ali'nin (a.s) dördüncü asırda kabrinin yapılması.

PEYGAMBER'İN (S.A.A) KABRİ ÜZERİNİN YAPILMASI

1-Peygamber'in (s.a.a) mübarek cenazesini bir odaya defnettiler. Eğer kabir üzerinin inşası haram olsaydı, sahabe Peygamber'i (s.a.a) defnetmeden ön-

---

21-Bkz: *Vefâü'l-Vefa*, c.2, s.545; *Keşfu'l-İrtiyâb*, s.424.

ce o odayı yıkardı. Zira Vahabilerin inandıkları gibi kabir üzerinin yapılması put gibi olsaydı, bu yapımın defnetmeden önce ya da defnettikten ve üzerinin yapımından sonra olması arasında bir fark olmayacaktı. Her hâlükârda Peygamber'in (s.a.a) mübarek kabri üzerindeki kümbet geçmişten günümüze değin var olan bir gerçektir.

2-Peygamber'in (s.a.a) evinin duvarları yoktu ve Ömer b. Hattab onun etrafına duvar çekti.²²

3-Peygamber'in (s.a.a) eşi Ayşe, kendi odasıyla Peygamber'in (s.a.a) mübarek kabri arasına duvar çekti ve duvarın çekilmesinden önce ve sonra oturuyor ve namaz kılıyordu.

Halk Peygamber'in (s.a.a) kabrinin toprağından alıyordu. Böyle olunca Ayşe'nin emriyle kabrin önüne duvar çektiler. Bu duvarda bir delik vardı ve halk oradan toprak alıyordu ve sonunda Ayşe oranında kapatılmasını emretti.²³

4-Abdullah b. Zübeyr, Peygamber'in kabrini yaptırdı, ama bir müddet sonra duvarları yıkıldı.

5-Ömer b. Abdülaziz, ilk evi yıktı ve Peygamber'in (s.a.a) kabrini yeniden yaptı. Hatta haremlık selamlık dahi yaptırmış ve bir odasını da mermer yaptırmıştı. İlk evin yıkılması esnasında kabirlerin üçtaşı ortaya çıktı.²⁴

22-Vefâü'l-Vefa, c.2, s.541.

23-a.g.e., s.544.

24-a.g.e., s.547.

6-Abbasi halifesi Mütevekkil'in zamanında o oda iki kez mermer taşıyla yapıldı.

7-Abbasi halifesi Muktefî yeni bir bina inşa etti. Binanın yapımı esnasında Sandal ve Abanoz ağacından parmaklık yaptılar ve Ömer b. Abdülaziz'in yaptığı binanın üzerine yerleştirdiler.

8-Abbasi halifesi Müstezi zamanında odanın duvarları yıkıldı ve yeniden yapıldı. Hicri Kameri 654 yılında Peygamber'in (s.a.a) Harem-i Şerifi alev aldı, ama Mustasım zamanında yanan yerin tamirine başladılar ve Melik Mansur Eybeki es-Salihi dönemi araç gereçleriyle ve Melik Muzaffer döneminde gönderilen tahtalarla hücre tamamlandı.

9-Melik Mansur dönemindeki inşaat, Mısır hâkimi Kalavûn es-Salihi döneminde tamir edilip bitirildi ve ilk kez Peygamber'in Hücre-i Şerifi'nin bir bölümüne kümbet yaptılar. Hicri Kameri 678 yılında mor rengeindeki bu kümbeti "Ahmet b. Abdülkavî" yaptı.²⁵

SAHABE VE DİĞERLERİNİN KABİRLERİ

1-Anlatıldığına göre Akil, kendi evinde bir kuyu kazdı ve kuyu içinde yazılı bir taşta rastladı, taşın üzerinde şöyle yazılmıştı: Bu, Ümmü Habibe'nin²⁶ kabridir. Sonra kuyuyu doldurdu ve üzerine kabir yaptırdı.

25-Bkz: *Keşfu'l-İrtiyâb*, s.400; *Vefâu'l-Vefa*, c.2, s.573.

26-Bu sözün doğru olmadığı anlaşılıyor. Zira Ümmü Habibe'den Peygamber'in (s.a.a) eşi kastediliyorsa, Akil'in onun kabrinden habersiz olması uzak bir ihtimaldir. Zira onunla aynı asırda yaşamıştır.

2-Harun Reşit ikinci asırda Emirülmüminin Hz. Ali (a.s) kabri üzerine kümbet yaptı.²⁷

3-Hatib-i Bağdadî (ö.392 h.k) şöyle diyor:

"İmam Kazım (a.s) Şûnîz mezarlığına defnedildi. Onun kabri meşhurdur ve ziyaretgâhtır. Kabri üzerine büyük bir kümbet yapmışlardır. Onun kümbetinde şamdanlıklar, halılar ve çeşitli eşyalar bulunur."²⁸

4-İmam Rıza'yı (a.s), Harun'un da bulunduğu kümbete benzer bir yapıda defnettiler. Öyle anlaşılıyor ki, Me'mûn bu yapıyı hicri 200 yılında babası için yaptırmıştı.

5-Ebu Temam Taî'nin kabri: "Nehşel b. Hamid b. Tusî" Hicri Kameri 230 yılında Musul da tanınmış şair Habib b. Evs Taî; Ebu Temam Taî'nin mezarı üstüne küçük bir bina inşa etti.

6-Pûrân'nın kabri, Hicri Kameri 271 yılında Hasan b. Sehl'in kızı Pûrân'ın kabri üstüne kümbet yaptılar.

27-Dördüncü asır şairlerinden Hüseyin b. Haccac'ın (ö.391) İmam Ali (a.s) hakkında okuduğu kasidenin birkaç beyti şöyledir:

Ey Nefes topraklarında beyaz kümbet sahibi! Kim senin kabrini ziyaret eder de senin yanında Allah'tan şifa isterse, Allah onun şifasını verir.

Ecir ve makam sahibi olmak isteyen hidayet öncüsü Ebu'l-Hasan'ı ziyaret etsin. Öyle birinin ziyaretine gidin ki, terennümleri işitir. Kim iştiyakla ziyaret etmek isterse onun kabri yeter. Türbesine vardığında saygıyla eğil, lebbeyk diyerek içeri gir ve kabrini tavaf etmek için telaş et.

28-Vefeyâtü'l-'Ayân , c.5, s.310.

7-Zehebî şöyle diyor:

Hicri Kameri 236 yılında halife Mütevekkil'in emriyle İmam Hüseyin'in kabrini ve civar evleri yıktılar. Müslümanlar, Mütevekkil'in bu girişiminden rahatsız oldular. Bağdat halkı, mescitlerin kapı ve duvarlarına Mütevekkil'in aleyhinde kötü şeyler yazdılar. Şairler de şiirleriyle onu hicvettiler. Örneğin şiirin birinde şöyle diyorlardı:

"Allah'a yemin olsun! Ben-i Ümeyye, Peygamber'in (s.a.a) kızının oğlunu zulüm ederek öldürdü. Şimdi ise Ben-i Abbas'ın yakınları, Ben-i Ümeyye'nin yaptığını yaptı. Ruhum elinde olan Allah'a yemin olsun! Onun kabrini viran ettiler. Bunlar, Hüseyin'in (a.s) öldürülmesine katılmadıkları için üzünlükten dudaklarını ısırıyorlar ve onun kemiklerinden öç alıyorlardı."²⁹

Belihed'in iddiasının aksine, kabirlerin yükseltilmesi beşinci asırdan önce başlayarak günümüze değin Müslümanlar arasında yaygınlığını sürdürmektedir. Eğer kabirlerin yükseltilmesi haram olsaydı, o asırlarda özellikle âlimlerin yoğun olduğu Harun ve Memûn'un zamanında bu işin yasaklanması ve şirk bilinmesi gerekirken hiç kimse bu işi çirkin saymamıştır. Hâlbuki Bu zamanlardaki âlimler, Memûn'un Kurân'ın mahlûk olduğuna dayanan düşüncesine muhalefet etmişler canları pahasına da olsa işkence ve zindan meşakkati çekmişlerdir.

29-Zehebî'de İslam Tarihi'nde (s.17-18) bu şiiri getirmiştir. Bkz: *Keşfu'l-İrtiyâb*, s.308; *Vefâü'l-Vefa*, c.2, s.84.

Konunun devamında birkaç örneğe daha işaret edeceğiz:

8-Salman-i Farisi'nin kabri (ö.36 h.k): Hatib-i Bağdadî onun kabri hakkında şöyle diyor:

"Onun kabri Medeain şehrinde olup meşhurdur ve kabrini de yükselterek türbe yapmışlardır. Türbenin hadimi buranın korunması için türbede ikamet eder."³⁰

9-Talha'nın kabri: Talha, Hicri Kameri 36 yılında Cemel savaşında öldü. İbn-i Batûta şöyle der:

"Talha b. Ubeydullah'ın kabri şehir içindedir ve kabrini mescit yaparak üstüne kümbet yapmışlardır. Kabrinin bir köşesi misafir ağırlama yeri olarak kararlaştırılmıştır."

Aynı şekilde İbn-i Batûta, Basra'da üzeri kümbetli ve isim ve vefat tarihlerinin de yazılı olduğu sahabe ve tabiinden birkaç kabrin ismini de dile getirmiştir.³¹

10-Zübeyr b. Avam'ın kabri: İbn-i Cevzî şöyle der:

"Esir Ebu'l Misk Anber, Zübeyr'in kabrini yükseltmiş ve daha sonra orası mescit olmuştur. Buraya şamdanlık, hasır ve halılar getirilmiş ve daimi bir hadim vazifelendirilmiştir. Aynı şekilde buranın giderlerinin karşılanması için vakıf yerleri kararlaştırılmıştır."³²

30-Tarih-i Bağdat, c.1, s.163.

31-Rihletü İbn-i Batûta, c.1, s.187.

32- el-Muntazam, c.14, s.387. Hatırlatılması gerekir ki Zübeyr ve

11-Ebu Eyyûb Ensarî'nin kabri: Hicri Kameri 52 yılında Rum'da vefat etmiştir. Velit anlatıyor:

"Filistinli ihtiyarın birisi bana anlatıyordu: Kostantaniye'nin³³ duvarının aşağısında beyaz renkli bir yapı vardı. Halk, bu yapının Ebu Eyyûb Ensarî'nin mezarı olduğunu söylüyordu. Ben oraya giderek onun mezarını gördüm. Kabri üstünde zincirle şamdanlık bağlamışlardı."³⁴

İbn-i Kesir'de Ebu Eyyûb'un kabrinde türbe ve mescidin olduğunu söylüyor.³⁵

12-İmam Musa b. Cafer'in (a.s) kabri: Zehebî şöyle diyor:

"Musa b. Cafer'in (a.s) kabri Bağdat'tadır ve çok büyük ve meşhur bir türbesi vardır. Aynı şekilde onun oğlu Ali b. Musa'nın (a.s) da Tus'da büyük bir türbesi vardır."³⁶

13-İbn-i Cevzî şöyle diyor:

"Hicrî 459 yılında "Şerefu'l-Mülk" ismiyle meşhur Ebu Sa'd Müstavfi, Ebu Hanife'nin kabri üzerine kümbet yapmıştır."³⁷

Talha, İmam Ali'ye (a.s) verdiği sözlerinden dönmüş ve İmam Ali'nin (a.s) aleyhine savaşı alevlendirerek İmam'ın karşısında yer almışlardır. Her ikisi de bu savaşta ya da savaşın akabinde ölmüşlerdir.

33-Konstantaniye, İstanbul şehrinin eski adıdır. Çev.

34-Tarih-i Bağdat, c.1, s.154.

35-el-Bidâye ve n-Nihâye, c.8, s.65.

36-Siyeru A'lami'n-Nebela, c.6, s.274.

37-el-Muntazam, c.16, s.100.

14-Maruf-i Kerhî'nin kabri (ö.200 h.k): İbn-i Cevzî onun kabri hakkında şöyle der:

"Hicrî 460 yılında Maruf-i Kerhî'nin kabri üzerine alçı ve tuğlayla yükseltmişlerdir."³⁸

15-Muhammed b. İdris-i Şafi'nin kabri (ö.204 h.k): Zehebî şöyle diyor:

"Melik Kamil, onun kabri üstüne türbe ve kümbet yaptı."³⁹

16- Ebu Ali Habîş'in kabri (ö.420 h.k): İbn-i Cevzî anlatıyor:

"Onun kabri Küfe'dedir ve onun için türbe yapmışlardır."⁴⁰

VAHABİLERİN EBU ZÜBEYR'İN RİVAYETİNE DAYANMALARI

Müslim,⁴¹ Tirmizi,⁴² İbn-i Mâce,⁴³ Nesâî,⁴⁴ Ebu Davut⁴⁵ ve Ahmet⁴⁶ *Müsned*'inde Ebu Zübeyr'in rivayeti unvanında bir hadis nakletmişlerdir. Vahabiler, kendi iddialarını ispat etmek için bu hadisi dayanak kabul etmişlerdir. Rivayete göre Peygamber

---

38 -a.g.e., s.105.

39-*Duvelu'l-İslam*, s.344.

40-*el-Muntazam*, c.15, s.202.

41 -*Sahih-i Müslim*, c.3, s.63.

42-*Tirmizi*, c.2, s.208.

43-*Sünen-i İbn-i Mâce*, c.1, s.473.

44-*Sünen-i Nesâî*, c.4, s.87.

45-*Sünen-i Ebi Davut*, c.3, s.216.

46-*Müsned-i Ahmet*, c.3, s.295.

(s.a.a) kabirlerin alçı yapımını veya üzerine bir şeyler yapılmasını yasaklamıştır.

Bu hadisi beş kanaldan nakletmişlerdir:

Birinci Kanal

Ebu Bekir b. Ebu Şeybe şöyle diyor:

"Bu rivayeti bize Hafs b. Gıyâs nakletti. Hafz da İbn-i Cerîc'den, İbn-i Cerîc Ebu Zübeyr'den ve İbn-i Zübeyr'inde Cabirden naklettiğine göre Peygamber (s.a.a) böyle buyurmuştur."⁴⁷

İkinci Kanal

Harun şöyle diyor: "Haccac b. Muhammed, Muhammed b. Rafi ve Abdürrezzak, Cerîc'den bizim için rivayet etmişlerdir. İbn-i Cerîc de Ebu Zübeyr'den bu rivayeti nakletmiştir."⁴⁸

Üçüncü Kanal

Abdurrahman b. Esved şöyle diyor: Muhammed b. Rebi bu rivayeti bize haber verdi. O da rivayeti İbn-i Cerîc, İbn-i Cerîc'de Ebu Zübeyr'en nakletti."⁴⁹

Dördüncü Kanal

"Ezher b. Mervan", Muhammed b. Ziyad'dan rivayet ediyor: "Abdulvaris Eyyüp'ten o da Ebu Zübeyr'den nakleder."⁵⁰

47-Sahih-i Müslim, c.3, s.63.

48-Tirmizi, c.2, s.208.

49-Sünen-i İbn-i Mâce, c.1, s.473.

50-Sünen-i İbn-i Mâce, c.1, s.473.

Beşinci Kanal

"Yusuf b. Said'in rivayet ettiğine göre Haccac İbn-i Cerîc, o da İbn-i Zübeyrden rivayeti nakletmiştir."⁵¹

RİVAYET SENEDİNİN İNCELENMESİ

İbn-i Cerîc, Ebu Zübeyr, Hafs b. Gıyâs, Muhammed b. Rebi ve Abdürrezzak bu rivayetin ravileridir ve bunların her birini ayrı ayrı incelemeye tabi tutacağız:

1-İbn-i Cerîc'in tam ismi Abülmelik b. Abdülaziz b. Cerîc-i Emevi'dir ve ravi uzmanları onun hakkında görüş bildirmişlerdir:

a) Yahya b. Said'den İbn-i Cerîc'in rivayeti hakkında sorduklarında Yahya "Onun hadisleri zayıftır" der. O, bir haber naklederken 'bana haber verildi' şeklinde anlatımda bulunduğu söylendiğinde Yahya şöyle der: "Önemli değil, onun hadislerinin tamamı zayıftır."

b) Ahmet b. Hanbel onun hakkında şöyle diyor:

"Eğer İbn-i Cerîc, falan falan şöyle demiştir ve böyle bana ulaşmıştır derse, onun hadisi reddedilmiştir ve tanınmış değildir."

c) Malik b. Enes şöyle der:

"İbn-i Cerîc'in ravileri, karanlık çölde iğne arayan kimse gibidir."

51-Sünen-i Nesâî, c.4, s.87.

d) Darukutnî şöyle diyor:

"İbn-i Cerîc'ten sakınız. Zira o, yanlış doğru gösterir ve rivayet naklinde çok sinsi hile yapar. Aynı şekilde o, ne zaman zayıf bir raviden bir rivayet işitse, sika bir fertten işitmiş gibi gösterir."

e) İbn-i Hibbân'da onun hakkında şöyle diyor:

"O, hadis naklinde hile ve örtbas etmekten yararlanır."

f) Yahya b. Said onun hakkında şöyle der:

"İbn-i Cerîc ne zaman falan böyle demiştir derse, onun sözü havadaki rüzgâr gibidir."

g) Yezit b. Zeri şöyle diyor:

"İbn-i Cerîc'in sözleri kirli köpüktür."

h) Zehebî'de onun hakkında şöyle der:

"O, hadis naklinde hilecilik yapar. Her ne kadar sika olmasında icma edilmiş olsa da; o, yaklaşık yetmiş kadınla geçici evlilik yapmıştır."

j) Abdullah b. Ahmet, babamdan şöyle işittim diyor:

"İbn-i Cerîc'in rivayet ettiği bazı Mürsel hadisler uyduruktur. Ama onun için bu rivayetleri kimin naklettiği önemli değildir."

k) Yine Darukutnî şöyle diyor:

"İbn-i Cerîc'in hile ve oyunlarından sakının. O, rivayet naklinde hilecidir. O, İbrahim b. Yahya

gibi ravilerden rivayet naklettiğinde, rivayetin naklinde hileden yararlanır."⁵²

2-Ebu Zübeyr rivayetinin bir başka ravisi "Muhammed b. Müslim b. Tedris-i Amedî"dir ve rivayet uzmanları, bu şahsı zayıf bilirler. Burada onun hakkındaki bazı görüşleri zikredeceğiz:

a) Ahmet b. Hanbel'in şöyle dediği nakledilmiştir:

"Eyyüp, onu zayıf biliyordu."

b) Naim b. Hammâd şöyle diyor:

"İşittiğime göre o, İbn-i Uyeyne'in nazarında zayıf birisidir."

c) Süveyd b. Abdülaziz şöyle diyor:

"Şu'be bana "Ebu Zübeyr namazını bile doğru dürüst kılmazken sen nasıl olurda ondan rivayet nakledersin?" dedi."

d) Naim bu konuda şöyle der:

"Heşim'den Ebu Zübeyr'in şöyle dediğini iştim: Şu'be, kitabımı aldı ve paramparça etti."

e) Abdurrahman b. Hatem şöyle diyor:

"Babama Ebu Zübeyr hakkında sorduğum zaman bana şöyle dedi: Onun hadisi yazılır, ama delil gösterilemez."⁵³

52-Tehzibu'l-Kemal, c.18, s.348; Tehzibu't-Tehzib, c.6, s.404; Mizanu'l-İtidal, c.2, s.659.

53-Tehzibu'l-Kemal, c.26, s.407.

f) Tirmizi'de onun hakkında şöyle der:

"Şu'be, Ebu Zübeyr'i zayıf bilir."⁵⁴

g) Ebu Zer'a ve Ebu Hatem şöyle diyorlar:

"Onun hadisiyle delil gösterilemez."

h) Ebu Uyeyne şöyle der:

"Ebu Zübeyr bizim için arpa ekmeği gibidir. Amr b. Dinar'ı bulamasak, ona giderdik."

j) İbn-i Ebi Hatem, Ebu Zer'a'ya Ebu Zübeyr hakkında sorduğunda "Halk ondan rivayet naklede" cevabını verdi. Tekrar onun rivayeti delil gösterilemez mi? diye sorduğunda o şöyle dedi: Yalnızca sika ravilerin rivayetleri delildir."

k) Şu'be anlatıyor:

"Bu dünyada benim için Mekke'den gelen kimseye Ebu Zübeyr hakkında sormak kadar daha tatlı bir şey yoktur. Bu sebeple kendim Mekke'ye gidiyor ve ondan hadis dinliyordum. Bir gün onun yanında oturmuştum, adamın birisi geldi ve ona soru sordu. Ebu Zübeyr soru soran adama iftira attı. Ona "Müslüman birisine iftira mı atıyorsun?" dediğimde Ebu Zübeyr "Beni sinirlendirdi" dedi. Ona "Seni sinirlendiren herkese iftira mı atıyorsun?" dedim. Bundan böyle hiçbir zaman ondan rivayet nakletmiyorum!"⁵⁵

54-el-Camiu's-Sahih, c.5, s.756.

55-Mizanu'l-İtidal, c.4, s.37.

Şu'be'nin sözlerinin teyidi olarak et-Tehzib kitabında şöyle yer alır:

"Ebu Zübeyr, o adamın sözünü kabul etmedi ve ona iftira attı."⁵⁶

Ravi uzmanlarının Ebu Zübeyr hakkındaki görüşlerini dikkate alarak şu neticeye varıyoruz: O, zayıf bir ravidir ve namazını doğru düzgün kılmayan birisidir. Aynı şekilde rivayetini dayanarak delil gösterilemez. Zira o, iftiracıdır. Diğer taraftan Şu'be, onun kitabını paramparça etmiştir. Şu halde böyle bir niteliklemeyle ona itimat edilebilir mi?

3-Bu rivayetin üçüncü ravisi Hafs b. Gıyâs'tır. Bu şahıs hakkında da görüş bildirmişlerdir ki bazıları şundan ibarettir:

a) Yakup b. Şeybe şöyle diyor:

"Onun ezberlerinin bazılarında sakınmak gerekir."⁵⁷

b) Ebu Zer'a şöyle der:

"Ondan yargı makamını kabul etmesini istediklerinde hafızası pekte yerinde değildi."⁵⁸

c) Davut b. Reşit şöyle diyor:

"Hafs çok yanlış yapıyordu."⁵⁹

56-Tehzibu't-Tehzib, c.9, s.442.

57-Tehzibu'l-Kemal, c.7, s.56.

58-a.g.e.

59-Tarih-i Bağdat, c.8, s.199.

d) Ahmet b. Hanbel'in onun hakkındaki görüşü:

"Hafs, hadisleri çok fazla birbirine karıştırıyordu ve yerlerini değiştiriyordu."⁶⁰

e) Aynı şekilde Ahmet'ten nakledilmiştir:

"Rivayet naklinde hile yapıyordu."⁶¹

4- Muhammed b. Rabiâ başka bir ismiyle "Ebu Abdullah Kufî Revâsî" bu rivayetin dördüncü ravisi-dir.⁶² Ravi uzmanlardan kimileri onun hakkında şöyle görüş bildirmiştir:

a) Sâcî şöyle diyor:

"Onun rivayetleri zayıftır."⁶³

b) Ezedî şöyle der:

"Onun rivayeti zayıf ve sorunludur."⁶⁴

c) Osman b. Şeybe anlatıyor:

"Muhammed b. Rabiâ yanıma geldi ve rivayetlerini yazmamı istediğinde ona, ben yalancılardan rivayetlerini kendi hadislerimde getirmem dedim."⁶⁵

5-Bu rivayetin diğer bir ravisi "Sa'd b. Zekvan-ı Temimî"nin oğlu Abdülvâris'tir. Onun hakkında da ortaya konulan görüşlerin bazıları şunlardır:

60-Siyerü A'lâmu'n-Nubelâ, c.9, s.31.

61-Tehzibu't-Tehzib, c.2, s.360.

62-Tehzibu'l-Kemal, c.25, s.196.

63-Tehzibu't-Tehzib, c.9, s.143.

64-Mizanu'l-İtidal, c.3, s.545.

65-Mizanu'l-İtidal, c.3, s.545.

a) Buharî'nin dediğine göre Abdussamet şöyle demiştir:

"Abdülvâris, babama çok iftira atardı."⁶⁶

b) Darukutnî'de onu zayıf biliyor ve ondan bir rivayet nakledildikten sonra şöyle diyordu: "Bu rivayet sahih değildir."

c) İbn-i Mu'in şöyle diyor:

"Abdülvâris meçhul birisidir."⁶⁷

d) Tirmizi, Buharî'den naklederek şöyle der:

"Abdülvâris, reddedilmiş ve bilinmeyen rivayetleri naklediyordu."

6-Bu rivayetin bir başka ravisi Abdurrezzak Senânî'dir. Ravi uzmanları onu zayıf bilir. Bu şahıs birkaç etkenden dolayı zayıf olabilir: Birincisi, onun Şia olmasıdır. Zira Ehlisünnet ravi uzmanları, Şia ravisini zayıf sayarlar. İkincisi, Ahmet b. Hanbel'in de açıkladığı gibi, Senânî'nin işitmesi zayıftı. Elbette o, başka deliller esasınca da zayıf bilinmiştir.⁶⁸

Her hâlükârda bu rivayetin son derece eleştirisel yönünün olduğu ve ravilerinin zayıf kimseler olduğu aydınlığa kavuştu. Dolayısıyla Vahabilerin böyle bir rivayete nasıl itimat ettiklerine, buna dayanarak fetva verip diğer Müslümanları kâfir saydıklarına ve kanlarını mubah bildiklerine insan şaşırıyor.

66-Tehzibu'l-Kemal, c.18, s.483.

67-Lisanu'l-Mizan, c.2, s.678.

68-Tehzibu'l-Kemal, c.18, s.58; Mizanu'l-İtidal, c.2, s.61; el-Cerh ve't-Tadil, c.6, s.38.

RİVAYETİN DELALET VE MANASININ İNCELENMESİ

Bu rivayetin nihai anlamı yasaklama ve nehyetmedir. Yasaklama ve nehyetmenin haram olması ve mekruh olması gibi iki anlamı vardır. Söz konusu nehyetme ve yasaklama, rivayetlerin birçoğunda mekruh anlamındadır.⁶⁹Bu sebeple, bu rivayette de yasaklama haram anlamında değil, mekruh anlamındadır.

Diğer taraftan Ehlisünnet âlimlerinin birçoğunun fetvası, bu rivayetteki yasaklamanın mekruh anlamı taşıdığını göstermektedir. Burada bazılarının fetvasına işaret edeceğiz:

1-Şafi ve ashabı bu rivayet esasına göre şöyle diyorlar:

69-Peygamber'den (s.a.a) gelen birçok hadiste Peygamber (s.a.a) bazı şeyleri yasaklamıştır, ama bunların tamamı kerahete delalet eder. Sarımsağı ham yemek, namazı olabildiğince muhtasar kılmak, oruçluyken hacamat olmak, karınca ve bal arısının öldürmek, kadının abdest alırken çok su kullanması, Cumartesi günü oruç tutmak, pislik yiyen hayvana binmek, ticaret kervanını karşılamak, hayvanları dövüştürmek, soğan ve pırasa yemek, suyun fazlasını satmak, cemaat imamının ezan okuması, yolculukta Kurân bulundurmamak, zekâsı özüllü kadının sütanneliği yapması, ayakta idrar etmek, bedenini yikandığı yerlerde idrar etmek ve bedevi Arap'tan alış veriş yapmak gibi şeyler bunun örnekleridir. Her hâlükârda Peygamber'den (s.a.a) Müslümanları bu tür işlerden sakındıran birçok hadis bulunmaktadır, ama âlimlerin hiçbiri bu rivayetleri haram anlamında değil, mekruh anlamında bilmişlerdir. Kabirlerin yükseltilmesini yasaklayan rivayetler de böyle olup mekruh anlamı taşımaktadır. Kabirleri alçıyla sıvamak, kabir kenarında oturulması, kabir üzerine kümbet yapılıp üzerine yazı yazılması gibi konular buna örnek gösterilebilir.

"Kabrin yer seviyesinden yukarıda olmaması müstahaptır."

2- Sindî, Nişaburî'den kabir üzerinin yazılmasının yasaklandığını naklediyor ve şöyle diyor:

"Bu tür rivayetler sahihtir, ancak bunlara amel edilmez. Zira doğudan tutunda batıya kadar Müslümanların önderleri kabirlerin üzerlerine yazı yazıyorlardı ve sonraki nesil de bu ameli onlardan almıştır."⁷⁰

3- Nevevi'nin fetvası da şöyledir:

"Kabir sahibinin mezarını yükseltmek mekruhtur ve vakif mezarlığındaki kabrin yükseltilmesi haramdır."

Şafii bu konuda açıkça şunu dile getirir:

"Bizim ashabımız kabrin alçı yapılmasını mekruh bilir."⁷¹

Aynı şekilde hatırlatılması gerekir ki, söz konusu rivayet kabirlerin onarılması ve üzerine bir şeyler yapılmasını açıklama hedefinde değildir. Zira bu amel, Allah'ın nişanelerinden sayılır ve bu nişane korunmalıdır. Bunun sebebi, kabir sahipleri peygamber ya da Allah'ın veli kullarının olmasıdır veya kabir üzerinin yapılmasının dini maslahatı vardır. Örneğin; şeriatın kabir ziyaretini müstahap kılması için kabrin nişanesi olması ve kabrin kaybolup gitmemesi gere-

---

70-Sünen-i Nesâî, c.4, s.87.

71-Şerhi Sahih-i Müslim, c.3, s.62.

kir. Peygamber (s.a.a), Osman b. Maz'un'un kabri üzerine alamet koymuş veya Hz. Fatıma (s.a), şehitlerin efendisi Hamza'nın kabri üzerine alamet unvanında bir taş bırakmıştır.

Bunlar bir tarafa tarihi kanıtlar bizim sözümüzü teyit etmektedir örneğin:

1-İbn-i Mâce şöyle diyor:

"Allah Resulü (s.a.a), Osman b. Maz'un'un kabri üzerine alamet olarak bir taş bıraktı."⁷² Heysemî, İbn-i Mâce'nin sözünün devamında şöyle der: "Bu rivayet doğru ve sahihtir."⁷³

Sindî'de bu hadisin açıklamasında şöyle diyor:

"Kabrın belli olması için üstüne bir taş koydu."

Bazı sahabelen nakledildiğine göre, Maz'un'un oğlu Osman öldüğü zaman cenazesini defnettiler. Peygamber (s.a.a) birisine taş getirmesini emretti. O, taşı getiremeyince Peygamber (s.a.a) kendisi getirmek için ayağa kalktı ve kollarını sıyırdı. Ravi şöyle diyor: "Peygamber'in (s.a.a) bileğinin beyazını kendi gözlerimle gördüm. Peygamber (s.a.a) taşı getirdi ve meyyitin baş tarafına gelecek şekilde kabrin üzerine koydu ve sonra şöyle buyurdu:

"Bu taşla kardeşimin kabrini belirledim ve ailemden ölen herkesi, onun kabri yanına defnedeceğim."

72-Sünen-i İbn-i Mâce, c.1, s.498.

73-a.g.e.

Mervan, Medine hâkimi oldu ve bir gün bu kabrin yanından geçti ve taşın kaldırılıp uzağa atılmasını emretti. Mervan ona "Allah'a yemin olsun, artık Osman b. Maz'un'un kabrini kimse tanımayacak" dedi. Ben-i Sümeyye Merva'nın yanına geldiler ve 'Kötü bir iş yaptın. Emir ver taşı tekrar getirsinler.' dediklerinde Mervan şöyle dedi: 'Allah'a yemin olsun uzağa attığım taşı tekrar getirmem.'⁷⁴

2- Esbağ b. Nebate şöyle diyor:

"Allah Resul'ünün (s.a.a) kızı Fatıma (s.a), Hamza'nın kabrine gidiyordu ve kabrin bilinmesi için üzerine alamet bırakmıştı."⁷⁵ Esbağ şöyle devam ediyor: "Peygamber'in (s.a.a), Ebu Bekir ve Ömer'in kabri üzerinde küçük taş vardı."⁷⁶

KABİR ÜSTÜNÜN YÜKSELTİLİP TÜRBE VE MESCİT YAPILMASININ ESERLERİ

Burada kabir üstünün yükseltilip türbe ve mescit yapılmasının eserlerinden bazıları şunlardan ibarettir:

1-Allah'ın alamet ve şiarlarının yüceltilmesi ve düşman ve kâfirlerin yüzünün toprağa sürülmesi;

2-Ziyaretçilerin ziyaret esnasında soğuk ve sıcaktan korunmaları ve ibadeti amellerin yerine getirilmesi öncelikli olan mekânlarda namaz kılmaları;

74-*Vefâü'l-Vefa*, c.3, s.894.

75-*Musannif*, Abdurrezzak, c.3, s.574.

76-a.g.e.

- 3-Kurân tilaveti;
- 4-Ders ve bahis halkalarının düzenlenmesi;
- 5-Konuşma ve nasihat merasimlerinin düzenlenmesi.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

KABİR ÜZERİNİ AYDINLATMAK

VAHABİLİĞİN GÖRÜŞÜ

Vahabiler daha önce açıklanan bir rivayete dayanarak kabir üzerinin aydınlatılmasını (mum vb. şeylerin yakılmasını) haram bilirler. Onların dayandıkları rivayete göre Peygamber (s.a.a) ziyarete giden kadınlara, kabir üstüne mescit yapanlara ve kabir üzerinde mum yakıp kabri aydınlatanlara lanet etmektedir.¹

VAHABİLİK GÖRÜŞÜNÜN ELEŞTİRİSİ VE İNCELENMESİ

Vahabilerin iddia ve çıkarımının cevabında şu konulara işaret edilebilir:

1-Daha önce açıklandığı gibi bu rivayet zayıftır.

2-Rivayetin kastı, Peygamber (s.a.a) ve evliyanın kabirleri değil, başkalarının kabirleridir. Zira Mukaddes Şeriat, peygamber ve evliyanın hayat ve ölüm sonrası dönemini iyi ve beğenilmiş bilir.

1-Sünen-i Nesâî, c.4, s.95; Müstedrek-i Hâkim, c.1, s.530.

3-Bu rivayet kabrin aydınlatılmasının hiçbir faydasının olmadığı ve malın heder edildiği zamana hastır, ancak bu iş Kurân okunması, namaz kılınması ve dua edilmesi; ziyaretçilerin ve gece kabir yanında kalanların faydalanması için olursa ne mekruhtur ve ne de haramdır. O halde bu surette kabir üzerinin mum vb. şeylerle aydınlatılmasının faydası varsa, gerçekte hayır işlere ortaklık etmek sayılacaktır. Azizî, Sindî, Şeyh Hanefî ve Şeyh Ali Mansur gibi âlimler de bu konuya işaret etmişlerdir ve burada onların açıklamalarına yer vereceğiz.

Bunlar bir yana Peygamber'in (s.a.a.) ameli bu sözün en güzel delilidir. Tirmizi, Abbas'tan rivayet ediyor:

"Peygamber (s.a.a) gece vakti kabre koyulduğunda, -insanlar- Peygamber (s.a.a) için lamba yaktılar."²

MÜSLÜMANLARIN SİRETİ

Müslümanlar, İbn-i Teymiyye'nin doğum öncesi ve sonrası kabir ve mezarların kenarında lamba yakıp aydınlatıyorlardı. Tarihte bu işin birçok örnekleri vardır ve bunların bazılarına işaret edeceğiz:

1-Eyyüp Ensarî'nin kabri üzerindeki şamdanlık; Hatib-i Bağdadî, Velid'in şöyle dediğini naklediyor:

"Filistinli ihtiyar adamın birisi bana şöyle anla-

2-el-Camiu's-Sahih, c.3, s.372.

tıyordu: Kostantaniye'nin duvarı aşağısında beyaz renkli bir bina gördüm. Halk orasının Peygamber'in (s.a.a) ashabı Eyyüp Ensarî'nin kabri olduğunu söylüyordu. Ben oraya gittim ve onun kabrini orada gördüm; kabrin üzerinde zincirle bağlı bir şamdanlık vardı."³

Hatırlatılması gerekir ki Hatib-i Bağdadî Hicri Kameri 63 yılında öldü, ama İbn-i Teymiyye dokuzuncu asırda öldü. Başka bir ifadeyle bu ikisi arasında dört yüz yıllık zamansal bir mesafe vardır. O halde kabir üzerinin aydınlatılması sünneti, İbn-i Teymiyye'nin doğumundan önce Müslümanlar arasında yaygındı ve fakihlerin hiçbirisi bunun haramlığına dair fetva vermemişlerdi ve bu ameli bidat ve şirk bilmiyorlardı.

2-İbn-i Zübeyr'in kabri üzerindeki şamdanlık; İbn-i Cevzî anlatıyor:

"Hicrî 386. yılında Basra halkı, eski kabir bulunduğunu iddia etti. Bu kabir Zübeyr b. Avvam'ın kabriydi. Bunun üzerine birkaç kandil ve şamdanlık, hasır, halı ve diğer eşyaları onun kabrine getirdiler ve kabrin korunması için hadim tuttular. Aynı şekilde buranın giderlerinin karşılanması için vakıf yerleri kararlaştırdılar."⁴

Şu noktaya dikkat etmemiz gerekir ki, Zübeyr'in kabrinin bulunması ve kabir üzerine şamdanlığın bı-

---

3-*Tarih-i Bağdat*, c.1, s.154.

4-*el-Muntazam*, c.14, s.383.

rakılması, dördüncü asırda yani İbn-i Teymiyye'nin doğumundan beş asır önce gerçekleşmiştir. Ne var ki, İbn-i Teymiyye'den önce hiçbir fakih, Zübeyr'in ve diğerlerinin kabrinin aydınlatılmasını haram bilmemiştir.

3-İmam Kazım'ın (a.s) mübarek kabri üzerindeki kandil; Hatib-i Bağdadî şöyle der:

"Onun kabri meşhur ve ziyaretgâhtır. Kabri üzerine büyük bir türbe yapılmıştır. Bu türbede altın ve gümüş kandil ve lambalar, çeşitli eşyalar ve çok miktarda halı vardır."⁵

RİVAYETİN ELEŞTİRİSİ VE İNCELENMESİ

Hâkim-i Nişaburi "el-Müstedrek" kitabında bu rivayeti iki senetle nakletmiştir ve senedin her ikisi de İbn-i Abbas'a ulaşır. Her iki senedin ravilerinden birisi Bâzân ismiyle Ebu Salih'tir. Elbette ismi Seman olan Ebu Salih unvanında birisi daha vardır ve rivayet uzmanları onu sika bilirler ve rivayetini kabul ederler. Ancak "Bâzân"ı zayıf ve itimat edilmeyen bir kimse olarak tanırlar.

Ebu Hatem, Bâzân ismindeki Ebu Salih hakkında şöyle diyor:

"Rivayetini yazarlar ama ona istinat edilemez."

Senaî de şöyle der:

5-Vefeyâtü'l-'Ayân, c.5, s.310.

"Ebu Salih sika ve güvenilir birisi değildir."

İbn-i Adîy şöyle diyor:

"Ebu Salih-i Bâzân'ın rivayetlerinin çoğu tefsir konularıdır. Hadis kitaplarında ondan çok az rivayet nakledilmiştir ve geçmiştekilerden ondan razı olan kimseyi hatırlamıyorum."⁶

Elbette bu rivayet (kabirlerin aydınlatılması) iki tarikten daha nakledilmiştir ki, biz "Kadınların kabir ziyareti" konusunda bunun analizini yapmıştık.

RİVAYETİN DELALETİ VE ANLAMİ

Bu rivayetin delalet ve anlamı hakkında da sair âlimler Vahabilerin iddiasının aksine konuşmuşlardır. Şimdi biz bunun birkaç örneğine işaret edeceğiz:

1-Azizî, Peygamber'in (s.a.a) buyruğunun açıklanmasında şöyle diyor:

"Aydınlatılmanın yasaklanması, yaşamda faydası olmayan yerlerde söz konusudur, ancak kabrin aydınlatılması halk için faydalıysa, bu iş doğru ve sahihtir."⁷

2-Sindî, Sünen-i Nesâî'nin haşiyesinde şunları yazar:

"Peygamber'in (s.a.a) yasaklaması, faydası olmayan ve malın boş yere harcanacağı yerler için söz konusudur, ama kabirlerin aydınlatılmasından

---

6-*el-Kamil fi'z-Zuefâ*, c.2, s.71; *Mestedrek-i Hâkim*, c.1, s.530.

7-*Şerh-i Câmiu's-Sağir*, c.3, s.198.

fayda elde ediliyorsa, bu işin sakıncası yoktur ve yasaklanmamıştır."⁸

3-Şeyh Hanefi'de şöyle der:

"Allahın velileri ya da başkalarının kabirlerinin aydınlatılmasında fayda yoksa haramdır. Zira hiçbir şer'i hedefi gözetmeksizin malın heder edilmesine sebep olur."⁹

4-Şeyh Ali Nâsîf'da kabirlerin aydınlatılması hakkında şu açıklamayı yapıyor:

"Kabirlerin aydınlatılması, malın heder edilmesi sebebiyle caiz değildir. Ama orada biri yaşıyorsa, aydınlatılabilir."¹⁰

Her hâlükârda bu sözlerden şu sonuca varıyoruz: Bu rivayetin hükmü "Mevlevî (Mevla'nın kula yap ya da yapma mahiyetindeki emir veya nehyetmesi)" değil, hükmü "İrşadî (yol gösterme)"dir. Yani halkı, malın heder edilmemesi doğrultusunda yönlendirmek anlamındadır. Dolayısıyla kabrin aydınlatılmasının akli faydası olması durumunda, bu rivayetin kapsamı dışına çıkar.

8-Sünen-i Nesâî, c.4, s.95.

9-Keşfu'l-İrtiyâb, s.339.

10-et-Tâcu'l-Câmi' li'l-Usûl, c.1, s.381.

DOKUZUNCU BÖLÜM

NEZİR

VAHABİLERİN ALLAH'IN DIŞINDAKİLER İÇİN YAPILAN NEZİR HAKKINDAKİ GÖRÜŞÜ

Vahabiler, Allah'tan başkası için yapılan nezrin, putlar için yapılan nezir gibi olduğu için haram olduğuna ve nezredenin, nezir edilene yaptığı nezrin gulüv (aşırı yüceltme) maksadıyla yaptığına inanırlar.

Kasımî şöyle der:

"Allah'tan başkası için nezretmek, Şiaların özelliklerinden sayılır. Zira Şialar, İmamları hakkında guluv ederler ve Ali ve evladının ulûhiyetine inanırlar."¹

İbn-i Teymiyye'de bu konudaki kendi kabulünü şöyle açıklıyor:

"Âlimler; para, süs eşyası, mum, hayvan ve diğer şeylerin hiçbirisinin kabir veya kabir etrafı için nezir edilemeyeceğine inanırlar. Zira böyle bir

---

1-el-Gadir, c.5, s.180; Kütübü's-Sirâ, c.1, s.54.

nezir günah sayılır. Sahih rivayette de şöyle gelmiştir: Kim Allah'a itaat etmeyi nezir ettiyse o halde itaat etsin ve kim Allah'a isyan etmeye nezir ettiyse, Allah'a isyan etmemelidir."²

İbn-i Teymiyye başka bir yerde şunları ekler:

"Şirkten kaçınmak için ölümlerden ve hatta peygamberlerden bile istekte bulunmak haramsa, kabirler veya kabirlerdeki için de nezir etmek haram ve batıldır. Zira bu amel, putlara nezir etmek gibidir. Kabirler için nezir etmenin faydası ve sevabı olduğuna inanan kimse sapıktır ve cahildir."³

VAHABİLİK GÖRÜŞÜNÜN ELEŞTİRİSİ VE ANALİZİ

1-Allah'tan başkası için nezrin anlamı, sadaka vermeyi nezredip Peygamber'e (s.a.a) veya Allah'ın veli kuluna ya da salih bir insana sevabını hediye etmektir. Başka bir ifadeyle nezir eden, bu işiyle nezir ettiği kimseye değil, Allah'a yakınlaşmak ister. Zira nezir eden, ölünün yapılan nezirden faydalanamayacağını çok iyi bilir. Örneğin nezir edilen yemek, mal ve elbise olursa ölü bunları yiyemez, giyemez ve bunlardan istifade edemez.

Dolayısıyla nezretmenin gerçek hedefi, Allah'a yakınlaşmak ve hâsıl olan sevabı nezir ettiği kimseye hediye etmektir. Buna binaen Müslüman'ın amelini,

---

2-*Keşfu'l-İrtiyâb*, s.355.

3-*el-Milel ve'n-Nihel*, s.291.

onun doğruluğu esasına yüklemek gerekir ve araştırmaksızın ve bedaheten Müslümanlara saldırmak ve onları kâfir bilmemek gerekir.

2-Böyle bir nezir, anne ve babaya yapılan nezir gibidir. Veya ferdin yemin ederek ya da söz vererek anne ve babası için sadaka vermesi gibidir. Bu surette nezredenin nezrini yerine getirmesi farzdır. Nitekim Peygamber Ekrem (s.a.a), babası için nezreden bir kıza nezrini eda etmesini buyurmuştur.

3-Nezrin edası için özel bir mekânın seçilmesi de, o mekânın saygınlık ve seçkinliği delilince olacaktır ve nezreden, böylesine saygın bir mekânda nezrini eda ederek daha çok sevap almak ister. Başka bir ifadeyle, ibadeti için özel bir zaman belirleyen ferdin bu yaptığının hiçbir sakıncası yoktur. Hatta bunu teyit eden rivayetler de bulunmaktadır. Şimdi bu rivayetlerden bir kaçına dikkat buyurunuz:

a) Sâbit b. Zehhâk naklediyor:

"Adamın birisi "Bevâne"⁴ bir kurban nezretti ve Peygamber'in (s.a.a) yanına gelerek meseleyi arz etti. Peygamber (s.a.a): 'Orada put ya da cahiliye putlarına ibadet ediyorlar mı?' diye sorudu. Oradakiler 'Hayır, ey Allah'ın Resülü (s.a.a)' dediler. Peygamber tekrar: 'Orada müşrikler bayram merasimi düzenliyorlar mı?' buyurdularında oradakiler 'Hayır' dediler. O zaman Allah Resülü

4-Deniz sahili yakınlarında bir tepenin adıdır. *Mucemu'l-Buldan*, c.2, s.30.

(s.a.a): 'Nezrini eda et' buyurdu ve buyruğuna şöyle devam etti: 'Günah ve Allah'a isyanda ve hakeza insanın sahibi olmadığı şeyde nezretmesi doğru değildir.'⁵

b) Meymûne anlatıyor:

"Babam Peygamber'e (s.a.a) Bevâne'de elli koyun nezrettiğini arz etti. Peygamber (s.a.a) 'Orada put var mı?' diye sordu. Babam 'Hayır' dedi. Peygamber (s.a.a) nezrine amel etmesini buyurdu. Babam kırk dokuz kurban kesti ve sonuncusu da ardı süre kaçıyor. 'Ey Allah'ım nezrimi eda etmeme yardım et' diyordu. Sonunda bir taneyi de yakalayıp kesti."⁶

Bu iki rivayet birbirinin benzeridir. Şayet Peygamber (s.a.a) bu fertlerin cahiliyet dönemi âdetine göre nezretmemeleri için putlara tapılıp tapılmadığını veya orada cahiliye bayram merasimi düzenlenip düzenlenmediğini sormuş olabilir. Zira henüz cahiliyet dönemiyle o zamanlar arasında zaman açısından pek de bir mesafe yoktu.

4-Nezir yani insan, hacetinin giderilmesini istiyorsa belirli bir iş için kendini zorunlu kılar ve şöyle der: 'Hacetim giderilirse falan işi Allah için yapmayı nezrediyorum.' Şer'i nezir böyledir ve şahıs: 'Falan için nezrediyorum' derse, değişmeceli tabirden yararlanmış ve nezir cümlesini kısaca söylemiştir ve ger-

---

5-Sünen-i Ebu Davut, c.3, s.238.

6-Mucemu'l-Buldan, c.2, s.30; c.1, s.505.

çekte bu şahıs şöyle demek istemiştir: 'Allah için falan işi yapacağım ve sevabını da falan şahsa hediye edeceğim.'

İbn-i Teymiyye, böyle nezreden Müslüman'ı kâfir zanneder ve bu amelin müşriklerin ameline bezemesini de delil gösterir. İbn-i Teymiyye'nin bu fetvası insanı hayrete düşürüyor. Zira kıyasın ölçüsü benzerlik olsa, Müslümanların bazı amelleriyle müşriklerin amelleri arasında benzerlik vardır. Örneğin hac merasimi, zahiri olarak müşriklerin amelleriyle benzerlik içerir; onlar put etrafında dönüyorlardı biz ise Kâbe'yi tavaf ediyor ve Hicr-i İsmail'i öpüyoruz, onlar putları için kurban kesiyorlar, biz ise Mina topraklarında kurban kesiyoruz. Böyle benzerliklere rağmen acaba hakikaten biz onlarla bir sayılabilir miyiz? Dolayısıyla mukayesenin ölçüsü benzerlik değil, insanın kalp niyeti ölçüdür. Nitekim Allah Resulü (s.a.a) şöyle buyurmuşlardır: **"İnsanın amelinin değeri, onun niyetine bağlıdır."**

İzâmî Şafii'de şöyle der:

"Bir kimse Müslümanların hangi maksatla ölümler için nezir edip kurban kestiğini araştırırsa, onların hedefinin ölümler için sadaka vermek ve sevabını ölünün ruhuna hediye etmek olduğunu görecektir. Ehlisünnet'in, sadakanın sevabının ölümlere ulaştığında icma ettiğini hepimiz biliyoruz ve sahih rivayetler de bu inancı teyit etmektedir. Örneğin rivayet edildiğine göre Sa'd Peygamber'e (s.a.a): 'Ey Allah'ın Resulü (s.a.a), annem vefat et-

ti. Ben biliyorum ki, eğer o hayatta olsaydı sadaka verirdi. Acaba ben sadaka versem, sevabı ona ulaşır mı?' diye sorduğunda Peygamber (s.a.a): 'Evet' dedi. Sa'd: 'Hangi sadaka daha faydalıdır?' diye sorduğunda Peygamber (s.a.a): 'Su' dedi. Bunun üzerine Sa'd kuyu kazdı ve şöyle dedi: 'Bu kuyunun suyu Sa'd'ın annesi içindir.'"7

Dikkat edilmesi gerekir ki, nezretme esnasında iki tür ibareten faydalanılabilir. Birincisi, sadaka veren örneği ki; şöyle der:

هَذِهِ الصَّدَقَةُ لِلنَّبِيِّ أَوْ لِلْوَالِيِّ

"Bu sadaka Peygamber veya veli içindir."

Diğeri ise, yine sadaka veren şöyle der:

نَذَرْتُ لِلَّهِ

"Allah için nezrettim."

Her ne kadar iki ibarete gelen "lam" harfi (birisinde linnebiyyi diğesinde lillah) aynı anlamda değildir. Zira birinci ibarete nezrin kullanılacağı yönü bildirir, ama "lam" harfi Allah'ın ismiyle geldiği zaman yakınlaşma anlamı verir.

Maalesef İbn-i Teymiyye ve ashabı yanılığa düşmüşler ve her iki ibarettteki "lam" harfinin aynı anlama yani "yakınlaşmak" anlamına geldiğini söylemişlerdir.

7-Furkanu'l-Kur'an, s.133.

İzâmî, İbn-i Teymiyye'nin sanısının aksine şöyle der:

هذه لام سعد

"Hazihi li ümmi Sa'din / (Bu Sa'd'ın annesi içindir)"

İbarettindeki "lam", yakınlık anlamı değil, sadakanın verilme yönünü bildirir ve Müslümanların nezir esnasında kullandığı "lam" da Tevbe suresinin 60. ayetinde

﴿أَتَمَّا الصَّدَقَاتُ لِلْفُقَرَاءِ وَالْمَسَاكِينِ﴾

"Sadakalar fakirler, ... içindir"⁸ olduğu gibi bu anlamdadır.

NEZRİN MÜSLÜMANLARIN SİRETİNDEKİ YERİ

Peygamber (s.a.a) ve evliyaya kurban kesip nezirde bulunmak, her hangi bir fırka ve mezhebe özel olmaksızın Müslümanların tamamı arasında yaygındır. Nezreden kimse Allah için nezretmişse, kurban kesme anında mübarek "Allah" ismini diliyle söyler ve nezrinin sevabını alır.

Hâlidî bu konuda şöyle diyor:

"Nezir; nezrin sevabının Peygamber (s.a.a) ve evliyaya ulaşması ve Allah rızası için kurban kesi-

---

8-Tevbe, 60.

lip nezredilmesi anlamındadır. Örneğin birisi: 'Ben ölmüşlerim için kurban kestim' derse yani ölü tarafından ve onun adına sakada verdim demek istemiştir veya: 'Misafir için koyun kestim' diyen kimse, kurban kesilme sebebinin misafir olduğunu kastetmiştir."⁹

Müslümanların Siresinde Nezretmek

Bu bölümde Müslümanların yaygın davranış ve yaşam tarzına birkaç örneğe işaret edeceğiz:

1-Bestî Marekişî'nin kabri: Ebu Abbas Bestî ismiyle meşhur olan Ahmet b. Cafer Hazreci Fas ikametgâhlıdır ve Hicri Kameri 601 yılında vefat etmiştir. Kabri ziyaretgâhtır ve halk çokça onu ziyarete gider. Halk bizzat kendi gözüyle onun kabrinde duanın kabul edildiğini görmüştür. Ben, defalarca onun kabrini ziyaret ettim ve bir defa açıkça bereketini bende gördüm.

Hatip Süleymanî şöyle diyor:

"Halkın bu şahıs için yaptığı nezirler günlük 800, gâhî 1000 miskal saf altına ulaşır. Bu nezirlerin tamamı, bölge fakirleri için harcanır."¹⁰

Neylü'l-İbtihâc kitabının yazarı şöyle diyor:

"Hâlâ halkın çoğu onun kabrinde toplanır ve hacetlerinin giderilmesi için, Allah'a dua eder. Ben, beş yüzün üstünde onun kabrini ziyarete git-

---

9-*Sulhu'l-İhvân*, c.109; *el-Gadir*, c.5, s.182.

10-*Neylü'l- İbtihâc*, c.2, s.62; *el-Gadir*, c.5, s.204.

tim ve otuz gecenin üstünde onun kabri kenarında geceledim ve defalarca oranın bereketlerini gördüm."¹¹

2-Şehy Ahmet b. Ali Bedevî'nin kabri: Hicri Kameri 675 yılında vefat etmiş ve "Betandetâ"ya¹² defnedilerek kabri için bir yer yapılmıştır. Bu şahsın kerametleri halk içinde çok yaygındır ve halk onun için pek çok nezreder.¹³

3-Abdullah b. Muhammed b. Ömer'in kabri: Ali b. Hüseyin b. Ali b. Ebu Talib'in oğludur. Bağdadî şöyle diyor:

"Berdân" babında faziletli cemaatlerden birisi vardır. Halkın Cuma namazı kıldığı caminin kenarında "Nuzûr" isminde bir kabir vardır. Halk bu kabirde Ali b. Ebu Talib'in oğullarından birisinin defnedildiğini söyler. Halk bu kabri ziyaret eder ve oradan bereket umar; kabrin kenarında kendi hacetini Allah'tan ister.

Gazi Ebu'l-Kasım Tenûhî, babasının şöyle dediğini naklede:

Şehru's-Selam'ın doğusunda bir cami kenarında kamp kurduk ve askerinin orada yerleşmesinin ilk günü ardından Hamedan'a hareket etmek isti-

---

11 -a.g.e.

12-Şayet "Tanbeze" daha doğrudur. Tanbez, Afrika veya Mısır'da Behesnâ'ya bağlı bir köydür. Bkz: *Mucemu'l-Buldan*, c.4, s.364. Şayet Mısır'da meşhur Tanta şehri de olabilir.

13-*el-Mevahibu'l-Ledunniyye*, c.5, s.346; *Şezerâtu'z-Zeheb*, c.7, s.605.

yorduk. Ben Azudu'd-Devle Deylemî'nin¹⁴ yanında oturmuştum. Azudu'd-Devle, Nuzur kabri türbesine baktı ve "Bu türbe kimin kabridir?" diye sordu. "Nuzur türbesi dedim ve "kabir" kelimesini söylemekten içtinap ettim. Zira başka bir şey söyleseydim, bu sözümü kötüye yoracaktı. Cevabım, onun hoşuna gitti ve "Biliyorum bu Nuzur kabridir, ama buranın kıssasını bilmiyorum" dedi. Ben de anlatmaya başladım:

Dediklerine göre bu kabirde, Ubeydullah b. Muhammed b. Ömer b. Ali b. Hüseyin b. Ali b. Ebu Talib vardır. Bazıları halifeden onu gizlice öldürmesini istiyorlardı. Bunun için yolu üzerine bir çukur açıp üzerini örttüler. Bu şahısta habersizce kuyuya düştü. Sonra üzerini toprakla örttüler ve canlı canlı gömdüler.

Bu şahsın kabri, nezredenin haceti giderildiği ve nezrinin edası farz olduğu için Nuzur ismiyle meşhur oldu. Ben kendim, defalarca sorunla karşılaştım ve onun için nezir ettim ve hacetim giderildi. Azudu'd-Devle, bu inancı kabul etmiyordu, bana: "Bu nezirler daha ziyade sıradan ve basit işler içindir ve halkın geneli bu sözleri abartarak nakleder" dedi. Ben de hiçbir şey söylemedim. Birkaç gün orduda kalmıştık. Bir gün sabahın alaca karanlığında Azudu'd-Devle beni çağırdı ve

---

14-Azudu'd-Devle Deylemî Irak hâkimi ve Sultani Hasan b. Buveyhi Deylemî'nin oğludur. (*Siyeru A'lami'n-Nebela*, c.16, s.249) Azudu'd-Devle Deylemî Hicri Kameri 372 yılında ölmüş ve Necef-i Eşref'e defnedilmiştir.

"Merkebe bin, beraber Nuzur'un kabrine gidelim" dedi. Birkaç muhafızıyla birlikte oraya gittik. Azudu'd-Devle türbeye girdi ve razı niyaz etti; elbette ne söylediğini kimse işitmedi. Sonra kışlaya döndük ve birkaç gün sonra Hamedan'a hareket ettik. Birkaç ay Hamedan'da kaldık. Hamedan'dayken beni çağırды ve: "Bağdat'tayken Nuzur hakkında bana söylediklerin aklında mı?" diyes sordu. "Evet" dedim.

Azudu'd-Devle şöyle devam etti: "Benim bu tür sözlere hiç inancım yoktu ve bu sözlerin yalandan başka bir şey olmadığını düşünüyordum, ancak sen iyi bir sohbet arkadaşı olduğun için bu konuda seninle konuşuyordum. Birkaç gün sonra bir sorunla karşılaştım; bir konu zihnimi meşgul etti ve vahşete düştüm. Eğer düşündüğüm olsaydı, iş isten geçecekti. Zihnimde düşündüğüm konunun gerçekleşmemesi için malımın tamamını ve ordumu vermeye hazırdım. Ama her neyi düşündümse, bir çıkış yolu bulamadım. Derken Nuzur hakkında söylediğin şeyleri hatırladım ve kendi kendime "niçin ona nezretmeyeyim" dedim. Dolayısıyla Allah bana yardım ederse bu ka-bir için bin dirhem vermeyi nezrettim.

Bir müddet sonra bir haber geldi ve gelen bu haber, sorunumun halledildiğini gösteriyordu. Kâtibim Ebu'l-Kasım'a, Ebu Reyân'ın (Azudu'd-Devlenin Bağdat'ta yerine bakan şahıs) Nuzur'ın kabri için bin dirhem nezir göndermesini yazdırdım." O anda orada olan Abdülaziz'e şöyle bir

baktı, Abdülaziz."Ben o mektubu yazdım ve nezir eda edildi" dedi.¹⁵

ÂLİMLERİN NEZİR HAKKINDAKİ FETVALARI

Hâlidî Ebu Davud'un rivayetini açıkladıktan sonra şöyle diyor:

"Hariciler bu rivayete dayanarak peygamberlerin ve salihlerin defnedildiği yerler için nezir edilmesini caiz bilmiyorlar ve onların put olduğunu; onlar için nezretmenin cahiliyle döneminin sünneti olduğunu sanıyorlar. Şirke bulanmış bu sözlerden Allaha sığınırım. Haricilerin bu sözleri, onların sapıklığından ve hurafeye tapmalarından kaynaklanıyor. Onlar, peygamberlere ve Allah'ın veli kullarına terbiyesizlik etmiş ve onları put olarak isimlendirmişlerdir. Bu cemaat utanmazcasına peygamberleri alçaltıyorlar, hâlbuki bir kimse hat-ta kinayeli ve dolaylı olarak peygamberlerden ayıp arayışında bulunsa, kâfir sayılır ve bazı âlimlere göre tövbesi bile kabul edilmez. Evet, Hariciler sapıklık içinde kalakalmışlardır. Zira peygamberlere tevessülü etmeyi ibadet addediyorlar ve peygamberlerin putlaştırıldığını düşünüyorlar. Onların sözleri, işitilmeyecek kadar değersiz olduğu gibi¹⁶ İbn-i Teymiyye'nin cahilce sözleri de dikkate alınacak gibi değildir."¹⁷

15-Tarih-i Bağdat, c.1, s.123.

16-Sulhu'l-İhvân, s.109

17-el-Gadir, c.5, s.183.

2-Rafi'i, *et-Tehzib* kitabının yazarı ve başkalarından şöyle naklediyor:

"Bir şahıs halkın belli kesimine sadaka vermeyi nezretse, onlara sadaka vermesi farz olur. Aynı şekilde bir kimse Gürzan'da bilinen bir kabir için nezir göndermeyi nezretse, nezrini eda etmesi farz hükmünü taşır."

et-Tehzib kitabının yazarı, böyle bir nezrin belirli kimseler arasında paylaşılacağına inanır. Zira onun inancına göre halkın örfü bunu gerektirir ve örf böyle olmasını gerektirmezse bu konuda iki görüş vardır:

a) Nezir doğru değildir. Zira şeriatta böyle bir nezrin doğruluğuna delil yoktur. Ancak Kâbe ve Peygamber'e (s.a.a) nezretmek bunun aksinedir; çünkü şeriatta bunun caiz olduğuna dair delil bulunmaktadır.

b) Nezredilen kabrin sahibi güzellikle anılıyorsa, onun için nezretmek doğrudur. Dolayısıyla nezir, o salih kimse için harcanır ve başka yerde harcanamaz. Subkî'ye göre eğer örf, nasıl harcanması gerektiğini belirlememişse, böyle bir nezrin doğru olmadığı anlaşılmaktadır.¹⁸

3-Aynı şekilde Hâlidî şöyle der:

"Nezrin ölçüsü, nezredenin niyetidir. Zira insanın amelinin değeri onun niyetine bağlıdır.

18-Bkz: *Fetâva's-Subkî*, c.1, s.294; *el-Gadir*, c.5, s.181.

Nezredenin kastı, ölünün kendisi ve ona yakınlaşmaksa, böyle bir nezir sahih değildir, ama nezredenin niyeti Allah Teâlâ ise ve başkalarının bu nezirden faydalanmasını istiyor ve sevabını da ölüye hediye ediyorsa, nezrin harcanma keyfiyeti belirlensin ya da belirlenmesin, böyle bir nezir sahih ve hatta farzdır. Nezrin harcanma keyfiyetinin belirlenmesi durumunda, örfün nazarı dikkate alınarak pratiğe geçirilir ve nezir, kabrin veya o şehrin ya da kabir etrafındakilerin; fakirlerin veya ölünün yakınlarının maslahatına olacak şekilde harcanır."

Hâlidî sözünün devamında şunları ekliyor:

"Ezraî, Zereşki, İbn-i Hacer Heysemî Mekkî, Remlî Şafi'i, Kabanî Basri, Rafi'i, Nevevi, Alaud-din Hanefi, Hayruddin Remlî Hanefi, Şeyh Muhammed Gazzî ve Şeyh Kasım Hanefi'nin de görüşü böyledir."¹⁹

4-İzâmî şöyle diyor:

"İbn-i Teymiyye'in sözleri, ondan sonraki bazı âlimleri veya kendiyile olan kimseleri ve öğrencisiyle oturup kalkanları sapıklığa götürdü. İbn-i Teymiyye, dini meselelerde hileden yararlanıyor ve dini konuları, hiçbir Müslüman'ın söylemediği gibi mana ediyordu. Eğer bir kimse Müslümanların nezir etmekteki hedefini araştırıp incelerse, onların peygamberler ve Allah'ın veli kullarına

---

19-Sulhu'l-İhvân, s.102; el-Gadir, c.5, s.181.

nezretmekteki hedeflerinin peygamberle ve veli kullar tarafından sadaka vermek ve sevabını da onların ruhuna hediye etmek olduğunu görecektir. Ehlisünnet âlimleri, sadakanın sevabının ölüye ulaşacağında ve ölü için faydalı olacağında ittifak etmişlerdir. Nitekim bu konuda da elimizde sahih hadis vardır. Dolayısıyla peygamberler ve veli kullar için kurban kesmek ve nezretmek, hiçbir fırka ve mezhebe has olmaksızın Müslümanların tamamı arasında yaygındır."²⁰

Şimdi onca delil ve tanıkların varlığına ve Ehli-sünnet âlimlerinin sözlerinin varlığına rağmen henüz İbni Teymiyye ve tabileri, Allah'ın dışındakiler için nezretmenin caiz olmadığına inanıyorlar mı?

20-*Furkanu'l-Kur'an*, s.133; *el-Gadir*, c.5, s.181.

ONUNCU BÖLÜM

ALLAH'TAN BAŞKASI ADINA YEMİN ETMEK

VAHABİLİĞİN GÖRÜŞÜ

Vahabiler, Allah'tan başkasına yemin etmeyi yasaklamışlardır. Onların bazıları bu tür yemini, şirkin kâmil bir örneği bilirken bazıları da Allah'tan başkasına yemin etmeyi küçük şirk sayar.

İbn-i Teymiyye şöyle der:

"Şirk iki şekildedir: Birincisi büyük şirktir ve bu şirkin mahlûktan şefaât istemek, tevessül ve benzeri konularda olduğu gibi birkaç kısmı vardır. İkincisi küçük şirktir ve riya, yapılan ameli başkalarına anlatmak ve Allah'ın dışındakilere yemin etmek gibi bu şirkin bu şeklinin de çeşitli türleri vardır.

Allah'tan başkasına yemin etmenin şirk sayılmasının delili İbn-i Ömer'in Peygamber'den (s.a.a) naklettiği rivayettir; bu rivayette şöyle buyrulur: "Allah'tan başkasına yemin eden, şirk koşmuştur." Elbette küçük şirk, Müslümanları din-

den çıkarmaz, ancak küçük şirket bulaşan kimse tevbe etmelidir."¹

Senânî'de "et-Tathiru'l-İ'tikât" kitabında kabre tanrıların şirk yolunu tuttıklarını ve adım adım onları takip ettiklerini ve amellerini şirketle kirlettiklerini açıklayarak şöyle der:

"Onlar kendi canları üzerine yemin ediyorlar. Hâlbuki bir kimse kendi haklılığının ispatı için Allah'ın adına yemin ederse sözünü kabul etmezler. Ancak önemli veli kulların birinin adına yemin ederse, sözünü kabul ederler, evet putperestlik de böyledir."²

VAHABİLİK GÖRÜŞÜNÜN ELEŞTİRİSİ VE ANALİZİ

1-Müslümanlar geçmişten günümüze kadar Allah'ın kendisi, Peygamber (s.a.a), sahabe ve tabiin, Allah'tan başkasının adına yemin ediyordu. Allah Teâlâ Kurân-ı Kerim'de bunları şöyle sıralamaktadır:

﴿وَالْعَصْرِ﴾

"Asra yemin olsun"³

﴿وَالْعَادِيَاتِ ضَبْحًا﴾

"And olsun soluya soluya koşanlara."⁴

1-Resailu'l-Hediye, c.25.

2-Keşfu'l-İrtiyâb, s.335.

3-Asr, 1.

﴿والتَّازِعَاتِ غَرْقًا﴾

"Andolsun (ruhları) şiddetle çekip çıkararlara"⁵

﴿والتَّاشِطَاتِ نَشْطًا﴾

"Müminlerin ruhlarını gözeterek ve sevinçle alan meleklerle yemin olsun"⁶

﴿والمُرْسَلَاتِ عُرْفًا﴾

"Andolsun, ardı ardınca, iyilikle gönderilenlere."⁷

﴿وَالذَّارِيَاتِ ذُرُوءًا﴾

"Andolsun tozutup savuranlara."⁸

﴿فَالْجَارِيَاتِ يُسْرًا﴾

"Kolaylıkla akanlara andolsun..."⁹

﴿والتِّينِ﴾

"İncire andolsun"¹⁰

4-Âdiyât, 1.

5-Nâziât, 1.

6-Nâziât, 2.

7-Mürselât, 1.

8-Zâriyat, 1.

9- Zâriyat, 3.

10-Tin, 1.

﴿وَالضُّحَى﴾

"Gündüze andolsun"¹¹

﴿وَالسَّمَاءِ ذَاتِ الْبُرُوجِ﴾

"Burçlarla dolu göğe andolsun,"¹²

﴿وَالنَّجْمِ إِذَا هَوَى﴾

"Battığı zaman yıldız andolsun"¹³

﴿وَالْفَجْرِ * وَلَيَالٍ عَشْرٍ﴾

"Kuşluk vaktine ve on sabaha yemin olsun"¹⁴

﴿وَالْقَلَمِ﴾

"Kaleme yemin olsun"¹⁵

﴿لَا أُقْسِمُ بِيَوْمِ الْقِيَامَةِ﴾

"Kıyamet gününe yemin olsun"¹⁶

﴿فَلَا أُقْسِمُ بِالْخُسِّ * الْجَوَارِ الْكُنَّسِ﴾

11-Duhâ, 1.

12-Buruc, 1.

13-Necm, 1.

14-Fecr, 1, 2.

15-Kalem, 1.

16-Kıyamet, 1.

"Andolsun, bir görünüp bir sinenlere, akıp gidip kaybolanlara"¹⁷

﴿لَعَمْرُكَ إِنَّهُمْ لَفِي سَكْرَتِهِمْ يَعْمَهُونَ﴾

"Resulüm! Ömrüne yemin olsun ki gerçekten onlar, sarhoşlukları içinde bocalayıp duruyorlardı."¹⁸

Şayet biri çıkıp biz Allah'ın kendisinin, kendisi dışındakine yemin ettiğini kabul ediyoruz, ama bu, bizim de Allah'tan başkasına yemin etmemizin delili olamaz diyebilir.

Bu eleştirinin cevabında şöyle diyeceğiz: Allah'tan başkasının adına yemin etmeyi, bizzat Allah'ın kendisi çirkin saymamıştır. Vahabilerin sanıları esasınca -Hâşâ- Allah'ın kendisi de, başka nesnelere yemin ederek küçük şirke bulaşması gerekirdi. Şimdi onlara Allah'a tabi olarak başkasının adına yemin eden halkın ne kusuru vardır? 'Acaba onların amellerinin sakıncası var mıdır?' diye sormamız gerekecektir.

Bize göre böyle bir yeminin hiçbir sakıncası yoktur. Zira eğer kullar Allah'tan başkasının adına yemin ederek, mahlûku büyüklük açısından Allah'a benzetmiş olsalar ve onların bu işi şirk olması hasebiyle çirkin olsa, Allah açısından da bu amelin çirkin olması gerekecektir. Çünkü her surette Allah'tan baş-

---

17-Tekvir, 15-16.

18-Hicr, 72.

kasına yemin etmek şirk sayılır ve bunun Allah tarafından yapılması da bir şeyi değiştirmez.

2-Peygamber'de (s.a.a) aşağıda zikredeceğimiz iki örnekte Allah'tan başkası adına yemin etmiştir:

a) Adamın birisi Peygamber'in (s.a.a) yanına geldi ve "Ey Allah'ın Resülü (s.a.a) hangi sadakanın sevabı daha çoktur?" diye sorduğunda Efendimiz şöyle buyurdular:

"Babana yemin olsun ki hangi sadakanın daha çok sevabı olduğu bileceksin; sağlıklı iken ve sağlıklı olmaya hırslı iken ve elinde bir şeyin olmasından korktuğun ve geleceğin düşüncesindeyken sadaka vermen."¹⁹

b) Necd'li adamın birisi Peygamber'in (s.a.a) yanına geldi ve İslam hakkında soru sordu. Peygamber (s.a.a) şöyle buyurdular:

"Günde beş namaz, Ramazan orucu ve zekât." Peygamber (s.a.a) bunları birer birer sayarken o adam "Acaba başka bir şey daha var mı?" diye teker teker soruyor ve Peygamber de (s.a.a): **"Hayır, müstahaplarını yaparsan o başka."** şeklinde buyuruyordu. O adam Peygamber'in (s.a.a) yanından "Allah'a yemin olsun ne bunları azaltır ne de çoğaltırım" diyerek ayrıldı. O zaman Peygamber (s.a.a) şöyle buyurdular: **"Yemin olsun babasına, eğer doğru sözlüye cennete gide-**

19-Sahih-i Müslim, c.4, s.419.

cektir" veya şöyle buyurdular: "**Babasına yemin olsun, eğer doğru sözlüyse cennete gidecektir.**"²⁰

Kastalani, İbn-i Abdulbir'in bu rivayet hakkında şöyle dediğini naklediyor:

"Bu rivayette "yemin" kelimesi yoktur ve sahih hadis kitaplarında bu rivayet reddedilmiştir."²¹

Kastalani'nin nakline şöyle cevap vereceğiz: Bu rivayet, "Babana yemin olsun" ibaretinin geçtiği önceki hadisi teyit eder.

Aynı şekilde İbn-i Abdulbir şöyle der:

"Ve ebihi (babana yemin olsun)" ibaretinin asıl itibarıyla "Vallahi (Allah'a yemin olsun)" olup yazım yanlışlığı yapıldığını söylüyorlar."

Kastalani Abdubirr'e şöyle cevap verir:

20-*Sahih-i Müslim*, c.4, s.224. Bu tür yemin hakkında başka örnekler de nakledilmiştir örneğin:

a) 'Babana yemin olsun! Eğer onun bacağına mızrak saplarsan, seni ödüllendiririm.' *el-Sünenü'l-Kübrâ*, c.9, s.246; *Tarih-i Bağdat*, c.12, s.377.

b) 'Kendi canıma yemin olsun! Ondan elini çekmediğin sürece sana bir faydam olmayacaktır. *Mecmau'z-Zevâid*, c.9, s.12.

c) 'Kendi canıma yemin olsun! Eğer Zeyd'in komutanlığına itiraz ediyorsanız, onun babasının komutanlığına da itiraz etmişsiniz. *Ta-bakâtu'l-Kübra*, c.4, s.48.

d) 'Canıma yemin olsun! Güzel söz söyleyip de beğenilmeyen işten alıkoyman susmandan daha iyidir.' *Müsned-i Ahmet*, c.5, s.225.

21-*İrşadu's-Sâri*, c.9, s.357.

"Şayet böyle olabilir, ancak ihtimal ve şayet ile bu konu ispatlanamaz."

Aynı şekilde Ebu Bekir'in, kızının süs eşyasını çalan hırsıza: "Babana yemin olsun! Senin bu gecen, hırsızlık gecesi değildir" dediği rivayet edilmiştir. Sonra Kastalani şunları ekliyor:

"En güzel cevabı Beyhakî vermiş ve Nevevi ve başkaları da bu cevabı beğenmişlerdir. Beyhakî şöyle demiştir: "Halk günlük konuşmalarında böyle yemin ediyorsa da onların kastı gerçek yemin değil, dil alışkanlığıdır."

Beyhakî sözüne şunları ekliyor:

"Şayet "Rab" kelimesi, takdirde olabilir (onların niyetlerinde) yani gerçekte halk "Seni babanın Rabbine yemin olsun" demek istiyor."

Merhum Seyit Muhsin Emin Beyhakî'nin cevabında şöyle der:

"Halk bu kelimeyi yemin amacıyla kullanır, değilse böyle konuşmanın bir anlamı olmaz. "Rab" kelimesinin takdirde tutulması da delilsizdir. Aynı şekilde tarihte geldiğine göre Peygamber'in (s.a.a) amcası Ebu Talib, Peygamber'in (s.a.a) yanında şiir okumuş ve şiirinde Allah'tan başkasına yemin etmiş, ama Peygamber (s.a.a) amcasını böyle yemin etmekten sakındırmamıştır. Ebu Talib şöyle diyor: 'Allah'ın evine yemin olsun! Muhammed'in (s.a.a) kahrolacağını ve hakir olacağını ve bizim de onun nezdinde ok atıp kılıç sallamayacağımızı düşündünüzse yanıldınız.'"

SAHABENİN SİRETİ

1-Abdullah b. Cafer anlatıyor:

"Ne zaman amcam Ali'den (a.s) bir şey istesem de amcam kabul etmeseydi, onu Cafer'e yemin ettirirdim o da isteğimi kabul ederdi.²² Her hâlükârda Ali (a.s), onu böyle yemin etmekten sakındırmadığı gibi, Cafer'e yemin edildiğinde onun isteğini de yerine getiriyordu."

2-Ebu Bekir'den nakledilen bir rivayette Ebu Bekir şöyle demiştir:

"Babana yemin olsun! Bu gece, hırsızlık gecesi değildir."²³

3-Ali (a.s), Muaviye'ye şöyle yazar:

"Ey Muaviye, canıma yemin olsun! Akıl gözüyle ve nefsani istekten uzak bakarsan benim, Osman'ın kanının dökülmesinde fertlerin en temizini olduğumu göreceksin."²⁴

4-Ali (a.s), Muaviye'ye başka bir mektubunda şöyle yazıyor:

"Canıma yemin olsun! Sapıklıktan ve tefrika çıkarmaktan el çekersen, kısa bir süre sonra onların seni istediklerini göreceksin."²⁵

22-Şerh-i Nehcü'l Belağa, c.15, s.73.

23-Bkz: *Keşfu'l-İrtiyâb*, c.271. Allame Emîni şöyle diyor: Bu rivayet *Muvatta* ve başka kitaplarda gelmiştir, ama ben bu rivayeti *Muvatta* kitabının hudud, iman ve nezir bölümünde bulamadım.

24-Nehcü'l Belağa, Abduh, s.526.

25-Nehcü'l Belağa, 9. mektup.

5-Muaviye'de Ali'ye (a.s) şöyle yazar:

"Ey Ebul Hasan, senin hilafet ve hükümeti elde etmek için savaştığın doğruysa, canıma yemin olsun, çok geçmeden Müslümanlarla savaşacaksın."²⁶

6-İmam Seccad (a.s) şiirinde şöyle buyurur:

"Senin canına yemin olsun! Sakine ve Rubab'ın içinde olduğu evi severim"²⁷

7-Ali Ekber (a.s) Aşura günü bir şiirinde şöyle yemin eder:

"Ben Ali, Hüseyin b. Ali'yim. Allah'ın evine yemin olsun! Biz Peygamber'e daha layığız."²⁸

8-Abdullah b. Ömer Anesî, kendi zamanının abiterindendi. O, Amr As'ın Peygamber'den isyancı bir gurubun Ammar'ı öldüreceği rivayetini naklettiğini duyunca, gece Muaviye'nin ordugâhını terk etti ve Ali'nin ordusuna katıldı. Abdullah, o rivayet hakkında halkla konuştu ve şu iki beyitlik şiirini okudu:

"Keskin yürüyen develere yemin olsun ki, binicilerini o'nun tarafına doğru götürür, Amr As'ın dediği, rivayette gelmiştir. Peygamber'in (s.a.a) onun hakkındaki sözünde şüphe yoktur ve peygamberlerin sözlerinde saptırarak hiçbir şey yoktur."²⁹

26-*Keşfu'l-İrtiyâb*, c.339.

27-T *Tezkiretü'l-Havâs*, s.233; *el-Fusulu'l-Mühimme*, s.183; *el-Bidâye ve n-Nihâye*, c.8, s.209; *el-Eğani*, c.16, s.139; *el-Maârif*, İbn-i Kuteybe, s.213; *A'lamu'n-Nisai'l-Müminat*, s.431.

28 -Tarihi Taberî, c.3, s.330.

29-*Vak'atü Siffîn*, Nasr b. Muzahim, s.344.

9-Masruk Ayşe'ye, "Seni Peygamber'in (s.a.a) kabrine and veririm! Hariciler hakkında Peygamber'-den (s.a.a) ne işittin?" dediğinde Ayşe şöyle dedi: Allah Resulünün (s.a.a) şöyle buyurduğunu işittim: **Hariciler yeryüzünün en kötü yaratıklarıdır ve onlar, yeryüzünün en iyilerini ve Allah nezdinde en yakın vesileyi yok ederler.**³⁰

İBN-İ ÖMER'İN RİVAYETİNİN ELEŞTİRİSİ VE ANALİZİ

Tirmizi rivayet ediyor:

"İbn-i Ömer, adamın birisinin Kâbe'ye yemin ettiğini işitince ona şöyle dedi: Allah'tan başkasına yemin mi ediyorsun? Ben, Allah Resul'ünün (s.a.a) şöyle dediğini işittim: "Allah'tan başkasına yemin eden, küfre düşmüştür."³¹

Bize göre bu rivayet sahih olsa bile haram edilme anlamı değil, şiddetli mekruh anlamı vardır. Zira yemin eden şahsın, Allah'a itikadı olduğu gibi yemin ettiği şeye de aynı itikadı taşıması durumunda haram edilme söz konusudur.

30-*Keşfu'l-İrtiyâb*, s.340; *el-Bidâye ve n-Nihâyet*, c.8, s.315; *Nehcü'l Belağa*, İbn-i Ebi'l Hadid, c.2, s.267 (Müsned-i Ahmet'ten nakil); *Biharu'l-Envâr*, s.33, s.38. Her iki rivayeti de *Nehcü'l Belağa'nın* nakliyle getirmişlerdir, ama ben bu rivayeti *Müsned-i Ahmet'in* fihristinde bulamadım. Şayet bu rivayet Ahmet'in Müsnedi'nin fihristinde atlanmış olabilir ve böyle olması mümkündür de. Zira, onların bazılarının alışlagelmiş üslupları esasınca kasıtlı olarak bu rivayeti getirmemişlerdir.

31-*İrşadu's-Sâri*, c.9, s.358.

Kastalani'de bu konuda şöyle der:

"Allah'tan başkasına yemin edilmesinin yasaklanması için mübalağa kastıyla küfre yorumlanmıştır."

Kastalani, daha sonra "Acaba bu rivayetteki nehiy, haram edilme anlamında mıdır yoksa kerahet anlamı mı vardır?" diye sorduktan sonra cevabını bizzat kendisi yanıtlar:

"Malikilerin meşhur görüşüne göre bu rivayette kerahet anlamı vardır, ama Hanbelîler, haram anlamının olduğuna inanırlar. Ne var ki Şafii âlimlerinin çoğu, rivayetin kerahete delalet ettiğini söylerler."

İmamu'l-Haremeyn de şöyle der:

"Kesin ve doğru görüşe göre, rivayette kerahet anlamı vardır."

Bazıları da şöyle demişlerdir:

"Allah'tan başkasına yeminde, eğer ihtiram ve azametini Allah için olduğuna inandıkları gibi yemin edilen şeyinde ihtiram ve azametinin olduğuna inanırlarsa böyle bir yemin haramdır. Ancak Allah'tan başkasına yemin etmek, yalnızca yemin edilenin layık olduğu şeyi korumak için olursa, küfür sayılmaz."³²

32-a.g.e.

ON BİRİNCİ BÖLÜM

KUTLAMALARIN DÜZENLENMESİ

DOĞUM GÜNÜ KUTLAMASI DÜZENLENMESİ

Vahabiler, Peygamber (s.a.a) için doğum günü kutlaması düzenlenmesini çirkin ve beğenilmeyen bir iş olarak bilirler. Hâlbuki Peygamber'in (s.a.a) doğum günü kutlamasında Kurân tilavet edilir; şairler şiir okurlar ve meddahlar Peygamber'i (s.a.a) methederler ve ikramlarla müminler ağırlanır.

Onlar doğum günü kutlaması hakkındaki kendi kabul ve sanılarını şöyle açıklarlar:

1- İbn-i Teymiyye şöyle diyor:

"Peygamber'in (s.a.a) doğum gününü kutlayıp bayram etmek, dayanak ve esası olmayan bidattir. Ne Ehlibeyt ve ne de başkaları geçmişte Peygamber'in (s.a.a) doğum gününde bayram etmemişler ve bu günde şenlikler düzenlememişlerdir, bilakis Hıristiyanlar ve Yahudiler, kendi ayinleri esasına göre Hz. İsa'nın (a.s) doğum gününü kutlarlar.

Müslümanların bazıları Hıristiyanlara uyararak veya Peygamber'e (s.a.a) duydukları ilgi ve muhabbeti göstermek için onun doğum gününde şenlik düzenliyor, hâlbuki geçmiştekiler böyle bir şey yapmıyorlardı. Peygamber'in (s.a.a) doğum gününün kutlanması iyi ve beğenilen bir şey olsaydı, böyle bir girişimde bulunmaya öncekiler daha uygun olacaktı."1

2-Abdurrahman b. Hasan Âl-i Şeyh de müşriklerin kabirlerin kenarında şenlik düzenlediklerini ve oralarda Allah'tan başkasına tapındıklarını kabul ederek şöyle der:

"Onlar, Mısır'da 'Bedvî' için düzenlenen şenlik gibi kutlama düzenleyerek bu merasime bayram derler. Elbette bu merasim, bayram merasiminden daha öte sayılır. Zira orada şirk ve günahın daha büyüğü kendini gösterir."2

3-Muhammed Hamit el-Fiki" şöyle diyor:

"İslam ülkelerinin tamamında veli kullar adına düzenlenen doğum kutlaması, bir çeşit onların tapınma ve tazimi sayılır."3

Vahabiler kendi görüşlerini ispat etmek için iki rivayete dayanırlar:

1-Ebu Hureyre Peygamber'den (s.a.a) naklederek şöyle diyor:

1-İktizau's-Sıratı'l-Müstakim, s.293.

2-Keşfu'l-İrtiyâb, s.448.

3-el-Milel ve'n-Nihel, Sübhani, c.4, s.320.

"Evlerinizi kabirlere çevirmeyin, benim kabrimi bayram kararlaştırmayın. Bana çokça selam gönderin. Zira nerde olursam olayım sizin selamınız bana ulaşır."⁴

2-Peygamber'den (s.a.a) rivayet edildiğine göre Peygamber (s.a.a) kabirlerin bayram yeri kararlaştırılmasını yasaklamıştır.

VAHABİLERİN GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ

1-İlk etapta anma ve yâd etmenin tapınmaktan farklı olduğunu hatırlatmamız gerekir. Zira sıralayacağımız şu unsurları içeren bir amel tapınma hesap edilir: Mabudun ilahlığına inanmak, mabudun Rububiyetine inanmak ve Yaratıcının fiillerinden birini mabuda bırakmak. Ne var ki doğum kutlama merasiminde bu unsurların hiçbirisine rastlanmaz, o halde bu merasim tapınma sayılamaz.

Peygamber'in veladetini kutlamak, Kurân ve rivayetlerde temel esaslardan birisi olarak zuhur eder yani Müslümanların tamamı Peygamber'e (s.a.a) alaka ve muhabbet gösterisinde bulunmayı kendisi için öncelikli sayar. Kurân-ı Kerim şöyle buyurur:

﴿قُلْ إِنْ كَانَ آبَاؤُكُمْ وَأَبْنَاؤُكُمْ وَإِخْوَانُكُمْ وَأَزْوَاجُكُمْ وَعَشِيرَتُكُمْ وَأَمْوَالٌ اقْتَرَفْتُمُوهَا وَتِجَارَةٌ تَخْشَوْنَ كَسَادَهَا

4-Müsned-i Ahmet, c.3, s.248.

وَمَسَاكِينُ تَرْضَوْنَهَا أَحَبَّ إِلَيْكُمْ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَجِهَادٍ فِي سَبِيلِهِ فَتَرَبَّصُوا حَتَّى يَأْتِيَ اللَّهُ بِأَمْرِهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ ﴿٥﴾

"De ki: 'Eğer babalarınız, oğullarınız, kardeşleriniz, eşleriniz, aşiretiniz, kazandığınız mallar, kesata uğramasından korktuğunuz bir ticaret ve beğendiğiniz meskenler size Allah'tan, peygamberinden ve O'nun yolunda cihattan daha sevgili ise, artık Allah'ın emri gelinceye kadar bekleyin!' Allah, fasık topluluğu doğru yola erdirmez."⁵

Peygamber'den (s.a.a) nakledilen bir hadiste de Peygamber (s.a.a) şöyle buyurmuştur:

"Sizden hiçbiriniz beni ve Ehlibeyt'imi kendinizden (çocuklarınızdan ve halkın tamamından) daha çok sevmediğiniz sürece iman etmiş olmazsınız."⁶

Dolayısıyla Hamit el-Fiki ve diğer Vahabiler, doğum günü kutlaması düzenlenmesini yanlış addetme yerine yâd etmeyle tapınma arasındaki farka daha fazla dikkat etmeleri gerekir idi.

2-Şer'i yasaklama olmadığı sürece, asıl itibariyle her işin yapılması caizdir. İbn-i Teymiye'nin kendisi de bu aslı kabul ederek şöyle der:

5-Tevbe, 24.

6-ed-Durru'l-Mensur,

"Allah men etmediği sürece halkın örf ve âdetinde asıl olan fiilin men edilmeyiştir."⁷

Doğum kutlaması merasiminin düzenlenmesi hakkında hiçbir şer'i yasaklama yoktur. Elbette, söz konusu edilen rivayetleri kendi yerinde inceleyeceğiz. Diğer taraftan eğer doğum kutlaması merasimi düzenlenmesinin caiz olduğuna dair rivayet olmasa bile, bunun meşruiyetinin aslını ve esasını Kurân ve sünnetle ispatlayabiliriz. Kurân ve sünnette, Peygamber (s.a.a) ve onun Ehlibeyt'inin sevgisi, İslam'ın aslı ve esasından sayılır ve bu muhabbetin önünün alınması, onlara alaka duyulmasına muhalefet etmek; açıkça kin besleyip düşmanlık yapmak anlamına gelir.

3-İbn-i Teymiyye, haram ve helal ölçüsünü geçmiştekilerin amelleri bilir. Acaba hükümlerin ölçüsü geçmiştekiler midir yoksa Kurân ve sünnet mi?

Hükümlerin ölçüsünü geçmiştekilerin amelleri olarak kabul etsek, İbn-i Teymiyye'nin iddiasının aksine tarihi belge ve senetler, onların da zaman içerisinde merasim düzenlediklerini göstermektedir. Aşağıdaki konular bizim sözümüzün açıklayıcısıdır.

7-*Muntaha'l-Âmâl*, c.2, s.647. Allame Meclisi *Biharu'l-Envâr*'da (c.27, s.75-76) Saduk'un *Emâli*'sinden Peygamber'in (s.a.a) şöyle bu yurduğunu nakleder: "**Kişi beni kendinden daha fazla sevmedikçe ve Ehlibeyt'imi kendi ailesinden daha sevimli bilmedikçe iman etmiş olmaz.**" Bir mecliste bu rivayeti naklettikleri zaman adamın birisi kalkıp şöyle dedi: "Eba Abdurrahman! Sürekli Allah Teâlâ'nın kalplere hayat veren rivayetleri naklediyorsun." *Müsned-i Ahmet*, c.3, s.207; *Mevsûa etrafi'l-Hadisi'n-Nebevi*, c.7, s.312.

a) Kastalani şöyle diyor:

"Müslümanlar sürekli Peygamber'in (s.a.a) veladetini kutlar ve ziyafet verirler. Onun doğum ayları gecelerinde merasim düzenleyerek kalbinde hastalık olanların yarasına tuz basanlara Allah rahmet etsin."⁸

b) Diyârbekrî şöyle diyor:

"Sürekli Peygamber'in (s.a.a) doğum aylarını kutlarlar; müminleri ağırlarlar ve geceleri sadaka verirler; mutluluklarını aşikâr ederler. Hayır işlere daha çok yönelirler, mevlit okurlar ve Peygamber'in (s.a.a) kerametleri herkese aşikâr olur."⁹

ÂLİMLERİN SÖZLERİ VE SİRETİ

a) İbn-i Ubâd şöyle diyor:

"Peygamber'in (s.a.a) veladet kutlama merasimi, Müslümanların bayramlarından birisi olduğu ve örf ve adetlerinden sayıldığı benim için aşikâr olmuştur. Peygamber'in (s.a.a) mübarek veladetinde mutlu edecek işlerin yapılması mubahtır ve sakıncası yoktur."¹⁰

b) Kastalani şöyle der:

"Onun doğum ayları gecelerinde merasim dü-

8-*el-Mevahibu'l-Ledunniyye*, c.1, s.27.

9-*Tarihu'l-Hamis*, c.1, s.323.

10-*el-Mevâsim ve'l-Merâsim*, c.20. *el-Kavlü'l-Fasl bi Mevludi Hayri'r-Rusul*, s.175' ten naklen.

zenleyen ve kalbinde yarası olanlara tuz basan kimselere Allah rahmet etsin."¹¹

c) Denildiğine göre Ebu Said İrbilî Hicri Kameri 630 yılında Peygamber'in (s.a.a) doğum gününde ilk kez kutlama merasimi düzenleyen kimsedir. Elbette Mısır'da Fatimi halifesi El-Muiz Lidînullâh'ın ilk kez Peygamber'in (s.a.a) doğum günü kutlama merasimi düzenlediğini de söyleyenler vardır. Bu şahıs Hicri Kameri 361 yılının Şevval ayında Mağrib'ten Mısır'a gelmiştir.¹²

Her hâlükârda tarihi veri ve tanıklar, Müslümanların çeşitli zamanlarda Peygamber'in (s.a.a) doğumunu kutladıklarını ve başka Müslümanlar ve fakihlerin, açıkça doğrudan ya da dolaylı olarak bu amele muhalefet etmediklerini göstermektedir.

Rivayetin Analizi

1-Vahabilerin dayandıkları rivayeti Ahmet b. Hanbel, Süheyl b. Ebi Salih'ten rivayet ederek başka bir ibaretle getirmiştir. Onun rivayetine göre Peygamber (s.a.a) şöyle buyurmuştur: "Ey Allah'ım! Benim kabrimi put kararlaştırma."¹³

Dolayısıyla rivayetin naklinde yanlışlık yapılmış olabilir. Peygamber'den (s.a.a) gelen rivayette şöyle buyrulmuştur: "Allah'ım! Kabrimi putlaştırma"

11-*el-Mevahibu'l-Ledunniyye*, c.1, s.27.

12-*el-Milel ve'n-Nihel*, Sübhani, c.4, s.323.

13-*Müsned-i Ahmet*, c.2, s.246.

Keza bu rivayette Peygamber (s.a.a) Müslümanları uyararak kabrinin mescit yapılmamasını ve kabri için secde etmemelerini; kabrinin kible yapılmamasını ve o tarafa doğru namaz kılmamalarını istemiştir.

2-Vahabilerin iddialarına konu ettikleri rivayette Peygamber (s.a.a) şöyle buyuruyordu: "Benim kabrimde bayram tutmayın."

Ne var ki "eyd (bayram)" kelimesini, "kabir" kelimesi için haber veya müsned tutamayız. Zira "eyd (bayram)" kelimesi özel bir gün veya mevsim anlamındadır ve "kabir" kelimesi için haber veya müsned unvanında gelirse, cümle anlam içermez. Ama bu tür cümlelerde şöyle haber ya da müsned gelebilir: Hac mevsimi bayramdır veya Cuma günü bayramdır.

3-Hangi şekilde düşünersek düşünelim rivayetin metni zayıftır ve bu rivayete dayanılmaz. Birinci nakilde ravilerin arasında "Süheyl b. Ebi Salih" ve ikinci nakilde "Abdullah b. Nafi" vardır ve bu iki ravinin ikisine de istinat edilemez.

Ravi uzmanlarının Süheyl b. Ebi Salih hakkındaki görüşleri olumlu değildir. Ebu Hatem onun hakkında şöyle der:

"Onun hadisi yazılır ama ona istinat edilemez."

İbn-i Medîni'de onun hakkında şöyle söyler:

"Süheyl'in kardeşi dünyadan gitti ve Süheyl, onun ölümüne çok üzüldü ve hadislerin birçoğunu unuttu."

İbn-i Mu'in'de onu zayıf bilir.

Abdullah b. Nafi konusunda da şu açıklamada bulunmuşlardır: Buharî şöyle diyor: "Ezberlediği hadislerin kimisi maruf ve meşhurken kimileri de meşhur değildir." Ahmet b. Hanbel'de onu ravi olarak zayıf bilir ve şöyle der: "O, hadis sahibi ve görüş ehli değildi."¹⁴

Razî'de onun hakkında şöyle diyor: "O, hadis hafızı sayılmıyordu ve zayıf bir fertti. Rivayetlerinin bazıları meşhurken bazıları da meşhur değildir."¹⁵

Rivayetin Manası ve Tefsiri

Âlimler ve hadis uzmanları, Peygamber'den (s.a.a) nakledilen rivayeti birkaç şekilde mana etmişlerdir ki, bunların en önemlilerine işaret edeceğiz:

1- Munzerî şöyle diyor:

"Şayet rivayetin anlamı şu olabilir: Peygamber (s.a.a), Müslümanların bayram günlerinde ve yılda birkaç kez kabrini ziyarete gitmelerini değil de, onların ziyaret edebildikleri kadar ve defalarca¹⁶ kabrini ziyaret etmelerini teşvik için bu sözü söylemiştir."¹⁷

2-Subkî şöyle der:

14-Mizanu'l-İtidal, c.2, s.243; Tehzibu'l-Kemal, c.12, s.223.

15-el-Cerh ve't-Ta'dil, c.5, s.184; Şifau's-Sikâm, c.80.

16-Şifau's-Sikâm, s.80. Münzerî'nin nakliyle.

17-a.g.e.

"Şayet rivayetin anlamı şudur: Peygamber (s.a.a), bayram ve belirli günde ziyarete gidilen kabirlerin çoğunda olduğu gibi benim kabrimi de ziyaret ettiğiniz belirli günde ziyaret etmeyin söylemek istemiştir."¹⁸

3-Haffacî Hanefi'nin sözünden anlaşıldığı kadarıyla Peygamber (s.a.a) bu sözüyle şunu kastetmiştir: "Halkın bayram gününde şenlik düzenleyerek etrafı aydınlatıp süslediği gibi benim kabrimde de bu amel-leri yapmayın. Aksine benim kabrimi ziyaret edin ve dua okuyun; bana selam gönderin ve geri dönün."¹⁹

4-Aynı şekilde şu ihtimal verilmiştir: "Şayet huzu ve huşu ile tefekkür edip düşünerek ve Peygambere (s.a.a) hürmet göstererek onun kabri başına toplanılması kastedilmiştir. Zira Peygamber'in (s.a.a) ölüm sonrası döneminin de tıpkı hayatta olduğu dönem gibi ihtiram ve saygınlığı vardır. O halde Peygamber'in (s.a.a) kabrinde boş ve abes işler yapılmamalı; bayram gününe yakışır başka işlerden sakınılmalıdır."²⁰

5-Haffacî Hanefi şöyle diyor:

"Peygamber'in "Benim kabrimi bayram (yeri) yapmayın" buyruğu hakkında şöyle demişlerdir: Peygamber'in kabrinde belli günde; üstelik özel bir durumda toplanmanın keraheti vardır. Bazıları

18-a.g.e.

19-Şerhu's-Şifa, c.3, s.566.

20-el-Mevâsimu ve'l-Merâsim, s.71.

ise bu rivayetin, benim kabrime yılda birkaç kez değil, gelebildiğiniz kadar çokça gelin anlamını kastettiğine inanmışlardır."

Bu rivayette Müslümanlar Peygamber'in (s.a.a) kabrini bayram yeri yapmaları nehyedilmiştir. Ne-hiyden maksat ise halkın, özel hallerde onun kabrine gitmemesidir. Yani halk, bayram gününde şenlik düzenleyerek etrafı aydınlatıp süslediği gibi Peygamber'in (s.a.a) kabrinde de bu amelleri yapmamalı, aksine Peygamber'in (s.a.a) kabrini ziyaret etmeli ve ona selam vererek geri dönmelidir.

Haffacî aynı şekilde bu rivayetin şerhinde şunları ilave ediyor:

"Biz bu rivayeti bayram günü gibi Peygamber'in (s.a.a) kabrine gitmeyin şeklinde mana ettik. Bu rivayet İbn-i Teymiye ve onun yandaşlarının iddiasını ispat etmiyor. Aksine Müslümanların icması onun iddiasının muhalifindedir. O halde bu rivayeti İbn-i Teymiyye'nin anladığının aksine tefsir etmemiz gerekir. Zira onun sözleri, şeytanın vesveseleridir."²¹

SON SÖZ

Âlimler Vahabiliğin reddine dair birçok kitap yazmışlardır ve bu kitapların yazarlarının yalnızca Şia'dan olmaması, aksine İslam mezhepleri âlimle-

---

21-Nesimu'r-Riyâz fî Şerhi's-Şifa, c.3, s.523, 577; el-Gadir, c.5, s.119.

rinden olması ve özellikle Hanbelîlerin,²² bu cemaate cevap vermek için kaleme sarılmaları dikkat çekici bir olaydır. Bu kitapların en önemlilerini alfabetik sırayla siz değerli okuyuculara sunmak isterim:

1-İbn-i Teymiyye Hayatuhu ve Akaiduhu, Saib Abdulhamit, günümüz yazarlarından.

2-El-Âyatu'l-Celîle, Şeyh Murtaza Kâşifu'l-Gıta (ö.1931 m.).

3-İthafu Ehli'z-Zaman bi Ahbâri Muluk-i Tunus ve Ahdi'l-Eman, Ahmet b. Ebi'z-Zayyâf.

4-El-Ecvibetü'n-Necdiyyetu ani'l Esileti'n-Necdiyye, Ebü'l-Avn es-Seffârînî Hanbelî (ö.1188 h.k).

5-El-Ecvibetu'n-Nu'maniyye ani'l Esileti'l-Hindiy-ye, Hayruddin el-Âlusî (1317 h.k).

6-el-Ayatu'l Beyyinati fi Kami'l-Bed'i ve'd-Dalalet, Şeyh Muhammed Hüseyin Kâşifu'l-Gıta (1373 h.k).

7-El-Vahabiyet-u fi'l-Mizan, Şeyh Cafer Sübhani, günümüz yazarlarından.

8-El-Arzu ve't-Türbetü'l-Hüseyniyye, Şeyh Muhammed Hüseyin Kâşifu'l-Gıta (1371 h.k).

9-İzahatu'l-Ğayyi fi'r-Reddi ale'l-Abdu'l Hayyi, Seyit Ali b. el-Hasan el-Askerî (1240 h.k).

22-Ehli'sünnet âlimleri Vahhabiyetin reddedilmesi doğrultusunda kırktan fazla kitap yazmışlardır. Bkz: *Buhûsun fi'l-Milel ve'n-Nihel*, c.4, s.354.

10-İzahatu'l-Vesveseti an Takbili'l-A'tabi'l-Mukaddese, Şeyh Abdullah Mamaganî (ö.1351 h.k).

11-İzhaku'l-Batıl, Mirza Muhammed b. Abdulvahhab Kazimî (1303 h.k).

12-El-İslamu'l-Suu'di'l-Memsuh, Seyit Talip Horasanî, günümüz yazarlarından.

13-El-İslam ve'l Veseniyyeti's-Su'diyye, Fehdü'l-Kahtânî, günümüz yazarlarından.

14-El-Usûlu'l Erbeati fi Terdidi'l-Vahabiyye, Muhammed Hasan Can Serhindî (1346 h.k).

15-İzharu'l-Ukuk min Meni't-Te vessüli bi'n-Nebiyi ve'l-Veliyyi's-Sadûk.

16-İ'tirazatu ala İbn-i Teymiyye, Ahmet b. İbrahim Hanefî.²³

17-El-Akvalu'l-Merziyeti fi'r-Reddi ale'l Vahabiyye, Atâ el-Kesm ed-Dımışkî.²⁴

18-İkmalü's-Sünnet fi Nakzi Minhacü's-Sünnet, Seyit Mehdi Kazvinî (1358 h.k).

19-Kemalü'l-Minnet-i fi Nakzi Minhacu's-Sünnet, Sıracuddin Hasan b. İsa El-Yemanî (1353 h.k).

20-El-İmametü'l-Kübra ve'l Hilafetü'l-Uzma fi Reddi Minhaci İbn-i Teymiyye, Seyit Hasan Kazvinî (1380 h.k).

23-Mucemu'l-Muallifin, c.140; c.10, s.293.

24-a.g.e.

21-El-İntisarü li'l-Evliyai'l-Ebrar, Şeyh Tahir Sunbul el-Hanefî.

22-El-İnsafu ve'l İntisaf li Ehl-i'l-Hak mine'l-İsraf (757 h.k).

23-İhdau'l Hakir Ma'na Hadisi'l-Gadir ila Ahihi'l-Bari'i'l-Basir, Seyit Murtaza Hosruvşahî (1353 h.k).

24-El-Evraki'l-Bağdadiyye fi Cevabati'nNecdiyye, İbrahim el-Bağdadî (1354 h.k).

25-Buhûsun mea Ehl-i's-Sünnet-i ve's-Selefiyye, Seyit Mehdi Ruhani, günümüz yazarlarından.

26- Beraeti'ş-Şiati min Müftereyati'l-Vahabiyyet, Ahmet Hamit es-Sudanî.

27-El-Beraeti mine'l İhtilafi, Ali Zeynü'l Abidin Es-Sudani.

28-El-Berahinu's-Satia, Şeyh Selamet el-İzamî (1379 h.k).

29-El-Basairu li Münkeri't-Tevevssüli bi Ehl-i'l-Mekabir, Hamdullah ed-Dacevî (1975m.).

30-el-Makalatu's-Seniyye fi Reddi Dalalati İbn-i Teymiyye, Şeyh Abdullah Hirevî, günümüz yazarlarından.

31-Tarihu'l-Vahabiyye, Eyyüp Sabri Paşa.²⁵

25-Bkz: Mecelle-i Turasuna (Turasuna dergisi), sayı 4, Şevval 1409. Bu sayıda Vahabiliğe cevaben yazılmış iki yüzden fazla kitap ünvanı zikredilmiştir.

Elinizdeki bu kitabın konularını size takdim etme başarısını verdiğinden dolayı Allah Teâlâ'ya şükürler olsun. Bu konuları Er-Rasulü'l-Ekrem ilim havzasındaki birkaç oturumluk ders ve konuşmada ve Beyrut'ta Havzetü'z-Zehra'da sundum. Yedi sene önce de bunun özetini Kum'daki "Camiatu'z-Zehra"da tedaris ettim. Daha sonra bir kitap olarak ortaya çıkması için bu konuları bir araya getirip düzenledim. Bu âcizane çalışmanın Ehlibeyt'e (a.s) hizmet olmasını Allah'tan ümit ediyorum. Allah Teâlâ'dan bu çalışmayı dergâhında kabul etmesini niyaz ediyorum. Âmin Ya Rebbe'l Âlemin.

KAYNAKLAR

- Kurân-ı Kerim.
- Nehcü'l-Belaga.
- 1-İbn-i Teymiyye Hayatuhu ve Akaiduhu, Saib Abdusselam.
- 2-El-İthafu bi Hubbi'l Eşraf, eş-Şebrâvî, Kum, Razî yayınları.
- 3-El-Ahkâmu's-Sultaniyye, Kum, Defter-i Tebliğat-i İslami.
- 4-İhyâu'l-Ulûmu'd-Din, Gazali, Sakafeti'l-İslamiye yayınları.
- 5-Ahbâru Mekke, İbnu'l Velid el-Ezrakî, Beyrut, Daru'l-Endülüs.
- 6-İrşadu's-Sâri, el-Kastalani, Beyrut, Daru'l-Fikr.
- 7-Üsdü'l-Ğâbe, İbn-i Esir eş-Şeybânî, el-Mektebetu'l-İslamiye.
- 8-Esne'l- Metâlib, Ebu Yahya el-Ensarî, Mısır, Mektebetu'l-İslamiye 1313 h.k.
- 9-El-İsabe fi Marifeti's-Sahabe, İbn-i Hacer el-Askalanî, Beyrut, Daru'l-Kitap.

- 10-El-Usûl, es-Serehs, Beyrut, Daru'l-Marifet.
- 11-A'lami'n-Nisai'l Müminat, Muhammed Hasun ve Ümmi Ali Şakûr, Kum, Usve yayınları.
- 12-El-Eğani, Ebu'l-Fereci'l İsfehânî, Beyrut, Daru'l-Fikr.
- 13-İktizau's-Sıratı'l-Müstakim, İbn-i Teymiyye, Beyrut, Daru'l-Marifet.
- 14-El-Ensâb, Sem'âni, Daru'l-Kutubi'l-İlmiyye.
- 15-İman-i Ebi Talib, Fehhar b. Muid, Ku, Firuzâbadî.
- 16-Biharu'l-Envâr, Muhammed Taki Meclisî, Beyrut, Daru'l-Vefa.
- 17-Buhûsun fi'l-Milel ve'n-Nihel, Sübhanî, Kum, Camia-i Müderrisin.
- 18-El-Bidâye ve n-Nihâye, İbn-i Kesir, Beyrut, Daru'l-Fikr.
- 19-El-Benâi ale'l Kubur, el-Muallimî el-Yemanî, Riyaz, Daru'l-Atlas.
- 20-Et-Tâcu'l-Câmi' li'l-Usûl, Şehy Mansur Ali Nasif, Beyrut, Daru İhyai't-Turasi'l-Arabî
- 21-Tarihu'l-İslam ve'l-Muluk, et-Taberî, Beyrut, Daru'l-Maarif.
- 22-Tarihu'l-İslam, ez-Zehebî, Daru'l-Kitabi'l-Arabî.
- 23-Tarihu'l-Hamîs, ed-Diyarбекрî, Beyrut, Daru'l-İlmiyye.

24-Tarih-i Bağdat, Hatib-i Bağdadî, Beyrut, Daru'l-Kutubi'l-İlmiyye.

25-Et-Teberruk, Ali Ahmed Miyâneçî.

26-Et-Tebyin fi Ensâbi'l Kurşîm, Muvaffakuddin el-Makdisî, Beyrut, Alemu'l- Kutub ve Mektebetu'n-Nahze.

27-Et-Tebyinu'l-Esmai'l-Müderrisin, es-Sibt b. el-Acemî.

28-Tezkiretü'l-Huffâz, el-Münzerî, Beyrut: Daru'l-Marifet.

29-Et-Terğîb Ve't-Terhîb, el-Münzerî, Beyrut, Daru'l-Fikr.

30-Tefsiru'd-Durru'l-Mensur, es-Suyutî, Celalettin, Beyrut, Daru'l-Marifet.

31-Et-Tefsiru'l-Kebir, er-Razî, Matbatu'l-Behiyyeti'l-Mısriyye.

32-Temhid-i Şerhi'l-Muvatta, İbn-i Ömer el-Kurtubî, Araştırma Mustafa el-Alevî ve Muhammed el-Kübra, Mağrip Vezaret-i Evkaf.

33-Tehzibu'l-Ahkâm, et-Tusî, Tahran, Daru'l-Kutubi'l-İslamiyye.

34-Tehzibu't-Tehzib, İbn-i Hacer el-Askalanî, Beyrut, Daru'l-Fikr.

35-Tehzibu'l-Kamîl, el-Mizzî, Beyrut, Müessesetu'r-Risale.

36-Camiu's-Sağir, es- Suyutî, Celalettin, Beyrut, Daru'l-Fikr.

37-El-Camiu li'l-Usûl, İbn-i Esir, Beyru, Daru İhyai't-Turasi'l-Arabî.

38-El-Cerh ve't-Ta'dil, er-Razî, Beyrut, Daru İhyai't-Turasi'l-Arabî.

39-El-Cevâhirü'l-Mudie, Ebu Hamidi el-Kurşî el-Hanefi, Riyaz, Daru'l-Ulum.

40-El-Hadîkatu'n-Nediyye, en-Nablusî, İstanbul, el-Matbaatu'l-Amire.

41-El-Hazratü'l-Ünsiyye fi'r-Rihleti'l-Kudsiyye, Abdulgani en-Nablusî, Beyrut.

42-Hilyetu'l-Evliya, Ebu Naim İsfehânî, Beyrut, Daru'l-Fikr.

43-El-Hasâisu'l-Kübrâ, es-Suyutî, Celaluddin, Kahire, Daru'l-Kutubi'l-Hadise.

44-Dureru'l-Ahbâr fima Yeteallaku bi Hali'l-İhtisâr, Muhammed Rıza Tıbbî, Necef, Matbabatu'l-Adab.

45-Def'u Şebeh min Şebeh ve't-Temerrud, el-Hısnê eş-Şafii, Daru'l-İhyai'l-Kutubi'l-Arabiyye.

46-Duveli'l-İslam, el-Anbezî.

47-Reddü'l-Muhtar, İbn-i Abidin, Mısır, Bevlâku'l-Kahire.

48-Er-Ref'u ve't-Tekmîl fi'l-Cerhi ve't-Ta'dîl, Leknevî, Müesseset-u Kurtube.

49-Er-Riyazü'n-Nazre, el-Muhibbu't-Taberî, Daru'n-Nedveti'l-Cedid.

- 50-Subulu'l-Huda ve'r-Reşâd, es-Salihi's-Şamî.
- 51-Silsiletü'l-Ahâdisi'z-Zaife, Elbânî.
- 52-Sünen-i İbn-i Mâce, el-Kazvinî, Beyrut, Daru İhyai't-Turasi'l-Arabî
- 53-Sunen-i Ebu Davut, es-Secistânî, Daru İhyai's-Sunneti'n-Nebeviyye.
- 54-Sunen-i Tirmizi, Muhammed b. Sûre, Beyrut, Dar-u İhyai't-Turasi'l-Arabî.
- 55-Sunenu Darukutnî, Ali b. Ömer Ed-Darukutnî, Kahire, Daru'l-Mehâsin.
- 56-Es-Sünenü'l-Kübra, el-Beyhakî, Beyru, Daru'l-Marifet.
- 57-Sünen-i Nesâî, Ahmed b. Şuayb, Beyrut, Daru İhyai't-Turasi'l-Arabî.
- 58-Siyerü A'lâmu'n-Nubelâ, ez-Zehebî, Beyrut, er-Risale.
- 59-Es-Siretü'l-Halebîye, Ali b. Burhan el-Halebî, Beyrut.
- 60-Es-Siretu'n-Nebeviyye, İbn-i Hişam, Beyrut, Daru İhyai't-Turasi'l-Arabî.
- 61-Es-Seyfü's-Sakîl, Takiyuddin es-Subkî, Kahire, Matbeatu's-Saâdet.
- 62-Şezerâtu'z-Zeheb, İbn-i İmâd el-Hanbelî, Beyrut, Daru İhyai't-Turasi'l-Arabî.
- 63-Şerhu's-Sünne, el-Begvî.

- 64-Şerhu'ş-Şifa, Molla Ali el-Kari.
- 65-Şerhu'l-Mevahibu'l-Ledunniyye, ez-Zerkanî, Daru'l-Kutubi'l-İslamiyye.
- 66-Şifau's-Sikâm fi Ziyareti Hayri'l-Enam, Takiyuddin es-Subkî, Beyrut, Daru'l- Afaki'l-Cedid.
- 67-Eş-Şifâ bi Tarîfi Hukuku'l-Mustafa, el-Kazi Iyaz.
- 68-Sahih-i Buharî, Muhammed b. İsmail el-Buharî, Kahire: Matbuat-i Subh.
- 69-Sahih-i Müslim, Müslim b. el-Haccac, Beyrut, Daru İhyai't-Turas.
- 70-Sıfatu's-Saffe, İbnu'l-Cevzî, Beyrut, Daru'l-Marifet.
- 71-Sulhu'l-İhvân, el-Hâlidî.
- 72-Ez-Zuefâ's-Sağir, en-Neccârî, Beyrut, Daru'l-İlmiyye.
- 73-Ez-Zuefâ'l-Kebir, Akîlî, Beyrut, Daru'l-İlmiyye.
- 74-Ed-Dav'u'l-Lâmi, Muhammed b. Abdurrahman Sehâvî, Beyrut, Daru Mektebeti'l-Hayat.
- 75-Tabakâtu'l-Hanâbile, İbnu'l-Hasan b. Ebu Ya'lâ.
- 76-Tabakâtu'ş-Şâfiyye, el-Esnevî.
- 77-Tabakâtu'l-Kurrâ, Takiyuddin, es-Subkî, Daru İhyai'l-Kutubi'l-Arabiyye.

78-Et-Tabakâtu'l-Kübra, İbn-i Sa'd, Daru Beyrut.

79-Tarhu't-Tesrib fi Şerhi't-Takrib, el-İrakî.

80-El-Iber fi Ahbari men Gabar, ez-Zehebî, Beyrut: Daru'l-Kutubi'l-İlmiyye.

81-Umdetü'l-Karî, el-Aynî Hanefî, Beyrut, Daru İhyai't-Turasi'l-Arabiyye.

82-El-Gadir, el-Emini, Beyru, Daru'l-Kitabi'l-Arabî.

83-Fetavi's-Subkî, Takiyuddin Subkî, Beyrut, Daru'l-Marifet.

